

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

NACIONALINĖ MOKYKLŲ
VERTINIMO AGENTŪRA

Serija „Į pagalbą mokyklai“

PLANO ĮGYVENDINIMO SĖKMĖS RODIKLIAI

Švietimo planavimo rekomendacijos 2

ŠVIETIMO APRŪPINIMO
CENTRAS

Vilnius, 2012

UDK 371.3(474.5)

PI-18

Leidinio autoriai ir sudarytojai

Dr. Aurimas Marijus Juozaitis, Lietuvos edukologijos universiteto docentas

Laima Gudaitė, Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo skyriaus vedėja

Česlova Mocevičienė, Alytaus m. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotoja

Violeta Mikalauskienė, Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Irena Lastauskienė, Alytaus Šaltinių pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Ona Česokienė, Alytaus Vidzgirio pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Teresė Langienė, Alytaus VŠĮ šv. Benedikto gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Rimutė Arlauskienė, Kaišiadorių r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja

Edita Navickienė, Kaišiadorių r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Loreta Vainauskienė, Kaišiadorių r. Kruonio gimnazijos mokytoja

Rita Mikučauskienė, Kaišiadorių r. Kruonio gimnazijos direktorė

Vida Veliuonienė, Kaišiadorių r. Rumšiškių Antano Baranausko gimnazijos Dovainonių skyriaus vedėja

Jūratė Chudinskienė, Kauno r. savivaldybės administracijos Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė

Vaida Trofimišininė, Kauno r. Lapių pagrindinės mokyklos direktorė

Aldona Čibirienė, Kauno r. Ringaudų pradinės mokyklos direktorė

Vidmantas Vitkauskas, Kauno r. Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktorius

Beta Zaveckienė, Kazlų Rūdos savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja

Irena Kašauskienė, Kazlų Rūdos savivaldybės Plutiškių vidurinės mokyklos direktorė

Irena Raulinaitienė, Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos direktorė

Vijoleta Norkutė, Kelmės r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjos pavaduotoja

Rita Andriulienė, Kelmės r. Kražių gimnazijos direktorė

Stasys Jokubauskas, Kelmės „Kražantės“ pagrindinės mokyklos direktorius

Giedrė Zulonienė, Vilniaus Prano Mašioto pradinės mokyklos direktorės pavaduotoja

Rimantas Jocius, Kupiškio r. savivaldybės administracijos Kultūros ir švietimo skyriaus vedėjas

Romualda Stovolos, Kupiškio r. Noriūnų Jono Černiaus pagrindinės mokyklos direktorė

Birutė Zaborskienė, Kupiškio r. Skapiškio pagrindinės mokyklos direktorė

Rimvydas Latvys, Kupiškio Povilo Matulionio pagrindinės mokyklos direktorius

Virgilijus Žilinskas, Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos direktorius

Rimvydas Zailskas, Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjas

Renata Pavlavičienė, Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Aidas Aldakauskas, Prienų r. „Žiburio“ gimnazijos direktorius

Angelė Vasiliauskiene, Prienų r. Nemuno pradinės mokyklos direktorė

Irena Tarasevičienė, Prienų r. „Ažuolo“ pagrindinės mokyklos direktorė

Rasa Žilinskienė, Prienų r. Išlaužo pagrindinės mokyklos direktorė

Rimantas Marcinkus, Šiaulių m. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotojas ugdymui

Ligita Kukanauzienė, Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinės mokyklos direktorės pavaduotoja ugdymui

Irena Ričkuvienė, Šiaulių Jovaro progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Sonata Dedūraitė, Šiaulių Didždvario gimnazijos veiklos stebėsenos poskyrio vedėja

ISBN 978-9986-03-659-3

1. Įžanga	5
2. Apie besimokančią organizaciją	7
2.1. Kuo pasižymi besimokanti organizacija?	8
2.2. Kokie praktiniai veiksmai padeda kurti besimokančią organizaciją?	13
3. Apie organizacijos veiklos vertinimą	18
3.1. Kas turi būti vertinama mokyklų veikloje?	19
3.2. Kaip formuluojami sėkmės kriterijai?	22
4. Mokyklų patirtis	24
4.1. Mokyklų komandų atlikto darbo analizė	26
5. Apibendrinimas. Kas toliau?	59
Priedai	61
Literatūra	158

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA) 2010 metais švietimo bendruomenei pristatė leidinį „Žingsniai link veiksmingo planavimo. Švietimo planavimo rekomendacijos“, kuriame pateikiama 9 (Alytaus m., Kaišiadorių r., Kauno r., Kazlų Rūdos, Kelmės r., Kupiškio r., Prienų r., Šiaulių m., Vilniaus m.) švietimo padalinių ir bendrojo ugdymo mokyklų komandų planavimo patirtis, palydima švietimo ekspertų komentarų ir teorinių straipsnių. Leidinys įgijo nemenką paklausą, juo naudojasi bendrojo ugdymo mokyklos, o leidinio rengėjai tapo seminarų ir konsultacijų vedėjais.

Leidinio rengėjų grupė kartu su švietimo ekspertu, LEU docentu dr. Aurimu Marijumi Juozaičiu pasišovė toliau tęsti švietimo planavimo rekomendacijas ir nuodugniau išanalizuoti plano sėkmės matavimą. Bemaž pusę metų NMVA kartu su minėtų rajonų komandomis vykdė projektą, mokydamiesi nustatyti veiklos sėkmės kriterijus. „Plano įgyvendinimo sėkmės rodikliai. Švietimo planavimo rekomendacijos 2“ – tai antrasis tos pačios autorių komandos leidinys apie mokyklų veiklos planavimą.

Planavimas mokykloje tiesiogiai susijęs su veiklos įsivertinimu. Tam šalies bendrojo ugdymo mokyklos dažniausiai naudoja „Bendrojo lavinimo mokyklos veiklos įsivertinimo rekomendacijas“ (2009). Šiame dokumente rašoma, kad „mokyklos bendruomenė, dalyvaudama įsivertinimo procese, įgyja unikalios nuolatinio mokymosi ir žinių kūrimo veikloje patirties“, kad viena iš įsivertinimo paskirčių – „kurti mokyklą kaip besimokančią organizaciją – kai mokyklos bendruomenės nariai apmąsto ir vertina savo veiklą, taip įgydami reikšmingų žinių sprendimams priimti“. Taigi bendrojo ugdymo mokyklos veiklos įsivertinimas grindžiamas besimokančios organizacijos vadybos teorija. Besimokančios organizacijos samprata yra kaip praktinis organizacijos tobulinimo būdas, kur aiškų ir nedviprasmišką vaidmenį turi refleksija ir veiklos vertinimas.

Šiose rekomendacijose remiamasi leidiniu *Besimokanti mokykla* (aut. Peter M. Senge ir kt.), Lietuvos skaitytojus pasiekusiu 2008 metais. Ypač akcentuojami P. Senge išskirti penki besimokančios organizacijos aspektai (disciplinos): sisteminis mąstymas, asmeninis meistriškumas, mąstymo modeliai, bendra vizija ir komandinis mokymasis, kuriais remiantis aiškinama, kaip žmonės gali mokytis iš savo pačių veiklos.

Planavimas yra prasmingo ir apgalvoto mokyklos gyvenimo kūrimas. Mokyklos veiksmingumas turi būti vertinamas, o tai – vienas iš sunkiausių dalykų mokykloms. Painiojami plano sėkmės rodikliai su mokyklos veiklos įsivertinimo rodikliais, sėkmės matavimas ir mokyklos veiklos įsivertinimas, sunkokai susiejami šie abu dalykai. Mokyklos veiklos įsivertinimo rodiklius (žr. *Bendrojo lavinimo mokyklos įsivertinimo rekomendacijos*, 2009) galėtume vadinti *esminiais veiklos rodikliais*, o informacija apie tai, kiek ir kaip mokyklai pasisėkė pasistūmėti pagal esminį veiklos rodiklį, būtų *sėkmės kriterijus*. Sėkmės kriterijus tiesiogiai susijęs su kiekybiniais ir kokybiniais mokyklos bendruomenės susitarimais, aprašomais rodiklių iliustracijose, kurias pamatavus gaunama informacija, iš kurios sužinoma, kaip ir kiek pasisėkė pasistūmėti pagal pasirinktą esminį veiklos rodiklį. Ši informacija ir būtų sėkmės

kriterijus. Pateikiami praktiniai mokyklų pavyzdžiai yra skirti tam, kad mokyklos, apsibrėžusios tobulintinas sritis ir esminius veiklos rodiklius, nustatytų sėkmės kriterijus, darančius tiesioginę įtaką mokyklos veiklos tobulinimo sprendimams, kitaip tariant, ieškotų ryšio tarp informacijos ir kokybės gerinimo siekių.

Leidinį sudaro švietimo eksperto, LEU docento, dr. Aurimo M. Juozaičio straipsnis apie besimokančią organizaciją, kuriame nagrinėjami šie klausimai:

kas yra besimokanti organizacija;

kokie praktiniai veiksmai padeda kurti besimokančią organizaciją;

kaip sužinome apie organizacijos pažangą;

kokie yra teoriniai veiklos vertinimo pagrindai ir rodiklių samprata;

kuo skiriasi kritiniai sėkmės veiksniai nuo esminių veiklos rodiklių.

Didžiausias leidinio skyrius – mokyklų patirtis. Mokyklų komandų darbas – tai pasirinktų mokyklos veiklos sričių stebėjimas tam tikrais metodais ir atlikto stebėjimo vertinimas. Šiame skyriuje mokyklos, aprašydamos atliktus savo sėkmės vertinimo veiksmus, atsako į klausimus, kokias ir kodėl mokyklos veiklas pasirinko; ką dėl jų darė; kokius rezultatus gavo; kaip vertino savo rezultatus ir ko pasimokė.

Kiekvienos mokyklos nuveiktą darbą palydi eksperto dr. Aurimo M. Juozaičio vertinimai, o pabaigoje pateikiami apibendrinamieji komentarai.

Laima Gudaitė,
Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros
Mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo skyriaus vedėja

Daugiau nei dešimtmetį netyla kalbos apie *mokymąsi visą gyvenimą*. Jas paskatino Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, kurį 2000-aisiais patvirtino Europos Taryba. Apie šį dokumentą buvo plačiai diskutuota ne tik Europoje, bet ir Lietuvoje, o jame minimos šešios tezės leido nuodugniau pažvelgti į mokymosi visą gyvenimą problematiką.

Diskutuoti visada yra prasminga, bet ateina metas, kai diskusijas būtina pakeisti sprendimais ir darbais. Jau esame gana gerai išsiaiškinę, kas yra mokymasis visą gyvenimą, kokių įgūdžių jam reikia, tačiau nėra aišku, kaip praktiškai tai pritaikoma mūsų gyvenime ir darbo aplinkoje. Raminti save tuo, kad mokymosi galimybių plėtra tiesiogiai daro įtaką mokymosi visą gyvenimą praktikai, yra šiek tiek optimistiška, nes pats mokymasis be pritaikymo yra ne itin (jei apskritai tai įmanoma) prasmingas ir naudingas.

Viena didžiausių švietimo problemų – tai mokymosi ir išminktų dalykų pritaikymas savo gyvenime ir darbe (anglų k. terminas – *learning transferring* gali būti verčiamas į lietuvių kalbą kaip *mokymosi perkėlimas*).

Taigi, kada ir kaip šis *mokymosi perkėlimas* į aktyvios veiklos sritį vyksta sklandžiai? 1983 m. Donaldas Schönas knygoje „Reflektyvus praktikas“ nurodė, kad teorinis, t. y. atsietas mokymasis, kuris tuomet vyravo visose specialistų rengimo sistemose, yra pasenęs ir sunkiai perkeliamas į praktinę veiklą.

Tai paskatino ir šį autorių, ir jo kolegą Chrisą Argyrisą išplėtoti *reflektyvių praktikų* ir *besimokančių organizacijų* teoriją.

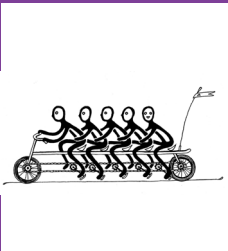
Vienas aktyvių šios teorijos plėtotojų yra Peteris Senge. Jo knyga *Besimokanti organizacija*, išleista 1990 m., tapo reikšmingu teoriniu Argyriso ir Schöno darbų papildymu, o vėliau pasirodžiusios knygos dėl paprasto metodinio pritaikomumo lėmė šios teorijos tapsmą reikšminga sėkmingai veikiančių organizacijų praktika (1995; 1999).

Besimokančių organizacijų metodinis mechanizmas yra veiksmingas ir taikytinas besimokančioms mokykloms. Michaelis Fullanas (2007) teigė, kad mokyklos yra tos institucijos, kurios mokosi sunkiausiai ir lėčiausiai; apie stipriųjų nesimokymą ir tam tikrą puikybę labai argumentuotai rašė ir Argyrisas (2008). Dabar situacija keičiasi – mokytis pradeda vis daugiau mokyklų. Aptarsime skiriamuosius besimokančių mokyklų požymius, o paskui – ir praktinius veiksmus, padedančius kurti gerą mokyklą.

Viena didžiausių švietimo problemų – mokymosi ir išminktų dalykų pritaikymas gyvenime ir darbe.

Besimokanti organizacija – tai organizacija, kurioje paskirų jos narių pastangos keistis sukuria sinerginę visos organizacijos kaitą.

Mokymasis – tai atvirumo sau ir pasauliui parodymas.

2. 1. Kuo pasižymi besimokanti organizacija?

Kas yra besimokanti organizacija? Kuo ji pasižymi?

Besimokančios organizacijos yra tokios organizacijos, kuriose žmonės nuolatos plėtoja savo išgales, kad pasiektų tokius rezultatus, kokių jie tikrai trokšta; tai organizacijos, kuriose brandinamas kūrybingas mąstymas, kuriose išlaisvinamos kolektyvinės aspiracijos ir kuriose žmonės nuolatos mokosi visumą matyti kartu (pagal Senge, 1990, p. 3).

Besimokanti organizacija yra vizija, kuri galėtų tapti realybe. Tai nėra paprastas individų mokymasis, tai mokymasis, kuris vyksta visais organizacijos lygmenimis. Besimokanti organizacija – tai organizacija, kuri skatina visų organizacijos narių mokymąsi ir kartu nuolatos pati keičiasi (Pedler et al., 1991, p. 1).

Besimokanti organizacija pasižymi visų jos darbuotojų įsitraukimu į bendradarbiavimą ir įsipareigojimu kaitai, kuri grindžiama bendrosiomis vertybėmis ir principais (Watkins, Marsick, 1992, p. 118).

Besimokanti organizacija – tai organizacija, kurioje paskirų jos narių pastangos keistis sukuria sinerginę visos organizacijos kaitą. Ne pavienių pasikeitimų suma, bet sinerginė visų kaitų visuma lemia papildomą, kokybiškai naują organizacijos pokytį.

Žymus visuomenės veikėjas, ekonomikos konsultantas, filosofijos dr. prancūzas Samuelis Rouvillois yra labai tiksliai apibūdinęs organizacijų paskirtį: „Mes turime tokią visuomenę, kokias turime organizacijas“, t. y. organizacijos yra mūsų visuomenės mažas, bet koncentruotas atspindys. Taigi, jei norime geriau ir įdomiau gyventi bei dirbti, turime keisti, tobulinti savo veiksmus ir elgseną. Tačiau šis kitimas turi vykti toje aplinkoje, kurioje šiuos veiksmus atliekame, t. y. savo darbe, savo organizacijoje. Tai reiškia, kad darydami *geresnius veiksmus* turime juos derinti su kitų žmonių, kurie yra šalia, veiksmais ir elgsena. Turime *augti kartu*.

Esu įsitikinęs, kad būtent **mokymasis kartu** yra ypač svarbus Lietuvoje. Mokymasis kartu gali padėti įveikti mūsų abipusį nepasitikėjimą ir skeptiškumą. Kodėl? Besimokantis žmogus yra lengvai pažeidžiamas, ypač – suaugusysis. Jis juk yra pasiekęs tam tikrą profesionalumo lygį, turi socialinį statusą, dėl kurių jį žmonės vertina ir kreipiasi į jį prireikus. Kai šis pripažintas asmuo atsiduria mokinio padėtyje, jam reikia pripažinti pirmiausia sau, o grupėje – ir kitiems, kad jis dar ne viską moka ir kad ne viskas jam sklandžiai sekasi. Jis turi pripažinti savo nežinojimą, nemokėjimą, o svarbiausia – tapti atviras su kitais žmonėmis. Mokymasis – tai atvirumo sau ir pasauliui parodymas.

Mums reikia besimokančių organizacijų, mums reikia nedidelių, bet veiksmų bendruomenių, kurios mokėtų džiaugtis bendromis pastangomis ką nors konkrečiai nuveikti. Svarbiausia – šios pastangos neturi būti spontaniškos, inspiruotos gražaus ir nuoširdaus entuziazmo. Pastangos turi būti *išmintingos*, t. y. pagrįstos išmanymu ir drąsa. Išmanymas – tai žinojimas, ką ir kodėl darome, drąsa – tai atsakomybė už tai, ką darome.

Ypač noriu atkreipti dėmesį į žinojimą, *ką* ir *kodėl* darome. Juk paprastai suprantame, kad esminis dalykas yra susitelkti į tai, *kaip* darome. Tai nėra blogai. Jei iš tikrųjų noriu ką nors išmokyti, jei noriu, kad mano rezultatai, pasiekimai būtų kitokie nei įprasti, tai turiu daryti *kitaip*, o *kaip*, prieš pradėdamas veikti, galiu dar nežinoti. Kodėl? Situacija, aplinkybės, kuriose veikiame, keičiasi greičiau, nei mes galime tiksliai numatyti. Žinoti, *kaip* daryti, yra praktiškai neįmanoma – norėdamas gauti kitokį nei įprastą rezultatą, turi bandyti, derintis, stebėti ir daryti sprendimus.

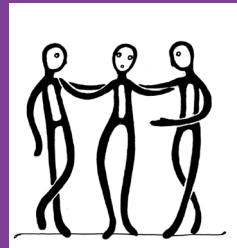
Besimokanti organizacija pasižymi įdomiu kolektyviu žinojimu, o tikriausiai – išmintimi. Ši išmintis reiskiasi tuo, kad greit pastebėdami vykstančius veiksmus ir faktus žmonės kolektyviai sugeba priimti optimalius sprendimus.

Kokia yra besimokančių organizacijų esmė? Ją analizuojantieji, regis, nieko nauja neakcentuoja, tik esminę ir seniai žinomą tiesą – **viskas yra susiję, t. y. sistemiška**. Svarbiausią teorinį darbą, pagrindžiantį besimokančių organizacijų praktikas, Senge pavadino *Penktąja discipliną* (*The Fifth Discipline*). Jame aprašė penkias sudedamąsias tokių organizacijų charakteristikas (jas vadino *disciplinomis*): *asmeninio meistriškumo, mąstymo modelių, bendros vizijos, mokymosi komandomis ir sisteminio mąstymo*, iš kurių itin pabrėžė penktąją – *sisteminio mąstymo* – discipliną. Kodėl? Senge ir jo kolegos, įvairiose organizacijose atlikę daug praktinių pokyčių projektų, pastebėjo, kad tik kompleksinis visa apimantis požiūris į organizaciją, t. y. įvertinant įvairius situacijos aspektus, gali sąmoningas žmonių pastangas labiausiai priartinti prie realaus rezultato – prie tikro gyvenimo. Ko daugiau reikia? Gyventi, būti arčiausiai to, kas mus, žmones, daro žmonėmis.

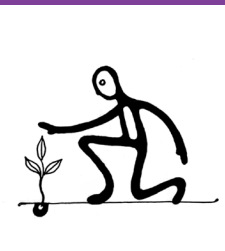
Senge pagrįstai kritikuoja modernaus pasaulio fragmentiškumą, susiskaidymą ir požiūrį, kad atskirų sistemos vienetų tobulinimas lemia sėkmingą sistemos veiklą. Tai dar Naujaisiais amžiais susiformavęs ir pasenęs mąstymas. Jis buvo adekvatus, kai pasaulyje (tiek siauresne, tiek platesne prasme) veikiančiųjų buvo palyginti nedaug, kai technologinis praktinio gyvenimo lygmuo lėmė nuosaikų naujos informacijos, būtinos praktiniams sprendimams, atsiradimą ir kai toks mąstymas buvo gana lėtas. Nūdiene yra kitokia. Sudedamųjų dalių kiekis, subjektų gebėjimas savarankiškai veikti ir visų šių dalių nuolat greitėjantis kitimas lėmė iš esmės kokybiškai kitokią situaciją. Dabar nebe atskirų dalių individualus veiksmas, o šių dalių *kokybiškas suderinamumas, puikus ryšys* lemia bendrąją, iš šių dalių sudarytos, visumos kokybę. Senge ir remiasi L. von Bertalanffy (1968) bendrąja sistemų teorija, neapeidamas ir vėlesnių integruojančių plėtros teorijų (Maturana H. ir Varela F., 1984).

Naujesniuose darbuose Senge su savo kolegomis, ypač jo pasekėjas Otto Scharmeris plėtoja teoriją U (Scharmer, 2007). Šios teorijos esmė – pagrįsti giluminį pokytį, kuris įvyksta įsigilinant (tarsi nusileidžiant į gelmę, todėl ir naudojama U raidės grafika) į situaciją apibūdinančius, ją lemiančius faktus ir juos įvertinus pagal būsimą (trokštamą) situaciją, imtis konkrečių į pageidaujamą tikslą vedančių veiksmų.

Pastangos turi būti išmintingos.

**Besimokančių
organizacijų
sampratoje
pabrėžiami ryšiai,
santykiai, sąveika.**

Taigi, besimokančių organizacijų sampratoje pabrėžiami *ryšiai, santykiai, sąveika*. Viskas yra susiję, todėl bet kokios individualios pastangos turi savo *atsakomybės* svorį, nes jos turi pasekmes.

Senge paaiškina, kodėl taip yra. Kaip jau minėta, Senge yra vienas iš tų, kurie formuluoja ne tik teorinius, bet ir praktinius besimokančių organizacijų pagrindus. Kas svarbu besimokančioje organizacijoje? *Praktiškumas*. Senge išvardija net vienuolika dėsnių, kurie veikia besimokančiose organizacijose, išskiria penkias besimokančios organizacijos disciplinas ir pabrėžia svarbiausią mintį: dirbdami žmonės turi mokytis iš savo pačių veiklos.

Vienuolika besimokančios organizacijos dėsnių:

- „*Šiandienos problemas lemia vakarykščiai sprendimai*“ (Senge, 1990, p. 57). Viskas yra susiję, niekas neatsiranda be pagrindo, visi įvykiai remiasi ankstesniaisiais. Kaip teigia Scharmeris, „į juos reikia įsižiūrėti“, idant stebėdami tai, ką turime, *atrastume nauja* (jo teigimu, „leiskime dalykams tiesiog vykti“ (*letting them go*)). **Pastabumo poreikis.**
- „*Kuo stipriau tu spausi, tuo sistema stipriau priešinsis tau*“ (p. 58). Tai beveik trečiasis Newtono dėsnis. Organizacijose šis spaudimas turi keistas formas, nes dažniausiai jis reiškiasi ne drastiškai ar agresyviai, bet kaip tik švelniai, t. y. palydimas teiginiais: „na, kaip jūs nesuprantate“, „kodėl taip ilgai tūpčiojate“, „kodėl neklausiate, kas neaišku“ ir pan. Vadinamasis *neagresyvus naujovių įvedimas* sukuria mokymosi ar bent adaptavimosi poreikį. Todėl tai būna susiję ne tik su naujos informacijos ar gebėjimų įvaldymu, bet ir naujų požiūrių susiformavimu, o tam reikia nemažai laiko. Neišklausymas, raginimas kuo greičiau pritarti, perimti, išmokti, apskritai nekantrumas – tai spaudimo ženklai, kuriems žmonės spontaniškai pradeda priešintis. **Kantrumo poreikis.**
- „*Pirmieji pokyčiai vyksta greičiau nei paskesnieji*“ (p. 60). Tai yra tarsi „entuziazmo duobė“. Pradėjus keisti tai, kas ilgai nebuvo judinta, pokyčiai pastebimi greičiau, tačiau toliau įgyvendinant pokyčius nauji rezultatai ne tik sunkiau pastebimi, bet juos ir pasiekti yra kur kas sunkiau. **Atkaklumo poreikis.**
- „*Lengvas kelias dažniausiai veda atgal*“ (p. 60). Lengvas kelias yra tas, kurį pažįsti. Senge ragina būti drąsius ir nejudinėti pažįstamu arkliuku, o išbandyti nepajudinėtus, t. y. daryti sprendimus, imtis veiksmų, kurie dar neišbandyti. Juk standartiniai, įprasti sprendimai geriausiu atveju duoda įprastus, jau žinomus rezultatus. Kartais įprasti sprendimai gali būti tiesiog pasenę, o rezultatai – netinkami. **Drąsos poreikis.**
- „*Gydymas gali būti blogiau nei liga*“ (p. 61). Kartais esame labai ryžtingi ir imamės tvarkyti, daryti įtaką mus netenkinantiems procesams ar aplinkybėms. Tačiau aplinkybės ir faktai neretai būna savaveiksmiai ir gali gana sėkmingai „išsigydyti“ patys. Kita vertus, žmonėms (nes žmonės susiję su šiais faktais ir aplinkybėmis) patiems reikia „persirgti“, kad geriau suprastų tai, ką ir kaip turi keisti patys. **Atsakomybės poreikis.**

- „*Greičiau reiškia lėčiau*“ (p. 62). Šis dėsniš labai glaudžiai susijęs su antruoju („*kuo stipriau spausi, tuo stipriau priešinsis*“), tačiau jis turi dar vieną labai svarbų aspektą – grįžimą į pradžią ar net ankstesnę situaciją. Skubinami žmonės priešinasi. Tai, ką tu įsivaizduoji gali padaryti per trumpą laiką (ką nors paaiškinti, perteikti, pamokyti, įtikinti), pasisuka kita kryptimi: žmonės ne tik nepriima, neišmoksta, nesupranta, bet dėl tokio aktyvaus elgesio nusiteikia tiek prieš aktyviai veikiantįjį, tiek prieš jo propaguojamas idėjas, sprendimus. Aktyviai veikiantysis pats sukuria situaciją, iš kurios gauna priešingą efektą – ne tik neperteiktą informaciją, neįgytus gebėjimus, nesuprastus darbus, bet dar ir gaus neigiamų emocijų dėl savo iniciatyvų. Ar gali būti blogiau?! **Lėtumo poreikis.**
- „*Priežastis ir pasekmė nėra glaudžiai susietos laike ir erdvėje*“ (p. 63). Nors viskas susiję, nors galime ir turime matyti priežastinius ryšius, bet nederėtų įsivaizduoti, kad esamą situaciją lemia vienas ar du (gal trys) veiksniai – kur kas dažniau yra daugiau veiksmų, kuriuos sunku pastebėti, nes jie situaciją veikia skirtingu metu, skirtingu intensyvumu ir skirtingose vietose. **Kompleksiškumo poreikis.**
- „*Maži pokyčiai gali lemti didelius rezultatus, bet aukščiausių pasiekimų sritys yra mažiausiai akivaizdžios*“ (p. 63). Tai dar viena dilema. Kartais „gerai pataikius“ galima turėti akivaizdžių pokyčių ir be didesnių pastangų. Tačiau augantis bendras profesionalumas kelia vis daugiau reikalavimų, reikia vis daugiau pastangų, kad kas nors keistųsi aukštesniu lygmeniu ir siekiant geresnės kokybės. **Kūrybiškumo poreikis.**
- „*Tu gali pasiimti savo pyrago dalį ir jį suvalgyti, bet ne visą iš karto*“ (p. 65). Kai kuriose situacijose reikia veikti greitai, ryžtingai. Tačiau yra tokių, kuriose svarbu skirti laiko, t. y. apmąstyti situaciją, neskubėti, nesiimti visko padaryti iš karto. **Apdairumo poreikis.**
- „*Padaliję dramblių pusiau negausime dviejų dramblių*“ (p. 66). Mintis paprasta – dalį problemų, klausimų reikia spręsti kompleksiškai, įvertinant visas aplinkybes ir sudedamąsias jų dalis. Neturėčiau įsivaizduoti, kad galiu viską susmulkinęs į atskiras dalis ir jas išnagrinėjęs turėti gerą sprendimą. **Visumos poreikis.**
- „*Nėra kaltų*“ (p. 67). Nieko nėra išorėje – viskas susiję, o tai reiškia, kad viskas yra „viduje“. Net tai, kas yra už mūsų organizacijos ribų, nėra „jie“. Tie „jie“ mums taip pat svarbūs ir yra „mūsų“, nes su mumis vienaip ar kitaip susiję. Jei kas nors vyksta ne taip, kaip norėtumėsi, tai nereiškia, kad tai nuo mūsų nepriklauso, kad tik „jie“ viską nusprendžia. Bendraudami su jais, mes irgi turime poveikio jiems galimybę (nors kartais gal ir nedidelę). **Aktyvumo poreikis.**

Taigi, yra vienuolika dėsnių, daug poreikių. Kiekvienas poreikis formuoja veiklos pagrindą. Ko galima iš to pasimokyti? Paprastų, bet labai svarbių dalykų:

- mes esame **susiję** ir su aplinka, ir su žmonėmis, kurie toje aplinkoje yra;

- mes turime būti ne tik **aktyvūs**, bet ir **atidūs**, todėl veikti reikia mažant (svarstant, nagrinėjant situaciją), kryptingai (suprantant, ką ir kodėl darai) ir neskubant (įtraukiant visus, kurie turi tuos pokyčius daryti).

Apibendrinimas

Kodėl mums reikia besimokančių organizacijų, o ypač – besimokančių mokyklų? Atsakymas paprastas: besimokanti mokykla – tai erdvė, kurioje jos narių aktyviomis ir tikslingomis pastangomis laiduojama geresnio gyvenimo galimybė.

2. 2. Kokie praktiniai veiksmai padeda kurti besimokančią organizaciją?

P. Senge ir jo kolegos yra ne tik besimokančios organizacijos teoretikai, bet ir praktikai. Jie apibrėžė besimokančios organizacijos praktinių veiksmų pagrindą. Svarbiausia žinia – besimokančios organizacijos nariai nuolatos mokosi iš savo pačių veiklos.

Ką tai reiškia? Kaip tai organizuojama? Toliau matysime, kaip vyksta šis procesas, kaip veiksmingos organizacijos tai atlieka, o iš pradžių verta pasakyti, kad praktinis mokymasis visada pasižymi *konkre-tumu*. Yra septyni konkretūs praktinio mokymosi žingsniai:

- Pirmasis: aš turiu *žinoti*, ką aš noriu pasiekti, t. y. turėti siekiamybės viziją.
- Antrasis: aš turiu *žinoti*, kaip man sekasi, t. y. turėti konkrečią informaciją apie veiklą, į kurią susitelksiu.
- Trečiasis: aš turiu *žinoti*, kokios informacijos (plačiausiąja prasme) man reikia, idant tinkamai nuspręščiau dėl veiksmų, kurie *padėtų* sukurti pageidaujamą situaciją (tai labai svarbus momentas, nes nuo jo priklauso informacijos paieškos tikslingumas).
- Ketvirtasis: aš turiu *mokėti* „įdarbinti“ visą savo žinojimą, t. y. informaciją paversti veiksmais.
- Penktasis: aš turiu *mokėti* analizuoti gautus rezultatus, idant ši informacija būtų vėl verčiama į dviejų tipų sprendimus:
 - tai, ką aš turiu išmokti, ką pakeisti, ko atsisakyti ateityje;
 - tai, kokie darbai turi būti atlikti organizacijoje, idant ji geriau funkcionuotų.
- Šeštasis: aš turiu *mokėti* apibendrinti atliktą darbą, padaryti išvadas.
- Septintasis: aš turiu *mokėti* tuo apibendrinimu dalytis su kitais (kitomis organizacijomis, žmonėmis).

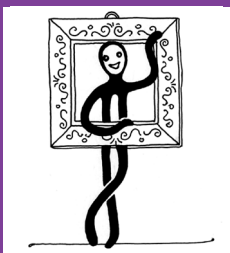
Yra trys *žinojimai* ir keturi *mokėjimai*. Šie žinojimai tarpusavyje labai glaudžiai susiję. Taip yra todėl, kad mąstydamas apie perspektyvą (viziją), aš negaliu būti visai atitrūkęs nuo esamos situacijos, turiu savo viziją pagrįsti, savo sprendimus argumentuoti. Aišku, galiu remtis šiek tiek kitu požiūriu į vizijos formulavimą, t. y. viziją apibrėžti visai be jokios išankstinės analizės, tiesiog mąstydamas apie visai kitokią organizaciją, kitokią veiklą. Tačiau net ir šiuo atveju anksčiau ar vėliau teks remtis informacija apie esamą situaciją, nes visuomet veikla pradeda įvadiniais darbais.

Kaip susiję šie žinojimai ir mokėjimai su mano praktiniais veiksmais? Kaip jau minėta, Senge aprašė penkias besimokančios organizacijos disciplinas. Kodėl Senge vartoja žodį *disciplina*?

Šis žodis kildinamas iš lotynų kalbos, ir jis turi ne vieną reikšmę. Pirmoji šio žodžio reikšmė yra *drausmė*, antroji – *žinojimo, mokėjimo visuma*, kaip antai: *matematikos disciplina, ekonomikos disciplina* ir pan. Pasirinkdamas *disciplinos* žodį besimokančios organizacijos sudedamosioms dalims apibūdinti

Disciplina – tai tam tikra kompleksinė organizacijos veikla, kai, drausmingai taikant išmokus dalykus, pasiekiamas geresnis bendras rezultatas.

Sąžiningai realizuojant šią discipliną reikėtų pačiam sau atsakyti į du klausimus: ko aš noriu ir ką aš darau.

Senge ne tik įvertino šio žodžio visas reikšmes, bet atsižvelgė ir į šio žodžio kilmę. Žodis „disciplina“ kilęs ir iš žodžio *discipulus*, tai reiškia *mokytis, būti mokiniu*.

Sujungus visas žodžio reikšmes ir įvertinus jo kilmę galima teigti, kad disciplina – tai tam tikra kompleksinė organizacijos veikla, kai, drausmingai taikant išmokus dalykus, pasiekiamas geresnis bendras rezultatas.

Kokios yra šios specializuotos ir kompleksinės organizacijos veiklos disciplinos? Anot Senge, jų yra penkios: asmeninio meistriškumo, mąstymo modelių, bendros vizijos kūrimo, mokymosi komandose ir sisteminio mąstymo.

Asmeninio meistriškumo disciplina. Turbūt niekam nekelia abejonių, kad gerus organizacijos, mokyklos, komandos veiklos rezultatus užtikrina kvalifikuoti ir motyvuoti žmonės. Aptardami šią discipliną Senge ir jo kolegės nagrinėja ir asmeninės vizijos išgryninimo reikmę, ir vertybių bei įsipareigojimų paisymo svarbą šioje veikloje, ir sunkumų įveikimo būdus. Visa tai Senge ir jo pasekėjas Scharmeris (2007) akcentuoja todėl, kad be asmeninio pasikeitimo, o svarbiausia – be *individualaus noro ir pastangų keistis* nieko nevyksta nei žmogaus gyvenime, nei jo aplinkoje, nei organizacijoje. Besimokanti organizacija prasideda nuo manęs.

Yra daugybė asmeninio ir profesinio augimo sistemų, metodų ir metodikų – kiekvienas gali pasirinkti pagal poreikius. Apibūdinant šią discipliną praktiniu aspektu, minėtini du dalykai: asmens augimas prasideda žodžiu „**noriu**“ ir veiksmu „**šiandien darau...**“

Daugtaškis skirtas konkrečiam veiksmui nurodyti, o ne kokiai nors veiklai ar intencijai apibrėžti. Tai nusiteikimas ir šio nusiteikimo materializavimas veiksmu. Sąžiningai realizuojant šią discipliną reikėtų pačiam sau atsakyti į du klausimus: *ko aš noriu ir ką aš darau*.

Mąstymo modelių disciplina. Ši disciplina, anot Senge, yra nepaprastai svarbi. Siekiant pakeisti rezultato kokybę, būtina pakeisti ir veiksmus, o kad veiksmai keistųsi, turi keistis veiksmus lemiantys sprendimai, o kitokius sprendimus lemia pasikeitęs požiūris, kuris glūdi pakitusiame mąstyme. Besimokančių organizacijų ir *transformatyvaus (keičiančio) mokymosi* (anglų k. – *transformative learning*) teoretikų ir praktikų teigimu, turi keistis pati mąstysena, jei norime gauti kitokį rezultatą. Taiklia A. Einsteino mintis: „Mes neišspręsimė problemų, jeigu mąstysime taip pat, kaip mąstėme tuomet, kada jos atsirado.“ Žymus sporto psichologas Willis Railo (2001, p. 30) teigė labai kategoriškai: „Tu privalai išdrįsti pralaimėti, kad išdrįstum pasiekti tikslą.“ Jo manymu, tik žmonės (pirmiausia jis kalbėjo apie sportininkus), kurie išdrįsta išeiti iš komforto zonos, t. y. veiklos, kurioje jie jaučiasi užtikrintai ir saugiai, išmoksta šią zoną nuosekliai plėsti, o tai reiškia pasiekti vis naujus, aukštesnius rezultatus. Išėjimas iš komforto zonos visada yra ne tik rizikingas, bet ir skausmingas, net fiziškai. Taigi, toleruojantys diskomfortą, o mūsų atveju, išdrįstantys į įprastus dalykus pasižiūrėti šiek tiek kitaip, yra augantys, besimokantys žmonės.

Mąstymo modelių disciplina neigia nusistovėjusį požiūrį į mūsų artimiausios aplinkos dalykus. Ši kaita provokuoja abejoti įprasta tvarka, patogia situacija. Ši disciplina yra, ko gero, pati nemieliausia, nes kelia diskomfortą, nepasitenkinimą, o tai gali lemti pasipriešinimą.

Kaip realizuojama ši disciplina? Pratimais su kritinį mąstymą skatinančiais klausimais: kuo remdamasis taip galvoji; ką jauti žvelgdamas į šiuos faktus; jei tai faktas, o ne nuomonė, kas yra fakto šaltinis. Ir svarbiausia – šios pratybos, šis klausinėjimas turi turėti *seką*. Keičiant požiūrį, transformuojant mąstymą būtinas *atkaklumas*, todėl jau nepakanka vien tik *noro* ir *veiksmo* – būtina **drausmė** ir **ištvermė**.

Bendros vizijos disciplina. Galbūt tai dažniausiai ar net labiausiai aptariama tema. Nemanau, kad Lietuvoje yra mokykla, kurioje nebūtų apie tai kalbėta, rimčiau ar ne taip atsakingai ši tema svarstyta. Čia ir slypi šios disciplinos pavojai. Apie viziją svarstyta, net manyta, kad ji bendru susitarimu priimta, tačiau kažkodėl ji lieka tik įprasto dokumento teiginiu, tik įrašu mokyklos interneto tinklalapyje. Kodėl taip atsitinka? Todėl, kad ji nėra *bendra*. Ji iniciatorių ar administracijos pastangomis sukurta, gal net nusižiūrėta.

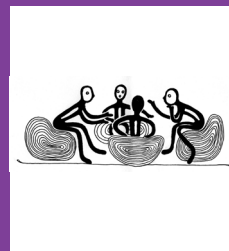
Ką reiškia bendra vizija? Anglų kalba ši disciplina vadinasi *shared vision*, t. y. *vizija, kuria dalijasi visi*. Tai tokia vizija, tokia veiklos perspektyva, būtent reali vizija – tai *gyva veiklos perspektyva*, kuri priimtina visiems ir kiekvienam, kuris toje veikloje dalyvaus. Ne tiek svarbi yra literatūrinė išmonė ir tiksli formuluotė, bet svarbiausia, kad kuriant šią bendrą viziją, t. y. svarstymuose ją formuluojant, turėjo galimybę aktyviai dalyvauti visi būsimos veiklos dalyviai. Tokių svarstymų organizatoriams reikia specialių įgūdžių, kad dalyviai tikrai galėtų pasijusti svarbūs ir reikalingi.

Bendros vizijos kūrimas – tai ir tęstinis darbas, kuris nesibaigia suformuluotais teiginiais, jo tąsa – tai rėmimasis šia vizija, kai yra priimami sprendimai, kaip tobulinti mokyklos veiklą. Bendros vizijos disciplinoje mokykla realiai ugdosi **įsipareigojimą**, kad pasiektų bendrą rezultatą.

Mokymosi komandomis disciplina. Tai dar viena mada. Komandinio, grupinio darbo per pastaruosius 20 metų mokyklose tikrai būta nemažai. *Kokio?* Gal vien paminėjus, kad vėl suburiama darbo grupė, mes išgyvename gal ir pažįstamus, bet ne visada malonius jausmus? Kodėl taip yra? Juk bendrumui, kolegiškumui lyg ir nesipriešiname, lyg ir priimame jį kaip akivaizdų gėrį?

Problema labai taikliai apibūdino besimokančių organizacijų kūrėjai. Ar dirbdami komandose mes *kryptingai* mokomės? Gal spontaniškas atsakymas būtų: „Mokomės, žinoma, mokomės.“ Bet kyla klausimas, kaip mokomės: ar *kryptingai*, *tikslingai*, *nuosekliai*, t. y. sąmoningai, o ne spontaniškai. Be abejo, nesąmoningas mokymasis irgi naudingas. Žymus anglų andragogas Peteris Jarvis teigia, kad nesąmoningas mokymasis irgi gali būti naudingas, tačiau tik tikslingas, disciplinuotas mokymasis

Keičiant požiūrį
būtina drausmė ir
ištvermė.

Bendros vizijos
disciplinoje mokykla
realiai ugdosi
tarpusavio
įsipareigojimą
bendram rezultatui.

Mokymosi komandoje disciplina ugdo mūsų atvirumą.

Sisteminio mąstymo disciplina mus moko atsakomybės plačiausiąja prasme.

kuria tvirto išmokimo pagrindus (2006, p. 27–29). Verta prisiminti dialoginio mokymosi ekspertės Jane Vella teiginį: „Be mokymosi struktūros tu gali patirti puikų mokymą, bet labai menką mokymąsi“ (2008, p. 11).

Yra dar vienas ypač svarbus mokymosi komandoje praktinis aspektas. Ką reiškia *mokyti komandoje*? Tai reiškia labai paprastą konkretų veiksmą: prieš bet kokią diskusiją komandos nariai prisimena, kaip jiems kartu sekėsi dirbti ankstesnius ar tik paskutinį kartą, nusako, ko išmoko ir ką šį kartą bendrai dirbdami stengsis nuveikti, padaryti taip, kad padėtų vieni kitiems. Klausimą apsvarstę, priėmę tarpinį ar galutinį sprendimą, dalyviai pasidalija nuomonėmis, kaip jiems sekėsi, teikia vieni kitiems grįžtamąjį ryšį. Kad tai vyktų kokybiškai ir naudingai, visų dalyvių vertinimai turi būti **atviri**.

Sisteminio mąstymo disciplina. Tai visa apimanti, ne tiek konkrečių praktinių veiksmų, kiek individualiomis visuminėmis nuostatomis grįsta veikla, asmens laikysena aptartose disciplinose. Sisteminis mąstymas jau minėtose besimokančių organizacijų dėsnuose apibūdinamas kaip asmens supratimas, kad viskas tarpusavyje yra susiję, kad ką nors keisdami vienoje srityje, darome poveikį ir visoms su ta sritimi susijusioms dalims.

Sisteminio mąstymo disciplina būtent ir nagrinėja mąstymą – tokį *mąstymo modelį*, kuriame akcentuojamas kiekvieno asmens priklausymas visumai. Kaip teigė rašytojas, dvasinis mokytojas Thomas Mertonas, „nė vienas žmogus nėra sala“ (2010). Taip, mes nesame salos, nes kiekvienas iš mūsų darome vienas kitam poveikį, todėl neatsitiktinai Senge su kolegomis (Senge ir kt., 2004), taip pat jo pasekėjas Scharmeris (2007) sukūrė akivaizdos teoriją U (*presece theory U*), kuri visuminiu požiūriu apima visus giluminius asmeninės ir aplinkos sąveikos aspektus (U raidė yra vartojama tik grafinei panirimo ir iškilimo idėjai iliustruoti).

Kuo mums praktiškai svarbi *sisteminio mąstymo disciplina* ir vėliau išplėtotą *akivaizdos teoriją U*? Plačiausiąja prasme – **atsakomybė**. Mes, veikiantys dabar, turime ne tik jausti atsakomybę kitiems, bet ir tiems, kurie bus po mūsų. Todėl *akivaizdos teorija U* akcentuoja *tvarumą* laiduojančius veiksmus, kurie duoda ne tik kokybiškus rezultatus, bet ir sudaro gerą pagrindą tokių rezultatų siekti ateityje.

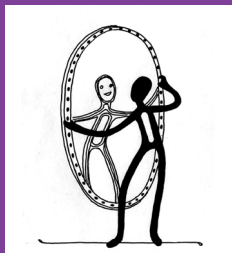
Kokia yra praktiškai besimokanti mokykla? Tokia, kuri savo veikla demonstruoja penkias besimokančių organizacijų disciplinas. Šis demonstravimas nėra smėlio pilių statyba gražinant mokyklos įvaizdį, bet tikroviška mokymosi erdvė, kurioje kiekvienas jos bendruomenės narys:

- puoselėja savo meistriškumą ir nusiteikęs veikti;
- nuosekliai ir atkakliai ieško naujų sprendimų būdų;
- įsiklausydamas į kitus bendruomenės narius stengiasi kartu kurti geriau funkcionuojančią savo mokyklą;

- diskutuojamas su kolegomis įvairiausiais klausimais atvirai dalijasi per diskusijas iš bendradarbių išmoktais dalykais ir asmeninėmis įžvalgomis;
- visa tai darydamas supranta, kad jo veikla šioje organizacijoje duos naudą, kuria bus grindžiami vėlesni veiksmai, net ir jam pasitraukus iš šios organizacijos.

Apie tai, kokie konkretūs instrumentai naudojami šioms disciplinoms „įdarbinti“, aptarsime kitame skyriuje.

**Nevertinama
veikla turi
tendenciją prastėti.**

Pastarąjį dešimtmetį netyla kalbos apie efektyvumą ir kaip jį pamatuoti, apie išteklių optimizavimą. Poreikis atsakingai „pasverti“ savo sprendimus, tiksliai įvertinti įvykdytus darbus yra suprantamas, nes žinome tiesą – išteklių mūsų planetoje mažėja.

Kita vertus, vertinimas, ypač veiklos matavimas, veda didesnės atskaitomybės ir gilesnės atsakomybės link. Gerai žinome, kad nekontroliuojama valdžia išsigimsta. Veiklos požiūriu šis posakis skambėtų taip: nevertinama veikla turi tendenciją prastėti. Kodėl? Ne dėl to, kad pradėdama nebejausti atsakomybės, o labiau dėl to, kad dirbama, dirbama ir nesustojama. Kad ir koks būtų vertinimas – geras ar blogas, vis dėlto jis yra stabtelėjimas ir įvertinimas to, kas padaryta. Ir jau vien šis faktas visuotinės skubos laikais yra pozityvus dalykas.

Verta įsiklausyti į žodžio *vertinimas* reikšmę. Juo aiškiai pasakoma, kad šiuo veiksmu nurodoma vertė. Tai darydami mes išskiriame dėmesio sulaukusį objektą ar reiškinį iš kitų ir nustatome jo reikšmingumo laipsnį. Kita vertus, atkreipę dėmesį mes parodome, kad tai yra svarbu, reikšminga, nes turi įtakos mūsų gyvenimui. Taigi, vertinimas svarbus tiek informaciniu požiūriu (nes taip sužinome, kaip mums sekasi), tiek ir motyvaciniu požiūriu (nes žmonės, kurių veikla buvo įvertinta, gauna žinią, kad ši veikla svarbi ne tik jiems patiems).

Yra ir trečiasis vertinimo aspektas. Vertinimas – tai atitiktis tam tikriems lūkesčiams palyginimo procesas. Lūkesčiai gali būti įvairūs, determinuoti tiek išoriškai, tiek vidujai. Vertinant organizacijos veiklą esminis dalykas tas, kad šis vertinimas turi socialinį aspektą. Tai reiškia, kad vertinimo duomenys yra gretinami su kitų organizacijų veiklos vertinimo rezultatais. Toks gretinimas turi tiek teigiamų, tiek neigiamų pasekmių:

- teigiamos pasekmės – pasitempti, prilygti geriau dirbantiesiems, gauti svarių motyvų tolesnei veiklai plėtoti;
- neigiamos pasekmės – pasijusti nevykėliais, būti įvertintiems pagal oficialius rodiklius, neatsižvelgiant į organizacijos specifiką ir jos istorijos unikalumą.

Vertinimas yra svarbi veikla – ją reikia atlikti. Aišku, kad lieka du esminiai klausimai: ką turime vertinti ir kaip turime vertinti.

3. 1. Kas turi būti vertinama mokyklų veikloje?

Išgirdus frazę *efektyvi mokykla* kyla trys klausimai:

- kas yra efektyvus švietimas;
- kas yra efektyvus mokymas;
- kas yra efektyvus mokymasis.

Nemanau, kad į šiuos klausimus galima atsakyti paprastai. Galima apibrėžti atsakymų kryptį, galima susitarti dėl to, į ką reikia atsižvelgti į juos atsakant, bet objektyvumo požiūriu jie vis tiek bus neišsamiūs. Prie šių klausimų dar grįšime.

Šis leidinys nėra akademinė studija ar mokymosi vadovėlis apie efektyviai dirbančią mokyklą. Tai praktinė knyga. Tik trumpai aptarsime, ką apie efektyvias organizacijas, taigi ir efektyviai dirbančią mokyklą sako teoretikai, pasiaiškinsime, kuo tos žinios gali būti naudingos praktiškai.

Scheerensas (1992), nagrinėdamas organizacijų efektyvumą, dar kartą patvirtino, kad bet kuriame vertinime, matavime galioja garsaus fiziko, Nobelio premijos laureato, W. Heisenbergo mintis: „matavimo rezultatas priklauso nuo pasirinktos matavimo sistemos“ (žr. 1-ąjį pav.).

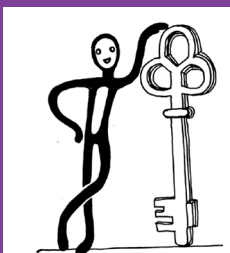
Teorinis pagrindimas	Efektyvumo kriterijus	Kokiu lygmeniu užduodamas klausimas apie efektyvumą	Pagrindinė sritis, į kurią sutelkiamas dėmesys
Ekonominio racionalumo teorija	Produktyvumas	Organizacija	Rezultatas ir jo apibūdinimas
Organinių sistemų teorija	Prisitaikymas	Organizacija	Esminių šaltinių įsisavinimas
Požiūrio į žmonių santykius teorija	Įsitraukimas	Atskiri organizacijos nariai	Motyvacija
Biurokratijos teorija	Tęstinumas	Organizacija ir individai	Formali struktūra
Politinė organizacijų teorija	Reagavimas į išorinius dalininkus	Grupės ir individai	Tarpusavio ryšiai ir jėga (galia)

1 pav. Organizacijų efektyvumo modeliai (Scheerens, 1992, p. 6)

Žvelgiant į šią lentelę verta atkreipti dėmesį, kad pas mus itin paplitęs orientavimasis į veiklos rezultatus tėra vienas iš Scheerenso pateikiamų penkių teorinių požiūrių, nagrinėjančių organizacijų efektyvumą. Įdomiausia tai, kad šis požiūris vadinamas *ekonominiu racionalumu*. Taigi, ar ne per daug mes viską materializuojame?

Ugdymo kokybę labiausiai lemia mokinio ir mokytojo buvimas kartu, jų tarpusavio santykiai.

Veiklos vertinimo požiūriu svarbiausia yra tai, kas daro sprendimą dėl šios veiklos tikslų.

Pasiteisinimas gali būti suprantamas taip: veiklai reikalingos lėšos, jų įsisavinimo veiksmingumas patikrinamas įvertinant, kas padaryta už jas. Suabsoliutinus arba orientuojantis vien tik į šią teorinę nuostatą vertinant organizaciją galima susidurti su rimta problema – vertinime gali būti ignoruojamas procesas, kuriuo kuriamas rezultatas. Vertinant tik rezultatą, dėl kurio ugdyme dar reikia susitarti (juk ne morkų maišą perkame), galima visiškai ignoruoti tą faktą, kad ugdymo kokybę labiausiai lemia mokinio ir mokytojo buvimas kartu, jų tarpusavio santykiai. Todėl į kitas vertinimo teorines nuostatas, pavyzdžiui, požiūrio į žmonių santykius, politinių organizacijų teoriją, irgi turi būti atsižvelgta. Scheerensas bando tai daryti į mokyklos efektyvumo įvertinimą integruodamas kuo daugiau požiūrių.

Kaip atsakyti į tris pateiktus klausimus: kas yra efektyvus švietimas; kas yra efektyvus mokymas, kas yra efektyvus mokymasis. Pažvelgę į 1-ąjį pav. matome kelis atsakymus, kurie, kaip jau buvo minėta, priklauso nuo pasirinkto požiūrio taško. Ar yra galimybė susikalbėti? Juk žvelgdami kitaip ir matome kitaip.

Pasigilinę į teorinius Davido Aspino, Judith Chapman, Vernono Wilkinsono (1994) ar Carol Taylor Fitz-Gibbon (1996), Jaapo Scheerenso (1992; 2007) darbus matysime, kad jie išskiria ir daug lygmenų, ir daug požiūrio taškų, nes nori apimti kuo platesnį mokyklos veiklos spektrą. Autoriai nurodo, kad **tikslas**, kuris keliamas arba švietimui, arba mokyklai, arba ugdymui, yra pradžia, nuo kurios pradedamas vertinimo procesas.

Patenkame tarsi į užburto ratą – tikslą nulemia filosofinės, vertybinės nuostatos, o jos ateina iš strategijos, kurios misija, vizija, vertybės tampa tikslų formulavimo atramos taškais (kas pirmiau – ar bendrosios filosofinės, vertybinės nuostatos, nulemiančios tikslą, ar iš organizacijos strategijos: vizijos, misijos, vertybių – kylantys tikslai). Amžinas klausimas: kas pirmiau – višta ar kiaušinis. Bet ne tai svarbiausia. Veiklos vertinimo požiūriu svarbiausia yra tai, **kas daro sprendimą dėl šios veiklos tikslų, kas formuluoja jos strategiją**. Šie sprendėjai ir yra pagrindiniai veiklos efektyvumo matavimo užsakovai. Yra ir išoriniai vertintojai, ir išoriniai veiklos užsakovai, kurie turi savo tikslus ir kriterijus. Žvelgiant į mokyklą iš besimokančios organizacijos perspektyvos reikia konstatuoti (tai patvirtina ir minėti teoriniai šaltiniai), kad tiems, kurie savo pastangomis gali daryti įtaką veiklos rezultatui, yra svarbu žinoti, kiek ir kaip jie pasiekė šioje srityje. *Ką matuoti* besimokančiose organizacijose, iš esmės nusprendžia tie, kurie įgyvendina užsibrėžtus tikslus. Juk pirmiausia jiems turi būti svarbu žinoti, kiek ir kaip jiems pasisekė. Kodėl pirmiausia jiems? Juk besimokanti organizacija yra ta, kuri mokosi iš savo veiklos. Mokymuisi iš savo veiklos reikia informacijos apie šią veiklą. Ji ir renkama tikslingai, atsižvelgiant į kriterijus, kurie veiklos vykdytojų supratimu jiems yra geriausia informacija apie tai, kaip turi būti gerinama veikla.

Kaip teigia Howellas (2010), svarbu pasirinkti *esminių rezultatų sritį* (anglų k. – *key results area*). Derindami terminiją su „Bendrojo lavinimo mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijomis“

(2009), mes tai vadintume *esminiais veiklos rodikliais*. Jei mokykla nusprendė, kad jai ypač svarbus yra gabių *vaikų ugdymo rodiklis* ir tam ji turi svarių argumentų, dėl kurių susitarė mokyklos bendruomenė, tai bendruomenei ir reikia susitarti, kokia informacija turi remtis jų žinojimas apie tai, kiek ir kaip jiems pasisėkė pasistūmėti pagal pasirinktą esminį veiklos rodiklį. Ši informacija liudija mokyklos sėkmę, todėl ji vadinama sėkmės kriterijumi. Sėkmės kriterijai – tai informacija apie sėkmę užtikrinančią veiklą.

Šio leidinio rengėjų grupės darbas ir buvo skirtas tam, kad mokyklos, apsibrėžusios tobulintinas sritis ir veiklos rodiklius, ieškotų esminės informacijos – sėkmės kriterijų, kurie darytų įtaką mokyklos veiklos tobulinimo sprendimams.

**Sėkmės kriterijai –
tai informacija apie
sėkmę užtikrinančią
veiklą.**

3. 2. Kaip formuluojami sėkmės kriterijai?

Šiame skirsnyje aptarsime organizacijos viduje formuojamus sėkmės kriterijus. Išorinių sėkmės kriterijų formulavimo neaptarsime dėl dviejų priežasčių: pirmoji, jų procesas yra identiškas; antroji, jis vyksta už mokyklos ribų, ir mokyklos šiuos kriterijus gauna kaip tiesioginį nurodymą. Šiame leidinyje susitelkiame į pačią mokyklą, į jos tapimą nuolatos besimokančia organizacija.

Formuluojant sėkmės kriterijus pirmiausia reikia žinoti, kad jie turi pasižymėti dviem ypatumais:

- pirma, būti informatyvūs;
- antra, turi būti nesudėtingai gaunami / surenkami.

Šie du ypatumai itin svarbūs, nes priešingu atveju (jei jie nėra pakankamai informatyvūs ir jei sunkiai surenkami) neįmanoma priimti skubių ir kokybiškų sprendimų.

Formuluojant sėkmės kriterijus svarbu nuosekliai atlikti tam tikrus veiksmus.

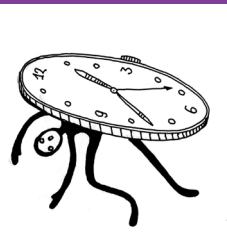
Pirmoji fazė – apimties nustatymo. Koku mastu norėsime tobulinti organizacijos veiklą? Mokyklos strateginio valdymo sritį? Mokyklos ryšių temą? Klasės valdymo veiklos rodiklį? Ar dar kokią kitą veiklos sritį, temą, veiklos rodiklį? Priimant sprendimą dėl apimties nėra sprendžiama apie veiklos prioritetus – jie perimami iš mokyklos strategijos. Apimties klausimas – tai savo išgalių rinkti, analizuoti ir daryti sprendimus įvertinimas. Į apimties sampratą įeina ir trukmės nustatymas – kiek truks stebėjimo ciklas: trimestrą, mokslo metus, dvejus mokslo metus. Organizacijos žmonės turi aiškiai suvokti, kad surinktieji duomenys turės būti „įdarbinti“, jais turės būti remiamasi tobulinant veiklą. Todėl turi būti užsimota nei per plačiai (kas vėliau neleistų „surinkti galų“), nei per siaurai (kas paliktų nemažą mokyklos bendruomenės narių dalį, neįsitraukusią į organizacijos plėtrą).

Pavyzdys. Pasirinktas veiklos rodiklis – tėvų pagalba mokantis. Duomenų rinkimo apimtis – pradinių klasių mokinių tėvai, trukmė – trimestras.

Antroji fazė – duomenų rinkimo. Neskirsiu dėmesio duomenų surinkimo metodams apibūdinti – pagrindiniai jų aprašyti „Mokyklų savęs vertinimo instrumentų panaudojimo rekomendacijose“ (2010). Noriu atkreipti dėmesį į tai, kad su rekomendacijomis reikia elgtis pagal paskirtį, t. y. jomis galima remtis visiškai, iš dalies ir visai nesiremti. Mokyklos taip ir elgėsi.

Pavyzdys. Galima fiksuoti šiuos duomenis (sąrašas nėra galutinis):

- tėvų lankymasis organizuojamuose renginiuose;
- tėvų aktyvumas šiuose renginiuose domintis vaiko mokymusi;
- mokyklos kreipimosi į tėvus aktyvumas naudojant elektronines priemones;

- tėvų atsakymo į elektronines priemones dažnis ir kokybė;
- vaikų mokymosi rezultatų kitimas.

Trečioji fazė – duomenų įvertinimo, sėkmės kriterijų išskyrimo. Surinkus duomenis reikia įvertinti, kiek jie yra informatyvūs sprendimams ir kiek juos lengva / sunku rinkti, analizuoti. Kaip jau buvo minėta, sėkmės kriterijus turi būti maksimaliai informatyvūs ir lengvai fiksuojamas. Aišku, kad dažnai veiklai reikėtų ne vieno, o kelių kriterijų, geriausia būtų apsiriboti dviem. Paprastai pirmasis sprendimas dėl duomenų būna platesnis, t. y. sąmoningai apsisprendžiama surinkti daugiau duomenų, kad būtų galima įvertinti visą srityje / temoje / veiklos rodiklyje esančią duomenų įvairovę. Duomenis rinkusieji turi skirti laiko susitikti ir duomenims įvertinti. Kiekviena duomenų grupė įvertinama pagal šiuos kriterijus:

- sunku / lengva fiksuoti, kiek duomenys padeda apsispręsti;
- kiek priimami sprendimai darytų įtaką veiklos rodiklio pagerėjimui.

Pavyzdys. Po darbo grupės diskusijų paaiškėja, kad iš aukščiau pateiktų penkių duomenų grupių palyginti nesunku surinkti duomenis apie tėvų dalyvavimą mokyklos renginiuose ir jų aktyvumą renginių metu ir kad šie duomenys, grupės narių nuomone, yra svarbūs priimant sprendimus dėl renginių formos. Buvo pastebėta, kad renginio forma yra labai svarbi tėvams, siekiant įtraukti juos į mokyklos gyvenimą, o tai suaktyvina tėvų domėjimąsi vaikų mokymusi.

Ypatingas akcentas. Darbo grupės pasirinktas sėkmės kriterijus(-ai) yra kontekstualus(-ūs), t. y. jis(jie) gali būti ir informatyvūs, ir darantys įtaką veikėjų elgesiui, tačiau jis(jie) gali būti visai netinkamas(-i) kitai mokyklai. Sėkmės kriterijai visuomet yra *subjektyvūs*.

Ketvirtoji fazė – pasirinktų sėkmės kriterijų išbandymo ir sprendimo dėl jų. Būtina dar kartą išbandyti pasirinktus sėkmės kriterijus, kad įsitikintume, ar pasirinkimas yra tikslus. Jeigu fiksuojamas kriterijus suteikia svarbios informacijos apie tobulinamos veiklos pokytį ir leidžia daryti poveikį lemiančius sprendimus, vadinasi, kriterijus pasirinktas tinkamai, jeigu ne, vadinasi, reikia ieškoti kitų kriterijų, kurie atitiktų jiems keliamus reikalavimus.

Toliau apžvelgsime mokyklų atliktą darbą.

Besimokanti mokykla aiškiai žino, ko reikia mokytis, ką keisti, ką tobulinti, ko atsisakyti.

Kokį konkretų darbą darė šiame projekte dalyvavusios mokyklos? Pirmiausia, šis projektas mokykloms buvo *mokymosi projektas*. Rajonų komandos (komandų sudėtis ir dalyvių adresai kartu su atlikta veiklos analize pateikiami 1–8 prieduose) rinkosi į Vilnių tris kartus. Atliktas didžiulis komandų darbas. Jei kas nors iki galo nėra baigta ir „nušlifauta“, tai joks trūkumas, tai tik reiškia, kad yra aiški mokymosi kryptis. Besimokanti mokykla *aiškiai žino*, ko reikia mokytis, ką keisti, ką tobulinti, ko atsisakyti. Tuo ji ir skiriasi nuo nesimokančios, kuri nežino, kiek ji gerai, kiek nepakankamai gerai ką nors daro.

Besimokanti mokykla žino savo ribas – išgales ir galimybes.

Jomis naudodamasi ji kuria geresnę ir įdomesnę dabartį. To nedaranti mokykla dažnai pasiklysta savo intensyvioje veikloje, nes jos veiklai pristinga aiškumo, o aiškumas lemia žmonių motyvaciją, nusiteikimą dirbti kokybiškai, intensyviai ir kūrybiškai.

Pirmiausia apie šio projekto metu vykusius seminarus, juose ir tarp jų vykdytus darbus.

Per pirmąjį seminarą rajonų komandos diskutavo apie teorinius mokyklų vertinimo pagrindus, aiškinosi, kokiais instrumentais ir kokie duomenys fiksuojami, kaip dažnai tai turi būti daroma. Buvo skirta namų darbo užduotis – išbandyti pasirinktus instrumentus ir įvertinti jų stipriąsias bei tobulintinas sritis.

Per antrąjį seminarą buvo aptarti namų darbai, diskutuota, kaip taikoma informacija, surinkta naudojant instrumentą. Skirta trečioji namų užduotis – išbandyti iki galo parengtą instrumentą ir išanalizuoti nuveiktą darbą.

Per trečiąjį seminarą buvo apibendrinami nuveikti darbai.

Tai, su kuo susipažinsite perskaitę šį leidinį, yra nuoseklaus mokymosi rezultatas. Po šio darbo mokyklos neturi dėti taško ir sakyti, kad tai, kas atlikta, yra dar vienas įvykdytas projektas. Tai – tik *besimokančios mokyklos projekto pradžia*, nes šios mokyklos patenka į besitęsiantį ciklą: numatymo – planavimo – vykdymo – analizės – ir vėl numatymo ir t. t.

Rajonų komandų buvo prašyta atliktą darbą sudėlioti į keturias dalis ir atsakyti į dalyje pateiktus 3–4 klausimus:

A. Kokią mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome ir kodėl?

1. Kodėl tai pasirinkome?
2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?
3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius pasirinkome instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti?
2. Kodėl pasirinkome šiuos instrumentus?
3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento taikymo rezultatai? Ką gavome?
2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime taikyti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?
3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

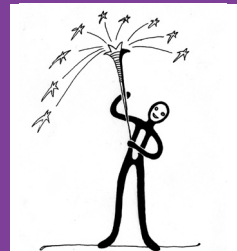
D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį.
2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą.
3. Taikydami instrumentą.
4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos.

Trys projekto komandų atlikto darbo žingsniai sutampa su trimis sėkmės kriterijų formulavimo žingsniais. Ketvirtas žingsnis skiriasi, nes projekto trukmė neleido konkrečiai nurodyti sėkmės kriterijų ir juos išbandyti dar kartą. Todėl projekto komandos ketvirtajame žingsnyje analizavo projekto metu gautas pamokas.

Manau, kad atliktas didelis darbas, žengtas prasmingas žingsnis formuluojant sėkmės kriterijus. Baigę šį projektą esame tik šio proceso pradžioje. Kartu įžengėme į besimokančios mokyklos ciklą, kuris tęsis tiek, kiek mes norėsime patirti sėkmę.

Toliau aptariame atskiras projekto komandų atliktos analizės dalis. Kiekvienos komandos atlikta dalyvavimo projekte analizė yra pateikiama 1–8 prieduose.

4. 1. Mokyklų komandų atlikto darbo analizė

ALYTAUS miesto komandoje buvo keturių mokyklų atstovės:

Violeta Mikalauskienė, Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, Irena Lastauskienė, Alytaus Šaltinių pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, Ona Česokienė, Alytaus Vidzgirio pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, Teresė Langienė, Alytaus VŠĮ šv. Benedikto gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, taip pat Česlova Mocevičienė, Alytaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjos pavaduotoja.

(žiūrėti 1 priedą)

Mokyklos pasirinktą sritį nagrinėjo atskirai.

Pasirinktoji sritis – 4. „Pagalba mokiniui“.

Pasirinktoji tema – 4.3. „Specialiųjų mokymosi poreikių tenkinimas“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 4.3.2. „Gabių mokinių ugdymas“.

A. Kokią mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome ir kodėl?

1. Kodėl tai pasirinkome:

- nes tai yra mokyklų prioritetas dėmesys ugdymo kokybei;
- nes mokyklos, dalyvavusios „Besimokančių mokyklų tinklų“ (BMT) projekte, jau buvo pasirinkusios šią mokyklos veiklos sritį;
- nes atlikdama pirmąjį projekto namų darbą grupė padarė prielaidą: mokymosi pasiekimai ir sėkmingas tolesnis mokymasis priklauso nuo mokinių motyvacijos ir jų mokymosi diferencijavimo. Diferencijavimo principas įpareigoja atkreipti dėmesį į visas mokinių grupes – silpnesnius ir stipresnius;
- nes „mokyklose daug dėmesio skiriama mokymosi sunkumų ir elgesio sutrikimų turintiems mokiniams, pagalbą jiems teikia įvairūs specialistai, o gabių mokinių ugdymas plėtojamas pavienių mokytojų nuožiūra ir iniciatyva“ (citata iš antrojo namų darbo).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis remėmės?

- Į ugdymo kokybės gerinimo reikmę atkreiptas dėmesys tiek per išorės, tiek vidaus mokyklų veiklos įvertinimą;
- rajone yra daug gabių mokinių, jie pasiekia puikių rezultatų (žr. 1-ąjį priedą), tačiau ne visi yra pastebimi.

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

Komanda nurodė diskusijas darbo grupėje.

A. M. Juozaičio komentaras. Komanda labai detaliai iliustravo gabių mokinių ugdymo kontekstą mieste – tai labai akivaizdu komandos pateiktoje analizėje. Pasirinkimo pagrindimą būtų praturtinęs ir atliktas pirmasis namų darbas, kuris pademonstravo mokinių motyvacijos, mokymosi diferencijavimo ir mokymosi pasiekimų bei tolesnio mokymosi sėkmės ryšius. Būtų puiku, jei cituojama antrojo namų darbo dalis turėtų išraišką skaičiais – tai nuomonę dar labiau pagrįstų. Analizėje tik trumpai paminėta, kad komanda diskutavo, derino nuomones, bet būtų įdomu ir naudinga pažymėti, kiek truko ir kaip vyko tos diskusijos. Juk vadybinis darbas taip pat tobulintinas kaip ir ugdymo darbas, o jo neapibūdinant nėra aiški kryptis, kaip jis turėtų būti keičiamas.

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius pasirinkome instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti?

- dokumentų analizės;
- pokalbius su mokyklos vadovais, metodinių tarybų vadovais;
- anketines mokinių, jų tėvų ir mokytojų apklausas.

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

Pagrindimas nepateiktas.

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

- „Apklaustos anketas sudarėme remdamiesi Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros parengtu dokumentu „Mokyklų savęs vertinimo instrumentai ir jų naudojimo rekomendacijos“. Tėvams, mokytojams ir mokiniams parengtų anketų klausimai kartojasi – taip siekiama išsiaiškinti visų respondentų nuomonę ir gauti tikslesnius duomenis“ (citata iš antrojo namų darbo).
- „Formuluodami anketoms teiginius daug diskutavome, derinome nuomones, ieškojome aiškių, viena reikšmių apibrėžimų“ (citata iš analizės, žr. 1-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Pasirinkta daug instrumentų. Tai gali plačiai nušviesti nagrinėjamą temą. Tačiau, kaip jau buvo minėta, yra svarbu, kad surinkti duomenys būtų naudojami, jais remiamasi darant sprendimus ir kad jie teiktų kaitą fiksuojančią informaciją. Darbo grupė visada turi balansuoti tarp informacijos kokybės, kiekybės ir galimybės tinkamai pasinaudoti surinktais duomenimis. Dėl šios priežasties svarbu pirmiausia patiems sau atsakyti į klausimą, kodėl pasirinkome tokius instrumentus. Šis atsakymas padeda riboti informacijos kiekį, tiksliau įvertinti savo išgales, pirmiausia – laiką. Analizėje apie procesą paminėta, bet jis nedetalizuotas. Būtų naudinga turėti informacijos apie tai, kaip grupei sekėsi derinti nuomones, ieškoti sprendimų.

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

- „Taikydami instrumentą sužinojome, kaip turimą gabių mokinių ugdymo materialinę bazę vertina visos trys grupės – mokytojai, mokiniai, jų tėvai. Sužinojome, kokias gabių mokinių ugdymo sritis reikėtų tobulinti ir koks pokyčių poreikis“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).
- Išsamūs duomenys pateikti analizėje (žr. 1-ąjį priedą).

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime taikyti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

- „Išsiaiškinome, kaip svarbu žinoti mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę apie tuos pačius svarbius dalykus. Tyrimo metu įsitikinome, kad mokiniams parengta anketa labiau tinka aukštesniųjų klasių mokiniams. Supratome, kad vertinimo instrumentas atskirų pakopų mokiniams (pavyzdžiui, pradinukui ir gimnazistui) turėtų skirtis“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).
- „Priimdami sprendimus kompleksiskai atsižvelgėme į mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę. Išskyrėme prioritetus gerinant gabių mokinių ugdymą“ (citata iš analizės, žr. 1-ąjį priedą).
- „Neužtenka vien mokyklose spręsti gabių vaikų ugdymo problemas. Mokinių augančius poreikius turėtų tenkinti miesto neformaliojo švietimo institucijos“ (citata iš analizės, žr. 1-ąjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

Išsamūs duomenys apie atskirų mokyklų sprendimus pateikti analizėje (žr. 1-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Mokyklos gana detalai analizavo savo surinktus duomenis, jais remdamosi formulavo sprendimus. Trumpa projekto trukmė sudarė sąlygas išbandyti tik vieną instrumentą (anketą), todėl reikia nepamiršti, kad atsakymai į parengtų anketų klausimus teikia informacijos apie respondentų nuomonę, bet nebūtinai apie esamą situaciją. Norint turėti išsamesnį situacijos vaizdą, būtina naudoti ir kitus informacijos surinkimo būdus. Tai tolesnio darbo užduotis. Dalies veiksmų formuluotės (žr. 1-ąjį priedą) yra pernelyg beletrizuotos – jose yra nebūtinų žodžių, pavyzdžiui, „siekiant kokybės, atsižvelgiant į mokinių poreikius kiekvienais mokslo metais rengti ...“. Pakaktų pradėti „kiekvienais mokslo metais rengti ...“. Veiksmai turi būti konkretūs, nes jie turi padėti įvertinti išteklius, pavyzdžiui, „aprupinti mokinius reikalingomis priemonėmis ruošiantis konkursams, olimpiadoms: mokomosiomis kompaktinėmis plokštelėmis, ...“ rekomenduotina keisti kitokia formuluote „kiekvienas mokinytis, besiruošiantis olimpiadai, gauna ne mažiau kaip po dvi mokomąsias kompaktines plokšteles savarankiškam mokymuisi“. Rekomenduojama vengti tęstinumą reiškiančių veiksmažodžių, kaip antai „turtinti“, „tobulinti“, o vietoj jų vartoti tokius, kurie fiksuotų tam tikrą rezultatą, pavyzdžiui, „įsigyti ...“, „sukurti“ ir pan.

„Instrumentą siekėme parengti taip, kad atspindėtų visų grupių nuomones. Apklausai parengtų anketų klausimai susipina. Daug diskutavome, derinome nuomones formuluodami anketų teiginius, ieškojome aiškių, vienareikšmių apibrėžimų. Adaptuodami stebėjimo instrumentą įgijome anketavimo patirties. Pamatėme, kaip svarbu žinoti mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę apie tuos pačius svarbius dalykus“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).

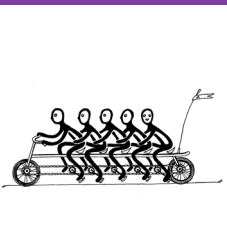
4. Taikydami instrumentą:

- „Tyrimo metu pamatėme, kad anketa mokiniams labiau pritaikoma aukštesniųjų klasių mokiniams. Supratome, kad vertinimo instrumentas atskirų pakopų mokiniams (pradinukui ir gimnazistui) turėtų skirtis“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).
- „Taikydami instrumentą, sužinojome, kaip turimą gabių mokinių ugdymo materialinę bazę vertina visos trys grupės – mokytojai, mokiniai, jų tėvai. Sužinojome, kokias gabių mokinių ugdymo sritis reikėtų tobulinti ir koks pokyčių poreikis. Įgijome daugiau patirties organizuojant apklausas bei analizuojant ir lyginant rezultatus“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).

5. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

„Priimdami sprendimus atsižvelgėme į bendrą mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę. Išskyrėme prioritetus gabių mokinių ugdymui gerinti“ (citata iš analizės; žr. 1-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Pateiktos aišrios krypties pamokos. Iš formuluočių aišku, kurioje srityje įvyko ar įvyks kokie nors pokyčiai. Tačiau neaišku, kokie. Galima juos įžvelgti nusakytuose veiksmuose, jie tarsi papildo šias apibendrintas išvadas, tačiau pamokas, išmokus, suprastus dalykus visada pravartu nuolat konkrečiai nurodyti, idant jie labiau įsitvirtintų ir atmintų, ir veiksmuose.*

KAIŠIADORIŲ rajono komandoje dirbo dviejų mokyklų atstovai – Rita Mikučauskienė, Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijos direktorė, Loreta Vainauskienė, Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijos mokytoja, ir Vida Veliuonienė, Kaišiadorių rajono Rumšiškių Antano Baranausko gimnazijos Dovainonių skyriaus vedėja, taip pat Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja Rimutė Arlauskienė ir vyriausioji specialistė Edita Navickienė.

(žiūrėti 2 priedą)

Komanda nusprendė nagrinėti Kruonio gimnazijos pasirinktąją analizės sritį.

Pasirinktoji sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“.

Pasirinktos temos – 2.2. „Pamokos organizavimas“ ir 2.6. „Vertinimas ugdant“.

Pasirinktieji veiklos rodikliai – 2.2.3. „Klasės valdymas“ ir 2.6.2. „Vertinimas kaip ugdymas“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

- „Kasmetiniai plačiojo įsivertinimo rezultatai rodė mokymo ir mokymosi atotrūkį, t. y. mokytojai manė, kad jie dirba labai gerai, tačiau mokiniai nesugeba išmokti, neturi motyvacijos mokytis ir negeba mokytis“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).
- „Norėdama įsitikinti, ar mokymas daro įtaką mokymuisi, įsivertinimo grupė giluminiam įsivertinimui pasirinko duomenų rinkimo metodą – pamokų stebėjimą „Kolega – kolegai“ ir pokalbius su mokiniais“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

„Pokalbiai, kuriuos su 7–12 klasių mokiniais organizavo mokyklos psichologė, parodė, kad:

- mokytojų aiškinimo nesupranta 50 proc. 7–8 klasių mokinių, 20 proc. 9–10 klasių mokinių ir 9 proc. 11–12 klasių mokinių;
- pamokose vyrauja triukšmas – taip teigė 80 proc. 7 klasių mokinių, 30 proc. 8 klasių mokinių, 5 proc. 9–10 klasių mokinių;
- mokytojai užduoda daug namų darbų, tačiau jų netikrina – taip teigė 20 proc. 7–8 klasių mokinių, 34 proc. 9–10 klasių mokinių ir 65 proc. 11–12 klasių mokinių“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Vykdymas gimnazijos veiklos giluminis įsivertinimas pagal rodiklius 2.4.1. „Mokymosi motyvacija“ ir 2.6.2. „Vertinimas kaip ugdymas“. Su gautais rezultatais supažindinta mokytojų taryba. Jais remiantis metodinėse grupėse ir metodinėje taryboje buvo diskutuota apie gimnazijos mokinių pažangos ir

pasiekimų vertinimo sistemos naudojimą ir jos veiksmingumą. Pedagogai teikė siūlymų dėl veiksmingesnio mokinių vertinimo, buvo siekta patvirtinti bendrus vertinimo principus Kruonio gimnazijoje. Patvirtintas naujas Kruonio gimnazijos pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašas“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Labai aiškūs apsisprendimo motyvai, stipriai juos pagrindžiantys faktiniai duomenys. Puikus pagrindimas. Per menkai atskleista apsisprendimo eiga. Juk besimokančios organizacijos disciplina – komandinis mokymasis – ypač akcentuoja kolegiško darbo svarbą kuriant tokią organizaciją. Turime detaliau apibūdinti darbą, kurio rezultatas yra mūsų sprendimai. Pavyzdžiui, pateiktoje ištraukoje yra nurodytas veiklos pobūdis („metodinėse grupėse ir metodinėje taryboje buvo diskutuota“), tačiau nėra aišku, kiek diskusijų buvo (pakako vienos ar buvo kelios), neaišku, kaip buvo formuojamas sprendimas (balsuojant už alternatyvą ar visiems susitarus) ir pan. Konkretumas šiais klausimais duoda aiškias vadybinės veiklos tobulinimo gaires.*

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Pamokos stebėjimą.

2. Kodėl pasirinkome šiuos instrumentus?

„Šios srities giluminiam įsivertinimui vėl pasirinkome pamokų stebėjimą, nes ankstesnė patirtis rodo, kad šio metodo taikymas teikia daugiausiai informacijos apie pamoką, o mokytojai įgyja pamokų stebėjimo ir gerosios patirties“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

„Pamokų stebėjimui parengėme instrumentą – pamokų stebėjimo protokolą, kurį aptarėme metodinėse grupėse, derinome su rodiklių iliustracijomis. Mokyklos direktorė (išorės vertintoja) per mokinių atostogas vedė gimnazijos mokytojams seminarą apie pamokų stebėjimą ir jų aptarimą. Mokytojai stebi kolegų pamokas, kai patys neveda pamokų“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Pateikta aiški darbo schema: instrumentas, argumentai jo apsisprendimui, „įvedimo“ būdas. Tas yra gerai. Tobulintinas dalykas – instrumento įvedimas, t. y. kaip ir kiek laiko metodinėse grupėse buvo derinamas stebėjimo protokolai, kaip buvo priimamas sprendimas. Kaip jau buvo minėta, tai svarbu nurodyti dėl aiškesnių vadybinio darbo tobulinimo gairių.*

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Išsamūs duomenys apie stebėtų pamokų efektyvumą yra pateikti 2-ajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime taikyti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

„Parengtas ir naudotas instrumentas – pamokos stebėjimo protokolai – buvo naudingas, nes turėjome galimybių stebėti ir fiksuoti visą pamoką ir gauti naudingos informacijos pamokos kokybei gerinti“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

- „2011–2012 m. m. surengti seminarą apie tai, kaip tobulinti mokymą, kad pagerėtų mokymasis“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).
- „Sumaniai taikyti aktyviojo mokymo metodus, derinant juos su tradiciniais mokymo metodais; parenkant metodus atsižvelgti į mokinių savybes“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Analizėje pateikiami išsamūs stebėjimo duomenys, išskirtas efektyvaus ir neefektyvaus vertinimo procentas. Tai labai gerai. Šiais puikiais duomenimis būtų galima pasinaudoti dar nuodugniau, t. y. diferencijuojant mokytojų grupes pagal stebėjimo metu fiksuotus rezultatus. Tai reikštų, kad asmenys, kurių veikla yra sėkmingesnė, mokosi ir tobulina vienus dalykus, o asmenys, kuriems sekasi sunkiau, mokosi ir tobulina kitus. Pateikiama citata iš ataskaitos apie veiksmus, kuriuos rekomenduojama atlikti 2011–2012 m. m., šio diferencijavimo neišskiria.*

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

- „Spręsdami klasės valdymo problemą daugiausiai dėmesio sutelkėme į mokinių veiklą per pamoką, tačiau individualiai diskutuojant su mokytojais ir mokytojams dalyvaujant seminare „Mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymas“, taip pat atliekant seminaro namų darbus (vestos pamokos aprašymas ir analizė) paaiškėjo, kad keblumų kyla ir mokytojams planuojant, ir organizuojant pamoką“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).
- „Tai, kas yra akivaizdžiai matoma, ne visada yra pagrindinė problema, turinti įtakos klasės valdymui“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).
- „Analizuodami ir spręsdami klasės valdymo problemą, supratome, kad šios problemos sprendimui didelę įtaką turi mokinių *vertinimas* per pamoką. Jeigu mokiniai žino, už ką ir kaip bus vertinami, jie geba realiai įsivertinti savo žinias – tai didina jų mokymosi motyvą, didėja kai kurių mokinių pažanga. Turintis motyvą mokytis vaikas geba dirbti pamokoje, todėl nekyla klasės valdymo problemų“ (citata iš analizės, žr. 2-ąjį priedą).

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

„Mokyklos direktorė (išorės vertintoja) per mokinių atostogas vedė gimnazijos mokytojams seminarą apie pamokų stebėjimą ir aptarimą“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

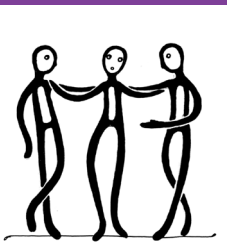
3. Taikydami instrumentą:

„Parngtas ir naudotas instrumentas – Pamokos stebėjimo protokolas – buvo naudingas, nes turėjome galimybę stebėti ir fiksuoti visą pamoką ir gauti naudingos informacijos pamokos kokybei gerinti, tačiau mokytojams dar sunku kokybiškai užpildyti pamokos stebėjimo protokolą, todėl būtina ir toliau tobulinti šią kompetenciją“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

„Supratome dar ir tai, kad pats svarbiausias sėkmingo įsivertinimo proceso veiksnys yra mokyklos vadovo teigiamas požiūris į įsivertinimo procesus ir gautų rezultatų panaudojimas mokyklos veiklai planuoti ir kokybei gerinti“ (citata iš analizės; žr. 2-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Komanda aiškiai ir konkrečiai išvardija išmoktas pamokas. Džiugina jos atvirumas ir kritiškumas. Teiginiai – „kodėl manome, kad klydome ir ko pasimokėme“, „pamoka mums“ – daug ką pasako. Įdomi yra išvada apie vadybinį mokymąsi. Komanda nurodo organizacijos vadovo įtaką aptartiems procesams. Tai yra suprantama. Nenoriu vertinti šio teiginio (jis nepaprastai plačiai gali būti interpretuojamas), noriu tik suformuluoti klausimą apie šį teiginį: ką mums apie mus ir mūsų organizacijas sako faktas, kad vadovo laikysena, sprendimai yra svarbiausias veiksnys mūsų organizacijose?

KAUNO rajono komandoje dirbo trijų mokyklų atstovės – Aldona Čibirienė, Ringaudų pradinės mokyklos direktorė, Vaida Trofimišininė, Lapių pagrindinės mokyklos direktorė, Vidmantas Vitkauskas, Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktorius, taip pat Jūratė Chudinskienė, Kauno r. savivaldybės administracijos Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė.

(žiūrėti 3 priedą)

Trys mokyklos atskirai nagrinėjo pasirinktą sritį ir rodiklį.

Pasirinktoji sritis – 1. „Mokyklos kultūra“.

Pasirinktoji tema – 1.4. „Mokyklos ryšiai“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 1.4.3. „Mokyklos įvaizdis ir viešieji ryšiai“.

A. Kokią mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome ir kodėl?

1. Kodėl tai pasirinkome?

- „Kasmet atlikdami auditą stebėjome, kad mokyklos reputacija vietos bendruomenėje yra ne tokia, kokios mes norėtume. Mūsų tai netenkino. Netenkino Ringaudų gyventojų, ypač būsimų pirmokų tėvų, nuomonė. Pastebėjome, kad ne visi mums priklausantys pirmokai ateina pas mus mokytis. Jie renkasi greta esančią gimnaziją“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).
- „Šiandien galima teigti, kad mokykla tapo Kauno rajono Lapių seniūnijos bendruomenės informacijos, švietimo, kultūros, sveikatinimo, socialinės veiklos centru <...>. Praėjo 7 metai (nuo didelių pertvarkų pradžios mokykloje – A. M. Juozaičio komentaras), todėl norėjosi patikrinti, kokia dabar mokyklos reputacija, ar statistiniai skaičiai (2011 m. į mokyklą atėjo 38 pirmokai, į kitas klases – 11 naujokų) „neapgauna“ akies. Kokios yra bendruomenės žinios apie mokyklą ir požiūris į ją? Ar deramai informuojame visuomenę apie mokyklos veiklą, t. y. kuriame mokyklos įvaizdį?“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).
- „Gimnazija (Garliavos Juozo Lukšos), norėdama pritraukti mokinius (kad išėję iš progimnazijos jie neišvyktų mokytis į Kauną), turės dar labiau rūpintis savo veiklos ir ugdomojo proceso kokybe <...>“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Sritis, veiklos rodikliai pasirinkti argumentuotai, aiškiai nurodyti motyvai. Ypač išskirtinas Lapių pagrindinės mokyklos interesus „patikrinti, kiek jiems tikrai sekasi“. Tokia nuostata tikrai verta Senge pasekėjų vardo.*

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenis rėmėmės?

„Pokalbių su būsimų pirmokų tėvais metu paaiškėdavo jų nuogastavimai, kad vaikai gali būti neparengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą.<...> Mums atrodė kitaip. Parengimo problemos

nebuvo. <...> Prieš trejus metus mokytojų taryba nusprendė kreiptis raštu į šalia esančios gimnazijos direktorių dėl informacijos apie mūsų buvusių mokinių mokymosi rezultatus po I pusmečio. <...> Pirmaisiais metais bendras visų mūsų mokinių pažangumo vidurkis buvo 7,9, antraisiais – 8,0. Duomenis apie mokinių mokymosi rezultatus mes pateikėme švietimo skyriaus specialistams, abejojusiems mūsų mokinių geru parengimu, juos pateikėme ir būsimų pirmokų tėvams. Bet liko neinformuota mokyklos ir Ringaudų bendruomenė” (citata iš analizės; žr. 3-iajį priedą).

Lapių pagrindinė mokykla savo duomenis pateikė aukščiau.

„Kauno rajono savivaldybės taryba neseniai nusprendė iki 2015 m. vieną iš Garliavoje esančių vidurinių mokyklų pertvarkyti į progimnaziją, o kitą – į pagrindinę mokyklą“ (citata iš analizės; žr. 3-iajį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Yra aiški nuoroda į faktus, pateikti skaičiai ir ateities situaciją lemiantys įvykiai (Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos atveju). Šie konkretūs faktai svarbūs tuo, kad tuomet yra žinoma labai aiški išeities pozicija, į kurią gali / turi remtis visi tolesni darbai – informacijos surinkimas, jos analizė ir poveikio veiksmų numatymas. Kuo daugiau aiškumo, konkretumo, tuo tikslesni veiksmai, tuo kokybiškesnis tokių veiksmų rezultatas.

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

Ringaudų pradinė ir Lapių pagrindinė mokyklos mini, kad sprendimas dėl šio veiklos rodiklio buvo priimtas mokyklų tarybose, Garliavos Juozo Lukšos gimnazija nenurodė sprendimo priėmimo aplinkybių.

A. M. Juozaičio komentaras. Kaip ir ankstesniais atvejais, vadybiniai sprendimų priėmimo aspektai nėra konkretizuojami. Jų detalesnio apibūdinimo prasmė ir nauda yra pateikta aukščiau.

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Visos trys mokyklos naudojo anketinės apklausos formą, ją taikė toms pačioms respondentų grupėms: mokiniams, jų tėvams, mokytojams.

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

„Klausimyną pasirinkome todėl, kad respondentams sudaroma galimybė aktyviai ir pakankamai išsamiai pareikšti nuomonę, nes naudojama penkių pakopų rangavimo R. Likerto skalė. Elektroninė anкета – šiuolaikiškas, lengvas, greitas, nebrangus duomenų rinkimo ir apdorojimo būdas. Norint nustatyti pokyčius, anketą galima pakartoti. Rūpėjo ir tai, kad mokiniai, mokinių tėvai, mokytojai, tobulintų savo IKT įgūdžius“. Lapių pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 3-iajį priedą).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

Lapių pagrindinė mokykla pateikė informaciją apie tai, kaip buvo kuriamas anketos turinys.

A. M. Juozaičio komentaras. *Labai aiškus pasirinkto instrumento argumentas, parodantis, kad jį naudojantys žmonės žino, ką nori išsiaiškinti ir kokius papildomus tikslus galima tokia darbo forma pasiekti. Kalbant apie tai, kaip buvo kuriamas instrumentas, susikoncentruota į instrumento turinį (ką sukurti), bet nepaminėtas jo kūrimo procesas. Jau buvo minėta, kad kuriant besimokančią organizaciją yra nepaprastai svarbus pats kūrimo procesas, nes nuo jo eigos priklauso priimtų sprendimų kokybė.*

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Išsamūs duomenys pateikti 3-iajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

- Vienu atveju konkrečiai nenurodyta, kaip bus galima remtis informacija, tik konstatuota, kad „atsakymai pradžiugino“.
- „Išplėstiniame administracijos pasitarime, kuriame [dalyvių sąrašas] susitarė mokykloje siekti geriausių rezultatų rūpinantis mokiniais (12 proc. apklaustų mokinių nesutinka, kad jais mokykla rūpinasi; šiai nuomonei pritaria 11 proc. apklaustų tėvų). Nuspręsta siūlyti atlikti 4 sritis „Pagalba mokiniui“ [sivertinimą per 2012 m. I pusmetį“. Lapių pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).
- „Galvojant apie gautų rezultatų panaudojimą gimnazijos veiklos sritims tobulinti, kitais mokslo metais numatoma tokia pačią apklausą organizuoti platesniu mastu: papildant ją naujais klausimais bei įtraukiant į ją naujus respondentus (socialinius partnerius, visuomenines organizacijas ar tikslines visuomenės grupes)“. Garliavos Juozo Lukšos gimnazija (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

- „Toliau kursime gerą mokyklos [vaizdį] pateikdami informaciją apie mokyklos veiklą ne tik mokyklos interneto tinklalapyje, bet ir Ringaudų bendruomenės interneto tinklalapyje, kuriuo domisi ne tik mokinių tėvai, bet ir visi Ringaudų gyventojai. Informacijos pateikimo forma liks tokia pati, keisis tik turinys. Interneto tinklalapiui tvarkyti nebuvo paskirtas darbuotojas. Spalio mėnesį paskyrėme darbuotoją, atsakingą už nuolatinį interneto tinklalapio atnaujinimą ir informacijos apie mokyklos veiklą pateikimą gyvenvietės interneto tinklalapiui. Suradome lėšų sumokėti darbuotojui už interneto tinklalapio priežiūrą“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).

- „Pasitarimo dalyviai pasiūlė ir šioje srityje nedelsiant žengti mažus žingsnius vaikų gerovės link. Pavyzdžiui, direktoriaus pavaduotoja, kuriojanti socialinę veiklą, įpareigota per 1 mėnesį suburti savanorių, galinčių ir norinčių dirbti su vaikais, grupę ir kt.“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).
- „Iki lapkričio 15 d. metodinių grupių bus paprašyta pateikti komentarų (nuomonių) dėl apklausos rezultatų ir parengti pasiūlymų naujai anketai sudaryti, parinkti papildomų klausimų, numatyti visuomenės grupių respondentus. Iš gimnazijos tarybos tikimasi sulaukti komentarų (apibendrinamųjų išvadų) dėl gautų apklausos rezultatų ir konkrečių pasiūlymų dėl ateityje vykdytinų priemonių, kurios laiduotų ne tik tolesnius gimnazijos įvaizdžio formavimo ir palaikymo darbus, bet ir padėtų išlaikyti ir plėsti gimnazijos viešuosius ryšius ateityje“ (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).

A. M. Juozaičio komentarai. *Dalis teiginių labai konkretūs – tai labai gerai. Noriu atkreipti dėmesį į kelis dalykus. Pirmia, jeigu buvo sprendimas („surasta lėšų“), tai pravartu nurodyti, iš kokių šaltinių, juk taip dalijamės patirtimi, o dalydamiesi augame kartu. Antra, reikia vengti pageidavimų išreiškiančių formuluočių, pavyzdžiui, „paprashyta pateikti“, „tikimasi sulaukti“, jas vertėtų keisti nurodančiomis, pavyzdžiui, „turi / turės pateikti“ ir pan.*

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

„Pasirinkę mokyklos veiklos rodiklį 1.4.3 „Mokyklos įvaizdis ir viešieji ryšiai“ elgėmės gana drąsiai, nes tai sritis, daranti įtaką mokyklos reputacijai. Kalbėti apie tai nėra drąsu: baiminamės „prastų“ rezultatų, „neteisingų“ atsakymų, pagaliau – „tiesos momento“. Lapių pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 3-įjį priedą).

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

Konkrečiai nenurodyta.

3. Taikydami instrumentą:

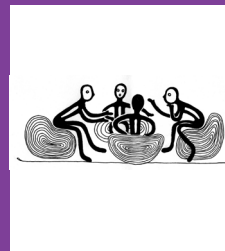
„Supratome, kad rugsėjo mėnuo nėra tinkamas laikas tokio turinio apklausai, nes ne visi respondentai (pavyzdžiui, naujokai, jų tėvai) galėjo atsakyti į klausimus, o kitiems respondentams nepakako duomenų, laiko įsigilinti į klausimus. Geriausia tokią apklausą atlikti balandžio–gegužės mėnesiais“. Lapių pagrindinė mokykla (citata iš analizės, žr. 3-įjį priedą).

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

„Dalį sprendimų dėl tobulintinos srities priėmėme per vieną mėnesį, kitus dar priimsime iki pirmojo trimestro pabaigos. Pirmiausia mokytojų taryboje, mokinių taryboje, tėvų komitetų pirmininkų susirinkime reikia padiskutuoti, ką gautieji rezultatai reiškia įvairioms grupėms – mokytojams, mokiniams,

tėvams. Ką rezultatai reiškia man, kaip mokytojai, kaip mokyklos vadovui, visai mūsų mokyklai? Ką tai reiškia mūsų mokiniams?“ Lapių pagrindinė mokykla (citata iš analizės, žr. 3-įjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Pateiktas labai drąsus komentaras apie srities ir rodiklio pasirinkimą. Puiku! Kuo atviriau ir drąsiau mes pradėsime kalbėti apie savo nuogąstavimus, netikrumus, abejones, tuo daugiau tarp mūsų atsiras pasitikėjimo. Labai sveikintinas pavyzdys. Nurodant numatomus veiksmus reikia stengtis būti kuo konkretesniems, nes tokie žodžiai, kaip „padiskutuoti“, gali būti labai plačiai interpretuojami, o vadybinėje veikloje reikia vengti interpretacijų. Vietoj jų geriau vartoti šias frazes, pavyzdžiui, „bus organizuotos ne mažiau kaip dvi diskusijos“ ir t. t. su kitomis detalėmis. Konkretumas leidžia patikslinti reikiamus išteklius numatomai veiklai. To labiausiai ir reikia siekiant kokybiško rezultato.*

KAZLŲ RŪDOS savivaldybės komandoje dirbo dviejų mokyklų atstovai – Irena Kašauskienė, Plutiškių vidurinės mokyklos direktorė, ir Irena Raulinaitienė, Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos direktorė, taip pat Beta Zaveckienė, Kazlų Rūdos savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja.

(žiūrėti 4 priedą)

Mokyklos atskirai nagrinėjo pasirinktą sritį ir rodiklį.

Pasirinktoji sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“.

Pasirinktoji tema – 2.4. „Mokymosi kokybė“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 2.4.2. „Mokėjimas mokytis“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

- „Ugdomoji veikla mokykloje yra tęstinis procesas. Problema, kurią mėginome spręsti praėjusiais mokslo metais, – dėmesio palaikymas per pamoką – paskatino mus diskutuojant aptarti šiuos klausimus: kodėl mokiniai pažeidinėja elgesio pamokoje taisykles, kaip galima tai paaiškinti. Plutiškių vidurinė mokykla (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).
- „Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija šį veiklos rodiklį pasirinko todėl, kad įsivertindama savo veiklos kokybę pagal „Bendrojo lavinimo mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijas“ nustatė, jog veiklos rodiklis 2.4.2. „Mokėjimas mokytis“ įvertintas prasčiausiai. 2009–2010 m. m. įvertinimo lygis buvo 2,0, 2010–2011 m. m. įvertinimo lygis – 2,5“ (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

- „Peno diskusijai davė mokinių pasiaiškinimai, kodėl jie triukšmavo pamokoje, neklausė mokytojo, nedalyvavo ugdymo veikloje, pavyzdžiui, „buvau nepasiruošęs ir nežinojau, nuo ko pradėti darbą“, „nebuvo ką veikti, nes darbo, kuris buvo užduotas, nesupratau, o mokytojo klausti nenorėjau“, „visi atliko užduotis pratybų sąsiuvinyje, o aš jo neturiu“, „neįmanoma visko suspėti“, „nedariau tų visų programų (informatikos), nes nematau tam tikslo“, „užmiršau atsinešti ir knygą, ir sąsiuvinį“, „neturėjau kuo rašyti“ ir kt.“ Plutiškių vidurinė mokykla (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).
- Savo veiklos įsivertinimo rezultatai (faktai pateikti aukščiau).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Diskusijos išvada – gebėjimas visą pamoką mokinius išlaikyti darbingus ir susidomėjusius priklauso nuo mokymo ir mokymosi kokybės“. Plutiškių vidurinė mokykla (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

„Visų mokytojų susitarimu priimtas sprendimas mokėjimo mokytis kompetencijų ugdymą tirti plačiau ir nuodugniau“. Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Pateiktas konkretus, aiškus pagrindimas. Įdomu tai, kad vienu atveju jis remiasi kokybiniais duomenimis (klausimų formulavimu), kitu atveju – kiekybiniais (nurodomi skaičiai, kurie nustatyti įvertinimo metu). Tai puiki iliustracija, kaip reikia naudotis ir vieno, ir kito tipo duomenimis. Kalbant apie sprendimo priėmimą, vėl tenka kartoti: reikia konkretumo. Frazė „visų mokytojų sutarimu“ lyg ir aiški, bet gali būti suprata įvairiai. Tokiais atvejais svarbu žinoti, kaip, kada, kur tas susitarimas buvo pasiektas: pasitarime, keliuose pasitarimuose, apklausoje internetu; ar dalyvavo 100 proc. mokytojų, ar tik dauguma ir t. t.

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Savivaldybės komanda pasirinko rodiklio duomenų kaupimo ir vertinimo „instrumentą“ – anketinę apklausą. Nutarta, kad klausimynas sudaromas atskirai mokiniams, mokytojams, tėvams. Darbo grupės nariai susitarė, kokią ir kam skirtą anketą rengs“ (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

Konkrečiai nenurodyta.

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

Nurodyta, kuo remtasi, pateikta nuoroda.

A. M. Juozaičio komentaras. Nurodytas instrumentas ir šaltiniai, kuriais remtasi jį kuriant. Tobulintinos dvi sritys: pasirinkto instrumento pagrindimas, kodėl pasirinktas šis, o ne kitas; kokie jo pranašumai lyginant su kitais instrumentais. Antra, nedetalizuotas instrumento kūrimo procesas. Apie proceso aprašymo svarbą jau buvo minėta aukščiau.

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Išsamūs duomenys pateikti 4-ajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Konkrečiai nenurodyta.

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

Išsamūs duomenys pateikti 4-ajame priede.

A. M. Juozaičio komentaras. *Ir surinkti anketiniai duomenys aprašyti detalai, ir sprendimai nurodyti gana konkrečiai. Šioje dalyje reikia kritiškai įvertinti surinktus duomenis, apibrėžti sau, kuo jie padėjo, kiek jie informatyvūs ir kokiems sprendimams. Tokia analizė leidžia daryti išvadas apie pasirinkto analizės instrumento veiksmingumą ateityje, apie pasirinkto rodiklio kritiškumą tobulintinai veiklai. Tai refleksija, kuri ne tik suteikia naudingos informacijos, bet ypač naudinga kompetencijos mokymosi mokytis sklaidai.*

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

Konkrečiai nenurodyta.

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

„Atlikdama šią užduotį supratau, kad sudaryti tinkamą ir optimalią anketą yra menas. Įsitikinau, kaip svarbu parinkti aktualesnius klausimus. Kurdama anketą norėjau, kad mokiniams ją būtų įdomiau pildyti, todėl parinkau įvairių tipų klausimų: uždarų, su pasirenkamaisiais atsakymais, atvirų. Matyt, persistengiau, nes gavau daug informacijos, o ją apdoroti sudėtinga, nes užima daug laiko“. Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

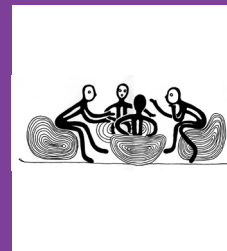
3. Taikydami instrumentą:

- „Dvylika pirmųjų klausimyno klausimų leidžia surinkti tik statistinius duomenis, bet neatskleidžia esmės. Kadangi dauguma respondentų turi nemenką pedagoginio darbo patirtį, tikėtina, kad atsakė taip, kaip turėtų būti, o ne kaip iš tikrųjų yra. Klausimynas leidžia daryti tik vieną išvadą – mokytojai žino, kaip didinti mokėjimo mokytis kompetenciją“. Plutiškių vidurinė mokykla (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).
- „Anoniminė apklausa neatskleidžia absoliučios tiesos ir neįpareigoja mokytojo keistis, tobulėti. Todėl šį klausimą pasiūlėme aptarti metodinėse grupėse, dar labiau jį sukonkretinę: ką aš (mokytojas) darysiu šiais mokslo metais, kad gerėtų mano mokinių žinios ir mokymosi pasiekimai; ką šiais mokslo metais pasiūlysiu daryti savo mokiniams, kad gerėtų jų žinios ir mokymosi pasiekimai. Aptartus, išgrynintus veiksmus mokytojai įrašė į Savianalizės ir veiklos tobulinimo anketas. Tai tapo kiekvieno mokytojo šių mokslo metų veiklos tobulinimo programa.“ Plutiškių vidurinė mokykla (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

„Pasimokiau, kad priimant sprendimus dėl tobulintinos srities reikia apsibrėžti ne tobulinimo kryptis, o konkrečius veiksmus“. Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija (citata iš analizės; žr. 4-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Pateiktos puikios atskiros išvados, iš kurių jau buvo padaryti konkretūs veiksmai. Išvados ir turi būti taip formuluojamos. Gaila, kad komanda neanalizavo, ko pasimokė rinkdama duomenis iš pasirinktos srities pasirinktam rodikliui. Tai labai svarbu, nes įvertinti, ką tau davė darbas pasirinkta kryptimi, vadinasi, įsivertinti, kiek šis darbas svarbus tau ir kiek jis svarbus tavo kolegoms kartu su tavimi dirbantiems. Mūsų tikslas – atsakyti į klausimą: kas lemia gerą mokyklos darbą.

KELMĖS rajono ir VILNIAUS miesto komandoje dirbo trijų mokyklų atstovai – Rita Andrulienė, Kelmės rajono Kražių gimnazijos direktorė, Stasys Jokubauskas, Kelmės „Kražantės“ pagrindinės mokyklos direktorius, ir Giedrė Zulonienė, Vilniaus Prano Mašiotų pradinės mokyklos direktorės pavaduotoja, taip pat Kelmės r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjos pavaduotoja Vijoleta Norkutė.

(žiūrėti 5 priedą)

Pasirinktoji sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“.

Pasirinktoji tema – 2.3. „Mokymo kokybė“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 2.3.1. „Mokymo nuostatos ir būdai“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

„Rajono mokyklose kaip problema yra išskiriami mokinių pasiekimai, nes vykdant rajono švietimo valstybinių brandos egzaminų ir dalykinių olimpiadų rezultatų kaitos stebėseną kelerius metus paeiliui netenkina valstybinių brandos egzaminų rezultatai“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

„Rajone nedidelis mokinių nuošimtis (lyginant su šalies vidurkiu) išlaiko egzaminus gaudami 50 ir daugiau balų. Taip pat nustatyta, kad rajono mokyklų mokiniai šalies dalykų olimpiadose ir konkursuose kelerius metus nepatenka tarp laimėtojų“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

„Pastebėjome, kad 55 proc. pamokų Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje, 60 proc. Kelmės rajono Kražių gimnazijoje, 35 proc. Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje mokykloje vyrauja tradicinis mokymas, mokytojo nuostata ir pastangos orientuotos į dalyko mokymą, žinias, o ne į mokinio gebėjimus ir mokymosi organizavimą. Tiksliai sudėliojus mokytojo veiklos ir mokinių pasiekimų pamokoje priežastinius ryšius galima siekti procesų kaitos ir geresnių rezultatų“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Sprendimas pasirinkti šias veiklas buvo priimtas diskutuojant grupėje ir bendrai visiems susitarus. Atsižvelgta į mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rezultatus, į Kelmės rajono ketverių pastarųjų metų brandos egzaminų ir dalykų olimpiadų rezultatų stebėsenos analizę, Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje ir Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokyklose atliktų tarptautinių TIMS ir PIRLS tyrimų rezultatus“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Pateiktas pavyzdinis pagrindimas – taip ir reikėtų pagrįsti savo pasirinkimus. Trūksta tik jau minėto proceso detalizavimo – būtų naudinga sužinoti, kiek ilgai truko diskusijos, ar buvo kokių alternatyvų, ar sprendimas buvo greitas, ar lėtas, kas padėjo priimti galutinį sprendimą.

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

„Grupėje susitarėme, kad geriausiai mokymo nuostatoms ir būdams analizuoti tinka šie instrumentai: pamokos stebėjimas, anketavimas ir dokumentų analizė. Instrumentai buvo kuriami aptariant savo patirtį, stebint ir analizuojant veiklos sritis mokyklose ir nagrinėjant literatūros šaltinius. Numatėme tokią instrumentų taikymo seką (nurodyta seka lentelėje)“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

- „Kelmės rajono Kražių gimnazijoje mokymo nuostatoms ir būdams analizuoti pasirinktas pamokos stebėjimo metodas. Šį instrumentą pasirinkome, nes manome, kad stebėti ir fiksuoti veiklos rodiklį „Mokymo nuostatos ir būdai“ yra patogiausia taikant stebėjimą (atvirą ir standartizuotą), nes galima stebėti mokymo ir mokymosi procesą per pamoką, mokytojo pasirengimą tenkinti prigimtinius mokinių poreikius, galima matyti mokinio kaip aktyvaus proceso dalyvio pasiekimus per pamoką (toliau pateikiamas detalus metodo pagrindimas)“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).
- „Vilniaus Prano Mašiotų pradinė mokykla pasirinko dokumento (mokytojų ilgalaikių planų) analizę. Mokyklos vadovai, analizuodami parengtus mokytojų ilgalaikius planus, stebi, kaip turinio planavimas orientuojamas į mokinių poreikius, kokios priemonės nustatytos rezultatui pasiekti (priemonių, metodų, užduočių, vertinimo diferencijavimas)“ (citata iš analizės, žr. 5-ąjį priedą).
- „Siekdami išsiaiškinti mokytojo kompetenciją taikyti mokymo metodus, būdus, priemones, įvertinti, ar šie būdai, metodai ir priemonės atitinka mokinių poreikius, Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje pasirinkome anketas (su uždaro tipo klausimais) mokiniams ir mokytojams“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

- „Pamokos stebėjimo protokolo formą parengėme atsižvelgdami į bendrojo lavinimo mokyklų veiklos rodiklį 2.3.1. „Mokymo nuostatos ir būdus lemiantys veiksniai (metodai, priemonės ir būdai)“. Kelmės rajono Kražių gimnazija (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).
- Tyrimui buvo naudojamos anketos iš Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros parengto leidinio „Mokyklų savęs vertinimo instrumentai ir jų naudojimo rekomendacijos“ ir pritaikytos mokyklai. Kelmės „Kražantės“ pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Itin gerai atlikta dalis, ypač – instrumentų pagrindimo. Didžiausias komandos pasiekimas: tirdama tą patį veiklos rodiklį ji išbandė net tris skirtingus instrumentus. Svarbiausia – komanda parodė šių trijų instrumentų tarpusavio ryšį. Vienintelė tobulintina detalė – instrumentų kūrimo proceso detalizavimas (apie tai kalbėta aukščiau). Analizėje paminėti šaltiniai, įdomu, kaip buvo priimami sprendimai.*

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Išsami informacija pateikta 5-ajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Konkrečiai nenurodyta.

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

Išsami informacija pateikta 5-ajame priede.

A. M. Juozaičio komentaras. *Surinkti duomenys kruopščiai išanalizuoti, aprašyti. Surinktų duomenų vertinimas (atsakymas į antrąjį klausimą) leistų plačiau pažvelgti į surinktą medžiagą – tuomet ją būtų galima lengviau suskirstyti į tam tikras prioritetines grupes. Dabar dauguma nurodytų veiksmų (išskyrus kai kuriuos Prano Mašoto mokyklos) yra panašesni į veiklos kryptis, bet ne į veiksmus, pavyzdžiui, „gerosios praktikos sklaida (atvirų pamokų stebėjimas)“ yra veiklos kryptis, netgi galima ją suprasti kaip nusiteikimą tai daryti. Kodėl? Todėl, kad nėra aišku, kada veikla bus pradėta (turi būti nurodyta data), koku intensyvumu ji vyks (kaip dažnai ir kas lankysis kokiose pamokose), koku intensyvumu bus atliekama stebėsena ir pan. Geras veiksmo pavyzdys: „Po 2 mėn. vykdoma grįžtamoji mokytojų [reikia suprasti, kad tų, kurie buvo nurodytame seminare] veiklos stebėsena, kurią atlieka mokyklos administracija (siekiama pamokose stebėti, kaip ugdymo procese diferencijuojamos ir individualizuojamos užduotys)“.*

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

„Pasirinkdami sritį, kurią norėtume analizuoti, labiausiai pasimokėme nustatyti priežasties ir pasekmės ryšius. Labai svarbu faktai, kurie apibūdina situaciją. Faktai rodo pasekmę, kurią sukėlė, nulėmė tam tikri sprendimai vienoje ar kitoje srityje. Išmokome susieti faktus su jiems įtaką darančiais veiksniais ir prognozuoti jų poveikį. Kiek šie veiksniai lemia pasekmę ir veikia kaip priežastis – tai parodo mūsų sukurti ar pritaikyti instrumentai“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

„Supratome, kad instrumentas veiksmingas tik tuomet, kai aiškiai, suprantamai nukreiptas tikslo link – negali apimti daug ir nereikšmingos informacijos. Kiekvienas klausimas ar teiginys turi būti logiškai pagrįstas. Stebėjimo metu fiksuojami faktai turi teikti atsakymus į mums rūpimus ir jau suformuluotus klausimus (kiek, kokius, kaip ir kt.)“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

3. Taikydami instrumentą:

- „Taikydami instrumentą (pavyzdžiui, stebėjimą) supratome, kad svarbu, kokią informaciją fiksuojame, kaip šia informacija pasinaudojame, kas šią informaciją valdo, kur, kam ir kaip pateiksime žinią“ (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).
- Taikydami įvairius instrumentus pastebėjome, kad anketinė apklausa neišsamiai parodo realią situaciją ir yra subjektyvi. Ji labiau tikėtų situacijos apžvalgai. Stebėjimo metodas kaip instrumentas padeda surinkti ir užfiksuoti faktus situacijai įvertinti, veiksmams numatyti (citata iš analizės; žr. 5-ąjį priedą).

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

Konkrečiai nenurodyta.

A. M. Juozaičio komentaras. *Labai aiškiai ir argumentuotai pateiktos mokymosi išvalgos į tris pirmuosius šios analizės dalies klausimus. Gaila, kad nėra ketvirtą klausimą komentaru – jie būtų labai naudingi diegiant besimokančios organizacijos kultūrą Lietuvoje.*

KUPIŠKIO rajono komandoje dirbo keturių mokyklų atstovai – Romualda Stovolos, Noriūnų Jono Černiaus pagrindinės mokyklos direktorė, Birutė Zaborskienė, Skapiškio pagrindinės mokyklos direktorė, Rimvydas Latvys, Kupiškio Povilo Matulionio pagrindinės mokyklos direktorius ir Virgilijus Žilinskas, Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos direktorius, taip pat Kupiškio r. savivaldybės administracijos Kultūros ir švietimo skyriaus vedėjas Rimantas Jocius.

(žiūrėti 6 priedą)

Pasirinktoji sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“.

Pasirinktoji tema – 2.3. „Mokymo kokybė“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 2.3.3. „Mokytojo ir mokinio dialogas“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

„Mūsų manymu, temos „Mokymo kokybė“ rodiklis „Mokytojo ir mokinio dialogas“ yra ypatingas. Tai vienas iš kritinių mokyklos sėkmės veiksnių, nes mokytojo ir mokinio dialogas apima visus svarbiausius mokymo(si) aspektus: pamokos uždavinių aktualizavimą, diskusijų mastą ir kokybę, formuojamojo vertinimo taikymą, pasitikėjimo aplinkos kūrimą, aiškinimo ir / ar demonstravimo kokybę, nurodymų aiškumą ir mokinių pasiekimų, lyginant su pamokos uždaviniu, (mokinio sėkmės) identifikavimą“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

- „Tema ir jos rodiklį pasirinkome remdamiesi mokytojų ir mokyklos vadovų sukaupta teorine ir praktine ugdymo kokybės bei veiksmingumo užtikrinimo patirtimi, mokyklų išorės vertinimo metodika ir neišvengiama būtinybe į mokymo ir dialogo kokybės užtikrinimo teorinius bei praktinius aspektus gilintis iš esmės, kryptingai, atsakingai ir veiksmingai“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Svarbi pasirinkimą lėmusi aplinkybė: reali mokyklų veiklos įsivertinimo patirtis rodo, kad dialogo kokybė mokytojų praktinėje veikloje dažnai yra tobulintina, pagalbos ir pozityvios kaitos reikalaujanti veiklos sritis“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Dar vienas iš pasirinkimą lėmusių motyvų buvo ir tai, kad mokymo kokybė glaudžiai siejasi su šalies švietimo strategijos prioritetais ir strateginiu tikslu – užtikrinti ugdymo kokybę ir veiksmingumą“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Sprendimas vertinimui pasirinkti šią sritį buvo priimtas išanalizavus galimas alternatyvas, įvertinus šios temos ir srities svarbą (lyginant su kitomis mokyklos veiklos temomis) ir laikantis nuostatos, kad mokymo ir dialogo kokybė yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių mokinių dalykinių ir bendrųjų kompetencijų ugdymo lygmenį“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Pateiktas labai išsamus pagrindimas. Srities ir rodiklio pasirinkimo motyvai nurodyti aiškiai, argumentuotai. Detaliai apibūdinti kriterijai, lėmę pasirinkimą. Tai geras pavyzdys, nes įvertinami ir vietos, ir nacionaliniai švietimo prioritetai. Mažiau dėmesio skirta pasirinkimo procesui apibūdinti. Paminėta, kad buvo analizuojamos alternatyvos, tačiau nėra pateikta informacijos apie tai, kokios jos buvo, kaip ilgai grupėje apie jas buvo diskutuota, kokia forma grupė priėmė sprendimą. Tokios vadybinės informacijos pateikimas darytų analizę išsamesnę (apie tai jau kalbėta aukščiau).

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

- mokytojo praktinės veiklos pamokoje stebėjimą;
- mokytojų vieni kitų praktinės veiklos pamokoje stebėjimą;
- mokytojo veiklos aptarimą su kuriojančiu vadovu;
- diskusiją mokytojų grupėje;
- anketą mokiniams;
- interviu su mokiniais.

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

- „Pagrindinis motyvas pasirenkant šiuos instrumentus buvo tai, kad, juos taikant pokyčiams veikloje fiksuoti, galima sukaupti patikimų ir pakankamai išsamių duomenų, reikalingų objektyviai vertinti situaciją ir priimti sprendimus“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Svarbus instrumentų pasirinkimo motyvas: šių instrumentų taikymas skatina mokyklos kaip besimokančios organizacijos bruožų puoselėjimą ir stiprinimą“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

- „Priimant sprendimą pasirinkti šiuos instrumentus kiekvienas iš jų buvo išanalizuotas, komandoje teko nemažai diskutuoti kiek / ar instrumentas gali būti veiksmingas“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Visi komandos nariai diskusijose rėmėsi ir savo mokyklų bendruomenių patirtimi, kaip veiksmingai stebėti, analizuoti, vertinti procesą ir gauti patikimų duomenų pokyčiams inicijuoti“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Labai gerai pateikta dalis. Imponuoja instrumentų gausa. Aišku, kad bus gauta daug įvairios informacijos – tai yra gerai ir naudinga. Tačiau noriu atkreipti dėmesį į du dalykus. Pirma: ar mokyklose yra pakankamai išgalių taikyti šiuos instrumentus vienu metu?

Antra: ar reikia tiek informacijos? Būtina turėti atsakymus į šiuos klausimus. Puiku, kad komanda aiškiai išdėstė instrumentų pasirinkimo motyvus. Tai labai svarbu – parodo, kad pasirinkimas nėra atsitiktinis. Jei iškils poreikis išbandyti kitus instrumentus ar atsisakyti kai kurių iš dabar naudojamų, bus aišku, kuo remiantis tai daryti. Šioje dalyje jau šiek tiek detaliau aptartas procesas, kaip buvo sprendžiama rinktis instrumentus. Tai labai gerai. Reikėtų dar nurodyti kelias detales: ko buvo atsisakyta, kodėl; kaip buvo priimtas sprendimas. Ir dar. Komanda pateikė išsamios informacijos apie pačius instrumentus ir jų taikymą (žr. 6-ąjį priedą). Tai labai naudinga informacija.

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

„Iš stebėtų pamokų, jų aptarimo, anketų mokiniams, interviu su mokiniais, pokalbių metodinėse grupėse supratau, kad mokytojai moka formuluoti ir pateikti pamokos uždavinį, apibendrinti pamoką, įsivertinti, diferencijuoti užduotis skirtingus gebėjimus turintiems mokiniams. Sunkiau sekasi mokiniams įvertinti mokytojo veiklą per pamoką. Tai buvo akivaizdu stebėtose pamokose. Iš pokalbių metodinėse grupėse paaiškėjo, kad visi mokytojai moka formuluoti pamokos uždavinį, mokiniai mokomi vertinti ir įsivertinti pamoką“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

- „Gauti rezultatai mus tenkino, nes supratome, kad 16 mokytojų geba dirbti efektyviai. Trijose metodinėse grupėse per diskusijas buvo pateikti pasiūlymai – padėti jauniems specialistams, dalytis gerąja patirtimi siekiant laiduoti dialogą per pamoką. Numatyta vesti atviras pamokas „Kolega – kolegai“, jas filmuoti ir aptarti, taip pat surengti seminarą konferenciją „Pamoka – mokinio akimis“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Apklausa ar pokalbis su mokiniais po stebėtos pamokos nieko netikėto neišryškino. Mokiniai ne linkę gilintis į klausimus, dažniausiai atsako, kad viską suprato. Kadangi po pamokos visi skuba, tai atsakymai raštu nėra informatyvūs, dažniausiai parašomi atmetinai. Pokalbis su mokiniais informatyvesnis, tačiau būtina reikia stebėti pamoką ir turėti savo nuomonę. Mokiniai, atsižvelgiant į gebėjimus, retai objektyviai ir aiškiai moka nusakyti, ko išmoko per pamoką. Dažniausiai akcentuojamas pagrindinis momentas arba daugiausia įspūdžio padariusi medžiaga bei jos pateikimas“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

- „Organizuoti atviras pamokas mažiau patirties turintiems pedagogams: dviem matematikos, po vieną geografijos, istorijos, anglų kalbos, lietuvių kalbos ir keturiems pradinėjų klasių“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

- „Surengti atvirų durų dienas bendruomenei (lapkritį)“ (citata iš analizės, žr. 6-ąjį priedą). Organizuoti respublikinį seminarą konferenciją „Pamoka – mokinio akimis“ (gruodį) (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Organizuoti trijų dienų seminarą „Darbas su elgesio problemų turinčiais mokiniais“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. *Pateikta aiški, iliustratyvi informacija. Analizėje kai kurie sprendimai pateikti kaip svarstymas ar pageidavimas („norint išsiaiškinti, <...>, geriau atlikti“ arba „mokiniai turėtų...“). Juos reikėtų keisti veiksmais: „turėdami tikslą išsiaiškinti, ... darysime ...“ ir pan. Atkreipiu dėmesį ir į tai, kad priemonių (renginių, seminarų, atvirų pamokų) organizavimas tėra labai tinkama sąlyga kokiam nors tikslui pasiekti. Susitelkimas į jų organizavimą gali mūsų pastangas paversti darbu „paukščiukui“, t. y. veiklai vykdyti, o ne rezultatui pasiekti. To išvengtume susitelkę į veiklą, kuri leidžia pasiekti rezultatą, pavyzdžiui, „iki mokslo metų pabaigos ne mažiau kaip trečdalis mokyklos mokytojų įvaldo ne mažiau kaip po du naujus darbo su elgesio problemų turinčiais vaikais metodus“ ar pan.*

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

- „Pasirinkdami veiklos rodiklį „Mokytojo ir mokinio dialogas“ pasimokėme, kaip svarbu dalytis tiek teorine, tiek praktine mokytojų, pagalbos specialistų, mokyklos vadovų patirtimi. Dar kartą įsitikinome, kaip svarbu tinkamai pateikti konkrečios pamokos uždavinį(-ius) ir užduotis, kokia svarbi demonstravimo ir dialogo kokybė, ne mažiau svarbu taikyti grįžtamąjį ryšį, skatinti diskutuoti mokinius tarpusavyje ir su mokytoju, pagirti, aptarti tiek mokinių, tiek mokytojų, tiek vadovų klaidas ir ieškoti būdų, kaip išvengti šių klaidų ir jų nekartoti“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Priimdami sprendimą dėl tobulintinos srities pasimokėme, kad pamoką stebintis asmuo turi būti ne mokytojo tobulintinių veiklų kritikas, o konsultantas (patarėjas), iniciatorius, skatintojas, kad būtina stebėti, analizuoti ir detalizuoti kolegų pamokas, kad svarbu priimti kito nuomonę, ją išklausti“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

„Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą darbo grupėje pasimokėme ieškoti bendrų susitarimų, siekti bendro tikslo, išsiaiškinome, kad svarbiausia pamokoje – mokinyss“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

3. Taikydami instrumentą:

- „Taikydami instrumentą suvokėme, kad reikia tiksliau formuluoti klausimus, kad jie būtų suprantami ir naudingi. Pavyzdžiui, kaip mokytojai ir mokiniai laikosi bendrų susitarimų, kokiais būdais siekiate

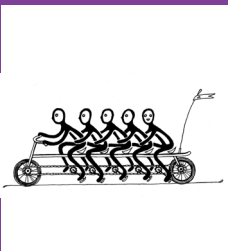
grįžtamojo ryšio (mokinių nuomonės) apie Jūsų dėstymo kokybę“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

- „Įsitikinome, kada mokinių anketavimas yra naudingas, o kada jis neefektyvus“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).
- „Taikydami šį instrumentą pastebėjome, kad jis gali padėti išsiaiškinti, ar mokiniai supranta, kokias žinias ir gebėjimus per pamoką turėjo įgyti, ar mokytojo aiškinimas ir / ar demonstravimas jam buvo suprantamas ir informatyvus, ar mokytojas siekė grįžtamojo ryšio“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

„Priimdami sprendimą pasimokėme, kad reikia ieškoti bendrų susitarimų, kad visada galima mokytis iš kolegų, svarbu žinoti, kokių tikslų siekiame – turi būti aiškūs kriterijai. Supratome, kad svarbu kalbėtis, tartis ir susitarti, o susitarimus įgyvendinti“ (citata iš analizės; žr. 6-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Išmoktos konkrečios pamokos. Puiku, kai yra vartojami žodžiai: „pastebėjome“, „įsitikinome“, „suvokėme“. Jie parodo, kas žmonės kai ką įsidėmėjo, perprato. Kita vertus, kalbant apie pamokas, rekomenduojama vengti svarstymą ar abejojimą išreiškiančių frazių, pavyzdžiui: „manome, kad...“, „turi padėti ...“ Šios formuliuotės tinka rekomendacijoms, nuomonei pareikšti, bet ne išmokimui apibūdinti. Besimokančioje organizacijoje turi būti aišku – „tą išmokau, tas dar liko neaišku“. Toks aiškumas yra atspirtis tolesniems žingsniams.

PRIENŲ rajono komandoje dirbo keturių mokyklų atstovai – Aidas Aldakauskas, „Žiburio“ gimnazijos direktorius, Angelė Vasiliauskienė, Nemuno pradinės mokyklos direktorė, Irena Tarasevičienė, „Ažuolo“ pagrindinės mokyklos direktorė, ir Rasa Žilinskienė, Išlaužo pagrindinės mokyklos direktorė, taip pat Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjas Rimvydas Zailskas ir vyriausioji specialistė Renata Pavlavičienė.

(žiūrėti 7 priedą)

Pasirinktoji sritis – 4. „Pagalba mokiniui“.

Pasirinktoji tema – 4.2. „Pedagoginė, psichologinė ir socialinė pagalba“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 4.2.1. „Pagalba mokantis“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

- „Dėl pagalbos mokiniui neveiksmingumo mokinių mokymosi motyvacija auga labai lėtai arba visai neauga, tampa nebeįmanoma įgyvendinti pagrindinį mokyklos uždavinį – sukurti sąlygas veiksmingam mokinių ugdymuisi“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).
- „Laiku nustačius problemas ir pradėjus teikti reikiamą pagalbą kiekvienas mokinys gali patirti sėkmę“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

- „Išanalizavus šiame projekte dalyvaujančių keturių mokyklų pastarųjų trejų metų socialinius pasus pastebėtos švietimo konteksto šiose mokyklose prastėjimo tendencijos: didėja socialiai remtinų šeimų skaičius. <...> daugėja mokinių, gyvenančių su vienu iš tėvų, <...> gausėja rizikos grupei priklausančių šeimų“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).
- „Prienų pedagoginės psichologinės tarnybos duomenimis, savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų turinčių mokinių skaičius per trejus pastaruosius metus padidėjo nuo 46 iki 77 <...>. Daugiausia nustatyta emocijų ir elgesio (savireguliacijos) sutrikimų, jų skaičius nuolat auga“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).
- „Sunerimti dėl pagalbos mokiniams veiksmingumo paskatino ir per pastaruosius metus nutikę skaudūs įvykiai – du mokiniai ryžosi savižudybei“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Sprendimą dėl problemos pasirinkimo priėmėme kartu, kaip šiame projekte dalyvaujanti Prienų rajono savivaldybės komanda, t. y. diskusijos metu, o savo pasirinkimą patikrinome sudarydami šios problemos žemėlapi“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Labai gerai apibūdinti srities pasirinkimo motyvai, ypač kruopščiai pagrįsti motyvai. Kuo konkretnesnis pagrindimas, tuo kryptingiau galima išanalizuoti pasirinktą veiklą ir remiantis analize suformuluoti tikslesnius veiksmus. Labai gerai, kad komanda svarstė problemą naudodama instrumentą („problemos žemėlapi“). Būtų puiku, jei kartu dar būtų pasidalyta patirtimi apie diskusijų eigą (apie to naudą žr. aukščiau).

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Anketinė tėvų apklausa; grupės interviu; anketinė mokinių apklausa – kiekvienai mokyklai skirtingas (išsamus instrumentų apibūdinimas pateiktas 7-ajame priede).

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

„Rinkomės įvairius įsivertinimo instrumentus, kad mūsų matymo laukas būtų platesnis, t. y. apklaustume ne tik profesionalus (mokytojus), bet ir klientus (tėvus, mokinius)“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą; detalesnė informacija apie kiekvieno instrumento pasirinkimą pateikta 7-ajame priede).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

„Projekte dalyvaujančios mokyklos pasidalijo patirtimi apie jau taikytus ar tiesiog žinomus įsivertinimo instrumentus, o paskui susitarė išbandyti viena kitos pasiūlytą variantą, darydamos prielaidą, kad toks „žvilgsnis iš šalies“ bus objektyvus ir naudingas, o gautus duomenis bus galima palyginti“ (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Padarytas puikus sprendimas dėl instrumentų, pateikti puikūs jų pasirinkimo argumentai. Aiškumas padeda sutelkti pastangas į pasirinktą veiklą. Instrumentų pasirinkimo / kūrimo aprašymas atskleidžia šio proceso gaires. Šiek tiek detalesnė informacija suteiktų galimybę ateityje patikrinti, ar taikyta svarstymų eiga buvo rezultatyvi. Kuo santūriau apibūdiname savo veiklą, tuo turime kuklesnius mokymosi ir augimo rezultatus. Vydūno mintį „manyje auga tai, apie ką kalbu“ šiuolaikinės vadybos guru Peteris Druckeris išvertė į vadybos kalbą: „valdau tai, ką įvardiju, ko neįvardiju – nevaldau“. Būkime iškalbingesni. Tai padės mums patiems ir padės kurti atviresnius santykius.

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Išsamūs visų keturių mokyklų tyrimo rezultatai pateikti 7-ajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

„Labai informatyvūs. <...>. Planuodami kitų mokslo metų veiklą balandžio–birželio mėnesiais būtinai atkreipsime dėmesį į profesinį informavimą, tolerancijos puoselėjimą, tėvų, mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų mokymus, formuojamąjį vertinimą. Diskutuosime apie tai metodinėse grupėse, gimnazijos mokinių seime, numatysime konkrečius veiksmus ir priemones jiems spręsti.“ „Žiburio“ gimnazija (citata iš analizės; žr. 7-ąjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

Atskiri veiksmai yra pateikiami 7-ajame priede.

A. M. Juozaičio komentaras. Visos mokyklos pateikė išsamią tyrimo metu surinktos informacijos apžvalgą. Tai akivaizdžiai informatyvi medžiaga – tai ir nurodė kiekviena mokykla. Tik viena iš keturių mokyklų konkrečiai nurodė, kaip ketina pasinaudoti sukauptais duomenimis, kitos to nenurodė. Galimų sprendimų modeliavimas, remiantis gauta informacija, yra svarbus mokymosi aspektas. Juk modeliavimas – tai ne konkrečių žingsnių numatymas, ne darbų išvardijimas, ne perspektyvinis planavimas. Modeliavimas – tai kūrybinės minties puoselėjimas, mąstymas apie galimą viziją, leidimas sau svajoti. Tai sustojimo ir susimąstymo momentas, kuris nepaprastai svarbus mūsų refleksijos įgūdžiams lavinti. Būtina skirti tam laiko, būtina apie tai galvoti – juk mes stengiamės gerinti savo organizacijas nuolatinio mokymosi būdu. Išvardijami veiksmai visada turi būti konkretūs, aiškūs, t. y. suprantami. Kita vertus, jie turi būti apibrėžti laike. Du reikalavimai – konkretumas ir trukmė – yra BŪTINI, nes jie sudaro ritmingos veiklos pagrindą, o ritmas – esminis augimo pagrindas. Mokymasis dažnai gretinamas su augimu, o augimas nevyksta šuoliais, jis evoliuciškai plėtojasi. Jei norime kryptingai ir nuolatos augti (kaip specialistai, kaip organizacijos, kaip žmonės), turime tiksliai žinoti savo išgales. Kad juos žinotume, turime juos skaičiuoti, o skaičiai turi būti tikslūs. Išvardijimas, ką ir iki kada padarysiu, leidžia man konkrečiai numatyti savo veiklos intensyvumą, leidžia aiškiau prognozuoti tikėtinus rezultatus. Šis aiškumas kuria motyvuojančią aplinką dalyvaujantiems joje. Dėl to teiginiai „būtinai atkreipsime dėmesį“, „diskutuosime“, „pasiūlyta kalbėtis“, „atkreipėme dėmesį į ...“ turėtų būti konkretinami atsisakant pageidavimo intonacijos, būsimojo laiko ar tariamos nuosakos ir nurodant konkrečią veiksmo pabaigos datą ir darbų mastą, pavyzdžiui, „ne vėliau kaip ... surengti ... diskusijas su ... apie ...“ ir pan.

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

visos mokyklos nurodė konkrečias pamokas; žr. 7-ąjį priedą.

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

visos mokyklos nurodė konkrečias pamokas; žr. 7-ąjį priedą.

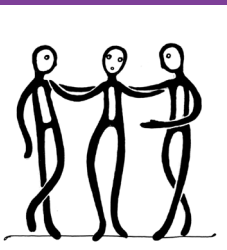
3. Taikydami instrumentą:

visos mokyklos nurodė konkrečias pamokas; žr. 7-ąjį priedą.

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

visos mokyklos nurodė konkrečias pamokas; žr. 7-ąjį priedą.

A. M. Juozaičio komentaras. Puikiai parašyta analizės dalis. Kiekviena mokykla tiksliai atsakė į suformuluotus klausimus, nurodė, ką konkrečiai išmoko, suprato. Šaunu.

ŠIAULIŲ miesto komandoje dirbo trijų mokyklų atstovai – Ligita Kukanauzienė, Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinės mokyklos direktorės pavaduotoja ugdymui, Irena Ričkuvienė, Šiaulių Jovaro progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, ir Sonata Dedūraitė, Šiaulių Didždvario gimnazijos veiklos stebėsenos poskyrio vedėja, taip pat Šiaulių m. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotojas ugdymui Rimantas Marcinkus.

(žiūrėti 8 priedą)

Pasirinktoji sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“.

Pasirinktoji tema – 2.2. „Pamokos organizavimas“ ir 2.4. „Mokymosi kokybė“.

Pasirinktas veiklos rodiklis – 2.2.2. ir 2.4.2. „Mokėjimas mokytis“.

A. Kokią ir kodėl mokyklos veiklos sritį, rodiklį pasirinkome?

1. Kodėl tai pasirinkome?

„Šiaulių miesto komanda pasirinko problemą: kokie yra mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias. Šią problemą pasirinkome atsižvelgę į tarptautinių TIMSS ir PIRLS tyrimų rezultatus. Mūsų mokyklose dažniausiai daromos mokinių mokymosi pasiekimų rezultatų (pusmečio, metinių, kelerių mokslo metų) palyginamosios analizės, o mokinių gebėjimų pritaikyti turimas žinias analizės tik bandoma atlikti“ (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

2. Kuo remdamiesi tai pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

„Mūsų manymu, pasirinktos problemos Achilo kulnas – mokytojo kompetencijos, t. y. mokytojo gebėjimai planuoti ir organizuoti veiklą pamokoje, įvertinti klasės ir kiekvieno mokinio mokymosi ypatumus, plėtoti dalykų ryšius ir kt. Išanalizavus ilgalaikius, teminius planus pastebėta, kad kai kurie mokytojai ugdymo turinį planuoja atsižvelgdami į vadovėlio turinį, o ne į bendrąsias programas. Mažai dėmesio skiriama dalykų ir mokymosi mokytis programos integracijai. Mūsų komandos nariai mokyklose stebėdami pamokas nustatė, kad jose dažnai dominuoja mokytojo veikla: nuo pamokos uždavinio iškėlimo iki apibendrinimo. Tai buvo konstatuota ir kai kurių mokyklų išorės vertinimo ataskaitose. Menkai ugdomas mokinių kritinis mąstymas (analizuoti, lyginti, interpretuoti, apibendrinti, komentuoti, pagrįsti ir pan.)“ (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

3. Kaip buvo priimtas sprendimas?

„Nustatėme pasirinktos nagrinėti problemos – mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias – priežastinius ryšius“ (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Geras pavyzdys, kaip pasirinkta platesnė problema sukoncentruojama į siauresnį klausimą. Gaila, kad analizėje neapibūdintas komandos darbas, kaip ji padarė šį sprendimą.

B. Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

1. Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Dokumentų (planų) analizė; pamokų stebėjimas; mokinių fokusuotų grupių diskusijos.

2. Kodėl pasirinkome tokius instrumentus?

„Šį metodą [fokusuotos grupės diskusijos] taikėme tikėdamiesi išsiaiškinti mokinių mokėjimą mokytis. <...>. Sąmoningai nepasirinkome anketavimo raštu“. Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

3. Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

- „Skirtingose grupelėse teko improvizuoti ir keisti klausimus atsižvelgiant į tai, ar mokiniai (pagal gebėjimus, bendrąjį išprusimą) aiškiai suvokia, ko klausama.“ Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).
- „Kurdami stebėjimo instrumentą (pokalbis su mokiniais fokusuotos grupės diskusijose) susitarėme, kad numatyti klausimai tėra gairės pokalbiui ir juos privalu pritaikyti atsižvelgiant į mokinių amžių, turimas žinias ir mokyklos (klasės, grupės) kontekstą.“ Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinė mokykla (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. Argumentai pateikti fokusuotos diskusijos grupės instrumento pasirinkimui ir jo kūrimui trumpai, bet aiškiai. Apie instrumento kūrimo proceso detalizavimo svarbą jau buvo kalbėta aukščiau.

C. Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavome?

Duomenys pateikti 8-ajame priede.

2. Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galime panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

„Gauti rezultatai patvirtino skyrių vedėjoms tai, ką pastebėjo analizuodamos mokytojų ilgalaikius, trumpalaikius ar teminius planus.“ Šiaulių Jovaro progimnazija (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

3. Kokie yra sprendimai? Nurodome tobulinimo veiksmus.

„Tikslinga gerosios patirties sklaida; skyrių vedėjų individualus darbas su mokytojais, numatant tobulinimo žingsnius; mokytojų kvalifikacijos kėlimo numatymas; metodinių grupių veiklos tobulinimas.“ Šiaulių Jovaro progimnazija (citata iš analizės; žr. 8-ąjį priedą).

A. M. Juozaičio komentaras. 8-ajame priede pateikiami tyrimų duomenys. Tik atsakymai į anketų klausimus yra apibendrinti skaičiais. Kiti duomenys apibūdinti tik bendrais teiginiais: „kai kurie mokytojai“, „retai“, „dažniau“, „dažniausiai“, „daugeliu atvejų“. Tokie teiginiai, deja, yra neinformatyvūs, todėl remiantis jais numatyti konkrečius veiksmus nėra lengva. Abstraktūs duomenys gali suteikti idėjų veiklos kryptį, bet ne konkretiems darbams. Todėl rekomenduotina teiginius „išversti“, t. y. duomenis apibendrinti skaičiais, pavyzdžiui, „70 proc. pokalbiuose dalyvavusiųjų ...“ arba „ne mažiau kaip 80 proc. ...“

D. Ko pasimokėme?

1. Pasirinkdami sritį, rodiklį:

tikslūs Šiaulių Jovaro progimnazijos duomenys pateikti 8-ajame priede.

2. Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą:

tikslūs Šiaulių Jovaro progimnazijos duomenys pateikti 8-ajame priede.

3. Taikydami instrumentą:

tikslūs Šiaulių Jovaro progimnazijos duomenys pateikti 8-ajame priede.

4. Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos veiklos:

tikslūs Šiaulių Jovaro progimnazijos duomenys pateikti 8-ajame priede.

A. M. Juozaičio komentaras. Labai gerai suformuluotos, aiškos pamokos, net numatyta būsimų veiksmų seka.

Išnagrinėjome rajonų komandų atliktus darbus. Kaip jau matėte, darbai atlikti įvairiai, komandos pasirinko skirtingas formas. Tai gerai, nes žmonėms reikia turėti sau patogią darbo schemą. Pernelyg didelis nukrypimas nuo metodinės schemos gali apsunkinti jos taikymą. Dėl šios priežasties analizuo-damas atliktus komandų darbus paisiau metodinės schemos.

Žvelgdamas į nuveiktą darbą po tam tikro laiko noriu pabrėžti, kad šis projektas buvo sugalvotas ne tik kaip **mokymosi projektas**, bet ir kaip **mokymosi patirties dokumentas**. Komandoms nebuvo nurodytas reikalavimas padaryti viską tiksliai pagal siūlomą metodinę schemą. Komandoms buvo su-formuluotas tikslas – **išbandyti pasiūlytą schemą, mokytis ir savo mokymusi dalytis su visais pageidaujanciais**. Skelbiame savo **mokymosi protokolą** – tai, ką sukūrėme per šį laiką.

Dažnai girdžiu sakant „mokomės / mokausi iš klaidų“. Žinoma frazė. Juk tikras mokymasis iš klaidų – tai ir atviras tų klaidų pripažinimas, ir atviras jų nagrinėjimas, ir atviras įsipareigojimas veikti taip, kad klaidos nesikartotų. Atviras klaidos pripažinimas – tai pareiškimas apie nusiteikimą keistis, mokytis iš tikrųjų.

Nuoširdžiai kiekvienas sau atsakykime į klausimą, ar tikrai taip dažnai ir mokausi. Apie save galiu pa-sakyti, kad dažniau (nenurodysiu procentų, nes tyrimo nedariau) tenka sau pačiam teisintis, aiškinti: „buvo tokios aplinkybės...“, „kitaip nebuvo įmanoma“ ir pan.

Manau, kad kiekviena proga, kai atsiranda galimybė mokytis iš klaidos, būtina ja pasinaudoti. Šis pro-jektas mums visiems buvo tokia galimybė. Mokykla, kuri pati mokosi iš savo veiklos, yra besimokanti mokykla.

Pirmoji išvada. Besimokanti organizacija – tai organizacija, kuriai nepaprastai svarbu ne tik pasiekia-mi rezultatai, bet ir procesas, kaip siekiama rezultato. Dėl šios priežasties daug dėmesio buvo skiria-ma sprendimų priėmimo analizei. Vis pabrėžiau, kad reikia detaliau analizuoti darbo grupėje procesą. Šis žinojimas stiprina mūsų bendro veiksmo gebėjimus, padeda mums mokytis vieniems iš kitų, kuria atviresnio bendravimo kultūrą, suteikia džiaugsmo dirbant, leidžia pasiekti geresnius rezultatus.

Antroji išvada. Taikant įvairiausius tyrimo instrumentus, analizuojant sukauptus duomenis reikėtų vengti išskirtinai orientuotis į tikslą. Rezultatas svarbus, net neketinu jo svarbos kvestionuoti. Tuomet, kai nagrinėju sukaupią informaciją, kai ieškau optimalaus sprendimo, turiu įvertinti vieną svarbią šio darbo aplinkybę. Jeigu turiu laiko, jei jis „nespaudžia“, turiu būtinai skirti laiko įsigilinti į svarstomą informaciją, turiu pažvelgti į ją ne tik iš konkretaus pritaikymo perspektyvos, bet ir iš galimų, net vi-zinių sprendimų perspektyvos. Toks perspektyvinis matymas lavina mano refleksiją. Todėl ir prašiau komandų narių svarstyti apie tai, ką jiems atskleidžia surinkti duomenys. Gerai šį klausimą užduoti ir sau. Psichologai puikiai jį formuluoja: ką tau tai sako apie tave patį? Tai refleksijos klausimas. Išmoki-me (raskime laiko) dažniau jį užduoti sau. Klauskime savęs, klauskime vieni kitų. Paskui klausykimės atsakymo, nes atsakyme slypi naujas klausimas, kuris pratęs mūsų bendravimą.

Atviras klaidos pripažinimas – tai pareiškimas apie nusiteikimą keistis, iš tikrųjų mokytis.

Kas toliau?

Per gana trumpą laiką (nuo 2011 m. balandžio 12 iki lapkričio 7 d.) nuveiktas rimtas darbas. Kas toliau? Kaip jau minėjau, šis etapas – tai įžanga. Sėkmės kriterijų formulavimo, parinkimo, tikrinimo ir nuolatinio, tiksliu, tęstinio mokymosi iš savo pačių pradžia. Visoms projekte dalyvavusioms mokykloms, taip pat ir susipažinusioms su mūsų darbu ar susidomėjusioms šia veikla siūlau nesustoti ir tęsti. Tęsti mokymąsi. Kaip? Tai atliekama šiais veiksmais:

- įvertinus pasirinktų instrumentų naudingumą išbandyti juos dar viename cikle;
- surinktą informaciją vėl įvertinti keturiais etapais, kaip buvo daryta šiame projekte;
- remiantis atlikta analize padaryti reikiamus sprendimus ir ciklą kartoti. Jei analizės išvados radikaliaios (pavyzdžiui, reikia keisti analizės sritį ar veiklos rodiklį), vadinasi, šias išvadas ir reikia įgyvendinti, t. y. keisti tai, ką nusprendėte pakeisti. Po tokio sprendimo startuoja naujas ciklas;
- ir taip tęsti, tęsti, tęsti...
- Darbas ilgas, bet įdomus – tikiu tuo. Dėkoju visiems, dirbusiems kartu. Dėkoju visiems, dirbsiantiems toliau. Sėkmės!

Dr. Aurimas M. Juozaitis

1 priedas

Alytaus miestas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Mocevičienė Česlova	Alytaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotoja	c.moceviciene@ams.lt
Mikalauskienė Violeta	Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui	mivileta@gmail.com edmik@aktv.lt
Lastauskienė Irena	Alytaus Šaltinių pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui	lastausk@saltiniai.alytus.lm.lt
Česokienė Ona	Alytaus Vidzgirio pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui	o.cesokiene@gmail.com
Langienė Teresė	Alytaus VŠĮ šv. Benedikto gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui	terese.langiene@gmail.com

Atlikta analizė

Gabių mokinių ugdymas

Alytaus miesto savivaldybėje daug dėmesio skiriama gabių mokinių ugdymui. Jau galime kalbėti apie gabių mokinių ugdymo sistemą.

2011 m. Alytaus miesto administracijos ir miesto tarybos narių iniciatyva vykdomos šios tikslinės programos: 2011 m. Alytaus miesto savivaldybės švietimo bendruomenės veiklos organizavimo programa (tęstinė; skirta 76,3 tūkst. Lt), 2011 m. vaikų ir mokinių veiklos programa (tęstinė; skirta 40,0 tūkst. Lt), 2011 m. Alytaus miesto savivaldybės mokyklų mokinių sporto varžybų organizavimo programa (vyksta pirmus metus; skirta 30,0 tūkst. Lt), 2011 m. Alytaus miesto savivaldybės mokyklų mokinių olimpiadų, konkursų ir kitų renginių nugalėtojų, geriausiai besimokančių mokinių apdovanojimo programa (vyksta pirmus metus; skirta 15,0 tūkst. Lt). Finansavimas šioms tikslinėms programoms skirtas iš Alytaus miesto savivaldybės biudžeto. Vykdamas šias programas mokiniams buvo sudaryta galimybių išvykti į šalies ir tarptautinius konkursus, festivalius, organizuojamas varžybas, olimpiadas ir kitus renginius, kuriuose jie atstovauja Lietuvai ir Alytaus miestui. Buvo sudaryta galimybių vaikus ir mokinius, miesto, apskrities, šalies tarptautinių renginių (konkursų, viktorinų, olimpiadų ir kt.) nugalėtojus ir juos parengusius mokytojus pagerbti bei apdovanoti padėkos raštais, diplomais, suvenyrais, prizais, atminimo medaliais, atminimo dovanomis, piniginėmis premijomis ar kitaip.

Tai didelis paskatinimas gabiam mokiniui mokytis, o mokytojui – dirbti su gabiu mokiniu. Tai didelė garbė mokyklai, kurią garsina mokiniai ir mokytojai. Tai pagarba ir tėvams, kurie augina, auklėja savo sūnų ar dukrą. Apie mokinių pasiekimus rašė apskrities dienraštis „Alytaus naujienos“, „Dainavos žodis“, „Miesto laikraštis“, reportažus rodė Alytaus televizija. Informacija skelbiama Alytaus miesto savivaldybės interneto tinklalapyje www.ams.lt, mokyklų interneto tinklalapiuose.

2011 m. šeštą kartą Alytuje atskirai buvo pagerbti meninės krypties konkursų ir festivalių konkursų nugalėtojai, prizininkai, laureatai ir juos parengę mokytojai; mokomųjų dalykų olimpiadų ir konkursų nugalėtojai, prizininkai ir juos parengę mokytojai; mokinių sportinių varžybų nugalėtojai, prizininkai ir juos parengę mokytojai.

Alytų garsinusių mokinių ir juos parengusių mokytojų laimėjimai

2011 m. birželio 1 d. VšĮ Alytaus jaunimo centre Tarptautinės vaikų gynimo dienos proga (tai vyksta kasmet, bet tik skirtingose įstaigose) buvo pagerbti Alytaus „Drevinuko“ darželio-mokyklos, Alytaus „Volungės“ pagrindinės mokyklos, Alytaus Panemunės vidurinės (nuo rugsėjo 1 d. – pagrindinės), VšĮ Alytaus šv. Benedikto gimnazijos, VšĮ Alytaus jaunimo centro ir Alytaus muzikos mokyklos meno kolektyvus lankantys mokiniai (iš viso 209) – meno konkursų laureatai ar prizinių vietų laimėtojai ir šiuos mokinius bei kolektyvus parengę 36 mokytojai, kurie 2010–2011 metais ne tik šalyje, bet ir užsienyje garsino Alytaus vardą.

2011 m. birželio 17 d. Alytaus miesto Rotušėje (kasmet per Alytaus miesto šventę) buvo pagerbti Alytaus apskrities, šalies ir tarptautinių mokomųjų dalykų olimpiadų, konkursų ir kitų renginių (pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011-10-20 įsakymu Nr. V-1859 patvirtintą 2010–2011 m. m. Lietuvos mokinių dalykinių olimpiadų, konkursų ir kitų renginių grafiką bei organizuojamų pagal švietimo ir mokslo ministro 2009-02-26 įsakymu Nr. ISAK-426 patvirtintus Dalykinių olimpiadų, konkursų ir kitų renginių nuostatus) nugalėtojai ir prizininkai: 14 mokinių ir 15 juos parengusių mokytojų.

Daugiausia laimėjimų pelnė Lukas Šteinys, Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos 1 g klasės mokinys. L. Šteinys profesoriaus Kazimiero Baršausko fizikos konkurse, skirtame devintų klasių mokiniams, pelnė 1-ąją vietą, Lietuvos mokinių 59-ojoje fizikos olimpiadoje – 3-iąją vietą, Lietuvos mokinių 49-ojoje chemijos olimpiadoje – 2-ąją vietą. 17-ojoje Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiadoje ir tarptautiniame inžinieriaus Vytauto Andriaus Graičiūno jaunųjų vadybininkų ekonomistų konkurse gerai pasirodė Karolis Navickas, VšĮ Alytaus šv. Benedikto gimnazijos 4 g klasės mokinys. Alytaus miesto savivaldybės mokyklų mokiniai ir šiais mokslo metais dalyvavo dr. Juozo Petro Kazicko Dzūkijos krašto mokinių programavimo konkurse ir pelnė prizines vietas. Kasmet Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų anglų kalbos mokytojų metodinės tarybos inicijuotoje ir organizuotoje anglų kalbos olimpiadoje 9–10 klasių mokiniams šios olimpiados 1, 2 ir 3 vietų nugalėtojais vėl tapo 6 mokiniai.

Geriausi abiturientai

Ketvirtus metus paeiliui Alytaus miesto savivaldybės tarybos posėdžių salėje 2011 m. liepos 15 d. buvo pagerbti Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų abiturientai, gavę valstybinių brandos egzaminų vieną ir du šimto balų įvertinimus, jų mokytojai, mokinių tėvai, mokyklų direktoriai ar juos pavadavę asmenys.

Po du šimtukus gavo dvi abiturientės (pernai irgi du mokiniai). Tai Jotvingių gimnazijos gimnazistė Giedrė Vasiliauskaitė (lietuvių gimtosios kalbos ir anglų kalbos egzaminų) ir Panemunės vidurinės (nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. – pagrindinės) mokyklos mokinė Dovilė Raulinavičiūtė (lietuvių gimtosios kalbos ir istorijos egzaminų). Buvo pagerbta dar 17 abiturientų (pernai irgi 17), gavusių po vieną valstybinių brandos egzaminų šimto balų įvertinimą. Pirmą kartą šimtukininkai buvo apdovanoti Alytaus miesto savivaldybės pinigėmis premijomis. Vieną šimtą balų per valstybinius brandos egzaminus gavusiems mokiniams buvo skirtos 150 Lt, du šimtukus gavusiems mokiniams – 300 Lt premijos.

Net tris abiturientus, iš valstybinio matematikos brandos egzamino gavusius po šimtą balų, išugdė VŠĮ šv. Benedikto gimnazijos matematikos mokytoja metodininkė Jolanta Pacevičienė. Po du mokinius, gavusius aukščiausius brandos egzaminų įvertinimus, išugdė Jotvingių gimnazijos istorijos mokytojos metodininkės Anelė Angelė Džiautienė ir Janina Pliaugienė ir lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Salomėja Žebuolienė.

Jaunųjų sportininkų laimėjimai

2010–2011 m. m. Lietuvos mokinių olimpinio festivalio sporto varžybose antroje grupėje (23 savivaldybės) tarp kitų miestų ir rajonų savivaldybių Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai užėmė pirmą vietą (surinkę 1621,5 taško). Šioje grupėje tarp 170 mokyklų Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazija iškovojo septintą vietą (809 taškai), Alytaus Panemunės vidurinė (nuo rugsėjo 1 d. – pagrindinė) mokykla – devintą vietą (637,5 taško), VŠĮ šv. Benedikto gimnazija – trisdešimt trečią vietą (311,5 taško), Jotvingių gimnazija – trisdešimt šestą vietą (297 taškai), Dainavos pagrindinė mokykla – penkiasdešimtą vietą (220 taškų), Šaltinių pagrindinė mokykla – septyniasdešimtą vietą (173,5 taško), „Volungės“ pagrindinė mokykla – devyniasdešimt trečią vietą (128 taškai), Likiškėlių vidurinė (nuo rugsėjo 1 d. – pagrindinė) mokykla – šimtas šeštą vietą (108 taškai), Dzūkijos pagrindinė mokykla – šimtas dvidešimtą vietą (89,5 taško), Piliakalnio pagrindinė mokykla – šimtas dvidešimt ketvirtą vietą (86,5 taško), Putinų gimnazija – šimtas trisdešimt penktą vietą (73,5 taško). Vienos švietimo įstaigos džiaugiasi rezultatais, kitos turi į ką lygiuotis ir ateinančiais mokslo metais pasistengti. Tarp pradinio ugdymo klasių iš 47 mokyklų Panemunės vidurinė (nuo rugsėjo 1 d. – pagrindinė) mokykla užėmė trečią vietą (277,5 taško).

Dėmesys mokytojų parengimui dirbti su gabiu vaiku

Alytaus miesto savivaldybėje daug dėmesio skiriama mokytojų parengimui dirbti su gabiu mokiniu. Rengiami mokomųjų dalykų mokytojų metodinių būrelių (miesto) pasitarimai, seminarai. Kiekvienoje mokykloje yra daug gabių vaikų, tačiau nemažai jų lieka nepastebėtų. Daugelis gebėjimų atsiskleidžia tik sudarius tinkamas sąlygas vaikams, kurių mąstymas nestandartinis ir kurių gebėjimai nėra taip lengvai pastebimi. Tik sudarius psichologines sąlygas vaikų talentams skleisti, jie visą savo energiją gali skirti kūrybai ir produktyviai veiklai.

Kartais mokytojas, pamąstęs, kad gabiajam ir taip sekasi, daugiau pagalbos teikia mažiau gabiam, kartais neišklauso vaiko argumentų, kartais per pamoką dirba lėtesniu tempu, nes atsižvelgia į besimokančiuosius vidutiniškai. Mokytojo rankose darbu su gabiais mokiniais turi būti daug ir įvairių instrumentų: daug dalyko ir psichologijos žinių, sudaryta tinkama aplinka, parinktos mokymo priemonės, individualus darbas su vaiku ir daug kitų dalykų, kuriuos būtina išmanyti mokytojų.

Gabių mokinių ugdymas mokyklose

Mokyklų nurodytuose prioritetuose galime rasti siekius gerinti ugdymo(si) kokybę. Ugdymo kokybei naujų reikalavimų kelia ir besikeičiantis laikas. Atnaujintose bendrosiose ugdymo programose akcentuojamas kompetencijų ugdymas, ugdymo individualizavimas, mokymas mokytis. Tai įpareigoja mokyklos bendruomenę įvertinti, kokių ugdymo(si) galimybių suteikiama įvairių poreikių mokiniams.

Alytaus miesto komandos mokykloms šiuo metu svarbi veiklos sritis – gabių mokinių ugdymas. Mokyklose daug dėmesio skiriama mokymosi sunkumų ir elgesio sutrikimų turintiems mokiniams, pagalbą jiems teikia įvairūs specialistai, o gabesnių mokinių ugdymas plėtojamas pavienių mokytojų nuožiūra ir iniciatyva.

Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos tobulintina veiklos sritis yra gabių mokinių ugdymas. Mokyklos veiklą vertinę išorės vertintojai (per išorės auditą) rekomendavo tobulinti ugdymo individualizavimą siekiant kiekvieno mokinio pažangos. 2010–2011 m. m. esamai situacijai išsiaiškinti mokyklos bendruomenė atliko veiklos vidaus įsivertinimą, analizavo „Pasiekimų“ sritį. Mokyklos pažanga ir tolesnio mokymosi sėkmė įvertinta gerai (3 lygiu). Per Alytaus miesto ketvirtų klasių mokinių pasiekimų patikrą Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos 75 proc. ketvirtokų žinios ir gebėjimai įvertinti aukštesniojo ir pagrindiniu lygmenimis. Perėję į aukštesnę pakopą (į penktą klasę) 98 proc. mokinių yra pažangūs, 86 proc. vidurkis – 8–10 balų.

Vertinimo išvadose pastebėta, kad lyginant 2009–2010 m. m. ir 2010–2011 m. m., mokykloje sumažėjo aukštesniojo lygmeniu besimokančių mokinių skaičius. Pateikta pasiūlymų analizuoti asmeninę mokinių pažangą ir jai įtaką darančius veiksniai. Mokytojų bendruomenėje buvo diskutuojama apie gabių mokinių ugdymo principus, taikomus metodus, kryptis. Mokytojų metodinėje grupėje buvo su-

kurtas, aptartas ir patvirtintas „Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos gabių mokinių ugdymo aprašas“, kuriame numatyti mokinių atpažinimo būdai, ugdymo metodai ir kryptys.

Šaltinių pagrindinėje mokykloje platusis auditas išryškino aštuonis probleminius rodiklius. Analizuojant rezultatus mokyklos bendruomenėje buvo susitarta nuodugniau analizuoti šešis rodiklius, tarp jų – 4.3.2. „Gabių vaikų ugdymas“. Tuo pačiu metu mokyklai pradėjus dalyvauti „Besimokančių mokyklų tinklą“ (BMT) projekte reikėjo pasirinkti problemą, kurią mokysis spręsti dalyvaudami projekte. Pirmasis seminaras, organizuotas BMT komandos, ir buvo skirtas problemoms išgryninti. Paaiškėjo, kad mokyklos pedagogai kaip pagrindinę problemą nurodo gabių mokinių ugdymą. 2010–2011 m. m. gabių mokinių ugdymas tapo BMT komandos ir mokyklos veiklos prioritetu. Mokyklos bendruomenei buvo organizuoti mokymai, kviečiami lektoriai, mokymus taip pat organizavo BMT komanda. Bendruomenės mokymosi ir kompetencijų tobulėjimo rezultatas – parengtas mokyklos darbo su gabiais mokiniiais planas, identifikuoti gabūs mokiniai.

Atlikus VŠĮ šv. Benedikto gimnazijos veiklos vidaus įvertinimą ir analizuojant 2.3.2. „Mokymo ir gyvenimo ryšio“ rodiklį, mokytojų bendruomenės susitarimu ir iniciatyva organizuota akcija „Kolega – kolegai“, kurios metu pedagogai lankė vieni kitų pamokas. Dalykų metodinėse grupėse (gimnazijoje yra aštuonios metodinės grupės) mokytojai analizavo stebėtas pamokas, apibūdino pranašumus ir trūkumus ir šitaip skatino mokytojų profesinės atsakomybės, profesinio meistriškumo kitimą, darė įtaką mokymo ir diferencijavimo kompetencijų tobulinimui. Kolegoms, gimnazijos vadovams stebint ir analizuojant ugdymo procesą fiksuojamas atsakingesnis pasirengimas pamokoms, daugiau dėmesio skiriama ugdymui individualizuoti ir diferencijuoti, ugdymo kokybei gerinti. Mokytojų profesiniame pasitarime apibendrinant akcijos rezultatus buvo nutarta 2011–2012 m. m. gilintis į gabių mokinių ugdymą.

Vidzgirio pagrindinėje mokykloje nuolatos analizuojami veiklos rezultatai ir numatomos tolesnės veiklos perspektyvos. Per dalykų metodinių grupių veiklą į refleksiją įtraukiami visi bendruomenės nariai. Mokyklos veiklos įsivertinimo procesas nėra griežtai formalizuotas, jis siejamas su bendruomenės pasirinkimu tobulėti, kurti besimokančią organizaciją. Tam padeda diskusijos, kuriose išryškėja noras tobulėti, įgyti naujų kompetencijų. Analizuodami plačiojo audito rezultatus, bendruomenės nariai pastebėjo, kad reikšmingas ir reikalingas tobulinimo yra 5.4.2. „Dėmesio personalui“ rodiklis. Todėl 2010–2011 m. m. mokyklos administracija ir aptarnaujantis personalas dalyvauja ES projekto „Švietimo įstaigų administracinio personalo kvalifikacijos, žinių ir gebėjimų didinimas“ mokymuose. Demokratiški sprendimų priėmimo būdai ir bendradarbiavimo kultūra lėmė, kad vidaus įsivertinimas sėkmingai integruotas į visas mokyklos veiklos sritis. Mokykloje ryškėja iniciatyvos, daugėja lyderių, dėl to plečiasi ir aktyvėja projektų veikla. Anglų kalbos mokytojai ėmėsi iniciatyvos įgyvendinti tarptautinio bendradarbiavimo idėjas. Mokykla vykdo *Comenius* projektą „Dalykimės papročiais ir tradicijomis“

(jame dalyvauja šešios šalys), *Comenius Nordplus Junior* projektą „Gamta. Klimatas. Tautinis kultūrinis paveldas“ (jame dalyvauja keturios šalys), surado partnerių *eTwinning* projekte. Įvairių dalykų mokytojai inicijuoja trumpalaikius dalykinius projektus. Projektų veikloje savo gebėjimus realizuoja gabesnieji ir iniciatyvūs mokiniai. (Tobulinamas 5.3.2. „Lyderystės mokykloje“ rodiklis.) Projektų programose numatyta veikla, sudaranti sąlygas gabių ir talentingų mokinių saviraiškai. Siekdami palyginti mokyklos ir projektų partnerių gabių vaikų ugdymo galimybę ir patirtį atlikome tyrimą. Mokinių pasiekimų ir saviraiškos didinimo nuodugnesnei analizei pasirinkome gabių ir talentingų vaikų ugdymo tyrimą. Parengėme anketas mokiniams, tėvams (globėjams, rūpintojams) ir mokytojams. Apklausos anketas sudarėme remdamiesi NMVA parengtu dokumentu „Mokyklų savęs vertinimo instrumentai ir jų naudojimo rekomendacijos“. Tėvams, mokytojams ir mokiniams parengtų anketų klausimai kartojasi – taip siekiama išsiaiškinti visų respondentų nuomonę ir gauti tikslesnius duomenis.

Senamiesčio pradinės mokyklos organizuotoje apklausoje dalyvavo klasių mokytojų nurodyti gabių mokinių tėvai. Tyrime dalyvavo trisdešimt antrų–ketvirtų klasių mokinių tėvų ir 14 mokytojų.

VšĮ šv. Benedikto gimnazijoje apklausoje dalyvavo 9 mokytojai, dėstantys įvairius mokomuosius dalykus I–IV gimnazijos klasėse, dvidešimt I–IV gimnazijos klasių mokinių ir 14 jų tėvų.

Vidzgirio pagrindinėje mokykloje apklausoje dalyvavo 32 mokytojai, 82 mokiniai ir 78 jų tėvai.

Senamiesčio pradinėje mokykloje apklausos rezultatai parodė, kad 28 tėvai, t. y. 90 proc., visiškai patitiki mokyklos mokytojais ir jaučia, kad jų vaikas mokykloje vertinamas, ugdomas pagal jo poreikius. Tėvų apklausos rezultatai pasirinkimų įvairove neišsiskiria, dauguma pasirinkimų buvo „ko gero“ arba „visiškai sutinku“. Atvirame klausime, ką ir kaip siūlytų tobulinti, pateikti tik trys siūlymai. Duomenis būtų galima interpretuoti dvejopai: arba mokykloje yra visiškai tenkinami mokinių tėvų lūkesčiai, arba apklausos anketa nepakankamai išsamiai parengta.

Įdomesnių duomenų gauta atlikus mokyklos mokytojų apklausą. Tyrime dalyvavo 14 mokykloje dirbančių mokytojų. Dvylikai mokytojų yra aiškūs gabių mokinių poreikiai, suprantami mokykloje priimti susitarimai, ugdymo ir pagalbos būdai. 11 mokytojų nurodo, kad reikia pokyčių šiose srityse. Mokytojų nuomone (taip atrodo dešimčiai mokytojų), pokyčių reikia mokinių poreikiams pažinti, gabiems mokiniams skatinti, edukacinėms aplinkoms kurti.

Apibendrinus Senamiesčio pradinėje mokykloje atliktas apklausas pastebėta, kad mokytojų apklausų duomenys teikia naudingos informacijos. Tėvų apklausos duomenys atskleidžia, kad šiuo metu vaikų ugdymu jie patenkinti. Mokytojų apklausos duomenys rodo, kad situaciją mokytojai vertina gerai, tačiau dauguma nurodo pokyčių poreikį.

Mokytojų metodinėje grupėje ir Mokyklos taryboje aptariant apklausų rezultatus numatyta (žr. lentelę).

Analizuojamas ir tobulinamas klausimas	Tobulinimo veiksmai	Atsakingi, suinteresuoti asmenys
Mokinių poreikių, polinkių pažinimas	2011 m. lapkričio–gruodžio mėnesiais tirti trečių ir ketvirtų klasių gabių mokinių poreikius, parengti klausimyną	Už klausimyno parengimą – direktoriaus pavaduotoja ugdymui ir mokyklos psichologo asistentė Už rezultatų analizę – klasių ir dalykų mokytojai
Mokyklos edukacinių aplinkų tinkamumas aktyviajam mokymuisi, informacinių technologijų taikymui	Mokyklos bibliotekoje atnaujinti baldus, sukurti daugiau darbo vietų mokiniams (panaudojant mokyklos paramos lėšas)	Mokyklos vadovai, mokyklos taryba
	2011–2012 m. m. tris klases aprūpinti stacionariais kompiuteriais (panaudojant mokyklos paramos lėšas)	Mokyklos vadovai, mokyklos taryba
Gabių mokinių skatinimas	Mokytojų metodinėje grupėje aptarti ir numatyti gabių mokinių skatinimo priemones ir būdus	Mokyklos vadovai, mokytojų metodinė grupė

VšĮ šv. Benedikto gimnazijoje daugumai mokytojų (šešiams; iš viso buvo apklausti 9) yra aiškūs susitarimai dėl mokymo(si) pagalbos gabiems mokiniams, tačiau kai kuriems (trims) susitarimai nėra visiškai aiškūs. Visi mokytojai teigia, kad pokyčių reikia. Visi gabūs mokiniai turi galimybę dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose, bet pokyčių poreikį pažymi 4 mokytojai. Mokinių gebėjimams ir siekiams įgyvendinti gimnazijoje yra įvairių veiklos krypčių, jų pakanka (taip mano 6 mokytojai), tačiau beveik visi dalyvavusieji apklausoje nurodo, kad pokyčių reikia. Visi respondentai sutinka, kad gimnazijos edukacinės aplinkos yra tinkamos aktyviojo mokymo(si) metodams ir inovacijoms taikyti, tačiau jų nepakanka ir reikėtų pokyčių. Dauguma mokytojų (7) yra susipažinę su gabių vaikų poreikiais ir polinkiais, tačiau pokyčių šioje srityje norėtų.

Tėvų atsakymai į klausimą, ar mokykloje atsižvelgiama į tėvų nuomonę rengiant ugdymo(si) programas, labai skirtingi: dauguma (10; iš viso apklausta 14) teigia, kad atsižvelgiama, o kiti – ne. Visi tėvai sutinka, kad ugdymas organizuojamas atsižvelgiant į vaiko gebėjimus, polinkius ir patirtį. Beveik visus tėvus tenkina mokymo(si) aplinka, aprūpinimas reikalingomis mokymo(si) priemonėmis. Tik vieną respondentą, kuris beveik į visus klausimus atsakė neigiamai, ugdymo(si) aplinka netenkina. Dauguma tėvų (12) teigia, kad gimnazijoje pakanka veiklos krypčių vaiko gebėjimams ir siekiams įgyvendinti, kiti du šiam teiginiui nepritaria. Beveik visi tėvai (13) pažymi, kad jų vaikų pasiekimai pastebimi ir vertinami.

Gimnazijoje beveik visi mokiniai (19; iš viso apklausta 20) jaučiasi saugiai, gali drąsiai reikšti savo nuomonę, jaučia mokytojų palaikymą, skatinimą spręsti problemas, klausti, tyrinėti, ieškoti, kartu bandyti įvairią veiklą. Tik vienam mokiniui paskatinimo trūksta. 15 mokinių teigia, kad mokytojai atsižvelgia į jų gebėjimus, polinkius, mokymosi stilių, 5 mokiniai, ko gero, nesutinka. 15 mokinių tenkina galimybė rinktis mokymosi kryptis savo gebėjimams tenkinti, penkių – netenkina. Beveik visi mokiniai (19) patenkinti edukacine aplinka, aprūpinimu mokymui(si) reikiamomis priemonėmis. Beveik visi gabūs mokiniai jaučiasi svarbūs, pastebimi, vertinami jų pasiekimai.

Išvados

- Gimnazijoje mokytojai, išsiaiškinę gabių mokinių poreikius ir lūkesčius, yra susitarę dėl pagalbos gabiems mokiniams. Gimnazijos edukacinės aplinkos yra pritaikytos aktyviojo mokymo(si) metodams ir inovacijoms taikyti. Gabūs mokiniai turi galimybių dalyvauti konkursuose, olimpiadose. Dauguma mokytojų norėtų pokyčių tobulinant darbą su gabiais mokiniais ir jų tėvais.
- Gabių mokinių tėvai pasitiki mokytojais, jų darbu su vaikais, bendradarbiauja su mokytojais ir todėl jaučiasi esą partneriai ugdant gabius vaikus.
- Mokiniai jaučiasi saugūs, svarbūs, pastebimi ir vertinami, jie jaučia atsakomybę už mokymąsi ir žino, ko nori. Kai kuriems mokiniams trūksta bendradarbiavimo su mokytojais, jie norėtų, kad būtų labiau atsižvelgta į gabių mokinių polinkius, mokymosi stilių.

Pranašumai

- Gimnazijoje yra aiškūs susitarimai dėl pagalbos gabiems mokiniams.
- Mokytojai rengia įvairias programas gabiems mokiniams, jais, kaip dalykų specialistais, pasitiki visi tėvai.
- Gimnazijos edukacinės aplinkos yra tinkamos aktyviojo mokymo(si) metodams ir inovacijoms taikyti.
- Gimnazijos mokiniai turi galimybių dalyvauti olimpiadose, konkursuose.
- Gabūs mokiniai jaučiasi saugūs, svarbūs, pastebimi, vertinami, jaučia atsakomybę už mokymąsi.

Trūkumai

- Gimnazijoje nepakanka veiklos kryptių mokinių gebėjimams ir siekiams įgyvendinti. Išsprendus šį klausimą pagerėtų pasirengimo olimpiadoms, konkursams kokybė.
- Nepakankama gimnazijos specialistų, mokytojų, mokinių ir jų tėvų bendradarbiavimo sistema aiškinantis gabių mokinių poreikius, polinkius, mokymo(si) stilių.

VšĮ šv. Benedikto gimnazijos 2011–2013 m. veiksmų tobulinant gabių mokinių ugdymą

Klausimai	Veiksmai	Kas juos atlieka?
Mokytojams 2. Ar gabūs mokiniai turi galimybę dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose?	Pagal klausimus mokytojams 1. Siekiant kokybės ir atsižvelgiant į mokinių poreikius kiekvienais mokslo metais rengti įvairių mokomųjų dalykų modulių ir pasirenkamųjų dalykų programas, skirtas gabių mokinių dalykinėms žinioms gilinti. 2. Kiekvienų mokslo metų pradžioje gabius mokinius nukreipti į NMA, „Fotona“, jaunųjų chemikų mokyklą „Pažinimas“, „Jaunųjų matematikų mokyklą“, „Olimpą“ ir kt. 3. Aprūpinti mokinius papildomomis reikalingomis priemonėmis konkursams, olimpiadoms pasirengti, mokomosiomis kompaktinėmis plokštelėmis, kopijavimo popieriumi, fotoaparatu ir kt. (mokiniam pageidaujant).	Gimnazijos vadovai, mokomųjų dalykų mokytojai, ugdatys gabius mokinius Mokomųjų dalykų mokytojai, ugdatys gabius mokinius Gimnazijos vadovai, direktoriaus pavaduotojas ūkiui
3. Ar gimnazijoje pakanka veiklos kryptių mokinių gebėjimams ir siekiams įgyvendinti?	1. Gimnazijos dalykų laboratorijose organizuoti papildomus praktinius užsiėmimus. 2. Vieną kartą per mokslo metus rengti gabių mokinių asmeninių pasiekimų ir konkursinių darbų pristatymus viešojoje erdvėje, organizuojant bendras su kitomis Alytaus miesto gimnazijomis dalykines konferencijas. 3. Mokinių kūrybos ir konkursinius darbus demonstruoti ir panaudoti per pamokas.	Gimnazijos vadovai, mokomųjų dalykų mokytojai
4. Kiek gimnazijos edukacinės aplinkos tinka aktyviojo mokymo(si) metodams ir inovacijoms taikyti?	1. Turtinti materialinę bazę naujausiomis ugdymo(si) priemonėmis: žodynais, enciklopedijomis, dalykine literatūra įvairiomis užsienio kalbomis (kasmet pagal gimnazijos 2012 m. veiklos programą). 2. 2012 m. rekonstruoti chemijos kabinetą.	Gimnazijos vadovai Gimnazijos vadovai, rėmėjai

Klausimai	Veiksmai	Kas juos atlieka?
5. Ar mokytojai gerai susipažinę su gabių mokinių poreikiais, poliniais?	1. Vadovaujantis ugdomojo proceso priežiūros išvadomis nuolatos tobulinti chemijos, fizikos ir kitų mokytojų kompetencijas dirbti su gabiais mokiniais, siunčiant mokytojus į kursus, seminarus (pagal poreikius). 2. Vieną kartą per mokslo metus siekiant nustatyti gabius mokinius bendradarbiauti su Alytaus m. pedagogine psichologine tarnyba, o gabių mokinių poreikiams nustatyti nuolatos bendradarbiauti gimnazijos specialistams (psichologui, socialiniam pedagogui), mokytojams, tėvams, mokiniams.	Gimnazijos vadovai, dalykų mokytojai Dalykų mokytojai, klasių auklėtojai
Tėvams	Pagal klausimus tėvams	
1. Ar mokykloje vertinama tėvų nuomonė vaikų ugdymo(si) klausimais, ar į ją atsižvelgiama rengiant ugdymo(si) programas?	Kartą per pusmetį su tėvais derinti ir kartu aptarti programas.	Dalykų mokytojai, ugdantys gabius mokinius
4. Ar gimnazijoje pakanka veiklos krypčių mokinių gebėjimams ir siekiams įgyvendinti?	1. Gabiems mokiniams pageidaujant kartą per mėnesį organizuoti papildomų praktinių užsiėmimų (konsultacijų). 2. Vieną kartą per pusmetį viešojoje erdvėje rengti gabių mokinių asmeninių pasiekimų ir konkursinių darbų pristatymus viešojoje erdvėje pagal ugdymo(si) koncentrus.	Gimnazijos vadovai, dalykų mokytojai Gimnazijos direktoriaus paskirti asmenys, klasių auklėtojai
Mokiniams	Pagal klausimus mokiniams	
Ar mokytojai atsižvelgia į mokinių gebėjimus (poreikius), polinkius, mokymosi stilių?	1. Individualizuoti ir diferencijuoti mokymą, parinkti tinkamas užduotis, darbo metodus, mokymo stilių per pamokas. 3. Nuolatos bendradarbiauti visoms grandims: specialistams, mokytojams, tėvams, mokiniams. Aiškintis mokinių darbo krūvį, galimybes pagal jų psichofizines galias.	Dalykų mokytojai Gimnazijos vadovai, kiti pedagogai, mokytojai, tėvai, mokiniai

Pastaba. Lentelėje pagal atsakymų į anketos klausimus rezultatus įrašyti tobulintinos srities klausimai.

Vidzgirio pagrindinėje mokykloje apklausti mokiniai (82 respondentai) teigia, kad jaučia atsakomybę už savo mokymąsi ir žino, dėl ko mokosi (100 proc.). Tai patvirtina mokiniai (100 proc.) ir jų tėvai (78 respondentai). 98,5 proc. tėvų pasitiki mokytojais kaip gerais specialistais ir teigia, kad šie domisi mokinių poreikiais, tinkamai parengia vaikus tolesniam mokymuisi. Mokytojų palaikymą, skatinimą spręsti problemas, bandyti tyrinėti, kurti, dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose jaučia daugiau nei 89 proc. mokinių ir jų tėvų. Tačiau dalis (apie 13 proc.) gabių ir talentingų mokinių apgailestauja, kad tarp bendraklasių nesijaučia visiškai saugiai, negali drąsiai reikšti savo nuomonės juos dominančiais klausimais, diskutuoti. Dalis (apie 11 proc.) apklaustų tėvų taip pat pasigenda didesnio jų vaikų įvertinimo. Mokinių ir jų tėvų (apie 12 proc.) nuomonės sutampa, kai kalbama apie mokyklos mokymosi aplinką, aprūpinimą mokymuisi reikalingomis priemonėmis, taip pat veiklos kryptis gebėjimams ir siekiams įgyvendinti. Jie teigia, kad mokyklos aprūpinimas galėtų būti geresnis. Mokytojai (78 proc.) yra savikritiški ir teigia, kad būtini mokymosi pagalbos gabiems mokiniams pokyčiai, gabių mokinių poreikių tyrimai. Jie (97 proc.) sutinka, kad mokykla tinkamai parengia mokinius tolesniam mokymuisi, tačiau reikia tobulinti mokinių skatinimo sistemą (87 proc.), glaudžiau bendradarbiauti su gabių mokinių tėvais (69 proc.).

Apibendrinant mokinių ir jų tėvų išreikštas mintis daroma išvada, kad tradicinis formalusis ugdymas mokykloje negali iki galo patenkinti augančius mokinių poreikius. Todėl mokykloje ieškoma įdomesnių ugdymo formų, pavyzdžiui, projektinė veikla. Mokiniams, kurie siekia aukštesnės mokymosi kokybės ir profesionalumo atskirose srityse, gelbsti mieste esančios neformaliojo švietimo įstaigos: Alytaus muzikos, dailės mokyklos, Alytaus jaunimo centras. Sudarytos sąlygos gabiems ir talentingiems mokiniams mokytis Alytaus dailių amatų mokykloje, sportinius įgūdžius tobulinti ir pergalių siekti Alytaus sporto ir rekreacijos centre.

Ko pasimokėme?

Analizuodami „Gabių mokinių ugdymo“ temą pabandėme išsamiai iliustruoti 4.3.2. „Gabių ir talentingų vaikų ugdymo“ rodiklį.

- Mokyklose aiškūs susitarimai dėl pagalbos gabiesiems mokiniams teikimo, reglamentuota teikimo tvarka. Veiklos dokumentuose fiksuojami mokinių poreikių tyrimo faktai, numatytos įvairių kryptių priemonės gabių mokinių ugdymui(si), ugdymo planavimo dokumentuose numatytos įvairios programos. Mokiniai kasmet dalyvauja dalykinėse olimpiadose, meniniuose konkursuose, fiksuojami ir kaupiami jų pasiekimai. Beveik visus gabius mokinius tenkina veiklos kryptių pasirinkimas. Mokinių tėvai jaučiasi svarbūs mokykloje, numatant tolesnį vaiko ugdymą(si). Mokyklose sukurta mokinių, jų tėvų ir mokytojų poreikius tenkinanti edukacinė aplinka. Dauguma gabių mokinių jaučia mokytojų ir bendraamžių palaikymą, mokykloje jaučiasi svarbūs ir pastebėti.

- Numatėme duomenų rinkimo metodus: dokumentų analizės, pokalbių su mokyklos vadovais ir metodinių tarybų vadovais, mokinių, jų tėvų ir mokytojų anketinės apklausos.
- Pasirinkę šią temą mokyklų bendruomenėse pamatėme, kad iliustracija labai plati ir šiuo metu nebūtina. Iliustracijos reikės giluminiam srities įsivertinimui atlikti.
- Pasirinkdami sritį paskatinome mokytojus daugiau dėmesio skirti gabiems mokiniams. Gabūs mokiniai galėjo išreikšti savo nuomonę ir taip dar kartą buvo pastebėti. Gabių mokinių tėvus paskatinome būti aktyvesnius jų vaikų ugdymo procese, bendrauti ir bendradarbiauti su mokyklos administracija ir mokytojais.
- Instrumentą siekėme parengti taip, kad jame atsispindėtų visų grupių nuomonės. Apklausiai parengtų anketų klausimai kartojasi. Formuluodami anketų teiginius daug diskutavome, derinome nuomones, ieškojome aiškių, vienareikšmių apibrėžimų. Adaptuodami stebėjimo instrumentą įgijome anketavimo patirties. Įsitikinome, kaip svarbu žinoti mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę apie tuos pačius svarbius dalykus. Tyrimo metu paaiškėjo, kad anketa mokiniams labiau pritaikoma aukštesniųjų klasių mokiniams. Supratome, kad vertinimo instrumentas atskirų pakopų mokiniams (pavyzdžiui, pradinukui ir gimnazistui) turėtų skirtis.
- Taikydami instrumentą sužinojome, kaip esamą gabių mokinių ugdymo materialinę bazę vertina visos trys grupės: mokytojai, mokiniai, jų tėvai. Sužinojome, kokias gabių mokinių ugdymo sritis reikėtų tobulinti ir koks pokyčių poreikis. Įgijome daugiau patirties organizuodami apklausas, analizuodami ir lygindami rezultatus.
- Gauti apklausų duomenys skatino formuluoti naujus klausimus, nes pamatėme, kaip vertinama situacija, o esminių problemų priežasčių ir tobulinimo būdų reikia ieškoti kalbant ir diskutuojant su mokytojais, tėvais, mokiniais.
- Priimdami sprendimus atsižvelgėme į bendrą mokytojų, gabių mokinių ir jų tėvų nuomonę. Išskyrėme prioritetus gabių mokinių ugdymui gerinti.
- Neužtenka gabių vaikų ugdymo problemas spręsti vien mokyklose. Augančius mokinių poreikius turėtų tenkinti miesto neformaliojo švietimo institucijos.

2 priedas

Kaišiadorių rajonas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Loreta Vainauskienė	Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijos mokytoja	loretavainauskiene@gmail.com
Rita Mikučauskienė	Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijos direktorė	rita.mikucauskiene@gmail.com
Rimutė Arlauskienė	Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja	rimute.arlauskiene@kaisiadorys.lt
Edita Navickienė	Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė	edita.navickiene@kaisiadorys.lt
Vida Veliuonienė	Kaišiadorių rajono Rumšiškių Antano Baranausko gimnazijos Dovainonių skyriaus vedėja	vida.veliuoniene@gmail.com

Atlikta analizė

Klasės valdymas

Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijoje mokosi 419 mokinių, dirba 67 mokytojai. Gimnazija turi du pagrindinio ugdymo skyrius.

Gimnazija yra Kokybės siekiančių mokyklų klubo narė, dalyvavo NMVA vykdytame projekte „Kaip mums sekasi?“ Įsivertinimo procese vadovaujama „Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijomis“. Įsivertinimą koordinuoja gimnazijos veiklos įsivertinimo septynių narių grupė, kuriai vadovauja mokytoja – įsivertinimo konsultantė. Šios grupės sudėtis nesikeičia, nes mokytojai įgyja patirties, kiekvienas žino savo funkcijas, tampa šios srities ekspertais.

Kaišiadorių rajono Kruonio gimnazijoje veiklos įsivertinimas vykdomas nuo 2003 metų. Kasmet per mokinių rudens atostogas atliekamas platusis įsivertinimas, kurio rezultatai aptariami su gimnazijos administracija ir metodine taryba. Gimnazijos ir skyrių mokytojų kambarių informaciniuose stenduose skelbiama ir elektroniniu paštu išsiunčiama plačiojo audito rezultatų suvestinė. Kiekvienų metų pabaigoje metų veiklos programa analizuojama remiantis plačiojo įsivertinimo rezultatais (pateikiame pavyzdį, žr. lentelę).

2010 m. veiklos turinio analizė pagal plačiojo įsivertinimo rezultatus

1 tikslas – siekti mokymo ir mokymosi dermės pamokoje.

Sėkmės kriterijus	Laukiami minimalūs rezultatai	Pasiektas realus rezultatas	Laukiami maksimalūs rezultatai	Plačiojo įsivertinimo rezultatai
Įvairių gebėjimų mokiniai mokės mokytis, o mokytojai teiks profesionalią pagalbą.	15 proc. mokinių pažymių vidurkis padidės.	98 mokinių (44 proc.) pažangumas kilo arba išliko toks pat. 127 mokinių (56 proc.) pažangumas krito.	30 proc. mokinių pažymių vidurkis padidės.	2.4.2. Mokėjimas mokytis 2 lygis – 58,8 proc. 3 lygis – 37,2 proc. 4.2.1. Pagalba mokantis 3 lygis – 64,7 proc. 4.3.1. Specialiųjų poreikių mokinių ugdymas 3 lygis – 64,7 proc. 4.3.2. Gabių vaikų ugdymas 3 lygis – 66,6 proc.

Komentaras

Vykdytas gimnazijos veiklos giluminis įsivertinimas: 2.4.1. „Mokymosi motyvacija“ ir 2.6.2. „Vertinimas kaip ugdymas“, su gautais rezultatais supažindinta mokytojų taryba. Metodinėse grupėse ir metodinėje taryboje buvo diskutuota apie gimnazijos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemos taikymą ir jos efektyvumą. Pedagogai teikė pasiūlymų, kaip efektyviau vertinti mokinius, buvo siekta Kruonio gimnazijoje patvirtinti bendrus vertinimo principus, patvirtintas naujas Kruonio gimnazijos pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašas. Remiantis apraše numatytais principais ir Lietuvos Respublikos švietimo dokumentais, reglamentuojančiais vertinimą, kiekvienas pedagogas koregavo savo individualias dalyko vertinimo sistemas.

Kodėl pasirinkome klasės valdymą kaip problemą?

Kasmetiniai plačiojo įsivertinimo rezultatai rodė mokymo ir mokymosi atotrūkį, t. y. mokytojai manė, kad jie dirba labai gerai, tačiau mokiniai nesugeba išmokyti žinių, neturi motyvacijos mokytis, negeba mokytis. Norėdama įsitikinti, ar mokymas daro įtaką mokymuisi, giluminio įsivertinimo grupė pasirinko duomenų rinkimo metodą – pamokų stebėjimą „Kolega – kolegai“ ir pokalbius su mokiniiais.

Pokalbiai su 7–12 klasių mokiniiais, kuriuos organizavo mokyklos psichologė, parodė, kad:

- mokytojų aiškinimo nesupranta 50 proc. 7–8 klasių mokinių, 20 proc. 9–10 klasių mokinių ir 9 proc. 11–12 klasių mokinių;

- per pamokas vyrauja triukšmas – tai nurodo 80 proc. 7 klasių mokinių, 30 proc. 8 klasių mokinių, 5 proc. 9–10 klasių mokinių;
- mokytojai užduoda daug namų darbų, tačiau jų netikrina – teigia 20 proc. 7–8 klasių mokinių, 34 proc. 9–10 klasių mokinių ir 65 proc. 11–12 klasių mokinių.

Išanalizavus ir apibendrinus pamokų stebėjimo protokolus, paaiškėjo, kad mokytojai nesivadovauja savo individualiomis vertinimo sistemomis (toliau – IVS), mokiniams daro nepagrįstų nuolaidų. Netinkamas vertinimas arba apskritai nevertinimas yra viena iš priežasčių, kodėl dalies mokytojų pamokose kyla klasės valdymo problemų.

Galima teigti, kad klasei valdyti turi įtakos keli veiksniai: klasės mikroklimatas (1.1.6), darbo tvarka ir taisyklės (1.3.1), pageidaujamo elgesio skatinimas (1.3.2), mokytojo veiklos planavimas (2.2.1), mokytojo ir mokinio dialogas (2.3.3), mokymosi motyvacija (2.4.1), vertinimas kaip ugdymas (2.6.2), bendroji rūpinimosi mokiniiais politika (4.1.1), tėvų pagalba mokantis (4.5.1).

Gimnazijoje mokytojų veikla, susijusi su ugdymo proceso tobulinimu, vyksta keturiose metodinėse grupėse: kalbų ir socialinių mokslų, tikslųjų ir gamtos mokslų, pradinė klasių ir meninio ugdymo, technologijų, kūno kultūros ir dorinio ugdymo. Per pusmetį metodinės grupės du kartus svarstė veiksnius, turinčius įtakos klasės valdymui. Pirmame svarstyme diskutavo tik grupės nariai, o antrame dalyvavo įsivertinimo grupės atstovai, nepriklausantys metodinei grupei. Dviem metodinėms grupėms, kurių nariams reikėjo daugiau laiko išsiaiškinti veiksnius, turinčius įtakos klasės valdymui, prireikė ir trečio susitikimo. Visose metodinėse grupėse sprendimai buvo priimti bendrai susitarus. Po to metodinės tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo gimnazijos administracija, metodinių grupių pirmininkai pristatė savo grupių susitarimus, ieškojo metodinių grupių susitarimuose bendrų sąlyčio taškų ir priėmė bendrą susitarimą, kad vertinimas yra vienas iš veiksnų, turinčių įtakos klasės valdymui.

PROBLEMA	• KLASĖS VALDYMAS (kai kuriose pamokose nepalankus mokymuisi mikroklimatas)
PRIEŽASTIS	• VERTINIMAS (2.6.2. Vertinimas kaip ugdymas – aiškumas, pagrįstumas, pastovumas)
PASEKMĖS	• 3.1.1. PAVIENIŲ MOKINIŲ PAŽANGA • 2.4.1. MOKYMOSI MOTYVACIJA

Kol suvokėme, kad vertinimas pamokoje tiesiogiai siejasi su klasės valdymu, nuėjome ilgą kelią, kuriame dirbome, klydome, mokėmės.

Kodėl manome, kad klydome, ir ko pasimokėme?

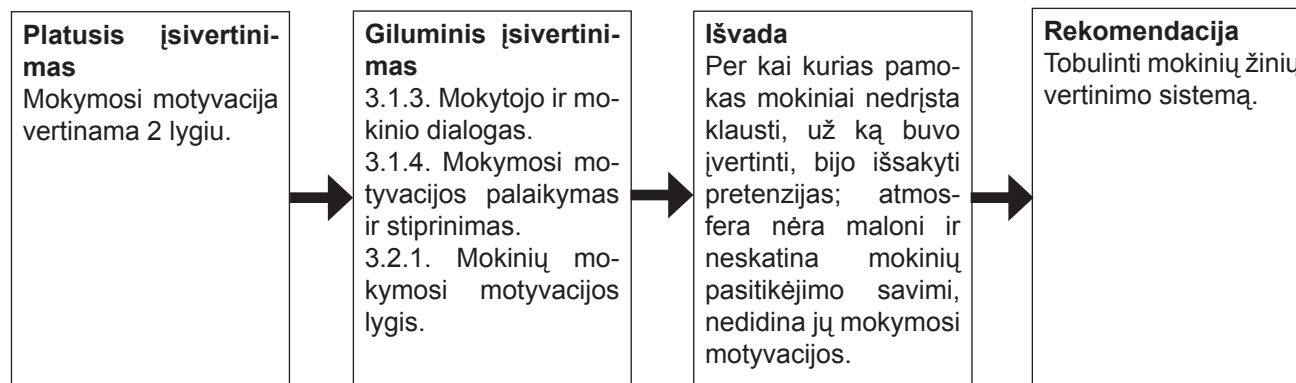
Spręsdami klasės valdymo problemą dėmesį sutelkėme į mokinių veiklą per pamoką, tačiau individualiai diskutuojant su mokytojais ir mokytojams, dalyvaujantiems seminare „Mokėjimo mokytis kom-

petencijos ugdymas“, taip pat atliekantiems seminaro namų darbus (vestos pamokos aprašymas ir analizė), paaiškėjo, kad problemų kyla ir dėl mokytojų veiklos planuojant ir organizuojant pamoką.

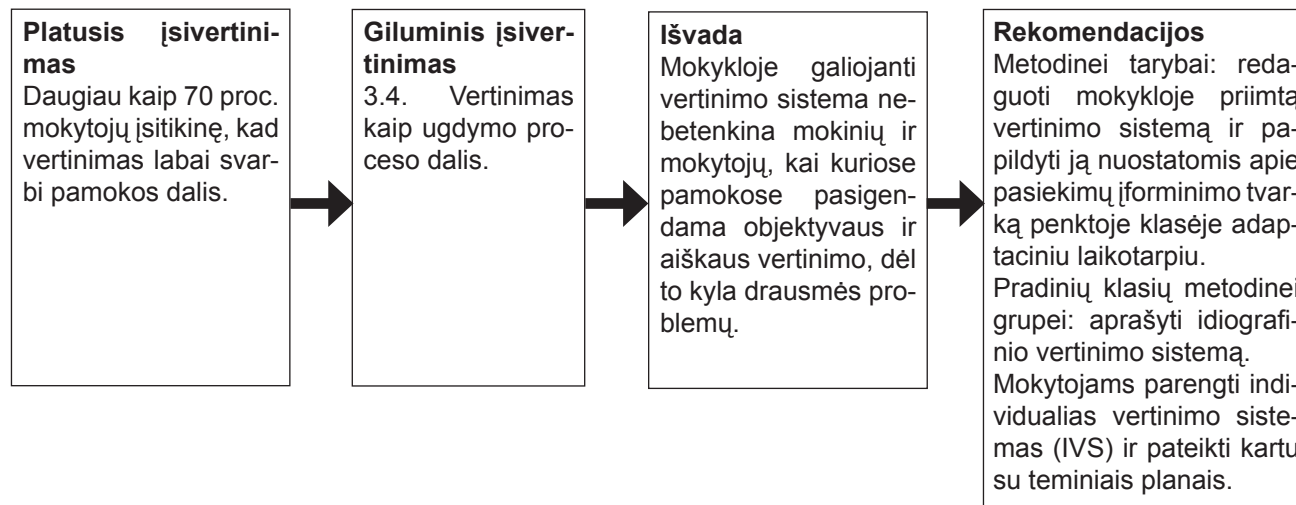
Pamoka mums – tai, kas yra iš pirmo žvilgsnio matoma, ne visada yra pagrindinė problema, turinti įtakos klasės valdymui.

Pateikiame trejų mokslo metų plačiojo ir giluminio įsivertinimo proceso rezultatus, kurie padėjo nustatyti mūsų problemos priežastį – vertinimas turi įtakos klasės valdymui.

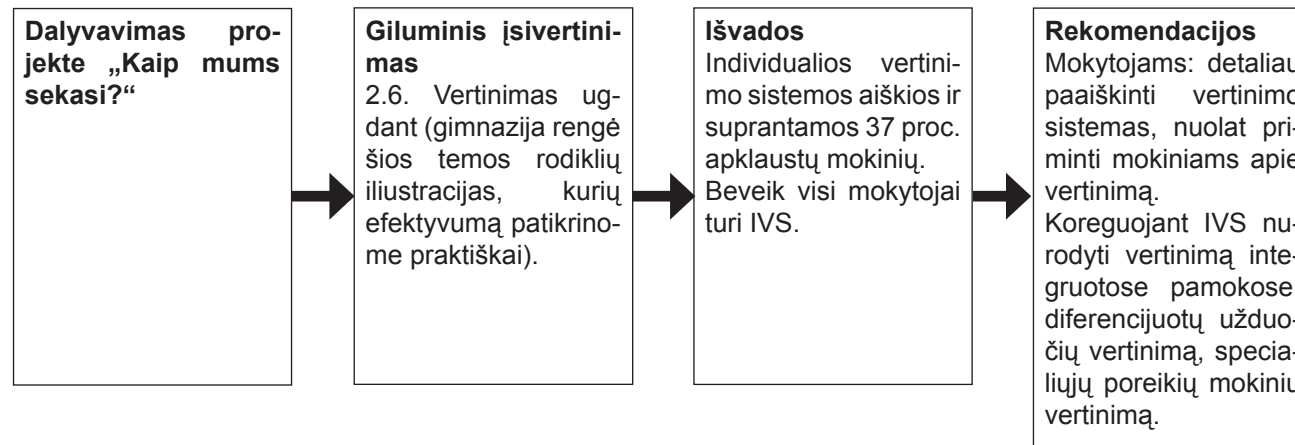
2004–2005 m. m.

2005–2006 m. m.

2006–2007 m. m.

Patirtis rodo, kad labai svarbu sugrįžti ir pasitikrinti, kaip yra vykdomi priimti nutarimai. Įsivertinimo grupė, pateikdama temos 2.6. „Vertinimas ugdant“ giluminio įsivertinimo ataskaitą, išanalizavo, kaip vykdomi 2005–2006 m. m. priimti nutarimai.

Nutarimas	Atlikimas
Redaguoti mokykloje priimtą vertinimo sistemą ir papildyti ją nuostatomis apie pasiekimų įforminimo tvarką penktoje klasėje adaptaciniu laikotarpiu.	Sistema yra redagavimo etape. 2006–2007 m. m. ugdymo plane numatytas penktokų vertinimas adaptaciniu laikotarpiu.
Sukurti idiografinio vertinimo sistemą.	Pradinių klasių metodinė grupė, suderinusi su metodine taryba, sukūrė ir taiko idiografinio vertinimo sistemą 1–4 klasėse.
Parengti individualias vertinimo sistemas (IVS).	Visi mokytojai 2006 metų birželį susikūrė IVS, derino jas tarpusavyje ir su administracija, o per mokslo metus koregavo.

Išsiaiškinę, kaip vykdomi priimti nutarimai, priėjome prie išvadų:

- visi mokytojai vienodai vertina penktokus adaptaciniu laikotarpiu, todėl vertinimas yra aiškus ir mokiniams, ir tėvams;
- pradinių klasių metodinė grupė susitarė dėl vienodų vertinimo principų ir sukūrė gimnazijoje galiojančią pasiekimų vertinimo knygėlę;
- gimnazijoje nebuvo iki galo susitarta dėl bendros mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos.

Toliau dirbome prie gimnazijos bendros mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos, aiškinomės 2-os temos „Bendrasis ugdymo organizavimas“ stipriąsias ir tobulintinas sritis, nagrinėjome šiuos veiklos rodiklius:

2008–2009 m. m. – 2.4.2. „Mokėjimas mokytis“; 2.5.1. „Mokymosi poreikių nustatymas“; 2.5.2. „Mokymosi veiklos diferencijavimas“; 4.5.1. „Tėvų pagalba mokantis“; 4.5.2. „Tėvų švietimo politika“.

2008–2009 m. m. – 2.2.2. „Pamokos struktūros kokybė“; 2.4.1. „Mokymosi motyvacija“.

2009–2010 m. m. gimnazija dar kartą giluminiam įsivertinimui pasirenka veiklos rodiklius – 2.4.1. „Mokymosi motyvacija“; 2.6.2. „Vertinimas kaip ugdymas“.

Gimnazijos pedagogų bendruomenė susitarė, kad netinkamas vertinimas per pamoką tiesiogiai susijęs su mokinių mokymosi motyvacijos mažėjimu, o tai daro įtaką klasės valdymui.

Įsivertinimo grupės **tiksiai** buvo išsiaiškinti:

- vertinimo per pamoką, namų darbų skyrimo tikslingumą, jų sąsają su darbu klasėje;
- gimnazijos vertinimo sistemos ir mokytojų individualių vertinimo sistemų aiškumą ir pagrįstumą.

Šios srities giluminiam įsivertinimui vėl pasirinkome pamokų stebėjimą, nes ankstesnė patirtis rodo, kad taikant šį metodą sužinoma daugiausiai informacijos apie pamoką, mokytojai įgyja pamokų stebėjimo ir metodinės patirties. Pamokų stebėjimui parengėme instrumentą – pamokų stebėjimo protokolą, kurį aptarėme metodinėse grupėse, derinome su rodiklių iliustracijomis. Mokyklos direktorė (išorės vertintoja) per mokinių atostogas vedė gimnazijos mokytojams seminarus, kaip stebėti pamokas ir jas aptarti. Mokytojai stebi kolegų pamokas per „langus“ (laisvą laiką, kai mokytojas pats neveda pamokų). Per mokinių atostogas visiems mokytojams suteikiama metodinė diena kaip kompensacija už laiką, sugaištą stebint kolegų pamokas.

Vertinimo per pamokas, taip pat namų darbų skyrimo tikslingumui, jų sąsajai su darbu klasėje išsiaiškinti 2010 metų sausio–vasario mėn. Kruonio gimnazijoje buvo stebėta 81 pamoka (t. y. vidutiniškai po tris kiekvieno mokytojo pamokas); 24 pamokos buvo stebėtos Kalvių skyriuje ir 18 pamokų – Darsūniškio skyriuje. Pamokų stebėjimas buvo fiksuojamas įsivertinimo grupės parengtoje pamokos stebėjimo lentelėje (žr. 2.1 priedą).

Pamokas stebėjo gimnazijos vadovai ir įsivertinimo grupės nariai. Svarbu paminėti ir tai, kad paraleliai su pamokų stebėjimu vyko neeiliniai administracijos posėdžiai aptarti pamokoms, kuriose kilo klasės valdymo problemų. Tų mokytojų pamokas papildomai stebėjo direktorė, pavaduotojai ugdymui, skyrių vedėjai, socialinė pedagogė, logopedė ir psichologė. Buvo aiškinamasi klasės valdymo problemų priežastys ir siūlomi būdai jiems spręsti. Pateikdama ataskaitą mokytojų tarybos posė-

dyje įsivertinimo grupė rekomendavo metodinėms grupėms aptarti stebėtas pamokas ir į grupės susirinkimą pasikviesti įsivertinimo grupės narį, kuris padėtų veiksmingiau aptarti stebėtų pamokų rezultatus.

Išanalizavus pamokų stebėjimo lenteles ir apibendrinus rezultatus, paaiškėjo, kad vertinimas buvo efektyvus 58,2 proc. stebėtų pamokų, 29,4 proc. pamokų vertinimo visai nebuvo, 16,73 proc. – jis buvo neefektyvus. Efektyvų vertinimą mes suvokiame kaip vertinimą, kuris padeda mokiniui suvokti savo mokymosi spragas, tobulinti kompetencijas, siekti pažangos. Mokytojai, žinodami kiekvieno mokinio ugdymosi poreikius, stebi jų mokymąsi, per pamoką gautą informaciją taiko formuluodami uždavinį, numatydami vertinimo kriterijus, derindami ir koreguodami veiklą, diferencijuodami ir individualizuodami mokymą.

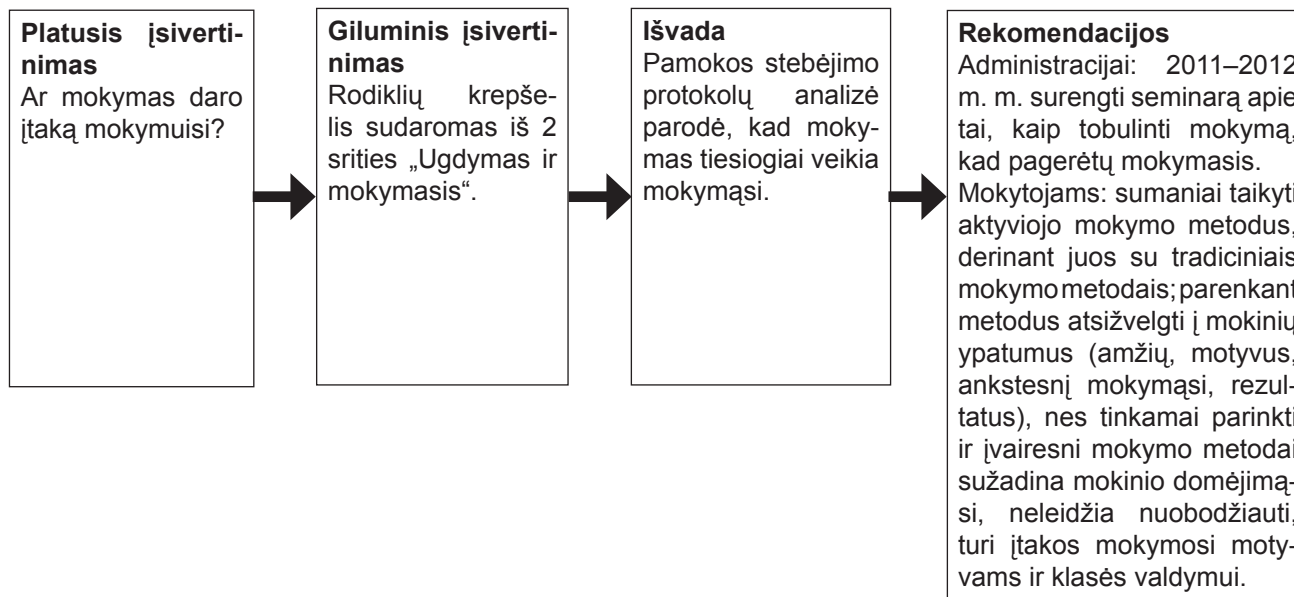
Būtina paminėti, kad įsivertinimo grupė, analizuodama užpildytas pamokų stebėjimo lenteles, pastebėjo, kad naudoti sukurtas lenteles nėra veiksminga. Pavyzdžiui, jeigu stebimas namų darbų skyrimo tikslingumas, tos pamokos dalys, kurios nėra susijusios su stebima sritimi, tarsi tampa neaktualios.

Antrajam tikslui įgyvendinti įsivertinimo grupė pasirinko dokumentų analizės metodą. Mokinių tarybai išsakius pastebėjimus, kad mokytojų reikalavimai vertinant skiriasi, įsivertinimo grupė analizavo „Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo informacijos rinkimo, fiksavimo ir panaudojimo tvarką Kruonio vidurinėje mokykloje“, taip pat mokytojų individualias vertinimo tvarkas.

Įsivertinimo grupė rekomendavo metodinei tarybai parengti Individualios vertinimo sistemos metmenis, kuriuose bendri visiems dalykams vertinimo kriterijai būtų suvienodinti.

Kokie pokyčiai tobulinant mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimą įvyko mokykloje nuo 2004 metų:

- pakoreguotas Kruonio gimnazijos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašas; pagal jame numatytus principus ir pagal Lietuvos Respublikos švietimo dokumentus, reglamentuojančius vertinimą, kiekvienas pedagogas koregavo savo individualią dalyko vertinimo tvarką;
- visi mokytojai naudoja formuojamąjį, diagnostinį ir apibendrinamąjį vertinimą, moko mokinius įsivertinti;
- visų dalykų vertinimo tvarkoje suvienodinti kai kurie reikalavimai, todėl mokiniams lengviau orientuotis, kaip ir už ką jie vertinami, kokie yra atsiskaitymo terminai;
- 2010–2011 m. m. gimnazijoje toliau buvo analizuojamas vertinimo poveikis klasės valdymui. Suformulavome klausimą, ar mokymas daro įtaką mokymuisi.

Dar kartą pasirinkome pamokų stebėjimą kaip duomenų rinkimo metodą. Tam sukūrėme ir išbandėme instrumentą – pamokos stebėjimo protokolą (žr. 2.2 priedą). Susitarėme, kad pamokas visi mokytojai ir vadovai stebės savaitę ir pateiks pastabų bei pasiūlymų, kaip pakoreguoti pamokos stebėjimo protokolą.

Pirmąją savaitę mokytojams dėl protokolo pildymo kilo klausimų, į kuriuos atsakė įsivertinimo grupės nariai ir paaiškino, kaip reikia pildyti tam tikras pamokų stebėjimo protokolo dalis. Kitas tris savaites visi gimnazijos mokytojai, vadovai stebėjo pamokas. Įsivertinimo grupė parengė stebėtų pamokų suvestinę ir išsiaiškino, kiek kiekvienas mokytojas stebėjo pamokų ir kiek kiekvieno mokytojo buvo stebėta pamokų. Rezultatai parodė, kad kai kurių mokytojų buvo stebėta tik po vieną pamoką arba pats mokytojas stebėjo tik vieną pamoką, todėl buvo priimtas sprendimas pratęsti dar savaitei pamokų stebėjimą ir apsilankyti pamokose tų mokytojų, kurių stebėta mažiau nei 3 pamokos.

Po penkių pamokų stebėjimo savaitių įsivertinimo grupė išanalizavo pamokų stebėjimo protokolus ir rezultatus suvedė pagal atskiras protokolo dalis.

Analizuodama pamokos stebėjimo protokolo dalį **Vertinimas**, įsivertinimo grupė aiškinosi:

- ar pamokose buvo vertinama: 164 pamokose (92,6 proc.) tai buvo atliekama (4 lygis);
- ar vertinimas buvo tinkamas ir individualizuotas: 92 pamokose (51,9 proc.) vertinimas buvo tinkamas ir individualizuotas (2 lygis).

Analizuodama pamokos stebėjimo protokolo dalį **Santykiai, tvarka, klasės valdymas**, įsivertinimo grupė aiškinosi, ar pamokose vyrauja palankus mokymuisi mikroklimatas: 170 pamokų (96 proc.) mikroklimatas palankus (4 lygis); tačiau protokoluose yra užfiksuota faktų, kad mokiniai trukdo mokytojui ir draugams (vartoja necenzūrinius žodžius): 7 pamokose (4 proc.) mikroklimatas yra nepalankus mokymuisi.

Nustatyta, kad pamokose, kuriose vertinimas yra efektyvus, santykiai, tvarka, klasės valdymas yra palankūs mokymuisi. Jei kyla vertinimo problemų, yra fiksuojamos ir klasės valdymo problemos, kurios daro įtaką mokinių pažangai ir mokymosi motyvacijai.

Lyginant dvejų metų pamokų stebėjimo rezultatus paaiškėjo:

- 2009–2010 m. m. iš 123 stebėtų pamokų 58 proc. vertinimas buvo efektyvus;
- 2010–2011 m. m. buvo stebėta 177 pamokos; beveik 93 proc. pamokų buvo vertinama, 52 proc. pamokų vertinimas buvo tinkamas ir individualizuotas. 170 pamokų (96 proc.) mikroklimatas buvo palankus mokymuisi.

Parengtas ir naudotas instrumentas – **pamokos stebėjimo protokolą** – buvo naudingas, nes turėjome galimybę stebėti ir fiksuoti visą pamoką, taigi ir gauti naudingos informacijos, kaip gerinti pamokos kokybę, tačiau mokytojams dar sunku kokybiškai užpildyti pamokos stebėjimo protokolą, todėl būtina ir toliau tobulinti šią kompetenciją.

Analizuodami ir sprenddami **klasės valdymo problemą** supratome, kad šios problemos sprendimui didelę įtaką turi mokinių **vertinimas** per pamoką. Jeigu mokiniai žino, už ką ir kaip bus vertinami, jie geba realiai įsivertinti savo žinias – tai didina jų mokymosi motyvaciją, pagerėja kai kurių mokinių pažanga. Motyvaciją mokytis turintis vaikas geba dirbti pamokoje, todėl nekyla klasės valdymo problemų.

Pritariame Mike Harison iš Mančesterio universiteto išsakytai minčiai: „Jeigu geras mokymas, geras ir mokymasis“, todėl mokytojas turi pripažinti savo daromas klaidas, norėti jas taisyti, kad mokymas taptų geras.

Supratome dar ir tai, kad svarbiausias veiksnys sėkmingam įsivertinimo procesui yra mokyklos vadovo teigiamas požiūris į įsivertinimo procesus ir gautų rezultatų panaudojimas mokyklos veiklai planuoti ir kokybei gerinti.

2.1. priedas

Pamokos stebėjimo lentelė

Stebėjimo tikslas veiklos rodiklio 2.4.1. giluminis auditas

Mokytojas _____

(vardas ir pavardė, kvalifikacinė kategorija)

(parašas)

Stebėtojas _____

(vardas ir pavardė, pareigos, kvalifikacinė kategorija)

(parašas)

Data _____ Klasė _____ Mokinių skaičius sąraše _____ pamokoje

Pamokos tema _____

1.	Pamokos uždaviniai (konkretumas, kaip bus pamatuojamas jų įgyvendinimas) (užrašyti uždavinį)	
2.	Namų darbų sąsaja su darbu klaseje (skyrimas, susiejimas su naujos pamokos uždaviniais)	
3.	Namų darbų tikrinimo būdai ir metodai	
4.	Namų darbų vertinimo būdai, tipai (diagnostinis, formuojamasis, norminis, kriterinis), aiškumas	
5.	Vertinimo būdų individualizavimas, tinkamumas ir dažnumas pamokoje	
6.	Pamokos pabaiga	

2.2 priedas

Pamokos stebėjimo protokolas

Mokytojo pavardė, vardas, kvalifikacinė kategorija _____

Dalykas _____ Klasė _____ Mokinių skaičius pamokoje _____

Stebėtojo pavardė vardas, kvalifikacinė kategorija _____

Tema		+/-	Pastabos
Pamokos planavimas ir organizavimas [uždavinį užrašyti], (uždavinių apibrėžtumas, pamokos struktūros logiškumas, pagrindumas uždaviniui įgyvendinti; pildoma pamokos pabaigoje)			
Mokymas (aiškinimo, demonstravimo ir nurodymų aiškumas, vaizdumas, susiejimas su mokinių patirtimi (mokymo medžiagos aktualizavimas) [metodai])			
Mokymasis (gebėjimas savarankiškai atlikti užduotis, įsitraukimas į veiklą per pamoką, mokymosi spragų suvokimas)			
Pagalba mokiniui (individualizavimas, konsultacijų veiksmingumas)			
Vertinimas	vertinimas buvo / nebuvo		
	tinkamumas ir individualizavimas		

Tema	+/-	Pastabos
Santykiai, tvarka, klasės valdymas (laiko panaudojimo racionalumas, mikroklimato palankumas mokymuisi)		
Pasiekimai pamokoje (uždavinio pamatavimas; apibendrinimas: apibendrina mokytojas, apibendrinime dalyvavo ir mokiniai)		

Stebėtojo parašas _____

Stebimojo parašas _____

3 priedas

Kauno rajonas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Vaida Trofimišininė	Lapių pagrindinės mokyklos direktorė	lapium@gmail.com
Aldona Čibirienė	Ringaudų pradinės mokyklos direktorė	pradine@ringaudai.kaunas.lm.lt
Vidmantas Vitkauskas	Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktorius	vidmantas_vitkauskas@yahoo.com
Jūratė Chudinskienė	Kauno r. savivaldybės administracijos Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė	ugdymas_1@kaunorkss.lt

Atlikta analizė

Kauno rajono Lapių pagrindinė mokykla

Kokias mokyklos veiklas pasirinkome ir kodėl?

Mokyklos ateitis labiausiai priklauso nuo to, kokia yra jos reputacija vietos bendruomenėje. Šiandien daugeliui mokyklų kyla klausimas: išlikti ar išnykti. Kauno rajono Lapių pagrindinė mokykla šią dilemą sprendė maždaug 2000-aisiais. Nedidelės priemiesčio gyvenvietės mokinių tėvai, atsižvelgdami į prastą mokyklos reputaciją, savo vaikus veždavo į Kauno mokyklas. Lapių pagrindinė mokykla dirbo sename avarinės būklės pastate: buvo šildoma krosnimis, nebuvo valgyklos, sporto salės, specializuotų kabinetų ir kt.

2004 m. pastatytas naujas modernus mokyklos pastatas. Pasikeitė mokyklos vadovai. Mokyklos kolektyvas, nurodęs problemą – prastą mokyklos reputaciją – analizavo priežastis, siūlė būdus jai spręsti, ėmėsi tikslingos veiklos. Buvo nutarta aktyviai dalyvauti visuose seniūnijos bendruomenės renginiuose, rajone organizuojamuose konkursuose, varžybose, festivaliuose, parodose. Apie tai nuolat buvo informuojama žiniasklaida. Renginiuose mokyklai atstovavo jos vadovai, geriausi mokytojai ir mokiniai. Per seminarus mokėmės kurti mokyklos [vaizdį]. Pamažu patys tapome įdomių renginių, akcijų iniciatoriais, partneriais. Mums sekėsi – mumis patikėjo. Situacija keitėsi: 2003 m. mokykloje mokėsi 221 mokinys, o 2005 m. – 278 mokiniai (2011 m. – 286 mokiniai). Per dvejus metus į mokyklą sugrįžo 49 Lapių seniūnijos vaikai, kurie anksčiau mokėsi kitose mokyklose. Klasių komplektų skaičius išaugo nuo 12 iki 15. Mokytojų kolektyvą papildė 9 nauji mokytojai, psichologas (0,5 etato), socialinis pedagogas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas (po 0,25 etato), specialusis pedagogas. Tai kiekybiniai pokyčiai. Kokybiniai pokyčiai: pasikeitė mokytojų kvalifikacija (2003 m. mokykloje dirbo 2 mokytojai metodininkai, 2005 m. – 8 mokytojai metodininkai, 2011 m. – 13 mokytojų metodininkų ir 3 mokytojai ekspertai). Mokykla dalyvauja trijuose tarptautiniuose ir dviejuose šalies projektuose ir kt.

Šiandien galima teigti, kad mokykla tapo Kauno rajono Lapių seniūnijos bendruomenės informacijos, švietimo, kultūros, sveikatinimo, socialinės veiklos centru. Esame pripažinti ir Kauno rajone, ir šalyje. Per šešerius metus mokyklos patirtimi domėjosi 156 pedagoginių bendruomenių delegacijos iš Lietuvos ir užsienio.

Praėjo septyneri metai, todėl norėjosi pasitikrinti, kokia dabar mokyklos reputacija, ar statistiniai skaičiai (2011 m. į mokyklą atėjo 38 pirmokai, į kitas klases – 11 naujokų) „neapgauna“ akies. Kokios yra bendruomenės žinios apie mokyklą ir požiūris į ją? Ar deramai informuojame visuomenę apie mokyklos veiklą, t. y. ar kuriame mokyklos įvaizdį? Mokyklos direktorė pateikė mokyklos tarybai pastarųjų penkerių metų statistiką apie mokinių ir mokytojų skaičiaus kaitą. Direktorės pavaduotoja ugdymui pristatė savo įžvalgas apie naujokus mokinius ir mokytojus, sėkmingą jų adaptavimąsi ir problemas, jų nuomonę apie naująją, t. y. Lapių pagrindinę, mokyklą. Po diskusijos mokyklos taryba nusprendė nuodugniau pasidomėti šia mokyklos veiklos sritimi. Buvo pritarta nuomonei, kad būtų geriausia duomenų gauti atliekant veiklos kokybės įsivertinimą.

Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

Pasirinkome analizuojamos srities temą „Mokyklos ryšiai“, veiklos rodiklį 1.4.3. „Mokyklos įvaizdis ir viešieji ryšiai“, stebėjimo metodą – uždaro tipo klausimyną, naudojant IKT, respondentus – 6–10 klasių mokinius (N 75), 6–10 klasėse dirbančius mokytojus (N 15), 6–10 klasių mokinių tėvus (N 80).

Klausimyno metodą pasirinkome todėl, kad respondentams sudaroma galimybė aktyviai ir pakankamai išsamiai pareikšti nuomonę, nes vartojama penkių pakopų ranginė R. Likerto lentelė. Elektroninė anketa – šiuolaikiškas, lengvas, greitas, nebrangus duomenų rinkimo ir apdorojimo būdas. Pokyčiams nustatyti anketą galima pakartoti. Rūpėjo ir tai, kad mokiniai, mokinių tėvai, mokytojai tobulintų savo IKT įgūdžius.

Kurdami anketą, galvojome, kad į kai kuriuos klausimus turėtų atsakyti tiek mokiniai, tiek mokytojai, tiek tėvai, nes tai svarbu problemai identifikuoti. Taip atsirado klausimai apie visų dalykų mokytojus, rūpinimąsi mokiniais, mokyklos interneto puslapį. Tik mokinių ir jų tėvų klausėme, ar jiems sudaryta galimybė dalyvauti mokyklos veikloje. Tik mokytojų klausėme apie mokykloje vyraujančią požiūrį į naujoves ir informacijos apie mokyklos veiklą sklaidą. Tėvų prašėme įvertinti vadovų darbo profesionalumą. Tikėjomės, kad būtent šie aspektai yra svarbiausi informacijai apie mokyklos įvaizdį ir viešuosius ryšius gauti.

Kaip vertiname savo rezultatus?

Mokinių atsakymai nudžiugino: 60 proc. apklaustų 6–10 klasių mokinių pritarė teiginiui, kad mokykloje dirba stiprūs visų dalykų mokytojai, iš jų 12 proc. atsakė „visiškai sutinku“. Į tą patį klausimą 32 proc. mokinių atsakė: „ko gero, nesutinku“. Gal neigiamus jų atsakymus nulėmė įprastinė paauglių reakcija

į mokytojus, kai kurių mokinių nenoras pripažinti per mažas savo pastangas mokytis? Su teiginiu, kad mūsų mokykloje rūpinamasi mokiniiais, sutiko net 88 proc. apklaustų mokinių, iš jų 43 proc. atsakė: „visiškai sutinku“. Su teiginiu, kad mokiniams sudaryta galimybė dalyvauti mokyklos veikloje, sutiko 86 proc., iš jų net 51 proc. atsakė: „visiškai sutinku“. Į klausimą, ar mokyklos interneto tinklalapis išsamiai informuoja apie mokyklos veiklą, teigiamai atsakė 60 proc. apklaustų mokinių. Tačiau net 24 proc. apklaustųjų į šį klausimą atsakė: „negaliu atsakyti“. Apibrėžėme šią sritį kaip tobulintiną. Visi apklausoje dalyvavę 6–10 klasių mokytojai mano, kad „mokykloje dirba stiprūs visų dalykų mokytojai“ (iš jų 20 proc. atsakė: „visiškai sutinku“). Kad mokykloje rūpinamasi mokiniiais, įsitikinę taip pat 100 proc. apklaustųjų (iš jų 67 proc. atsakė: „visiškai sutinku“). Kad mokykloje vyrauja teigiamas požiūris į naujoves, „visiškai sutinka“ 73 proc. apklaustųjų („ko gero, sutinku“ – 27 proc.). Su teiginiu, kad mokykla apie savo pasiekimus pakankamai informuoja visuomenę, sutinka 100 proc. apklaustųjų (iš jų 33 proc. „visiškai sutinka“). Atsakymų įvairovė išsiskyrė vienintelis teiginys apie tėvų dalyvavimą mokyklos veikloje: 80 proc. atsakė teigiamai, 13 proc. suabejojo („ko gero, nesutinku“), 7 proc. negalėjo atsakyti. Manome, kad šis atsakymas galėtų būti diskusijos su mokytojais tema, nes nelabai aišku, kodėl mokytojai negalėjo atsakyti į šį klausimą. Viena iš prielaidų – atsakyti negalėjo ne pagrindines pareigas einantys ir mažą krūvį turintys mokytojai.

Atsakymų įvairovė pasižymėjo 6–10 klasių mokinių tėvų atsakymais. Nudžiugome, kad 52 proc. apklaustųjų teigiamai įvertino mokytojų darbą, 74 proc. – vadovų darbą, net 85 proc. – rūpinimąsi mokiniiais, 72 proc. apklaustųjų patvirtino, kad jiems sudaryta galimybė dalyvauti mokyklos veikloje, 50 proc. pritarė teiginiui, kad mokyklos interneto tinklalapis išsamiai informuoja apie mokyklos veiklą. Sužinojome, kad apie mokytojų darbą neigiamai atsiliepia 39 proc. apklaustų 6–10 klasių mokinių tėvų, 11 proc. jų mano, kad per mažai rūpinamasi mokiniiais, 13 proc. neigiamai vertino vadovų darbą, 8 proc. – galimybę dalyvauti mokyklos veikloje, 17 proc. – mokyklos interneto tinklalapį. Dalis apklaustų tėvų nepareiškė savo nuomonės („negaliu atsakyti“) apie mokytojų darbą – 9 proc., apie rūpinimąsi mokiniiais – 4 proc., vadovų darbą – 13 proc., galimybę dalyvauti mokyklos veikloje – 20 proc., mokyklos interneto tinklalapį – 33 proc.

Priežasčių gali būti kelios: tėvams nerūpi jų vaikų mokymasis, ugdymas; jie negali, o gal ir nenori dalyvauti mokyklos veikloje; jų nedomina internete skelbiama informacija arba jie neturi galimybės naudotis internetu; į klausimus negalėjo atsakyti mokinių naujokų tėvai ir kt.

Anketų rezultatai pakankamai informatyvūs: jie sustiprino mūsų kolektyvo savivertę, tapo svarių argumentų ugdymą prižiūrinčioms ir kontroliuojančioms institucijoms, atvėrė tobulintinas veiklos sritis. Juos galima įvairiai panaudoti mokyklos veiklai tobulinti.

Pavyzdžiui, apie mokyklos interneto tinklalapį negalėjo atsakyti 24 proc. apklaustų mokinių ir 33 proc. apklaustų tėvų. Išsamios informacijos jame pasigedo 16 proc. mokinių ir 17 proc. tėvų. Siekiant geres-

nio rezultato mokyklos direktorė įpareigojo interneto tinklalapio administratorių tobulinti kvalifikaciją, domėtis gerą patirtimi; mokyklos administracija susitarė su mokytojais, mokiniais, tėvais dėl informacijos pateikimo interneto tinklalapiui tvarkos; pavaduotojas ugdymui subūrė grupę mokyklos bendruomenės narių, norinčių ir galinčių tobulinti mokyklos interneto tinklalapį. Tai tik pirmieji žingsniai. Dalis jų ir labai maži, ir labai paprasti. Pavyzdžiui, kiekvienoje klasėje pakabinome plakatą su mokyklos interneto tinklalapio adresu, išdaliname tėvams lankstinukus apie mokyklos interneto tinklalapį, planuojame surengti tinklalapio populiarinimo akcijas, konkursus tarp mokinių ir kt.

Išplėstiniame administracijos pasitarime, kuriame dalyvavo direktorė, direktorės pavaduotoja ugdymui, socialinė pedagogė, mokyklos psichologė, specialioji pedagogė, mokytojų metodinių grupių pirmininkai, susitarė mokykloje siekti geriausių rezultatų rūpinantis mokiniais (12 proc. apklaustų mokinių nesutinka, kad jais mokykla rūpinasi, šiai nuomonei pritaria 11 proc. apklaustų tėvų). Nuspręsta siūlyti atlikti 4 srities „Pagalba mokiniui“ įsivertinimą per 2012 m. I pusmetį. Tuomet mokyklos administracija galėtų parengti veiksmų planą pagal vaikų, tėvų poreikius, taip pat įsivertinimo duomenis ir kt. Pasitarimo dalyviai pasiūlė ir šioje srityje nedelsiant žengti mažus žingsnius vaikų gerovės link. Pavyzdžiui, direktorės pavaduotoja, kuriojanti socialinę veiklą, įpareigota per vieną mėnesį suburti savanorių, galinčių ir norinčių dirbti su vaikais, grupę ir kt.

Ko pasimokėme?

Pasirinkę mokyklos veiklos rodiklį 1.4.3. „Mokyklos įvaizdis ir viešieji ryšiai“ elgėmės gana drąsiai, nes tai sritis, kuri daro įtaką mokyklos reputacijai. Kalbėti apie tai nėra drąsu: baiminamės „prastų“ rezultatų, „neteisingų“ atsakymų, pagaliau – „tiesos momento“.

Paskelbę anketą mokyklos interneto tinklalapyje susidūrėme su keletu problemų: 2/3 mūsų 6–10 klasių mokinių tėvų neturi prieigos prie interneto arba negali atsakyti į elektroninę anketą per trumpą laiką; mokyklos interneto tinklalapis neturi lankytojų registracijos, todėl į anketą gali atsakinėti visi, kas nori, ir duomenys bus netikslūs. Radome išeitį: mokiniai į elektroninę anketą anonimiškai atsakinėjo 2 dienas per informacinių technologijų pamokas, mokytojams skirta anketa buvo paskelbta mokytojų kambario kompiuteryje, o tėvams išdaliname popierines anketas.

Supratome, kad rugsėjo mėnuo nėra tinkamas laikas tokio turinio apklausai, nes ne visi respondentai (pavyzdžiui, naujokai, jų tėvai) galėjo atsakyti į klausimus, o kitiems respondentams nepakako duomenų, laiko įsigilinti į klausimus. Geriausiai tokią apklausą atlikti balandžio–gegužės mėnesiais.

Dalį sprendimų dėl tobulintinos srities priėmėme per vieną mėnesį, kitus dar priimsime iki I trimestro pabaigos. Pirmiausia reikia padiskutuoti mokytojų taryboje, mokinių taryboje, tėvų komitetų pirmininkų susirinkime, ką gautieji rezultatai reiškia įvairioms grupėms – mokytojams, mokiniams, tėvams. Ką rezultatai reiškia man, kaip mokytojui, kaip mokyklos vadovui? Ką tai reiškia mūsų mokiniams?

Sakysite, sunkus kelias, tačiau verta juo eiti, nes tik žinodami realią situaciją galime kurti mokyklos įvaizdį, gerinti mokyklos reputaciją.

Garliavos Juozo Lukšos gimnazija

Apklausa „Gimnazijos įvaizdis ir viešieji ryšiai“ tikslų ir rezultatų pristatymas

Kauno rajono Garliavos Juozo Lukšos gimnazijai, kaip ir kitoms šio tipo ugdymo įstaigoms Lietuvoje, visuomet buvo aktualus mokinių, ateinančių čia mokytis iš kitų mokyklų, skaičius. Kaip viena iš prielaidų, lemiančių mokinių ir jų tėvų sprendimą rinktis vieną ar kitą ugdymo įstaigą, yra kokybiška ir patraukli mokyklos veikla, organizacinė elgsena, aukštas ugdymo ir mokinių žinių lygis, taip pat geros ir saugios mokinių ugdymo(si) sąlygos. Kitas reikšmingas veiksnys, lemiantis mokyklos pasirinkimą, yra mokyklos atvirumas ir informatyvumas, tinkamai išnaudojant viešuosius ryšius, įvaizdžio formavimo ir palaikymo metodus.

Kadangi Garliavos Juozo Lukšos gimnazijoje nuo pat jos įsteigimo pradžios nebuvo formuojamos pradinės klasės, o prieš metus pradėtas ir jos išgryninimo procesas, todėl kasmet jai iškildavo naujų mokinių priėmimo problema. Šiuo metu Garliavoje, be gimnazijos, yra dar dvi didelės bendrojo ugdymo vidurinės mokyklos. Jei gimnazijos bendruomenei anksčiau tekdavo skirti nemažai pastangų pritraukti mokinius tik į penktas klases, tai šiuo metu – jau ir į visas I–IV gimnazijos klases. Tai daryti niekada nebuvo lengva, nes kitos dvi Garliavos mokyklos visados turėjo palankesnes mokinių kontingento komplektavimo sąlygas: jose buvo pradinio ugdymo klasės (kurias baigę mokiniai galėjo likti toje pačioje mokykloje), joms buvo nustatytos mokinių priėmimo į mokyklas teritorijos ir pan.

Nors ir dirbdama nevienodomis klasių komplektavimo ir mokinių priėmimo atžvilgiu sąlygomis, Garliavos Juozo Lukšos gimnazija stengėsi iš kitų Garliavos ir Kauno rajono bendrojo ugdymo vidurinių mokyklų išsiskirti savo veikla ir iniciatyvomis, ugdymo proceso patrauklumu ir inovacijomis, mokytojų darbo ir mokinių mokymosi pasiekimais. Gimnazijos bendruomenė nuolatos skyrė itin daug dėmesio savo organizacijos įvaizdžiui formuoti, bendradarbiavimo santykiams su socialiniais partneriais palaikyti ir viešiesiems ryšiams plėtoti.

Kauno rajono savivaldybės taryba nusprendė iki 2015 m. vieną iš Garliavoje esančių vidurinių mokyklų pertvarkyti į progimnaziją, o kitą – į pagrindinę mokyklą. Todėl ir gimnazija, norėdama pritraukti mokinius (kad baigę progimnaziją, jie neišvyktų mokytis į Kauną), turės dar labiau rūpintis savo veiklos ir ugdymo proceso kokybe, darbuotojų profesionalumu, bendruomenės narių tarpusavio santykių demokratiškumu ir pan.

Siekiant tinkamai pasirengti darbui naujomis sąlygomis ir nustatyti veiksnius, lemiančius gerą mokyklos vardą, jos patrauklumą ir populiarumą visuomenėje, buvo nutarta organizuoti mokyklos bendruo-

menės narių – mokytojų, mokinių ir jų tėvų – apklausą. Apklausos pradžioje buvo suformuluoti šie **uždaviniai**:

- nustatyti, kaip mokiniai, jų tėvai vertina gimnazijos veiklą, mokytojus ir vadovus, kaip jų veikla prisideda prie gimnazijos įvaizdžio formavimo;
- išsiaiškinti, ar rūpinimasis mokiniiais, taip pat galimybės jų tėvams dalyvauti gimnazijos veikloje sudarymas turi reikšmės gimnazijos įvaizdžiui;
- sužinoti, ar gimnazija imli naujovėms, ar geba tinkamai išnaudoti viešuosius ryšius (teikdama informaciją apie savo veiklą interneto tinklalapyje ir pristatydamą savo laimėjimus visuomenei);
- remiantis apklausos rezultatais parengti ir vykdyti priemones, padedančias gerinti gimnazijos įvaizdį ir tobulinti viešuosius ryšius.

Mokinių, jų tėvų ir mokytojų apklausa „Gimnazijos įvaizdis ir viešieji ryšiai“ buvo vykdyta 2011 m. rugsėjo mėnesį. Apklausoje dalyvavo ir atsakymus pateikė 343 mokiniai, 53 mokytojai ir 72 mokinių tėvai. Iš viso gimnazijoje mokosi 720 mokinių, iš kurių 215 – 6–8, 276 – gimnazijos I (9)–II (10) ir 229 III (11)–IV (12) klasėse. Gimnazijoje pagrindines pareigas eina ir visu darbo krūviu dirba 58 mokytojai. Pagrindiniais apklausos respondentais buvo pasirinkti gimnazijos I (9)–IV (10) klasių mokiniai, daugiausia dėmesio teikiant II (10) klasėse besimokantiems gimnazistams ir jų tėvams. Tokio pasirinkimo esmė – dauguma jų į gimnaziją ateina iš kitų mokyklų baigę aštuonias klases. Po metus trunkančio adaptacinio periodo šie mokiniai ne tik visiškai integruojasi į gimnazijos gyvenimą, bet ir išsiaiškina, ar perėjimas į gimnaziją pateisino jų pačių ir jų tėvų viltis ir lūkesčius. Šie mokiniai ir jų tėvai geriausiai gali palyginti savo ankstesnius ir čia dirbančius mokytojus, palyginti anksčiau ir dabar jiems teiktą ir teikiamą dėmesį (rūpinimąsi), taip pat galimybę veikti ir reikštis mokyklos veikloje. Šios grupės mokiniai gali objektyviau išsakyti nuomonę ir dėl gimnazijos teikiamos informacijos apie savo veiklą interneto tinklalapyje. Būtent jie rinkdamiesi mokyklą dažniausiai domėjosi ir naudojos gimnazijos interneto tinklalapyje teikiama informacija apie ugdymo įstaigą, jos veiklą, mokytojų ir mokinių pasiekimus ir t. t. Dėl tų pačių aplinkybių ir šių klasių mokinių tėvai galėjo objektyviau įvertinti savo vaikų mokytojus, ankstesnės ir dabartinės ugdymo įstaigos vadovus, taip pat savo vaikų galimybę dalyvauti mokyklos veikloje. Tenka tik apgailestauti, kad mokinių tėvų aktyvumas atsakant į anketos klausimus buvo labai menkas. Tačiau tai nesutrukdė išskirti bendras tendencijas ir palyginti su kitų respondentų to paties pobūdžio klausimų atsakymais.

Apklausos klausimai buvo pateikti ir rezultatai surinkti per gimnazijoje naudojamą elektroninio dienyno TAMO sistemą, prie kurios kaip vartotojai yra prisijungę visi mokytojai, mokiniai ir jų tėvai. Apie būsimą apklausą gimnazijos mokytojai buvo informuoti per darbuotojų informacinį susirinkimą, mokiniai – per klasių seniūnų susirinkimus ir klasių valandėles, o visi kartu (tarp jų ir mokinių tėvai) – per gimnazijos interneto tinklalapį. Klausimai buvo pateikti elektroninio dienyno apklausų skiltyje. Apklausa buvo ano-

niminė. Niekas iš respondentų negalėjo matyti ir žinoti kitiems apklausos dalyviams skirtų klausimų, o juo labiau – atsakymų, todėl tiek visus apklausos atsakymus, tiek bendros apklausos rezultatus galime vertinti kaip tikslus ir objektyvius.

Visi apklausos atsakymai ir rezultatai pateikiami šio pristatymo pabaigoje skritulinių diagramų pavidalu. Žemiau pateikiame tik kai kurių respondentų atsakymus, jų procentinę išraišką ir kai kuriuos palyginimus.

Darant prielaidą, kad geram gimnazijos [vaizdžiui didelę reikšmę turi gerai dirbantys mokytojai, visiems respondentams buvo pateiktas klausimas: „Ar sutinki su teiginiu, kad mūsų mokykloje dirba stiprūs visų dalykų mokytojai?“ Atsakymų pasiskirstymą žr. lentelėje.

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Mokytojai	0 proc.	9 proc.	53 proc.	38 proc.	0 proc.
Mokiniai	3 proc.	13 proc.	54 proc.	25 proc.	5 proc.
Tėvai	6 proc.	22 proc.	44 proc.	18 proc.	10 proc.

Iš atsakymų matyti, kad geriausiai mokytojus vertina patys mokytojai. Net 91 proc. į šį klausimą atsakiusių mokytojų „ko gero“ arba „visiškai“ sutinka, kad gimnazijoje dirba stiprūs visų dalykų mokytojai. Ir tik keli respondentai (9 proc.) „ko gero, nesutinka“, kad gimnazijoje dirba ne visi stiprūs mokytojai. Nedaug nuo mokytojų skiriasi mokinių atsakymai. Daugiau kaip pusė (54 proc.) mano, kad „ko gero“ gimnazijoje dirba visi stiprūs mokytojai, o su tuo „visiškai“ sutinka ketvirtadalis (25 proc.) šios grupės respondentų. Mokinių tėvų nuomonė šiuo klausimu gerokai skiriasi tiek nuo mokytojų, tiek nuo mokinių. Visiškai su tuo nesutinka net 6 proc. į šį klausimą atsakiusių tėvų. „Ko gero“ ir „visiškai“ su tuo sutinka tik 62 proc. Kas penktas tėvų „ko gero“ nesutinka su šiuo teiginiu, o kas dešimtas net apskritai negali atsakyti į šį klausimą.

Šiek tiek palankiau mokinių tėvai vertina gimnazijos vadovus. Į klausimą, ar sutinkate su teiginiu, kad jūsų vaiko mokykloje vadovai dirba profesionaliai, tėvai atsakė taip:

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Tėvai	3 proc.	10 proc.	54 proc.	26 proc.	7 proc.

Kartu sudėjus „ko gero“ ir „visiškai“ su tuo sutinkančių mokinių tėvų atsakymus, paaiškėjo: net 80 proc. mano, kad gimnazijos vadovai dirba profesionaliai. Toks teigiamas vadovų veiklos vertinimas rodo, kad mokinių tėvai ne tik gerai vertina gimnazijos vadovus, bet ir mano, kad jų profesionalumas leidžia gimnazijoje pasiekti didelių laimėjimų, lemia gerą mokytojų darbą, reikšmingus mokinių pasiekimus ir pripažinimą visuomenėje.

Mokinių tėvams labai svarbu, kad mokykloje, kurią lanko jų vaikai, būtų ne tik užtikrintas aukštas mokymo lygis, bet ir sudarytos saugios ugdymosi sąlygos, palaikomas palankus bendravimui ir savitarpio supratimui mikroklimatas. Tokių sąlygų buvimas ir palaikymas gimnazijoje daro ugdymo įstaigą patrauklią visuomenei ir konkurencingą tarp kitų panašaus pobūdžio bendrojo ugdymo mokyklų. Todėl labai svarbu žinoti, kokia reali padėtis yra gimnazijoje ir kaip ją vertina atskiros įstaigos bendruomenės grupės. Į klausimą, ar sutinkate su teiginiu, kad mūsų mokykloje rūpinamasi mokiniais, ypač svarbūs buvo mokinių ir jų tėvų atsakymai. Džiugina, kad mokinių ir jų tėvų atsakymai į šį klausimą yra labai teigiami ir beveik identiški (žr. lentelę).

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Mokiniai	3 proc.	9 proc.	45 proc.	35 proc.	8 proc.
Tėvai	3 proc.	8 proc.	49 proc.	39 proc.	1 proc.
Mokytojai	0 proc.	2 proc.	11 proc.	87 proc.	0 proc.

Su teiginiu – gimnazijoje rūpinamasi mokiniais – „ko gero“ ir „visiškai“ sutinka net 80 proc. mokinių ir dar daugiau tėvų – 88 proc. Tokie atsakymai ir vertinimai yra labai reikšmingi. Jie, ko gero, yra objektyvesni ir tikslesni lyginant juos su mokytojų atsakymais, kurie į šį klausimą atsakė vos ne maksimaliais vertinimais (98 proc.).

Sėkmingam ugdymo įstaigos darbui didelę reikšmę turi bendruomenės narių aktyvumas, mokinių tėvų, socialinių partnerių ir visuomenės įtraukimas į gimnazijos gyvenimą ir veiklą. Nuo to taip pat priklauso mokyklos įvaizdis. Mokyklos atvirumas įstaigą daro patrauklią, jis ne tik skatina mokinių tėvus domėtis gimnazijoje vykstančiais procesais, bet ir ragina tiesiogiai į juos įsitraukti, dalyvauti sprendžiant įvairius klausimus, problemas, taip pat džiaugtis gimnazijos laimėjimais ir pasiekimais. Todėl panašus, bet iš esmės ne toks pat klausimas buvo suformuluotas ir mokytojams, ir mokinių tėvams. Mokytojų buvo klausama, ar sutinkate su teiginiu, kad tėvai dalyvauja mokyklos veikloje, o tėvų – ar sutinkate, kad jums sudaryta galimybė dalyvauti mokyklos veikloje.

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Mokytojai	4 proc.	10 proc.	61 proc.	15 proc.	10 proc.
Tėvai	3 proc.	3 proc.	42 proc.	46 proc.	6 proc.

Dauguma mokytojų mano („ko gero, sutinka“), kad mokinių tėvai dalyvauja mokyklos veikloje (61 proc.). Dalis jų „visiškai“ su tuo sutinka (15 proc.). Tačiau tarp respondentų yra nemažai ir tokių, kurie „visiškai“ su tuo nesutinka (4 proc.) arba „ko gero“ nesutinka (10 proc.). Norint išsiaiškinti, kas lėmė tokią šių mokytojų nuomonę, reikėtų domėtis, ar mokinių tėvai patys į mokyklos veiklą dėl kokių nors

priežasčių neįsitraukė, ar mokytojai ir kiti gimnazijos pareigūnai dėjo per mažai pastangų, kad jie į veiklą įsitrauktų. Analizuojant mokinių tėvų atsakymus ryškėja aiški tendencija, kad jiems sudarytos visos galimybės dalyvauti mokyklos veikloje. Taip mano net 88 proc. tėvų („visiškai“ su tuo sutinka – 46 proc. ir „ko gero, sutinka“ – 42 proc.). Tokie mokinių tėvų atsakymai patvirtina, kad gimnazijos vadovai ir mokytojai skiria reikiamą dėmesį pedagoginiam bendravimui ir tarpusavio bendradarbiavimui su mokinių tėvais.

Šia apklausa buvo siekiama išsiaiškinti ir dar vieną svarbų organizacijai klausimą: ar tinkamai teikiama informacija bendruomenei ir visuomenei apie gimnazijos veiklą ir pasiekimus. Todėl mokinių ir jų tėvų buvo klausiama, ar jie pritaria teiginiui, kad mūsų mokyklos interneto tinklalapis išsamiai informuoja apie mokyklos veiklą. Daugumos mokinių nuomone, interneto tinklalapyje apie mokyklos veiklą informuojama išsamiai (žr. lentelę).

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Mokiniai	4 proc.	10 proc.	43 proc.	37 proc.	6 proc.
Tėvai	4 proc.	6 proc.	28 proc.	58 proc.	4 proc.

Nors 80 proc. mokinių į klausimą atsakė teigiamai („ko gero, sutinku“ – 43 proc. ir „visiškai sutinku“ – 37 proc.), tačiau net 20 proc. kartu sudėjus tuo abejojo, nesutiko arba neturėjo nuomonės („visiškai“ nesutiko – 4 proc., „ko gero“, nesutiko – 10 proc. ir negalėjo atsakyti – 6 proc.). Norint išsiaiškinti tokių atsakymų priežastis, reikėtų domėtis, kokios informacijos šie mokiniai pasigenda, kokios informacijos, jų manymu, apskritai nėra, kokią informaciją jie norėtų žinoti, apie kokią veiklą ir kokius įvykius skaityti. Panašiai atsakė ir mokinių tėvai. Tik, tėvų nuomone, informacijos internete apie gimnaziją jie randa daugiau nei mokiniai, nes net 58 proc. respondentų „visiškai“ sutinka, kad gimnazijos interneto tinklalapyje apie veiklą informuojama išsamiai. Bendrai sudėję tėvų atsakymus „ko gero“ ir „visiškai“ sutinku, gauname 86 proc. taip manančių mokinių tėvų.

Jei mokiniai ir jų tėvai buvo klausiami, ar gimnazija išsamiai apie savo veiklą informuoja bendruomenę interneto tinklalapyje, tai mokytojams buvo pateiktas platesnis klausimas: ar sutinkate su teiginiu, kad mūsų mokykla apie savo pasiekimus pakankamai informuoja visuomenę. Žinant, kad gimnazija visuomenę apie savo veiklą informuoja rajono, miesto ir respublikos periodiniuose leidiniuose, interneto vartuose, viešuose renginiuose ir savo leidžiamuose informaciniuose reklaminiuose leidiniuose, mokytojų atsakymai buvo maksimaliai teigiami ir absoliučiai aiškūs (žr. lentelę).

Respondentai	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku	Negaliu atsakyti
Mokytojai	0 proc.	2 proc.	30 proc.	68 proc.	0 proc.

Apibendrinant gautus apklausos rezultatus galima daryti išvadą, kad gimnazijos įvaizdį ir pripažinimą visuomenėje laiduoja čia dirbantys geri visų dalykų mokytojai, profesionaliai gimnazijos veiklą organizuojantys ir vykdančys vadovai. Gimnazijoje sudaromos tinkamos sąlygos mokiniams, jais nuolat rūpinamasi. Mokiniai ir jų tėvai gali dalyvauti gimnazijos gyvenime. Visų grupių respondentai viena-reikšmiškai teigia, kad gimnazijos bendruomenė ir visuomenė yra tinkamai informuojama apie gimnazijos veiklą tiek gimnazijos interneto tinklalapyje, tiek įvairiais būdais kituose informacijos perdavimo ir perteikimo kanaluose ir vietose.

Kai kurie atsakymai (procentinė jų išraiška), rodo, kad gimnazijoje yra ir tam tikrų probleminių ir tobulintinų sričių. Todėl ši anketa ne tik padės geriau įvertinti situaciją, išryškinti tam tikras tendencijas, bet ir padės numatyti naujus veiksmus ir priemones gimnazijos veiklai tobulinti.

Siekiant išlaikyti įdirbį, organizuojant ir vykdančią šią apklausą, taip pat svarstant apie gautų rezultatų panaudojimą gimnazijos veiklos sritims tobulinti, kitais mokslo metais numatoma tokią pačią apklausą organizuoti platesniu mastu: papildant ją naujais klausimais ir įtraukiant į ją naujų respondentų (socialinius partnerius, visuomenines organizacijas ar tikslines visuomenės grupes). Dabar gauti apklausos duomenys bus pateikti svarstyti ir analizuoti mokytojams metodinėse grupėse ir gimnazijos taryboje. Iki lapkričio 15 d. metodinių grupių paprašyta pateikti apklausos rezultatų komentarų (nuomonių) ir parengti pasiūlymų naujai anketai sudaryti, papildomiems klausimams parinkti, visuomenės grupių respondentams numatyti. Iš gimnazijos tarybos norima sulaukti gautų apklausos rezultatų komentarų (apibendrinamųjų išvadų) ir konkrečių pasiūlymų dėl ateityje žengtinų žingsnių, kurie laiduotų ne tik tolesnius gimnazijos įvaizdžio formavimo ir palaikymo darbus, bet ir padėtų išlaikyti ir ateityje sėkmingai plėtoti gimnazijos viešuosius ryšius. Pagal gautus pasiūlymus sudaryta darbo grupė iki gruodžio 15 d. turi parengti konkretų priemonių planą, kuris bus įtrauktas į rengiamą bendrą gimnazijos 2012 m. veiklos plano projektą. Jei prireiks, numatytos priemonės bus dar kartą aptartos gruodžio pabaigoje svarstant ir tvirtinant galutinį gimnazijos metinės veiklos planą.

Gimnazijos 2012 m. veiklos planas bus skelbiamas gimnazijos interneto tinklalapyje ir pristatomas tradiciškai sausio mėnesį per organizuojamus visuotinius gimnazijos darbuotojų ir mokinių tėvų susirinkimus.

Kauno rajono Ringaudų pradinė mokykla

Mokyklos patirtis

Kasmet atlikdami auditą pastebėjome, kad mokyklos reputacija vietos bendruomenėje yra ne tokia, kokios mes norėtume. Mūsų netenkino Ringaudų gyventojų, ypač būsimų pirmokų tėvų, nuomonė. Pastebėjome, kad ne visi mums priklausančios pirmokai ateina pas mus mokytis. Jie renkasi greta

esančią gimnaziją. Per pokalbius su būsimų pirmokų tėvais paaiškėdavo jų nuogastavimai, kad vaikai gali būti neparengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą. Tą patį girdėdavome ir iš kai kurių švietimo skyriaus specialistų. Mums atrodė kitaip. Mokytojai žinojo, kad vaikai gerai parengiami mokytis aukštesnėje pakopoje. Prieš trejus metus mokytojų taryba nusprendė kreiptis raštu į greta esančios gimnazijos direktorių – paprašėme informacijos apie mūsų buvusių mokinių mokymosi rezultatus po I pusmečio. Rezultatai mus nudžiugino. Pirmus metus bendras visų mūsų mokinių pažangumo vidurkis buvo 7,9, antrus – 8,0. Duomenis apie mokinių mokymosi rezultatus mes pateikėme švietimo skyriaus specialistams, abejojusiems mūsų mokinių geru parengimu, ir būsimų pirmokų tėvams. Liko neinformuota mokyklos ir Ringaudų bendruomenė. Mokyklos taryboje nutarėme, kad apie mokyklos veiklą būtina informuoti ne tik mokyklos interneto tinklalapyje, bet ir naujame Ringaudų gyventojams skirtame interneto tinklalapyje. Mokytojų taryboje buvo priimtas sprendimas atlikti tyrimą ir išsiaiškinti, kokią sritį reikėtų tobulinti, kad gerėtų mokyklos reputacija.

Pasirinkome šiuos tyrimo objektus:

- bendrąją rūpinimosi mokiniais politiką;
- mokyklos viešuosius ryšius;
- mokytojų ir vadovų kompetenciją;
- tėvų įtraukimą į veiklą.

Manome, kad tai svarbiausia kuriant gerą mokyklos įvaizdį.

Tyrime dalyvavo visi pedagoginiai darbuotojai, 20 ketvirtos klasės mokinių ir 20 antrų–ketvirtų klasių tėvų.

Tyrimo rezultatai mus nudžiugino. 94 proc. tėvų, 100 proc. mokytojų ir 94,4 proc. mokinių mano, kad mokykloje yra pakankamai rūpinamasi mokiniais. Informacija, pateikiama mokyklos interneto tinklalapyje, tenkina ne visus tėvus. 18 proc. tėvų mano, kad jos trūksta. Mokytojų ir vadovų kompetencija įvertinta labai gerai. 88 proc. tėvų ir 83,3 proc. mokinių mano, kad mokykloje dirba geri mokytojai. Visi apklausti tėvai (100 proc.) mano, kad mokykloje dirba vadovai profesionalai. 88 proc. tėvų, 88,8 proc. mokinių ir 100 proc. mokytojų mano, kad jiems yra sudarytos galimybės dalyvauti mokyklos veikloje.

Gautus rezultatus vertiname teigiamai. Manome, kad jie atspindi tikrovę, nes nuo 2011 m. rugsėjo 1 dienos mokiniai mokosi naujoje renovuotoje mokykloje. Vaikų skaičius išaugo nuo 93 iki 114. Kokybiškai pasikeitusi mokyklos aplinka tapo tinkama sąlyga mokyklos įvaizdžiui gerinti. Geri tyrimo rezultatai ir geri atsiliepimai pakeitė bendruomenės požiūrį į mokyklą.

Tyrimą atliksime ne tik rugsėjo mėnesį, bet ir įpusėjus mokslo metams, nes:

- po vasaros nebuvo atnaujintas mokyklos interneto tinklalapis;
- tyrime nedalyvavo pirmokų tėvai;
- mokytojų kolektyvas pasipildė naujais nariais, kurie irgi negalėjo dalyvauti tyrime;
- 1–3 klasių mokiniai dar maži – jie negali atsakyti į jiems nelengvus klausimus.

Žinome ne visų mokyklos bendruomenės narių nuomonę, bet sprendimą jau priėmėme. Toliau kursime gerą mokyklos įvaizdį pateikdami informacijos apie mokyklos veiklą ne tik mokyklos interneto tinklalapyje, bet ir Ringaudų bendruomenės interneto tinklalapyje, kuriuo domisi ne tik mokinių tėvai, bet ir visi Ringaudų gyventojai. Informacijos pateikimo forma liks tokia pati, keisis tik turinys. Interneto tinklalapiui tvarkyti nebuvo paskirtas darbuotojas. Spalio mėnesį jau turėjome atsakingą asmenį už interneto tinklalapio nuolatinį atnaujinimą ir informacijos apie mokyklos veiklą pateikimą gyvenvietės interneto tinklalapiui. Suradome lėšų sumokėti už šį darbą. Tikimės, kad nuolat atnaujinamas interneto tinklalapis patenkins tėvų ir Ringaudų gyventojų lūkesčius.

4 priedas

Kazlų Rūdos savivaldybė

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Irena Kašauskienė	Plutiškių vidurinės mokyklos direktorė	plutiskesm@takas.lt
Irena Raulinaitienė	Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos direktorė	kgrinius@gimnazija.kazluruda.lm.lt
Beta Zaveckienė	Kazlų Rūdos savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja	svietimas@kazluruda.lt

Irena Kašauskienė, Kazlų Rūdos savivaldybės Plutiškių vidurinės mokyklos direktorė

Atlikta analizė

Kokias mokyklos veiklos sritis pasirinkome analizuoti ir kodėl?

Sritis – 2. „Ugdymas ir mokymasis“, tema – 2.4. „Mokymosi kokybė“, rodiklis – 2.4.2. „Mokėjimas mokytis“.

Kazlų Rūdos savivaldybės Plutiškių vidurinė mokykla ėmėsi sudaryti ir išbandyti klausimyną mokytojams.

Apklaustos tikslingumas

Ugdomoji veikla mokykloje yra tęstinis procesas. Problema, kurią mėginome spręsti praėjusiais mokslo metais, – dėmesio palaikymas pamokoje – paskatino mus diskutuoti, kodėl mokiniai pažeidinėja elgesio pamokoje taisykles, kaip galima tai paaiškinti. Peno diskusijai davė mokinių pasiaiškinimai, kodėl jie triukšmavo per pamoką, kodėl neklausė mokytojo, kodėl nedalyvavo ugdymo veikloje (pavyzdžiui, „buvau nepasiruošęs ir nežinojau, nuo ko pradėti darbą“, „nebuvo ką veikti, nes darbo, kuris buvo užduotas, nesupratau, o mokytojo klausiti nenorėjau“, „visi atliko užduotis pratybų sąsiuvinyje, o aš jo neturiu“, „nejmanoma visko suspėti“, „nedariau tų visų programų (informatikos), nes nematau tikslo“, „užmiršau atsinešti ir knygą, ir sąsiuvinį“, „neturėjau kuo rašyti“ ir kt.). Diskusijos išvada – gebėjimas per visą pamoką išlaikyti mokinius darbingus ir susidomėjusius priklauso nuo mokymo ir mokymosi kokybės. Tai grąžino mus prie nuostatos, kad vienas svarbiausių mokyklos uždavinių – išmokyti mokinį prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi. Nusprendėme, kad svarbu ugdyti mokėjimo mokytis kompetenciją.

Klausimynas mokytojams pateiktas prieš rugpjūčio mėnesį vykstantį posėdį, kuriame analizuojami praėjusių mokslo metų rezultatai, numatomos naujų mokslo metų gairės ir prioritetinės kryptys.

Respondentų charakteristika

Plutiškių vidurinėje mokykloje dirba 30 mokytojų. Visi turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą, visi – dalyko specialistai. Penkių respondentų pedagoginis darbo stažas – iki 10 metų, penkių – iki 15 metų, kitų dvidešimties – daugiau nei 15 metų. Pedagoginio stažo vidurkis mokykloje – 18 metų. Mokykloje veikia metodinė taryba, kuri koordinuoja mokyklos metodinių grupių veiklą; visi mokytojai priklauso vienai ar kitai metodinei grupei, dalyvauja sprendžiant metodinius klausimus, dalijasi patirtimi ir kt. Kasmet lėšos, skirtos mokytojų kvalifikacijai tobulinti, panaudojamos pagal paskirtį, visi mokytojai bent 1–2 dienas dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.

Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

Anketa mokytojams adaptuota pagal „Mokyklų savęs vertinimo instrumentų naudojimo rekomendacijas“. Kėlėme tokius klausimus, atsakymai į kuriuos pateiktų tik pačią būtiniausią informaciją apie mokytojų veiksmus ugdant mokinių mokėjimo mokytis kompetenciją. Anketa sudarė 12 uždaro tipo teiginių ir vienas atviras klausimas.

Klausimynas mokytojams

Mieli mokytojai,

šiuo tyrimu norime išsiaiškinti, ar mokiniai moka mokytis. Anketa yra anoniminė, nereikia rašyti savo vardo ir pavardės. Jūsų asmeniniai atsakymai yra konfidencialūs. Jūsų nuomonė mums labai svarbi. Apklausos rezultatai bus panaudoti tobulinant mokymo ir mokymosi veiklą mokykloje.

Tyrimo organizatoriai

Pasirinktą atsakymą žymėti taip: ✓.

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
1.	Aš įtraukiu mokinius į aktyvųjį mokymąsi.					
2.	Skatinu mokinių savarankišką mąstymą, per pamoką skiriu ne mažiau kaip 5 min. visiškai savarankiškam užduoties apmąstymui.					
3.	Atsižvelgdamas į mokinių amžių, patirtį, poreikius, gebėjimus taikau įvairius mokymo metodus.					
4.	Numatau, kuriam mokiniui ar mokinių grupei reikės pagalbos atliekant užduotis, ir iš anksto tam pasirengiu.					

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
5.	Skirdamas sudėtingesnes užduotis mokiniams apgalvoju galimybę mokiniams, kuriems sunkiau sekasi, palengvinti tų užduočių atlikimą: leidžiu naudotis žodynu, atlikti užduotį kartu su draugu ir pan.					
6.	Planuoju pamoką taip, kad į užduočių atlikimą būtų įtraukti visi klasės mokiniai.					
7.	Per mokslo metus su mokiniais aptariu jų mokymosi pažangą, paaiškinu, patariu, kaip jie galėtų geriau mokytis.					
8.	Aiškindamas pamokos medžiagą ar skirdamas savarankišką ar namų darbą, parodau, mano įsitikinimu, gerai atlikto darbo pavyzdžių.					
9.	Laikausi vienodos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos.					
10.	Mokiniai per pamokas mokosi bendradarbiaudami su mokytoju.					
11.	Per pamokas skiriu užduočių, kurių metu mokiniai aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje.					
12.	Mokydamas orientuojuosi į aktyvią mokinių veiklą: mokiniai skatinami klausti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.					

13. **Būtina atsakyti!** Ką pirmiausia reikėtų daryti, kad gerėtų Jūsų mokinio žinios ir mokymosi pasiekimai?

Įrašykite 2–3 konkrečius pasiūlymus.

Mokinys	Mokytojas
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Dėkojame už dalyvavimą tyrime

Kaip vertiname savo rezultatus?

Apklausoje dalyvavo 28 mokytojai (iš 30-ies dirbančių).

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
1.	Aš įtraukiu mokinius į aktyvųjį mokymąsi.			1 (4 proc.)	20 (71 proc.)	7 (25 proc.)
2.	Skatinu mokinių savarankišką mąstymą, per pamoką skiriu ne mažiau kaip 5 min. visiškai savarankiškam užduoties apmąstymui.		1 (4 proc.)	1 (4 proc.)	9 (32 proc.)	17 (61 proc.)
3.	Atsižvelgdamas į mokinių amžių, patirtį, poreikius, gebėjimus taikau įvairius mokymo metodus.			4 (14 proc.)	10 (36 proc.)	14 (50 proc.)
4.	Numatau, kuriam mokiniui ar mokinių grupei reikės pagalbos atliekant užduotis, ir iš anksto tam pasirengiu.		1 (4 proc.)	3 (10 proc.)	6 (22 proc.)	18 (64 proc.)
5.	Skirdamas sudėtingesnes užduotis mokiniams apgalvoju galimybę mokiniams, kuriems sunkiau sekasi, palengvinti tų užduočių atlikimą: leidžiu naudotis žodynu, atlikti užduotį kartu su draugu ir pan.	1 (4 proc.)	1 (4 proc.)	3 (10 proc.)	9 (32 proc.)	14 (50 proc.)
6.	Planuoju pamoką taip, kad į užduočių atlikimą būtų įtraukti visi klasės mokiniai.		1 (4 proc.)	1 (4 proc.)	10 (36 proc.)	16 (56 proc.)
7.	Per mokslo metus su mokiniais aptariu jų mokymosi pažangą, paaiškinu, patariu, kaip jie galėtų geriau mokytis.			1 (4 proc.)	11 (39 proc.)	16 (57 proc.)
8.	Aiškindamas pamokos medžiagą ar skirdamas savarankišką ar namų darbą, parodau, mano įsitikinimu, gerai atlikto darbo pavyzdžių.		2 (7 proc.)	4 (25 proc.)	11 (39 proc.)	8 (29 proc.)
9.	Laikau vienos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos.		2 (7 proc.)	4 (14 proc.)	9 (32 proc.)	13 (47 proc.)
10.	Mokiniai per pamokas mokosi bendradarbiaudami su mokytoju.				9 (32 proc.)	19 (68 proc.)
11.	Per pamokas skiriu užduočių, kurių metu mokiniai aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje.				16 (57 proc.)	12 (43 proc.)

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
12.	Mokydamas orientuojuosi į aktyvią mokinių veiklą: mokiniai skatinami klausti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.				10 (36 proc.)	18 (64 proc.)

13. **Būtina atsakyti!** Ką pirmiausia reikėtų daryti, kad gerėtų Jūsų mokinio žinios ir mokymosi pasiekimai?

Įrašykite 2–3 konkrečius pasiūlymus.

Mokinys	Mokytojas
1. Turėti motyvacijos; norėti mokytis; rodyti norą išmokyti; turėti teigiamą požiūrį; turėti galimybę teoriją susieti su praktika; domėtis; rodyti iniciatyvą, mąstyti.	1. Skatinti klausti, tyrinėti, analizuoti; sudominti; skirti daugiau individualių praktinių užduočių; diferencijuoti užduotis; klausti, kodėl; akcentuoti esmę.
2. Dirbti savarankiškai; visada atlikti namų darbus; analizuoti, ieškoti sprendimų pačiam; leisti mokiniui ieškoti; įsivertinti; kreiptis pagalbos į draugą ar mokytoją; bendrauti.	2. Įgauti mokinio pasitikėjimą; pažinti mokinius, jų poreikius testuojant; būti reikiam, teisingam vertinant mokinius; būti mokinio draugu; palaikyti drausmę pamokoje; valdyti klasės atmosferą.
3. Dėmesys pamokoje; laikytis drausmės; pozityvus kolektyvo narys.	3. Tobulėti; tobulinti vertinimo sistemą; taikyti naujus metodus; dirbti kūrybingai.

Ką gavome?

Išryškėjo keturios problemos: aktyviojo mokymosi problema (1 klausimas), ugdymo diferencijavimas (5 klausimas), mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos trūkumai (9 klausimas), mokymo metodų pasirinkimas (8 klausimas). Remdamiesi klausimynu apsisprendėme, kuria kryptimi plėtoti ugdomąją veiklą. Numatyta prioritetinga kryptis – mokėjimo mokytis kompetencijos stiprinimas, nes tik 24 proc. apklaustų mokinių visiškai sutinka su nuostata, kad moka mokytis, 8 proc. – visiškai nemoka, kiti 68 proc. abejoja arba nežino, ar moka. Mūsų šių mokslo metų lūkestis – abejojantiems ir nemokantiems mokytis mokiniams (76 proc.) padėti sustiprinti mokėjimo mokytis kompetenciją. Numatyti veiksmai:

Veiksmas	Priemonė	Laikas	Lūkestis
Suteikti teorinių ir praktinių žinių, kaip stiprinti mokėjimo mokytis kompetenciją.	Seminaras mokiniams „Kaip efektyviai mokytis?“ Seminaras mokytojams „Kaip pasakyti, kad išgirstų, kaip klausytis, kad suprastum“. Praktikumai – tyrimas pradinių klasių mokytojams – ištirti pradinių klasių mokinių mokymosi stilius.	I pusmetis I pusmetis Mokslo metų pabaigoje (balandis–gegužė)	76 proc. mokinių išmoks tam tikrų metodikų, padedančių mokytis. 75 proc. mokytojų įvaldys naujas metodikas, padedančias įtraukti mokinius į aktyvų mokymąsi. Pradinių klasių mokytojas, ketverius metus stebėjęs, tyręs, vertinęs mokinių mokymosi pasiekimų apraše apibūdina kiekvieno mokinio mokymosi stilių. Dalykų mokytojai, dirbantys penktoje klasėje, pagal aprašo nuostatas kryptingiau organizuoja ugdomąją veiklą.
Pasiekimų vertinimo tobulinimas	Metodinėse grupėse aptarti formuojamojo vertinimo ir kaupiamojo vertinimo būdus, metodus, galimybes. Darbo grupė parengia atnaujintą pasiekimų vertinimo sistemą.	Spalis–lapkritis Gruodis	Aiškios pasiekimų vertinimo nuostatos. 20 proc. mokytojų taiko pasiūlytus kaupiamojo vertinimo metodus. 70 proc. mokinių moka objektyviai įsivertinti savo pasiekimus.
Metodinės veiklos aktyvinimas	Aktyviojo mokymosi metodų banko steigimas metodikos kabinete. Gerosios patirties sklaidos konferencija mokyklos mokytojams. Savivaldybės mokytojų gerosios patirties sklaidos konferencija.	Per mokslo metus Sausis II pusmetis	Sukaupta geroji patirtis, kaip stiprinti mokėjimo mokytis kompetenciją. 50 proc. mokyklos mokytojų pristato savo darbo metodus kolektyvui, 15 proc. – savivaldybės mokytojams. 20 proc. mažesnę pedagoginę patirtį turinčių mokytojų įvaldo naujas metodikas.

Ko pasimokėme?

Dvylika pirmųjų klausimyno klausimų sudaro galimybę surinkti tik statistinius duomenis, bet neatskleidžia esmės. Kadangi didžiulia respondentų turi pakankamai pedagoginio darbo patirties, tikėtina, kad atsakė, kaip turėtų būti, o ne taip, kaip iš tikrųjų yra. Todėl klausimynas leidžia daryti tik vieną išvadą – mokytojai žino, kaip stiprinti mokėjimo mokytis kompetenciją. Platesnes diskusijas sukėlė 8-asis klausimas – buvo abejonių, ar gerai atlikto darbo pavyzdys ugdo gebėjimą mokytis, o gal jis riboja kūrybingumą, fantaziją, mąstymą. 9-asis klausimas paskatino peržiūrėti vertinimo sistemą. Atviras liko diskusijų klausimas, kaip vertinti grupių darbą. Paisant vienodo vertinimo principų visą grupę reikėtų vertinti vienodai, bet dažnai dalis mokinių slepiasi už grupės lyderių.

Konkrečių pasiūlymų tikėjimės iš tryliktojo klausimo atsakymų, tačiau jie tik iliustruoja mokyklos veiklos kokybės vertinimo rodiklius: mokiniai turi gerinti mokymosi kokybę (mokymosi motyvacija, mokėjimas mokytis, mokymasis bendradarbiaujant), mokytojai – mokymo kokybę (mokymo nuostatos ir būdai, mokytojo ir mokinio dialogas). Tai įrodo, kad anoniminė apklausa neatskleidžia absoliučios tiesos ir neįpareigoja mokytojo keistis, tobulėti. Todėl šį klausimą pasiūlėme diskutuoti metodinėse grupėse dar labiau jį sukonkretinę: ką aš (mokytojas) darysiu šiais mokslo metais, kad gerėtų mano mokinių žinios ir mokymosi pasiekimai; ką pasiūlysiu daryti šiais mokslo metais savo mokiniams, kad gerėtų jų žinios ir mokymosi pasiekimai. Aptartus, išgrynintus veiksmus mokytojai įsirašė į savianalizės ir veiklos tobulinimo anketas. Tai tapo kiekvieno mokytojo šių mokslo metų veiklos tobulinimo programa.

Irena Raulinaitienė, Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos direktorė

Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija

Kazlų Rūdos savivaldybės darbo grupė nutarė nagrinėti 2. „Ugdymo ir mokymosi“ sritį, 2.4. „Mokymosi kokybės“ temą, 2.4.2. „Mokėjimo mokytis“ rodiklį.

Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija pagal „Bendrojo lavinimo mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijas“ nustatė, kad 2.4.2. „Mokėjimo mokytis“ rodiklis įvertintas prasčiausiai. 2009–2010 m. m. įvertinimo lygis buvo 2,0; 2010–2011 m. m. – 2,5. Vadinas, šioje srityje yra trūkumų, todėl yra ką tobulinti ir reikia imtis konkrečių veiksmų.

Visų mokytojų sutarimu priimtas sprendimas – mokėjimo mokytis kompetencijų ugdymą patyrinti plačiau ir nuodugniau. Tuo labiau kad atnaujintose bendrosiose programose daugiau dėmesio skiriama ne akademinėms žinioms, o mokinių kompetencijoms. Mokėjimas mokytis yra pagrindinė kompetencija, leidžianti visoms kitoms kompetencijoms plėtoti. Nagrinėti šį rodiklį buvo pasiūlyta ir Kazlų Rūdos savivaldybės komandai.

Savivaldybės komanda pasirinko rodiklio duomenų kaupimo ir vertinimo „instrumentą“ – anketinę apklausą. Nutarta, kad klausimynas sudaromas atskirai mokiniams, mokytojams, tėvams. Darbo grupės nariai susitarė, kokią ir kam skirtą anketą rengs.

Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazija rengė mokiniams klausimyną, kuriuo norėta įvertinti mokinių gebėjimus mokytis, planuoti savo veiklą, nustatyti jų mokymosi stilių, išsiaiškinti, kuriems dalykams mokiniai daugiausia skiria dėmesio. Siekta surinkti iš mokinių rekomendacijas, ko reikėtų imtis pačiam mokiniui ir mokytojui. Sudarytos anketos buvo adaptuojamos pagal „Mokyklų savęs vertinimo instrumentų naudojimo rekomendacijas“, pasinaudota ISM psichologės Rimos Valantiejiienės seminaro medžiaga apie mokymosi stilius.

Klausimynas mokiniams

Mieli mokiniai,

šiuo tyrimu norime išsiaiškinti, ką mokiniai mano apie savo mokymąsi, ar jie moka mokytis. Anketa yra anoniminė, nereikia rašyti savo vardo ir pavardės. Jūsų asmeniniai atsakymai yra konfidencialūs. Jūsų nuomonė mums labai svarbi.

Apklaustos rezultatai bus panaudoti mokymo ir mokymosi veiklai mokykloje tobulinti.

Tyrimo organizatoriai

Pasirinktą atsakymą žymėti taip: ✓.

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero sutinku	Visiškai sutinku
1.	Aš moku mokytis.					
2.	Aš sugebu savarankiškai atlikti užduotis.					
3.	Aš gerai įsimenu pagrindinius faktus, sąvokas, apibrėžimus.					
4.	Tai, ką sužinau naujo, stengiuosi apmąstyti, susieti su tuo, ką jau žinau.					
5.	Aš moku rasti nurodytus šaltinius ir sugebu susirasti bei tvarkyti pateiktą informaciją.					
6.	Aš pamokoje aktyviai bendradarbiauju su mokytoju ir bendraklasiais.					

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero sutinku	Visiškai sutinku
7.	Aš žinau, ką turiu išmokti, kad gaučiau tuos pažymius, kurių noriu.					
8.	Aš namie beveik nesimokau, man užtenka to, ką išmokstu per pamokas.					
9.	Aš mokausi daug, bet greitai viską pamirštu.					
10.	Aš perrašinėju svarbius dalykus arba darau konspektus.					
11.	Aš mokausi beveik atmintinai, nes noriu gauti gerą pažymį.					
12.	Aš užbaigiu tai, ką pradedu.					
13.	Aš moku planuoti savo laiką.					
14.	Aš mokytis stengiuosi po nedaug, bet kiekvieną dieną.					
15.	Aš mėgstu atidėlioti darbus, todėl man pritrūksta laiko.					
16.	Aš dažniausiai daug mokausi likus dienai iki atsiskaitymo.					
17.	Aš mokausi net naktį, jei manęs laukia atsiskaitymas.					
18.	Aš mokymuisi namuose vidutiniškai skiriu daugiau nei tris valandas.					
19.	Aš mokymuisi namuose vidutiniškai skiriu mažiau nei 1 valandą.					
20.	Pamokos metu mokytojai mane skatina klausyti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.					

Įrašyti

22. Daugiausiai laiko ir dėmesio skiriu _____, nes tą dalyką suprasti man yra didelis malonumas.

23. Man visiškai nepatinka _____ dalykas, nes _____

Apibraukti tinkamą

24. Man labiausiai tinkantis mokymosi stilius:

A. Vizualinis (dominuoja regimoji, vaizdinė informacija, svarbu informaciją užsirašyti, pasibraukti svarbius dalykus, piešti, braižyti, daryti nuorodas).

B. Audialinis (dominuoja garsinė informacija, svarbu garsiai skaityti, diskutuoti, pasitarti su kitais, mokymdamasis mėgstu klausytis muzikos).

C. Kinestetinis (dominuoja veiksmas, judesys, svarbu lytėti daiktus, aktyviai dalyvauti procese, keisti kūno padėtį, mokymosi vietą).

25. Laisvalaikiu labiausiai mėgstu:

A. Žiūrėti televizorių, filmus, eiti į kiną, teatrą.

B. Klausytis muzikos, skaityti knygas, kalbėtis su draugais.

C. Sportuoti, šokti, keliauti, užsiimti rankdarbiais.

26. Klausydamasis, kaip kalba kiti, aš:

A. Seku veido išraišką, išvaizdą.

B. Klausausi balso intonacijų, tembro.

C. Seku kūno judesius, gestus.

27. **Būtina atsakyti!** Ką pirmiausia reikėtų daryti, kad tau mokytis būtų malonu ir gerėtų Tavo mokymosi pasiekimai?

Įrašyk 1–3 konkrečius pasiūlymus, ko tu pats turėtum imtis ir ko pageidautum iš mokytojų.

Mokinys	Mokytojas
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Dėkojame už dalyvavimą tyrime

Apklausoje dalyvavo 120 mokinių, t. y. daugiau nei 30 proc. visų gimnazijos mokinių. Klausimyno pildymas užtruko 15 min.

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
1.	Aš moku mokytis.	2	8	28	67	15
2.	Aš sugebu savarankiškai atlikti užduotis.	3	7	22	57	31
3.	Aš gerai įsimenu pagrindinius faktus, sąvokas, apibrėžimus.	2	8	40	48	22
4.	Tai, ką sužinau naujo, stengiuosi apmąstyti, susieti su tuo, ką jau žinau.	3	8	28	49	32
5.	Aš moku rasti nurodytus šaltinius ir sugebu susirasti ir tvarkyti pateiktą informaciją.	2	3	21	45	49
6.	Aš pamokoje aktyviai bendradarbiauju su mokytoju ir bendraklasiais.	4	7	36	53	20
7.	Aš žinau, ką turiu išmokti, kad gaučiau tuos pažymius, kurių noriu.	3	10	32	42	33
8.	Aš namie beveik nesimokau, man užtenka to, ką išmokstu per pamokas.	29	35	33	15	8
9.	Aš mokausi daug, bet greitai viską pamirštu.	14	23	20	44	19
10.	Aš perrašinėju svarbius dalykus arba darau konspektus.	15	20	29	34	22
11.	Aš mokausi beveik atmintinai, nes noriu gauti gerą pažymį.	17	19	30	30	21
12.	Aš užbaigiu tai, ką pradedu.		9	31	52	28
13.	Aš moku planuoti savo laiką.	3	9	28	47	33
14.	Aš mokytis stengiuosi po nedaug, bet kiekvieną dieną.	20	35	32	19	14
15.	Aš mėgstu atidėlioti darbus, todėl man pritrūksta laiko.	14	19	26	37	24
16.	Aš dažniausiai mokausi daug likus dienai iki atsiskaitymo.	5	15	31	37	32
17.	Aš mokausi net naktį, jei manęs laukia atsiskaitymas.	38	24	19	23	16

Eil. nr.	Mokėjimas mokytis	Visiškai nesutinku	Ko gero, nesutinku	Nei su- tinku, nei nesutinku	Ko gero, sutinku	Visiškai sutinku
18.	Aš mokymuisi namuose vidutiniškai skiriu daugiau nei 3 valandas.	39	24	17	15	25
19.	Aš mokymuisi namuose vidutiniškai skiriu mažiau nei 1 valandą.	27	25	29	19	20
20.	Pamokos metu mokytojai mane skatina klausyti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.	7	19	28	48	18

Irašyti

22. Daugiausiai laiko ir dėmesio skiriu _____, nes tą dalyką suprasti man yra didelis malonumas.

Iš viso išvardinta 11 dalykų, daugiau nei penkis kartus paminėti šie: matematika – 28 kartus, fizika – 16, anglų kalba – 27, dailė – 6, istorija – 20, biologija – 19, chemija – 8, lietuvių kalba – 18.

23. Man visiškai nepatinka _____ dalykas, nes _____

Iš viso išvardinta 12 dalykų, daugiau nei 10 kartų paminėti šie: matematika – 33 kartus, lietuvių kalba – 18, chemija – 25, nes nuobodu, neįdomu, sunku, nesiseka, nesupranta, trūksta žinių iš ankstesnių klasių, mokytojai nepadedą mokytis, vadovėliai nesuprantami.

Apibraukti tinkamą

24. Man labiausiai tinkantis mokymosi stilius:

A. Vizualinis (dominuoja regimoji, vaizdinė informacija, svarbu informaciją užsirašyti, pasibraukti svarbius dalykus, piešti, braižyti, daryti nuorodas).

B. Audialinis (dominuoja garsinė informacija, svarbu garsiai skaityti, diskutuoti, pasitarti su kitais, mokymasis mėgstu klausyti muzikos).

C. Kinestetinis (dominuoja veiksmas, judesys, svarbu lytėti daiktus, aktyviai dalyvauti procese, keisti kūno padėtį, mokymosi vietą).

Atsakymai pasiskirstė taip: A – 93, B – 17, C – 18.

25. Laisvalaikiu labiausiai mėgstu:

A. Žiūrėti televizorių, filmus, eiti į kiną, teatrą.

B. Klausytis muzikos, skaityti knygas, kalbėtis su draugais.

C. Sportuoti, šokti, keliauti, užsiimti rankdarbiais.

Atsakymai pasiskirstė taip: A – 38, B – 64, C – 40.

26. Klausydamasis, kaip kalba kiti, aš:

A. Seku veido išraišką, išvaizdą.

B. Klausausi balso intonacijų, tembro.

C. Seku kūno judesius, gestus.

Atsakymai pasiskirstė taip: A – 62, B – 48, C – 33.

27. **Būtina atsakyti!** Ką pirmiausia reikėtų daryti, kad tau mokytis būtų malonu ir gerėtų tavo mokymosi pasiekimai?

Įrašyk 1–3 konkrečius pasiūlymus, ko tu pats turėtum imtis ir ko pageidautum iš mokytojų.

Mokinys	Mokytojas
Dažniausiai pasikartojantys teiginiai: • rodyti daugiau iniciatyvos įvairiuose projektuose ir pamokose; • noriai vykdyti grupines užduotis; • būti atidesniam; • lankyti kiekvieną pamoką; • aktyviai dalyvauti pamokoje; • jei kažko nesuprantu, bandyti išsiaiškinti; • nesiblaškyti; • susikaupti; • stengtis informaciją suprasti, o ne mokytis atmintinai; • užsirašyti tai, kas svarbiausia; • įdėmiai klausytis, ką sako mokytoja, draugai; • visada atlikti namų darbus; • suteikti reikiamą pagalbą nesuprantantiems; • visapusiškai dalyvauti pamokoje; • daugiau dirbti; • netingėti; • ieškoti papildomos informacijos internete; • rodyti daugiau iniciatyvos per pamokas;	Dažniausiai pasikartojantys teiginiai: • daugiau bendrauti su mokiniais; • daugiau klausinėti tų mokinių, kurie nesupranta; • siūlyti daugiau veiklos, projektų; • daryti grupines užduotis; • dėstyti pamokas, kad mokiniams būtų įdomu; turi užsiimti su silpnais mokiniais; • bandyti sudominti, o ne stengtis kuo greičiau baigti pamoką; • padaryti daugiau integruotų pamokų; • nenuvertinti vaiko; • pabrėžti tai, kas svarbiausia; • raginti visus vaikus, o ne tik kelis; • kuo daugiau diskutuoti; • turėtų būti daugiau pavyzdžių, vizualių priemonių; • nediktuoti teorijos; • mokytojas galėtų užduoti papildomos veiklos; • vesti netradicines pamokas; • mokėti sudominti; • gerbti mokinius neatsižvelgiant į jų gebėjimus; • skirti kūrybinių užduočių;

Mokinys	Mokytojas
• bandyti atsirinkti, kas svarbiausia temoje; • reikia paaugoti draugų kompaniją, kad geriau išmoktum tam tikrus dalykus; • atlikti visas užduotis.	• sudominti mokinius nestandartiniais, naujais mokymosi būdais; • daugiau praktinių darbų; • naudotis naujomis technologijomis; • negąsdinti egzaminais; • ruošti mokiniams originalias užduotis ir pajvairinti pamokas; • „nenurašyti“ vaiko, jei jis prastai mokosi; • rodyti įvairias nuotraukas, filmus, piešinius; • būti teisingam, įvertinti mokinio pastangas.

Gauti anketos rezultatai informatyvūs, bet nėra visiškai patikimi, nes ne į visus klausimus atsakyta, kai kuriose anketose nepateikti atsakymai į atvirus klausimus, kai kurie teiginiai pažymėti kelis kartus, yra prieštaringų atsakymų. Nuodugniau išanalizavus gautus rezultatus galima išsiaiškinti klaidingus mokinių įsitikinimus, juos koreguoti ir tobulinti gimnazijos veiklą. Manau, kad sukauptais duomenimis naudosis gimnazijos vadovai, dalykų mokytojai, klasės auklėtojai, mokiniai.

Peržiūrėję duomenis nustatėme, kad dauguma mokinių (apie 70 proc.) teigia, jog jie moka mokytis, tačiau nemažai respondentų (43 proc.) mokosi beveik atmintinai, o 58 proc. mokosi paskutinę dieną prieš atsiskaitymą ir net 32 proc. – mokosi naktį. Nors apie 75 proc. apklaustųjų nurodo, kad moka dirbti savarankiškai, patys ieško žinių ir informacijos ir moka planuoti laiką, tačiau apie 50 proc. mokosi neefektyviai, nes mokosi daug, bet greit viską pamiršta, tiek pat yra mėgstančių atidėlioti darbus. Iš atsakymų į atvirą klausimą, ko pageidautumei iš mokytojų, kad tau mokytis būtų malonu, aišku, kad mokytojams reikia ne tik išdėstyti dalyką, bet mokyti juos mokytis, reikšti mintis, vertinti save, būti mokinių pagalbininku. Reikia ieškoti būdų, metodų ir priemonių, kad mokymas ir mokymasis taptų efektyvus ir malonus. Todėl galima daryti išvadą, kad mokymas mokytis – tai atsakingas uždavinys, kuriam įveikti mokytojui būtina turėti didelę kompetenciją. Taip pat turi keistis ir mokinio vaidmuo.

Tobulinant, stiprinant ir plėtojant mokėjimo mokytis kompetencijas numatoma imtis šių veiksmų:

- 2011–2012 m. m. gimnazijos metinės veiklos programoje prioritetine sritimi nurodyta mokėjimo mokytis kompetencijų stiprinimas;
- iki 2011 metų gruodžio pabaigos surengti keturis tikslinius mokytojų ir mokinių seminarus mokėjimo mokytis kompetencijų ugdymo klausimais: „Kaip mokytis, kad mokymasis būtų malonus?“ (mokiniai); „Kaip mokyti, kad mokymasis būtų efektyvus?“ (mokytojams); „Mokymo ir mokymosi stiliai ir būdai“ (mokiniai ir mokytojams);

- kryptingai skatinant mokytojų kūrybingumą per 2011–2012 m. m. mokinių žiemos atostogas gimnazijoje surengti gerosios patirties sklaidos konferenciją, kurios metu 7–8 mokytojams bus sudaryta galimybė pateikti sėkmės pavyzdžius ugdant mokėjimo mokytis kompetenciją;
- iki pirmo pusmečio pabaigos kiekvienas dalyko mokytojas atlieka savo grupių mokinių mokymosi stiliaus ir gabumų diagnostiką ir paskui parengia mokiniams rekomendacijas, kaip efektyviai mokytis konkretaus dalyko; mokslo metų pabaigoje mokytojai su mokiniais įsivertina taikytų metodikų efektyvumą.

Atlikdama šią užduotį supratau, kad sudaryti tinkamą ir optimalią anketą yra menas. Įsitikinau, kaip svarbu parinkti aktualius klausimus. Kurdama anketą norėjau, jog mokiniams ją būtų įdomiau pildyti, todėl parinkau įvairių klausimų: uždarų, su pasirenkamaisiais atsakymais, atvirų. Matyt, persistengiau, nes gavau informacijos daug, o ją apdoroti sudėtinga, nes užima daug laiko. Pateikdama klausimus apie mokymosi stilius (24, 25, 26 klausimai) turėjau sukonkretinti, kad būtų parinktas tik vienas atsakymas, nes dabar mokiniai pažymėjo kelis, todėl informacija nėra tiksli. Pateikiant paskutinį klausimą reikėjo apsiriboti vienu teiginiu, nes dauguma pateikė 2–3, reikėjo daug skaityti, teiginiai kartojo, tik buvo skirtingai suformuluoti, todėl buvo sudėtinga išgryninti gautą informaciją.

Kitą kartą taikydama panašų instrumentą sudaryčiau optimalų klausimyną ir pasinaudočiau elektroninio dienyno teikiamomis paslaugomis.

Dar pasimokiau, kad priimant sprendimus dėl tobulintinos srities reikia nurodyti ne tobulinimo kryptis, o konkrečius veiksmus. Šis darbas man buvo naudingas asmeniškai, nes aš pati daug sužinojau, mokiausi, skaičiau, ieškojau informacijos įvairiuose šaltiniuose.

5 priedas

Kelmės rajonas ir Vilniaus miestas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Rita Andriulienė	Kelmės rajono Kražių gimnazijos direktorė	rita.kvm@takas.lt
Stasys Jokubauskas	Kelmės „Kražantės“ pagrindinės mokyklos direktorius	krazantespagrmok@takas.lt
Giedrė Zulonienė	Vilniaus Prano Mašiotų pradinės mokyklos direktorės pavaduotoja	g.zuloniene@gmail.com
Violeta Norkutė	Kelmės r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjos pavaduotoja	violetan@kelme.lt

Atlikta analizė

Kokias mokyklos veiklas pasirinkome ir kodėl?

Rajono mokyklose kaip problema yra išskiriami mokinių pasiekimai. Vykdamas rajono švietimo valstybinių brandos egzaminų ir dalykinių olimpiadų rezultatų kaitos stebėseną daug metų netenkinama valstybinių brandos egzaminų rezultatai. Rajone mažas nuosimtis mokinių (palyginti su šalies vidurkiu), kurie išlaiko egzaminus 50 ir daugiau balų. Taip pat nustatyta, kad rajono mokyklų mokiniai šalies dalykų olimpiadose ir konkursuose jau daug metų nepatenka tarp laimėtojų. Bendroje diskusijoje nurodėme problemą – mokinių pasiekimai ir jos priežastį – mokymo nuostatas ir būdus (2.3.1 rodiklis). Manome, kad daugiausia įtakos mokinių pasiekimų kokybei pamokoje daro mokytojo dėmesys mokinio poreikiams ir mokymo stiliams, taip pat tinkamai parinktos formos mokinių aktyvumui pamokoje palaikyti. Vykdydami ugdymo proceso priežiūrą, stebėdami ugdymo procesą (lankydami pamokose) nustatėme, kad vyrauja tradicinis mokymas, mokytojo nuostata ir pastangos yra orientuotos į dalyko mokymą, žinias, o ne į mokinio gebėjimus ir mokymosi organizavimą (Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje 55 proc., Kelmės rajono Kražių gimnazijoje 60 proc., Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje mokykloje 35 proc.). Tiksliai sudėliojus mokytojo veiklos ir mokinių pasiekimų pamokoje priežastinius ryšius galima siekti procesų kaitos ir geresnių rezultatų.

Sprendimas pasirinkti šias veiklas buvo priimtas diskutuojant grupėje atsižvelgus į mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rezultatus, į Kelmės rajono ketverių pastarųjų metų brandos egzaminų ir dalykų olimpiadų rezultatų stebėsenos analizę ir Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje ir Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokyklose atliktų tarptautinių TIMS ir PIRLS tyrimų rezultatus. Sprendimas priimtas bendrai visiems grupės nariams susitarus.

Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

Grupėje susitarėme, kad geriausiai mokymo nuostatoms ir būdams analizuoti tinka šie instrumentai: pamokos stebėjimas, anketavimas ir dokumentų analizė. Instrumentai buvo kuriami aptariant savo patirtį, stebint ir analizuojant veiklos sritis mokyklose ir nagrinėjant literatūrą. Numatėme tokią instrumentų taikymo tvarką:

Analizuojamos srities tema	Veiklos rodiklis	Stebėjimo metodas	Kas yra stebima?	Kas yra fiksuojama?	Kas pasinaudos sukauptais duomenimis?
Mokymo kokybė	Mokymo nuostatos ir būdai	Stebėjimas (atviras, standartizuotas)	Stebimas mokymo ir mokymosi procesas per pamoką, mokytojo pasirengimas tenkinti prigimtinius mokinio poreikius ir mokinio, kaip aktyvaus proceso dalyvio, pasiekimai.	1. Kokiais būdais mokytojai skatina mokinio prigimtinius gebėjimus? 2. Kokias priemones taiko mokytojai skirtingų gebėjimų mokiniams ugdyti? 3. Mokinių pasiekimai per pamoką.	Mokyklos vadovai
			Stebima mokytojo veikla per pamoką.	Mokytojo pasirengimas tenkinti prigimtinius mokinių poreikius: 1. Kaip formuluoja ir perteikia tikslus ir užduotis mokiniui? 2. Kokiais būdais aktyvina mokinių veiklą, palaiko dėmesį? 3. Kaip susieja mokomąją medžiagą su mokinio gebėjimais?	Dalykų mokytojai

Analizuojamos srities tema	Veiklos rodiklis	Stebėjimo metodas	Kas yra stebima?	Kas yra fiksuojama?	Kas pasinaudos sukauptais duomenimis?
			Stebima mokinių veikla.	1. Kaip reiškiasi mokinio veikla pamokoje kaip: stebėtojo; vykdytojo; aktyvaus dalyvio? 2. Kiek mokinio pasiekimai per pamoką atitinka iškeltus uždavinius?	Dalykų mokytojai
		Dokumentų analizė	Analizuojamos mokytojų parengtos mokymo programos.	1. Kaip turinio planavimas orientuotas į mokinių poreikius? 2. Kokios priemonės numatytos rezultatui pasiekti (priemonių, metodų, užduočių, vertinimo diferencijavimas)?	Mokyklos vadovai
		Anketa (uždaro tipo klausimai)	Renkama mokinių ir mokytojų nuomonė apie ugdymo(si) procesą, jo atitiktį mokinio gebėjimams (prigimtiniams poreikiams).	1. Ar mokytojas kompetentingai taiko būdus, metodus ir priemones? 2. Ar taikomi būdai, metodai ir priemonės atitinka mokinių poreikius? 3. Ar taikomi būdai, metodai ir priemonės skatina mokinių aktyvumą?	Mokyklos vadovai (tiesiogiai), mokyklos bendruomenė (netiesiogiai)

Pasirinkta analizei tema yra aktuali, nes mokytojai, organizuodami ugdymo procesą, kol kas orientuojasi į ankstesniąją (vertikaliąją) paradigmą, todėl išsami analizė leis nustatyti, kur esame, ir numatyti priemonių procesui tobulinti, kurti jį pagal horizontaliąją paradigmą. Šie metodai geriausiai padės pasiekti numatytą tikslą.

Kelmės rajono Kražių gimnazijoje mokymo nuostatų ir būdų analizei pasirinktas pamokos stebėjimo metodas. Manome, kad stebėti ir fiksuoti veiklos rodiklį „Mokymo nuostatos ir būdai“ yra patogiausia naudojant stebėjimą (atvirą ir standartizuotą), nes per pamoką galima stebėti mokymo ir mokymosi procesą, mokytojo pasirengimą tenkinti prigimtinius mokinio poreikius, taip pat galima matyti mokinio, kaip aktyvaus proceso dalyvio, pasiekimus. Stebint galima fiksuoti, ar mokytojas skatina mokinio prigimtinius gebėjimus, kokios priemonės taikomos skirtingų gebėjimų mokiniams ugdyti, kiek mokiniai pasiekia savo veikla, mokymusi.

Pamokos stebėjimo protokolas

Mokytojo pedagoginis pasirengimas ir gebėjimas tenkinti prigimtinius mokinių poreikius

Stebėtojas: mokytojas

Data: klasė:

Mokinių skaičius:

VEIKLA	VERTINIMAS				PASTABOS
	1	2	3	4	
Mokytojo					
Aiškiai pateikiami tikslai ir pamokos uždaviniai (suformuluojami kartu su mokiniais, atitinka mokinių gebėjimus, poreikius).					
Mokymo būdai ir metodai taikomi skirtingų mokymosi poreikių mokiniams, skatina mokinių saviraišką.					
Mokymo priemonės atitinka mokinių mokymosi gebėjimus ir poreikius.					
Mokytojo perteikiami mąstymo procesai tobulina mokymosi mokytis kompetenciją.					

Mokinių					
Mokiniai aktyvūs mokymosi proceso dalyviai (50 proc. pamokos laiko dirba aktyviai).					
80 proc. mokinių pasiekia pamokos tikslus ir įvykdo išskeltus uždavinius.					

Stiprybės: _____

Kliuviniai: _____

Išvados: _____

Stebėtojas

Mokytojas

Pamokos stebėjimo protokolą sukurtas mokytojo lygmens veiklai pamatyti: mokytojo gebėjimams, pastangoms, nuostatoms tenkinti, mokinių poreikius pamokoje įvertinti. Stebėjimas padės atsakyti į pagrindinius klausimus: ar mokytojo veiksmai orientuoti į prigimtinių gebėjimų ugdymą, mokinių poreikių tenkinimą; ar taikomos priemonės yra veiksmingos; ar mokytojas savo veiksmais įgyvendina pamokos uždavinius. Taip pat bus galima įvertinti, ar mokytojas, kaip mokyklos sistemos dalis, pakankamai įgyvendina mokyklos tikslus ir uždavinius, ar mokytojo kompetencija, laikysena atitinka keliamus uždavinius.

Vilniaus Prano Mašiotų pradinė mokykla pasirinko dokumento (mokytojų ilgalaikių planų) analizę. Mokyklos vadovai, analizuodami parengtus mokytojų ilgalaikius planus, stebi, kaip turinio planavimas orientuotas į mokinių poreikius, kokios priemonės parinktos rezultatui pasiekti (priemonių, metodų, užduočių, vertinimo diferencijavimas).

Siekdami nustatyti mokytojo kompetenciją, kaip jis pasirengęs taikyti mokymo metodus, būdus, priemones, ir įvertinti, ar šie būdai, metodai ir priemonės atitinka mokinių poreikius, Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje pasirinkome anketas (su uždaro tipo klausimais) mokiniams ir mokytojams. Tyrimui buvo naudojamos anketos iš Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros parengto leidinio „Mokyklų savęs vertinimo instrumentai ir jų naudojimo rekomendacijos“ ir pritaikytos mokyklai.

Klausimynas mokytojams

Mieli kolegos,

Mokyklos bendruomenės sprendimu renkami mūsų mokyklos savęs vertinimui reikalingi duomenys. Bendru susitarimu nuspręsta nuodugniau pasidomėti ugdymo ir mokymosi sritimi. Mokyklos savęs vertinimo tikslas – pagerinti mūsų mokyklos veiklą, padaryti taip, kad joje mokiniui būtų malonu mokytis, o mokytojui – dirbti. Tam, kad visi kartu išsiaiškintumėme, kur yra mūsų mokyklos stiprybės, o kur – mokytis ir dirbti trukdančios silpnybės, atliekame mokytojų, mokinių ir mokinių tėvų apklausą.

Prašytume Jūsų pagal pateikiamą atsakymų skalę (galite rinktis nuo atsakymo „tikrai pritariu“ iki atsakymo „tikrai nepritariu“, ypatingiems atvejams yra atsakymas „negaliu atsakyti“) įvertinti kiekvieną Jums pateiktą teiginį. Teiginį įvertinsite apibūdindami tinkamą atsakymą reiškiantį skaičių. Visi Jūsų atsakymai bus anonimiški.

Iškilus kokiems nors klausimams prašom kreiptis į

Jūsų nuomonė mums labai svarbi!

Ugdymas ir mokymasis	Teiginiai				Negaliu atsakyti
	tikrai ne- pritariu	ko gero, nepritariu	ko gero, pritariu	tikrai pritariu	
Mokytojai jaučia atsakomybę už ugdymo proceso kokybę.	1	2	3	4	0
Mokytojai jaučia atsakomybę už ugdymo proceso rezultatus.	1	2	3	4	0
Mokytojai ugdymo procese bendradarbiauja vienas su kitu.	1	2	3	4	0
Mokytojai pritaiko bendrąsias programas konkrečių klasių poreikiams.	1	2	3	4	0
Mokytojai pritaiko mokyklos keliamus ugdymo tikslus ir uždavinius paskirų mokinių poreikiams.	1	2	3	4	0
Mokytojai įtraukia mokinius į aktyvų mokymąsi.	1	2	3	4	0
Mokytojai skatina mokinių savarankišką mąstymą.	1	2	3	4	0
Mokytojai pamokų turinį planuoja atsižvelgdami į konkrečios klasės mokinių mokymosi pasiekimus.	1	2	3	4	0
Mokytojai, atsižvelgdami į mokinių amžių, patirtį, poreikius, gebėjimus, taiko įvairius mokymo metodus.	1	2	3	4	0
Mokiniai per pamokas mokosi bendradarbiaudami su mokytoju.	1	2	3	4	0

Ugdymas ir mokymasis	Teiginiai				Negaliu atsakyti
	tikrai nepritariu	ko gero, nepritariu	ko gero, pritariu	tikrai pritariu	
Per pamokas mokytojai skiria užduočių, kurių metu mokiniai aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje.	1	2	3	4	0
Mokymasis pamokoje organizuojamas taip, kad atitiktų mokinių patirtį, sugebėjimus ir polinkius.	1	2	3	4	0
Mokytojai orientuojasi į aktyvią mokinių veiklą: mokiniai skatinami klausti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.	1	2	3	4	0
Prireikus ugdymo turinio planai yra peržiūrimi ir keičiami atsižvelgiant į mokinių mokymosi rezultatus, tempą, kitus poreikius.	1	2	3	4	0
Mokytojai vieni su kitais tariausi dėl geresnio ugdymo turinio pritaikymo mokinių poreikiams.	1	2	3	4	0
Mokytojai numato, o mokiniai pasirenka, kiek jie sugebės išmokyti žodžių ar atlikti pratimų.	1	2	3	4	0
Mokytojai parengia papildomas užduotis gabesniems mokiniams, kurie greitai atlieka nurodytas užduotis.	1	2	3	4	0
Mokytojai numato, kuriam mokiniui ar mokinių grupei reikės pagalbos atliekant užduotis, ir iš anksto tam pasirengia.	1	2	3	4	0
Mokytojai naudoja įvairius naujos medžiagos pristatymo būdus, padedančius mokiniams, turintiems vyraujančią regimąją ar girdimąją atmintį ar kinestizinį intelektą.	1	2	3	4	0
Mokytojai, skirdami sudėtingesnes užduotis mokiniams, apgalvoja galimybę mokiniams, kuriems sunkiau sekasi, palengvinti tų užduočių atlikimą: leidžia naudotis žodynu, atlikti užduotį kartu su draugu ir pan.	1	2	3	4	0
Mokytojai leidžia vieniems mokiniams atlikti užduotį raštu, o kitiems – žodžiu.	1	2	3	4	0

Ugdymas ir mokymasis	Teiginiai				Negaliu atsakyti
	tikrai nepritariu	ko gero, nepritariu	ko gero, pritariu	tikrai pritariu	
Mokytojai planuoja pamoką taip, kad į užduočių atlikimą būtų įtraukti visi klasės mokiniai.	1	2	3	4	0
Mokytojai planuodami pamoką numato, kurias užduotis kai kurie klasės mokiniai atliks susiaurintas arba praplėstas.	1	2	3	4	0
Mokytojai pamokos metu mokiniams skiria skirtingas užduotis.	1	2	3	4	0
Mokytojai vieni su kitais tariai dėl projektinių darbų planavimo.	1	2	3	4	0

Klausimynas mokiniams

Mieli mokiniai,

Mokyklos bendruomenės sprendimu renkami mūsų mokyklos savęs vertinimui reikalingi duomenys. Bendru susitarimu buvo nuspręsta nuodugniau pasidomėti ugdymo ir mokymosi sritimi. Mokyklos savęs vertinimo tikslas – pagerinti mūsų mokyklos veiklą, padaryti taip, kad joje mokiniui būtų malonu mokytis, o mokytojui – dirbti. Tam, kad visi kartu išsiaiškintumėme, kur yra mūsų mokyklos stiprybės, o kur – mokytis ir dirbti trukdančios silpnybės, atliekame mokytojų ir mokinių apklausą.

Prašytume Jūsų pagal pateikiamą atsakymų skalę (galite rinktis nuo atsakymo „tikrai pritariu“ iki atsakymo „tikrai nepritariu“, ypatingiems atvejams yra atsakymas „negaliu atsakyti“) įvertinti kiekvieną Jums pateiktą teiginį. Teiginį įvertinsite apibraukdami tinkamą atsakymą reiškiantį skaičių. Visi Jūsų atsakymai bus anonimiški.

Iškilus kokiems nors klausimams prašom kreiptis į

Jūsų nuomonė mums labai svarbi!

Ugdymas ir mokymasis	Teiginiai				Negaliu atsakyti
	tikrai nepritariu	ko gero, nepritariu	ko gero, pritariu	tikrai pritariu	
Mokytojai stengiasi kuo geriau mus išmokyti.	1	2	3	4	0
Mokytojų konsultacijos padeda man geriau mokytis.	1	2	3	4	0

Ugdymas ir mokymasis	Teiginiai				Negaliu atsakyti
	tikrai ne- pritariu	ko gero, nepritariu	ko gero, pritariu	tikrai pritariu	
Mokytojai per pamoką mane sudomina savo dalyku.	1	2	3	4	0
Per pamokas mokytojai skiria užduotis, kurias atlieku kartu su vienu ar keliais klasės draugais.	1	2	3	4	0
Jei ko nors per pamoką nesuprantu, klausiu savo mokytojų.	1	2	3	4	0
Pamokos metu aš klausiu, tyrinėju, ieškau, bandau, pritaikau, analizuoju, sprendžiu problemas, kuriu.	1	2	3	4	0
Mokytojai užduoda namų darbus, skatinančius klausti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.	1	2	3	4	0
Per pamokas mokomės, kaip praktiškai panaudoti įgytas žinias.	1	2	3	4	0
Gabesni klasės mokiniai, kurie per pamoką greitai atlieka užduotis, gauna papildomų užduočių.	1	2	3	4	0
Per pamoką mokiniai, jei reikia, gali skiriamas užduotis atlikti naudodamiesi žodynu, kartu su draugu ir pan.	1	2	3	4	0
Pamokų metu mokyklos mokytojai leidžia, jei mokiniai nori, vieniems atlikti užduotį raštu, o kitiems – žodžiu.	1	2	3	4	0
Pamokos metu į užduočių atlikimą įtraukiami visi klasės mokiniai.	1	2	3	4	0
Mokytojai pamokos metu pateikia įvairius tos pačios užduoties variantus, pavyzdžiui, kokią nors užduotį ir šalia jos praplėstą arba susiaurintą tos pačios užduoties variantą. Mokiniai gali pasirinkti, kurį užduoties variantą atlikti.	1	2	3	4	0
Mokytojai pamokos metu mokiniams skiria skirtingas užduotis.	1	2	3	4	
Su mokytojais nuolat aptariame, ko turime išmokti per trimestrą (pusmetį).	1	2	3	4	0

Pateikti mokinių ir mokytojų atsakymai parodys, kuriose situacijose išsiskiria mokinių ir mokytojų nuomonės, kurios ugdymo proceso dalys yra neveiksmingos.

Kaip vertiname savo rezultatus?**Pamokos stebėjimo Kelmės rajono Kražių gimnazijoje rezultatai**

Kelmės rajono Kražių gimnazijoje buvo atliktas pamokų stebėjimas. Iš viso buvo stebėta 16 pamokų. Stebėjimo metu informaciją fiksavome pamokos stebėjimo protokole. Pagrindiniai klausimai, į kuriuos siekėme atsakymų, ir veiklos pateikiamos lentelėje:

Klausimai	Kaip atsakymas į šį klausimą padeda tobulinti pasirinktą sritį? Ką jūs arba jūsų nurodyti asmenys konkrečiai darys, remdamiesi šia informacija?	
	Veiksmai	Kas juos atlieka?
Ar mokytojo veiksmai orientuoti į prigimtinių gebėjimų ugdymą, mokinių poreikių tenkinimą?	Stebima mokytojo veikla pamokoje. Stebėjimo anketos apibendrinamos ir aptariamos direkcinėje taryboje, parengiamas veiklos tobulinimo, darbo su mokytojais planas.	Direktorius, pavaduotojai ugdymui Direktorius, pavaduotojai ugdymui
Ar taikomos priemonės yra veiksmingos?	Stebėta veikla aptariama metodinėse grupėse. Mokytojai aptaria pateiktą informaciją, numato tobulinimo būdus.	Pavaduotojai ugdymui, dalykų mokytojai
Ar mokytojas savo veiksmais įgyvendina pamokos uždavinius?	Mokyklos veiklos dokumentų, stebėsenos rodiklių, poveikio rodiklių analizė. Pasiektų rodiklių tam tikru laikotarpiu lyginimas su iškeltais uždaviniais.	Mokyklos vadovai, dalykų mokytojai mokytojų tarybos susirinkime

Stebėdami pamokas nustatėme, kad mokytojai gerai supranta ugdymo tikslus, suprantamai, aiškiai formuluoja ir pateikia mokiniams pamokos uždavinius. Šį faktą stebėjimo protokoluose užfiksavome 100 proc.

Organizuojant mokymosi procesą **ne visada mokytojo veiksmai buvo orientuoti į mokinio gebėjimus, į mokymosi organizavimą**. Mokytojo laikysenoje dar daug **mokymo elementų**, ne visada veiksmingai taikoma metodika, jos taikymui nėra loginio pagrindimo. Tai užfiksavome stebėjimo protokole, kur įrašyta, kad 80 proc. mokytojų pamokoje taikė šiuos metodus: pasakojimą, aiškinimą, teksto analizę. 60 proc. mokinių veiklos pamokoje buvo nukreipta į klausymąsi, žinių atgaminimą. Tik 20 proc. mokytojų taikė aktyviojo mokymo metodus: darbą grupėmis, „minčių lietu“, žaidimą, kryžiažodžius, žodžių lotą, aktyvųjį klausymąsi ir kt.

Taikydami priemones pamokose 80 proc. mokytojų apsiriboja darbu su vadovėliu, lenta, žemėlapiais. Tik 20 proc. mokytojų taiko interaktyviasias priemones, žodynus, enciklopedijas ir kitas priemones.

Kalbantis su mokytojais po pamokos paaiškėjo, kad pasiekimai per pamoką ne visada tenkina juos pačius, nes **pamokoje iškeltas uždavinys įgyvendinamas tik iš dalies. 40 proc. mokytojų po stebėtos pamokos teigė, kad trūko tikslų, metodų ir gebėjimų skatinimo sąryšio.**

Gauta informacija aiškiai parodo, kad būtina susitelkti į tai, kaip efektyviai organizuoti mokinių mokymąsi, kokius metodus, formas ir būdus taikyti.

Sudarėme veiksmų planą:

- metodinės literatūros apie veiksmingą ugdymo metodų taikymą pamokose studijavimas, analizavimas ir aptarimas metodinėse grupėse; seminaro „IKT taikymas ugdymo procese“ organizavimas visiems mokyklos mokytojams;
- po 3 mėnesių surengti patirties sklaidos seminarą mokykloje (kaip sekasi mokytis naujas technologijas ir veiksmingai taikyti ugdymo metodus);
- grįžtamoji mokytojų veiklos stebėsena po 6 mėnesių.

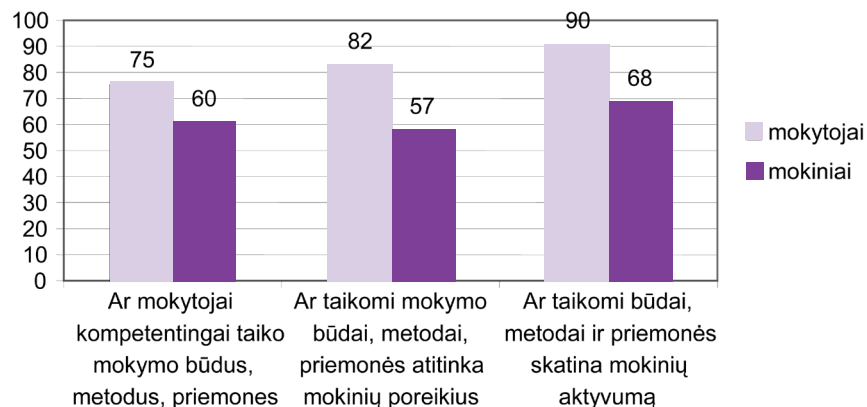
Mokinių ir mokytojų anketinės apklausos Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje rezultatai

Kelmės „Kražantės“ pagrindinėje mokykloje buvo organizuota anketinė apklausa. Apklausti 38 mokytojai (iš 46-ių dirbančių mokykloje) ir 80 septintų ir aštuntų klasių mokinių (iš 168-ių šių klasių mokinių). Sudarant klausimyną visi klausimai buvo pateikti taip, kad rezultatus būtų galima apibendrinti pagal tris iškeltus klausimus:

Klausimas(-ai)	Veiksmai	Kas juos atlieka?
1. Ar mokytojas kompetentingai taiko būdus, metodus ir priemones?	Gavus rezultatą galima spręsti, kokių priemonių galima ar būtina imtis mokytojų kvalifikacijai tobulinti: siūsti mokytoją į mokymus, pasiūlyti kolegų pagalbą, gerosios patirties sklaidą, organizuoti seminarus visiems mokyklos mokytojams ar siūlyti metodinei grupei šį klausimą aptarti susirinkime.	Direktorius ir direktoriaus pavaduotojai ugdymui (gali būti ir metodinės grupės vadovas – lemia mokyklos susitarimai).

2. Ar taikomi būdai, metodai ir priemonės atitinka mokinių poreikius?	Pirmiausia nustatomi mokinių poreikiai, tada jau galima spręsti, ar taikomi būdai, metodai ir priemonės atitinka mokinių poreikius, ar šitaip dirbdamas mokytojas padeda mokiniui tobulėti, tenkinti tuos poreikius, ar tai patys geriausi ir mokiniui labiausiai tinkantys būdai, metodai ir priemonės. Jei matome, kad dirbant kitaip mokinių poreikiai bus tenkinami geriau, – mokytojai patariame, kaip keisti savo darbą: galima pasiūlyti stebėti kolegos, kuriam sekasi geriau, darbą, pasitobulinti seminaruose.	Direktorius ir direktoriaus pavaduotojai ugdymui
3. Ar taikomi būdai, metodai ir priemonės skatina mokinių aktyvumą?	Nesunku pastebėti, ar taikomi būdai, metodai ir priemonės skatina mokinius būti aktyvius pamokoje. Aktyvumas turi didžiulę įtaką mokinio pasiekimams. Jeigu iš mokinių ar mokytojų anketos matyti, kad mokinius pamokoje reikia aktyvinti, keisti mokytojo taikomus būdus, metodus ar priemones, jei mokytojai trūksta žinių ar jis nesugeba jų panaudoti, ar nepažįsta mokinių, jam siūlome pasimokyti, lankyti seminarus arba stebėti kolegos, kuriam sekasi geriau, darbą.	Direktorius ir direktoriaus pavaduotojai ugdymui

Mokytojų ir mokinių, atsakiusių į klausimus teigiamai, dalis (procentais):

Nustatyta, kad 75 proc. mokytojų ir 60 proc. mokinių mano, kad mokytojai per pamokas kompetentingai taiko būdus, metodus ir priemones. Tačiau mokinių mokymosi pasiekimai ne visiškai atspindi veiksmingą metodų, būdų ir priemonių taikymą. Nors mokinių pasiekimai rajone ir šalyje gerėja, tačiau prizinės vietos konkursuose ir olimpiadose užimamos labai retai.

Į antrąjį anketos klausimą teigiamai atsakė 82 proc. mokytojų ir 57 proc. mokinių. Prireikus ugdymo planai keičiami atsižvelgiant į mokinių poreikius, mokytojai naudoja įvairius naujos medžiagos pristatymo būdus.

Ar taikomi būdai, metodai ir priemonės skatina mokinių aktyvumą? 90 proc. mokytojų ir 68 proc. mokinių mano, kad taikomi būdai, metodai ir priemonės skatina mokinių aktyvumą. Mokiniai per pamokas mokosi bendradarbiaudami, skatinamas mokinių savarankiškas mąstymas, į užduočių atlikimą įtraukiami visi klasės mokiniai.

Mokinių ir mokytojų anketinės apklausos rezultatų lyginamoji analizė parodė, kad mokytojai situaciją vertina geriau negu mokiniai.

Išanalizavus apklausos rezultatus, išnagrinėjus mokinių pasiekimų rezultatus ir atsižvelgus į stebėtų pamokų aprašymus, galima susidaryti nuomonę, kad anketos duomenys iš dalies atspindi realią situaciją. Anketos duomenys rodo geresnę situaciją negu kiti duomenų šaltiniai. Todėl reikia siekti didesnio mokytojų kompetentingumo įgyvendinant mokyklos tikslus ir uždavinius.

Sudarėme veiksmų planą:

- atlikti pamokų stebėseną ir anketinės apklausos duomenis patikrinti faktais, kiek mokytojas tikslin-gai ir efektyviai taiko būdus, metodus ir priemones ugdydamas įvairių poreikių mokinius ir siekda-mas jų aktyvumo (1 mėn.);

- sukurti darbo su įvairių poreikių mokiniais sistemą (vieneri mokslo metai):
 - organizuoti seminarą mokytojams „Mokinių poreikiai ir jų tenkinimo galimybės mokykloje“;
 - susitarti mokytojų tarybos posėdžiuose dėl poreikių sąvokų vartojimo;
 - susitarti dėl pedagoginės pagalbos mokiniui mokykloje;
 - skleisti gerąją praktiką (atvirų pamokų stebėjimas);
- pakartotinai (po metų) atlikti anketinę apklausą.

Dokumentų analizės Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje mokykloje rezultatai

Vilniaus Prano Mašiotų pradinėje mokykloje administracija atliko ilgalaikių planų analizę. Išanalizuota 16 klasių ilgalaikių planų. Ilgalaikiai planai glaudžiai susiję su pradinio ugdymo bendrosiomis programomis.

Situacijos analizė. Ilgalaikiuose planuose visos mokytojos aprašo klasės situaciją, nurodydamos mokinių skaičių, specialiųjų poreikių mokinių skaičių, išvardindamos klasės naujokus. Apžvelgiamas klasės mikroklimatas. Nurodoma, kurie mokiniai turi bendravimo, elgesio problemų. 80 proc. mokytojų fiksuoja, kuriems mokiniams reikia logopedo, specialiojo pedagogo, psichologo pagalbos. Visuose ilgalaikiuose planuose nurodoma, kiek mokinių klasėje ugdoma pagal individualią, adaptuotą ar modifikuotą programas.

Bendrieji ugdymo uždaviniai. 70 proc. mokytojų aprašo sunkumus, su kuriais mokytojai susidūrė dirbdami toje klasėje pernai. Visuose planuose naujiems mokslo metams iškeliamas klasės tikslas ir uždaviniai, kurie siejasi su mokyklos veiklos programoje iškeltais tikslais ir uždaviniais.

Metų darbo sėkmės kriterijai. Šioje skiltyje mokytojai numato, kaip tobulins asmeninę ir profesinę kompetenciją. 80 proc. mokytojų nurodo, kokias mokymo priemones, metodus, skatinančius mokinių smalsumą, ugdančius savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, taikys.

Bendravimas ir bendradarbiavimas. Ilgalaikiuose planuose numatomas klasės vadovo darbas. Visos mokytojos nurodo bendradarbiavimą su mokykloje dirbančiais specialistais: logopedu, specialiuoju pedagogu, psichologu. Suplanuojamos edukacinės pamokos, ekskursijos po miestą, šalį. Išvardijami mokyklos ir miesto renginiai, kuriuose klasės mokiniai dalyvaus. 90 proc. mokytojų numatė klasių valandėles, jų temas. 70 proc. mokytojų nurodo, kad klasės mokiniai dalyvauja „Antrojo žingsnio“ programoje, pagal kurią per klasių valandėles tobulinami socialiniai mokinių įgūdžiai. 70 proc. mokytojų išvardino tėvų švietimo temas, 50 proc. mokytojų planuose įtraukė tėvų organizuojamas pamokėles mokiniams.

Mokymo ir mokymosi turinys. Ilgalaikiuose planuose numatomi kiekvieno dalyko siektini rezultatai. Dalykų (etikos, tikybos, muzikos, šokio) mokytojai integruoja savo dalykų siektinus rezultatus į ilgalaikį planą. Pastabose įrašoma, kas plane koreguojama, ko nepavyko pasiekti.

Ilgalaikių planų analizės rezultatai pakankamai informatyvūs: atskleidžiama, kuriose srityse mokytojams dar reikia tobulėti, kad pagerėtų mokinių pasiekimai. Analizuodami ilgalaikius planus pastebėjome, kad mokytojai nenurodo, kaip diferencijuos užduotis, ar per pamokas naudosis IKT, ar atsižvelgs į mokinių mokymosi stilius. Norėdami pagerinti mokinių mokymosi pasiekimus, mokytojai ilgalaikiuose planuose turėtų numatyti, kaip ugdymo turinys bus orientuotas į mokinių poreikius.

Sudarėme veiksmų planą:

- per pirmąjį mokslo metų pusmetį visiems mokyklos pradinėms klasių mokytojams organizuojamas kvalifikacijos tobulinimo seminaras „Ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas“;
- praėjus dviem mėnesiams po seminario „Ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas“ vykdoma patirties sklaida mokykloje (1 mokytoja iš klasių komplekto veda po atvirą pamoką; šitaip vedamos 4 pamokos, kurios klasių komplektuose aptariamos, išsiaiškinamos sėkmės ir tobulintini dalykai, metodinėje grupėje stebėtas pamokas apibendrina administracija);
- po 2 mėnesių vykdoma grįžtamoji mokytojų veiklos stebėseną, kurią atlieka mokyklos administracija (siekiama pamokose pastebėti, kaip ugdymo procese diferencijuojamos ir individualizuojamos užduotys);
- stebėsenos rezultatai pristatomi mokytojų tarybos posėdyje;
- studijuojama naujausia pedagoginė literatūra (pavyzdžiui, P. Senge „Besimokanti mokykla“) metodinėje grupėje (dirbdamos grupėse mokytojos išanalizuoja, atrenka ir pristato svarbiausią informaciją kolegoms);
- mokyklos įsivertinimo darbo grupė per pirmąjį mokslo metų pusmetį atlieka mokinių anketavimą – siekiama išsiaiškinti mokyklos mokinių mokymosi stilių pamokose; išvados pateikiamos Mokytojų tarybos posėdyje;
- antrąjį mokslo metų pusmetį klasių komplektų grupėse parengiamos mokinių patikrinamųjų darbų užduotys pagal mokinių poreikius;
- mokslo metų pabaigoje mokytojų metodinėje grupėje atliekama patikrinamųjų darbų analizė;
- antrąjį mokslo metų pusmetį mokytojų tarybos posėdyje pristatoma administracijos parengtas dokumentas – ilgalaikio plano – analizė; susipažinę su ja ir dirbdami grupėse mokytojai atlieka ilgalaikių planų struktūros korekciją, susitaria dėl bendrų reikalavimų.

Ko pasimokėme?

Pasirinkdami sritį, kurią norėtume analizuoti, labiausiai pasimokėme nustatyti priežastis ir pasekmės ryšius. Labai svarbūs yra faktai, kurie konstatuoja situaciją. Faktai kalba apie pasekmę, kurią sukėlė, nulėmė tam tikri vienos ar kitos srities sprendimai. Išmokome susieti faktus su jiems įtaką darančiais veiksniais ir prognozuoti jų poveikį. Mūsų sukurti ar pritaikyti instrumentai parodo, kiek šie veiksniai lemia pasekmę ir veikia kaip priežastis.

Supratome, kad instrumentas veiksmingas tik tuomet, kai aiškiai nukreiptas tikslo link – negali apimti daug ir nereikšmingos informacijos. Kiekvienas klausimas ar teiginys turi būti logiškai pagrįstas. Stebėjimo metu fiksuojami faktai turi teikti atsakymus į mums rūpimus ir jau suformuluotus klausimus (kiek, koks, kaip ir kt.).

Taikydami instrumentą (pavyzdžiui, stebėjimą) supratome, kad svarbu, kokią informaciją fiksuojame, kaip šia informacija pasinaudojame, kas šią informaciją valdo, kur, kam ir kaip pateiksime žinią. Taikydami skirtingus instrumentus, pastebėjome, kad anketinė apklausa ne visai atskleidžia realią situaciją ir yra subjektyvi. Ji labiau tikėtų situacijos apžvalgai. Stebėjimo metodas kaip instrumentas leidžia rinkti ir užfiksuoti faktus, kurie leidžia įvertinti situaciją, numatyti veiksmus.

6 priedas

Kupiškio rajonas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Romualda Stovolos	Noriūnų Jono Černiaus pagrindinės mokyklos direktorė	rstovolos@gmail.com
Birutė Zaborskienė	Skapiškio pagrindinės mokyklos direktorė	mokykla@skapiskis.kupiskis.lm.lt
Rimvydas Latvys	Kupiškio Povilo Matulionio pagrindinės mokyklos direktorius	direkma@gmail.com
Virgilijus Žilinskas	Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos direktorius	stuoka@gmail.com
Rimantas Jocius	Kupiškio r. savivaldybės administracijos Kultūros ir švietimo skyriaus vedėjas	rimantas.jocius@kupiskis.lt

Atlikta analizė

Mokyklos vertinamos veiklos pasirinkimo motyvai

Mokyklos veiklai vertinti pasirinkome temos „Mokymo kokybė“ (pagal mokyklos veiklos įsivertinimo metodikos rekomendacijas) sritį (rodiklį) „Mokytojo ir mokinio dialogas“. Temą ir jos rodiklį pasirinkome remdamiesi mokytojų ir mokyklos vadovų sukaupta teorine ir praktine ugdymo kokybės ir veiksmingumo užtikrinimo patirtimi, mokyklų išorės vertinimo metodika, taip pat neišvengiama būtinybe į mokymo ir dialogo kokybės užtikrinimo teorinius ir praktinius aspektus gilintis iš esmės, kryptingai, atsakingai ir veiksmingai. Mūsų manymu, temos „Mokymo kokybė“ rodiklis „Mokytojo ir mokinio dialogas“ yra itin reikšmingas temos rodiklis – vienas iš kritinių mokyklos sėkmės veiksnių. Mokytojo ir mokinio dialogas apima visus svarbiausius mokymo(si) aspektus: pamokos uždavinių aktualizavimą, diskusijų mastą ir kokybę, formuojamojo vertinimo taikymą, pasitikėjimo aplinkos kūrimą, aiškinimo ir / ar demonstravimo kokybę, nurodymų aiškumą ir mokinių pasiekimų, lyginant su pamokos uždaviniu, mokinio sėkmės identifikavimą. Šių mokytojo ir mokinio dialogo aspektų stebėjimas, analizavimas ir tobulinimas leidžia ir mokytojui asmeniškai, ir mokyklai kaip organizacijai tobulinti mokymo kokybę, taigi ir – ugdymo kokybę, veiksmingumą. Manome, kad mokyklos pedagogų bendruomenės išskirtinis dėmesys mokymo kokybei ir vienam iš kokybės svarbiausių aspektų – **mokytojo ir mokinio dialogui** – sudaro palankias sąlygas mokytojams tapti reflektuojančiais praktikais, skatina juos priimti atsakomybę už asmeninį tobulėjimą ir veiklos tobulinimą, padeda ugdytis profesines kompetencijas, veiksmingai skleisti ir taikyti mokykloje.

Sprendimas pasirinkti vertinti šią sritį buvo priimtas išanalizavus galimas alternatyvas, įvertinus šios temos ir srities svarbą lyginant su kitomis mokyklos veiklos temomis ir laikantis nuostatos, kad mokymo ir dialogo kokybė yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių mokinių dalykinių ir bendrųjų

kompetencijų ugdymo lygmenį. Svarbi pasirinkimą lėmusi aplinkybė buvo tai, kad iš tikro mokyklų veiklos įsivertinimo patirtis rodo, kad dialogo kokybė mokytojų praktinėje veikloje dažnai yra tobulintina, pagalbos ir pozityvios kaitos reikalaujanti veiklos sritis. Įvairūs tobulintini dialogo kokybės aspektai rajono mokyklose buvo identifikuoti ir išorės vertinimų metu. Dar vienas iš pasirinkimą lėmusių motyvų buvo tai, kad mokymo kokybė glaudžiai siejasi su šalies švietimo strategijos prioritetais ir strateginiu tikslu – užtikrinti ugdymo kokybę ir veiksmingumą.

Veiklos pokyčių fiksavimo instrumentų pasirinkimas

Pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome šiuos instrumentus:

- praktinės mokytojo veiklos per pamoką stebėjimą;
- mokytojų vieni kitų praktinės veiklos per pamoką stebėjimą;
- mokytojo veiklos aptarimą su kuriojančiu vadovu;
- diskusiją mokytojų grupėje;
- anketą mokiniams;
- interviu su mokiniais.

Pagrindinis motyvas pasirinkti tokius instrumentus – juos taikant pokyčiams veikloje fiksuoti galima sukaupti patikimų ir pakankamai išsamių duomenų, reikalingų situacijai objektyviai vertinti ir sprendimams priimti. Kaip svarbus instrumentų pasirinkimo motyvas nurodyta nuostata: šių instrumentų naudojimas skatina mokyklos, kaip besimokančios organizacijos, bruožų puoselėjimą ir stiprinimą.

Prieš sprendimo priėmimą taikyti šiuos instrumentus kiekvienas iš jų buvo išanalizuotas, komandoje nemažai diskutuota, kiek / ar instrumentas gali būti veiksmingas. Visi komandos nariai diskusijose rėmėsi savo mokyklų bendruomenių patirtimi, kaip veiksmingai stebėti, analizuoti, vertinti procesą ir kaip gauti patikimų duomenų pokyčiams inicijuoti.

Praktinės mokytojo veiklos pamokoje stebėjimas

Praktinę veiklą stebi kuriojantis vadovas (direktorius, direktoriaus pavaduotojas ugdymui ar skyriaus vedėjas). Stebimi ir fiksuojami šie mokytojo ir mokinio dialogo aspektai: mokinių informavimas apie pamokos paskirtį ir pamokos uždavinį; uždavinio įgyvendinimo įvertinimo kriterijų išaiškinimas; mokytojo aiškinimo ir nurodymų aiškumas; demonstravimo kokybė ir veiksmingumas; kiek / ar mokiniai skatinami diskutuoti tarpusavyje ir su mokytoju; bendravimo kompetencijų lygmuo; mokinių diskusijų kokybė; ar / kiek mokytojo kalbėjimas su mokiniais kuria pasitikėjimą ir padeda jiems mokytis; pagyrimų taikymas ir jų veiksmingumas, pamokos uždavinio įgyvendinimo išsiaiškinimo procedūrų veiksmingumas. Stebėjimo metu sukauptais duomenimis pasinaudoti gali mokytojas savo veiklai tobulinti, kuriojantis vadovas – mokytojui konsultuoti ar skatinti, o apibendrintais visų mokytojų duomenimis –

visų dalykų mokytojai ir veiklos planavimo dokumentus kuriantys darbuotojai. Šis instrumentas leidžia sukaupti patikimų duomenų (apie dialogo kokybę), reikalingų tinkamiems dialogo kokybės tobulinimo sprendimams priimti. Stebėjimas padeda plėtoti ugdomojo konsultavimo – vieno iš svarbiausių besimokančios organizacijos bruožų – procedūras.

Mokytojų vieni kitų praktinės veiklos pamokoje stebėjimas

Šis instrumentas sudaro sąlygas patirties sklaidai, veiksmingam kvalifikacijos tobulinimui ir ugdomajam konsultavimui. Šis būdas labiausiai padeda kurti ir puoselėti besimokančios organizacijos kultūrą ir sistemą.

Mokytojo veiklos aptarimas (pagal numatytus klausimus) su kuruojančiu vadovu (direktoriu, direktoriaus pavaduotoju ar skyriaus vedėju)

Aptarimo metu išsiaiškinamos mokytojo nuostatos dėl dialogo kokybės užtikrinimo ir savo veiklos tobulinimo. Aptarimas organizuojamas 1–3 kartus per metus. Mokytojo veikla aptariama pagal numatytus klausimus. Aptariami šie pagrindiniai aspektai (klausimai):

- Kokių problemų patiriate siekdami užtikrinti gerą mokytojo ir mokinio dialogo kokybę?
- Kokiais būdais siekiate grįžamojo ryšio (mokinių nuomonės) apie Jūsų mokymo kokybę?
- Kokius dialogo su mokiniais kokybės aspektus pavyko patobulinti pastaruoju metu?
- Kokius dialogo kokybės aspektus planuojate tobulinti artimiausiu metu?
- Kokios pagalbos pageidautumėte tobulinant dialogo kokybę?

Šis instrumentas padeda tiksliau išsiaiškinti pasitaikančių problemų priežastis, skatina mokytoją reflektuoti ir analizuoti savo praktinę veiklą, numatyti asmeninio tobulėjimo kryptis. Skatinamas ugdomasis konsultavimas.

Diskusija mokytojų grupėje (pagal numatytus klausimus)

Diskusiją organizuoja ir jai vadovauja kuruojantis vadovas (direktorius, direktoriaus pavaduotojas ugdymui ar skyriaus vedėjas) 2–3 kartus per metus. Diskusijos tema – „Mokytojo ir mokinio dialogo kokybė“. Viena iš galimų diskusijos formų – intervizija. Diskusijos tikslai: suteikti kolegišką palaikymą; aptarti apibendrintus mokytojų praktinės veiklos duomenis dialogo kokybei laiduoti; kartu diskutuojant išsiaiškinti geriausius problemų sprendimo būdus; sudaryti sąlygas mokytojams mokytis vieniems iš kitų patirties.

Mokytojų grupės sudėtis gali būti įvairi: vieno dalyko mokytojai; įvairių dalykų mokytojai; mokytojai, patiriantys panašių dialogo kokybės garantavimo problemų; mokytojai, patiriantys dialogo užtikrinimo problemų, kartu su mokytojais, gebančiais laiduoti dialogo kokybę. Rekomenduotinas diskusijų grupės dydis – iki aštuonių mokytojų.

Diskusijų grupėse aptariama:

- kokius dialogo garantavimo būdus, kaip pačius veiksmingiausias, siūlytumėte kolegoms;
- kaip sekasi praktiškai taikyti siūlomus dialogo garantavimo būdus;
- kaip sekasi laikytis ankstesnių susitarimų;
- pristatomi savo sėkmės atvejai.

Diskusija skatina besimokančios organizacijos kultūros tobulinimą, sudaro sąlygas mokytojų patirties sklaidai platesnei kolegų grupei, skatina mokytojus vertinti ir tobulinti savo veiklą.

Anketa mokiniams

Anketoje pateikiami du klausimai: kokias žinias ir / ar gebėjimus turėjai įgyti šioje pamokoje; ar aiškinimas ir / ar demonstravimas pamokoje Tau buvo suprantamas. Anketoje kartu pateikiami ir galimi atsakymo variantai į antrąjį klausimą: „taip“; „ko gero, taip“; „ne“; „ko gero, ne“. Anketa mokiniams gali pateikti ir pamoką stebėjęs kuruojantis vadovas, ir pats mokytojas po bet kurios savo pamokos. Anketa galima pateikti visiems mokiniams ar jų daliai (skirtingų gebėjimų ar motyvacijos). Atsakymai į anketų klausimus padeda išsiaiškinti mokinių nuomonę apie aiškinimo ir / ar demonstravimo kokybę, taip pat kiek / ar mokiniai suprato pamokos mokymosi uždavinius. Gauti duomenys praverčia su mokytoju diskutuojant apie praktinę jo veiklą.

Interviu su mokiniais

Interviu su keletu mokinių vykdoma iš karto po pamokos. Interviu vykdyti gali ir kuruojantis vadovas, stebėjęs pamoką, ir mokytojas po bet kurios savo pamokos. Mokiniais užduodami klausimai, analogiški anketoje pateiktiesiems klausimams apie dėstymo, aiškinimo ir / ar demonstravimo kokybę, taip pat pamokos uždavinių aiškumą, siekiama išsiaiškinti mokinių nuomonę ir suprantamumo lygmenį. Interviu duomenys panaudojami su mokytoju diskutuojant apie praktinę jo veiklą.

Instrumentai. Anketa mokiniams ir interviu su mokiniais

Išbandyta pagrindinėje mokykloje su 5–10 klasių mokiniais.

Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai?

Instrumentai padeda įsitikinti, ar efektyvus mokinių ir mokytojo dialogas pamokoje. Jei mokytojas pakankamai aiškiai nusako pamokos uždavinį, mokiniai supranta, ką per pamoką turėjo išmokti, o aptariant pamoką yra geras pagrindimas stipriosioms pamokos vietoms aptarti. Jei kyla abejonių dėl mokytojo aiškinimo, ugdymo turinio planavimo ar medžiagos perteikimo aiškumo, tai padeda su mokytoju diskutuojant argumentuotai nusakyti tobulintinus pamokos dalykus.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs, kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti?

Apklausa ar pokalbis su mokiniais po stebėtos pamokos nieko netikėto neišryškino. Mokiniai nelinkę gilintis į klausimus, dažniausiai atsako, kad viską suprato. Kadangi po pamokos visi skuba, tai atsakymai raštu nėra informatyvūs, dažniausiai atsakoma atmetinai. Pokalbis su mokiniais informatyvesnis, tačiau būtinai reikia stebėti pamoką ir turėti savo nuomonę. Mokiniai, priklausomai nuo gebėjimų, retai objektyviai ir aiškiai moka nusakyti, ko išmoko per pamoką. Dažniausiai akcentuojamas pagrindinis momentas arba daugiausiai įspūdžio padariusi medžiaga ir jos pateikimas.

Kokie yra sprendimai?

Šiuos instrumentus tikslingiausia naudoti kilus abejonių dėl veiklos pamokoje aiškumo ir tikslingumo. Siekiant išsiaiškinti, ar mokiniai supranta pamokoms keliamus uždavinius, geriau apklausas atlikti ne po pamokos, o laisvu laiku, tam skiriant ne kelias pertraukos minutes, o daugiau laiko. Apklausoje turėtų būti pateikiama daugiau klausimų su pasirenkamais atsakymais. Mokiniai turėtų ne tik pažymėti atsakymą, bet ir pagrįsti pavyzdžiais.

Ko pasimokėme?

- Gilinomės į svarbiausią mokyklos sritį – ugdymo kokybę. Nagrinėtas sunkokai pamatuojamas veiklos rodiklis – mokytojo ir mokinio dialogas.
- Pasimokėme, kaip parinkti realius šio rodiklio vertinimo kriterijus.
- Įgijome patirties, kiek pagrįstai reikia įtraukti mokinius į pamokos vertinimą (nesudaryti mokiniams sąlygų kritikuoti mokytojo veiklos pamokoje).
- Įsitikinome, kada mokinių anketavimas yra naudingas, o kada jis neveiksmingas.

Ko pasimokėte pasirinkdami sritį (trečiosios užduoties teksto adaptavimas)?

Pasirinkdami rodiklį „Mokytojo ir mokinio dialogas“ pasimokėme, kaip svarbu dalytis ir teorine, ir praktine mokytojų, pagalbos specialistų, mokyklos vadovų patirtimi. Dar kartą įsitikinome, kokie svarbūs yra konkrečios pamokos uždavinio(-ių) ir užduočių pateikimai, kokia svarbi demonstravimo ir dialogo kokybė, ne mažiau svarbu taikyti grįžtamąjį ryšį, skatinti mokinius diskutuoti tarpusavyje ir su mokytoju, pagirti, aptarti klaidas ir mokinių, ir mokytojų, ir vadovų lygmeniu, ieškoti būdų, kaip išvengti ir nekartoti klaidų. Kaupiami duomenys turėtų virsti duomenų baze, kurioje reikiamus instrumentus galėtų rasti ir juos tobulinti ne tik įvairių dalykų mokytojai, bet ir veiklos planavimo specialistai, taip pat mokyklos vadovai.

Priimdami sprendimą dėl tobulintinos srities pasimokėme, kad pamoką stebintis asmuo turi būti ne mokytojo tobulintinos veiklos kritikas, o konsultantas (patarėjas), iniciatorius, skatintojas. Įsitikinome,

kad būtina stebėti, analizuoti ir detalizuoti kolegų pamokas, be to, kaip svarbu išklausti ir priimti kito nuomonę.

Ko pasimokėte kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą (trečiosios užduoties teksto adaptavimas)?

Manome, kad šis instrumentas padės mokytojams tapti reflektuojančiais praktikais, ne tik paskatins juos tobulėti ir numatyti naujas tobulėjimo kryptis, bet ir skleisti savo kompetencijas mažiau patirties turintiems kolegoms ne tik mokykloje, rajone, bet ir šalyje.

Ko pasimokėte taikydami instrumentą (trečios užduoties teksto adaptavimas)?

Taikydami šį instrumentą pastebėjome, kad jis gali padėti išsiaiškinti, ar mokiniai supranta, kokias žinias ir gebėjimus pamokos metu turėjo įgyti, ar mokytojo aiškinimas ir / ar demonstravimas jam buvo suprantamas ir informatyvus, ar mokytojas siekė grįžtamojo ryšio. Ir mokyklos vadovams, ir pačiam mokytojui anketavimas bei interviu su mokiniais turi padėti nustatyti, kokius kokybės aspektus mokytojui reikėtų planuoti ateityje, kokią pagalbą organizuoti mokinio, mokytojo, pagalbos specialistų ir mokyklos vadovų dialogo kokybei tobulinti.

Noriūnų Jono Černiaus pagrindinė mokykla

Kaip vertiname savo rezultatus?

Tema – 2.3. „Ugdymo kokybė“, rodiklis – 2.3.3. „Mokytojo ir mokinio dialogas“.

Praktinės veiklos stebėjimas vyko 2011 m. rugsėjo 2–20 dienomis. Stebėtos 5 pamokos (dvi matematikos, viena geografijos, viena anglų kalbos, viena dailės).

Stebėta veikla:

- mokinių informavimas apie pamokos tikslą (stebėtose pamokose buvo nagrinėjamos naudingos temos, susietos su gyvenimiška patirtimi);
- mokinių informavimas apie pamokos uždavinį (trijose pamokose uždavinys buvo orientuotas į gebėjimus, derėjo su programomis visose pamokose);
- uždavinio įgyvendinimo įvertinimo kriterijų aiškinimas (trijose stebėtose pamokose buvo aiškūs kriterijai);
- mokytojo aiškinimo, nurodymų aiškumas (mokytojai aiškino suprantamai, aiškūs nurodymai visose pamokose);
- demonstravimo kokybė ir veiksmingumas (veiksmingas demonstravimas dviejose stebėtose pamokose);

- sąlygų mokiniams diskutuoti sudarymas (skatinami diskutuoti mokiniai trijose stebėtose pamokose);
- ar mokytojo kalbėjimas su mokiniais kuria pasitikėjimą ir padeda mokytis (visose stebėtose pamokose kalbėjimas su mokiniais skatina pasitikėjimą, padeda mokytis);
- pagyrimų naudojimas ir veiksmingumas (pagiriama);
- pagyrimų ir kritikos dažnumo santykis (stebėtose pamokose vyravo pagyrimai);
- uždavinio įgyvendinimo išsiaiškinimo veiksmingumas (abiejose stebėtose pamokose buvo taikoma uždavinio įgyvendinimo procedūra).

Anketa mokiniams po pamokos 5, 6 klasėje

5, 6 klasės mokiniai išvardijo, kokius gebėjimus įgijo pamokoje, nurodė, ko dar reikėtų pasimokyti iš einamos temos. Visi apklaustieji teigė, kad suprato mokytojų aiškinimą.

Interviu po matematikos pamokos su 5 klasės mokiniais

Po pamokos buvo apklausti trys penktokai: du teigė, kad jiems buvo aiški tema ir pamokos uždavinys, vienas mokiny, kuriam sunkiau sekėsi, nurodė, kas jam buvo neaišku.

Mokytojo veiklos aptarimas su direktore

Su kiekvienu mokytoju buvo aptarti šie klausimai:

Kokių keblumų patiriate informuodami mokinius apie pamokos tikslą ir uždavinius? Mokytojai nurodė, kad keblumų neturi, nes daug naudos davė seminarai, kuriuose mokėsi formuluoti pamokos uždavinį, patirties dalijimasis su kolegomis, išorės vertinimas. Sunkiau sekėsi po dvejų metų pertraukos į darbą grįžusiai mokytojai.

Kokiais būdais siekiate grįžtamojo ryšio (mokinių nuomonės) apie jūsų dėstymo kokybę? Trys iš penkių mokytojų nurodė, kad siekti grįžtamojo ryšio apie dėstymo kokybę pakankamai sunku, o du mokytojai teigė, kad dar ne visai moka.

Kokius dialogo su mokiniais kokybės aspektus pavyko patobulinti? Du mokytojai nurodė, kad pavyko patobulinti dialogą su elgesio problemų turinčiais mokiniais. Jie pasiūlė pasidalyti savo patirtimi.

Kokios pagalbos pageidautumėte tobulinant dialogo kokybę? Pokalbyje mokytojai pageidavo patarimų, kaip tobulinti dialogo kokybę dirbant su elgesio problemų turinčiais mokiniais.

Diskusija su trimis metodinėmis grupėmis (šešių žmonių grupėje)

16-ai iš 18-os mokytojų nekyla jokių keblumų skelbiant pamokos tikslus ir uždavinius, nes moka gerai juos formuluoti ir moko formuluoti pačius mokinius. Visi kalbantieji teigė, kad mokėsi seminaruose,

patys vedė atviras pamokas, stebėjo kolegų pamokas, be to, pamokas stebi mokyklos vadovai, kurie pataria. Kad kartais turi keblumų, nurodė 4 mokytojai, viena iš jų mokykloje dirba pirmus metus.

Grįžtamąjį ryšį per pamoką mokytojai gauna nuolat klausinėdami mokinių, ar šie suprato. Taip pat mokinių įsivertinimo metu yra taikomos įsivertinimo lentelės. Jos ypač tinka žemesniųjų klasių mokiniams.

12 iš 18-os mokytojų teigė, kad ketina taikyti daugiau įvairių vertinimo, įsivertinimo būdų, ieško naujų metodų dialogo kokybei gerinti. Du mokytojai prašė patarimų, kaip gerinti dialogo kokybę.

Visi dalyvavę pokalbyje mano, kad vienintelė pagalba – tai dalijimasis patirtimi su kolegomis, atsakingas požiūris į visus priimtus susitarimus, nebijoti kreiptis pagalbos į kolegas, jei reikia. Diskutuojant dalis mokytojų nesuprato, kaip mokiniai gali vertinti mokytojo veiklą pamokoje. Keli mokytojai pateikė pavyzdžių, kaip jie tai daro.

Kokie sukurto instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote?

Mūsų komandos manymu, sukurtas tinkamas instrumentas veiklai stebėti ir aptarti, sukurti informatyvūs klausimai po pamokos. Iš stebėtų pamokų aptarimo, anketų mokiniams, interviu su jais, pokalbių metodinėse grupėse supratau, kad mokytojai moka formuluoti, pateikti pamokos uždavinį, apibendrinti pamoką, įsivertinti, diferencijuoti užduotis skirtingų gebėjimų mokiniams. Sunkiau sekasi, kai reikia mokiniams įvertinti mokytojo veiklą per pamoką. Tai buvo matyti stebėtose pamokose. Iš pokalbių metodinėse grupėse paaiškėjo, kad visi mokytojai moka formuluoti pamokos uždavinį, mokiniai mokomi vertinti ir įsivertinti pamoką. Visos grupės nurodė, kad to išmoko per dalykinius seminarus ir stebėdami kolegų vestas atviras (filmuotas) pamokas. Buvo atkreiptas dėmesys, kad per pamoką pagalbos reikia pirmus metus dirbančiai mokytojai (grįžusiai po dvejų metų pertraukos).

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Gauti rezultatai mus tenkino, nes supratome, kad 16 mokytojų geba dirbti veiksmingai. Trijose metodinėse grupėse diskusijos metu buvo pateikta siūlymų: padėti jauniems specialistams, dalytis gerąja patirtimi siekiant užtikrinti per pamoką dialogą. Numatyta vesti atviras pamokas „Kolega – kolega“, jas filmuoti, aptarti, taip pat surengti seminarą-konferenciją „Pamoka – mokinio akimis“.

Kokie sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus:

- organizuoti atviras pamokas mažiau patirties turintiems pedagogams: dvi matematikos, po vieną geografijos, istorijos, anglų kalbos, lietuvių kalbos ir keturias pradinį klasių;
- organizuoti respublikinį seminarą-konferenciją „Pamoka – mokinio akimis“ (gruodžio mėn.). Surengti atvirų durų dienas bendruomenei (lapkričio mėnesį);
- organizuoti trijų dienų seminarą „Darbas su elgesio problemų turinčiais mokiniais“.

Ko pasimokėme?

Pasirinkome sritį „Mokinio ir mokytojo dialogas“, nes manome, kad labai svarbu suprasti mokinį ir tai, ko jam reikės gyvenime.

Kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą darbo grupėje pasimokėme ieškoti bendrų sutarimų, siekti bendro tikslo, išsiaiškinome, kad svarbiausia pamokoje – mokinys.

Taikydami instrumentą suvokėme, kad reikia tiksliau formuluoti klausimus, kad jie būtų suprantami ir naudingi (pavyzdžiui, kaip mokytojai ir mokiniai laikosi bendrų susitarimų, kokiais būdais siekiate grįžtamojo ryšio (mokinių nuomonės) apie jūsų mokymo kokybę).

Priimdami sprendimą įsitikinome, kad reikia ieškoti bendrų sutarimų, kad visada galima mokytis iš kolegų, svarbu žinoti, kokių tikslų siekiame – t. y. turi būti aiškūs kriterijai. Supratome, kad svarbu kalbėtis, tartis ir susitarti, o susitarimus įgyvendinti.

7 priedas

Prienų rajonas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė,	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Aidas Aldakauskas	„Žiburio“ gimnazijos direktorius	mokykla@zibury.prienai.lm.lt
Angelė Vasiliauskienė	Nemuno pradinės mokyklos direktorė	pradine@nemunas.prienai.lm.lt
Irena Tarasevičienė	„Ažuolo“ pagrindinės mokyklos direktorė	tirena2005@yahoo.com
Rasa Žilinskienė	Išlaužo pagrindinės mokyklos direktorė	direktore@islauzas.prienai.lm.lt
Rimvydas Zailskas	Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjas	r.zailskas@prienai.lt
Renata Pavlavičienė	Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė	r.pavlaviciene@prienai.lt

Atlikta analizė

Prienų rajono savivaldybė

Nagrinėjama 4-os srities „Pagalba mokiniui“ 4.2. tema „Pedagoginė, psichologinė ir socialinė pagalba“. Pasirinktas rodiklis – 4.2.1. „Pagalba mokantis“. Pasirinkti parametrai: pagalba mokymosi sunkumų, elgesio sutrikimų turintiems mokiniams.

Kokias mokyklos veiklos sritis pasirinkome ir kodėl?

Kodėl pasirinkome?

Pasirinkome 4-os srities „Pagalba mokiniui“ 4.2. temos „Pedagoginė, psichologinė ir socialinė pagalba“ 4.2.1. rodiklį „Pagalba mokantis“, konkrečiai – pagalbos mokymosi sunkumų, elgesio sutrikimų turintiems mokiniams klausimus. Pagalbos mokiniams tema mūsų kontekste yra tikrai aktuali, todėl mokykloms labai svarbu nustatyti savo kompetenciją šioje srityje ir pasirinkti tobulėjimo kryptis ir būdus.

Kuo remiantis ją pasirinkome? Kokiais faktais, duomenimis rėmėmės?

Akivaizdu, jog daugėja mokinių, turinčių mokymosi, elgesio ir emocijų sutrikimų, kai kurie tėvai nesupranta arba nenori pripažinti vaiko problemų. Laiku nustačius problemas ir pradėjus teikti reikiamą pagalbą kiekvienas mokinyss gali patirti sėkmę. Dėl pagalbos mokiniui neveiksmingumo mokinių mokymosi motyvacija kyla labai lėtai arba visai nekyla; tampa nebeįmanoma įgyvendinti pagrindinio mokyklos uždavinio – sukurti sąlygas veiksmingam mokinių ugdymuisi.

Išanalizavus šiame projekte dalyvaujančių keturių mokyklų pastarųjų trejų metų socialinius pasus pastebėtos švietimo konteksto šiose mokyklose prastėjimo tendencijos: daugėja socialiai remti-

nų šeimų (per pastaruosius trejus mokslo metus Nemuno pradinėje mokykloje jų padaugėjo nuo 2,2 proc. iki 5,6 proc., „Ažuolo“ pagrindinėje mokykloje – nuo 29 proc. iki 41,4 proc., Išlaužo pagrindinėje mokykloje – nuo 15,7 proc. iki 26,2 proc., o „Žiburio“ gimnazijoje – nuo 4,7 proc. iki 21,6 proc.); taip pat daugėja mokinių, gyvenančių su vienu iš tėvų (per pastaruosius trejus mokslo metus Nemuno pradinėje mokykloje jis padidėjo nuo 10,5 proc. iki 15,1 proc., „Ažuolo“ pagrindinėje mokykloje – nuo 19 proc. iki 25,7 proc., Išlaužo pagrindinėje mokykloje – nuo 24,1 proc. iki 28,7 proc., o „Žiburio“ gimnazijoje – nuo 19,1 proc. iki 22,5 proc.); gausėja rizikos grupei priklausančių šeimų (per pastaruosius trejus mokslo metus Nemuno pradinėje mokykloje jis padidėjo nuo 0,6 proc. iki 0,7 proc., „Ažuolo“ pagrindinėje mokykloje – nuo 1,9 proc. iki 3,2 proc., Išlaužo pagrindinėje mokykloje – nuo 2,3 proc. iki 3,1 proc., o „Žiburio“ gimnazijoje – nuo 0 proc. iki 0,9 proc.). Toks kontekstas liudija, kad dalyje šeimų tėvai nepajėgia laiduoti tinkamos vaikų priežiūros, pagalbos vaikui mokantis, todėl mokiniai dažnai patiria mokymosi sunkumų, turi elgesio problemų.

Prienu pedagoginės psichologinės tarnybos duomenimis, savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų turinčių mokinių skaičius per trejus paskutinius metus padidėjo nuo 46 iki 77, t. y. beveik dvigubai (nuo 1,1 iki 2,1 proc.). Daugiausia nustatyta emocijų ir elgesio (savireguliacijos) sutrikimų; jų skaičius nuolat auga. Suerimti dėl pagalbos mokiniams veiksmingumo paskatino ir per pastaruosius metus nutikę skaudūs įvykiai – du mokiniai ryžosi savižudybei.

Kaip buvo priimtas sprendimas?

Sprendimą nagrinėti šią problemą priėmėme kartu kaip šiame projekte dalyvaujanti Prienu rajono savivaldybės komanda, t. y. diskusijos metu, o savo pasirinkimą patikrinome sudarydami šios problemos žemėlapi.

Ką darėme? Kokius rezultatus gavome?

Kokius instrumentus pokyčiams veikloje fiksuoti pasirinkome?

Mūsų komanda susitarė išbandyti skirtingus tiek pačių kurtus, tiek rekomendacijose pateikiamus instrumentus: Išlaužo pagrindinė mokykla – anketinę tėvų apklausą „Pirmų klasių ir naujai atvykusių į mokyklą mokymosi sunkumų, elgesio sutrikimų turinčių mokinių adaptacija mokykloje“, „Ažuolo“ pagrindinė mokykla – grupės interviu „Mokinių noro mokytis palaikymas ir stiprinimas“, Nemuno pradinė mokykla – anketinę apklausą apie mokinių lūkesčius dėl pagalbos jiems teikimo, „Žiburio“ gimnazija – mokinių anketinę apklausą pagal leidinyje „Mokyklų savęs vertinimo instrumentai ir jų naudojimo rekomendacijos“ pateiktus klausimynus.

Kodėl pasirinkome šiuos instrumentus?

Rinkomės įvairius įsivertinimo instrumentus, kad mūsų matymo laukas būtų platesnis, t. y. apklaustume ne tik profesionalus (mokytojus), bet ir klientus (tėvus, mokinius). Manome, kad mūsų pasirinkti

stebėjimo metodai padeda aiškintis egzistuojančias pagalbos mokiniui problemas ir mokyklos, ir paskiro mokytojo lygmenimis, sukaupti pasiūlymų ir pasirinkti veiksmingiausius būdus veiklai tobulinti. Anketinės apklausos leidžia per palyginti trumpą laiką sukaupti daug duomenų apie visų suinteresuotų mokyklos bendruomenės narių nuomones. Grupės interviu metodas leidžia išgirsti tų, kurių atžvilgiu bus priimami sprendimai, nuomones, požiūrius; stebėjimas leidžia įtraukti pačius mokinius į elgesio įsivertinimą. Stebėdami kitus ir išsakydami pastabas mokiniai kartu koreguoja ir savo elgesį.

Kaip instrumentas buvo kuriamas (adaptuojamas)?

Projekte dalyvaujančios mokyklos pasidalijo patirtimi apie jau taikytus ar tiesiog žinomus įsivertinimo instrumentus, o vėliau susitarė išbandyti viena kitos pasiūlytą variantą, darydamos prielaidą, kad toks žvilgsnis iš šalies bus objektyvus ir naudingas, o gautus duomenis bus galima palyginti tarpusavyje.

Renata Pavlavičienė, Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė
Rimvydas Zailskas, Prienų r. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjas

„Ažuolo“ pagrindinės mokyklos patirtis

Kaip vertiname savo rezultatus?

Pasirinktas instrumentas – grupės interviu. Interviu grupės nariai – 8 klasės mokiniai.

Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote?

Iš interviu paaiškėjo, kad:

- tėvai per daug moralizuoja, piktnaudžiauja skatinimu materialiai;
- vaikai nori, kad juos tėvai girtų už pastangas, o ne už gerus pažymius;
- vaikai užsisėdi per ilgai prie kompiuterio, neišsimiega, todėl per pamokas būna sunku susikaupti;
- vaikai patys įsitikinę, kad susikaupti pamokose trukdo dažni žaidimai mobiliuoju telefonu paslapčiomis nuo mokytojų;
- mokinių teigimu, mokytojai daugiau dėmesio skiria tiems, kurie gabesni, ir ne visada pakankamai įvertina mokinio pastangas, įdėtą darbą;
- mokinių nuomone, didžiausia bendraklasių pagalba pamokų metu, kai jie nesityčioja, nesišaiपो, kai atsakinėjama visai klasei ir suklystama, nes „tuomet labai blogai jautiesi, dar labiau sutrinki, visai neatsakai“.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Gauti grupės interviu rezultatai yra labai informatyvūs. Interviu naudingas dar ir tuo, kad leidžia sužinoti ne tik atsakymą į pateiktą klausimą, bet ir pateikia daugiau reikalingos informacijos mokyklos veiklai tobulinti. Pavyzdžiui, mokiniams svarbiausia ir didžiausia bendraklasių pagalba pamokoje – kad jie nesišaipto, kai atsakinėjama ir suklystama, arba kad patys mokiniai pripažįsta, jog susikaupti, rimtai dirbti per pamokas trukdo mobilieji telefonai. Ši interviu išvada padės įteisinti susitarimą mokykloje per pamokas nesinaudoti mobiliaisiais telefonais.

Grupės interviu metu niekas nenurodė (bent jau garsiai) svarbių motyvų: vidinio noro mokytis, noro konkuruoti su geriau besimokančiais (pavyzdžiui, broliais, seserimis ar pan.), ketinimo įrodyti sau, kad nuo pastangų priklauso geri rezultatai, noro gauti gerą įvertinimą, noro išmokti, daugiau sužinoti. Atsakymai, pavyzdžiui, „mokomės todėl, kad reikia, kad tėvai liepia“, rodo, jog aktualu numatyti mokinių mokymosi motyvacijos didinimo priemones: daugiau dėmesio pamokoje skirti dėstomos temos aktualumui, reikalingumui, praktinei naudai atskleisti, klasių auklėtojams organizuoti diskusijas apie mokymosi reikalingumą, dėmesį mokykloje sutelkti į mokinių profesinį informavimą.

Mokinių nuomone, „mokytojai daugiau dėmesio skiria tiems, kurie gabesni“, „ne visada mokytojai pakankamai įvertina mokinio pastangas, idėją darbą“, „daug darai, mokaisi, ruoši, o paskui gauni prastą įvertinimą, visai dingsta nuotaika, noras mokytis“.

Tokios mokinių mintys parodo, kad mokytojo matymas dar gana „siauras“. Mokytojas skuba įvertinti mokinį balu už galutinį rezultatą (o juk jam galėjo paprasčiausiai nepasisekti); vaikus tai labai nuvilia, jie jaučiasi nesuprasti, neįvertinti, pyksta. Tokiais atvejais mokiniai mąsto: „kam stengtis, vis vien niekas nepastebi“. Labai svarbu dirbti su mokytojais siekiant efektyvinti jų per pamokas taikomą mokinių vertinimo sistemą.

Grupės interviu metu mokiniams sunkiai sekėsi atsakyti į klausimą, kaip bendraklasiai prisideda prie sėkmingo tavo mokymosi. Kai kurie teigė niekada nesusimąstę, kad bendraklasiai kažkaip galėtų prisidėti prie sėkmės. Labiausiai akcentavo tai, kaip svarbu, kad niekas nesityčiotų (nebūtina atsakinėjant visai klasei, bet ir gavus prastą įvertinimą ar šiaip nepasisekus pamokoje). Akivaizdu, kad patyčių tema yra labai aktuali; panašu, kad tai trukdo geriau mokytis ir siekti geresnių mokymosi rezultatų. Svarbu, kad dalykų mokytojai per pamokas įvairintų mokinių veiklas, įtrauktų mokinius į aktyvų mokymąsi, organizuotų darbą grupėmis, mokymąsi padedant vieni kitiems.

Kokie yra sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus

Grupės interviu išvados aptartos per mokytojų tarybos posėdį. Pasiūlyta klasių auklėtojams per tėvų susirinkimus kalbėtis su tėvais apie tinkamus vaikų skatinimo mokytis būdus ir apie mokinio dienos režimo svarbą. Mokyklos administracija numatė sistemingą pamokų stebėjimą ir pagalbą mokytojams siekdama sustiprinti ugdymo turinio sąsajas su gyvenimo praktika ir aplinkybėmis.

Numatyta pakoreguoti mokyklos darbo tvarkos taisykles, įtraukiant punktus apie mobiliųjų telefonų naudojimosi pamokose ribojimą.

Mokyklos pagalbos specialistai numatė patyčių prevencijos priemones, o mokykloje veikianti vaiko gerovės komisija – tyrimą apie mokinių jauseną mokykloje.

Ko pasimokėme?

Ko pasimokėme pasirinkdami sritį:

- supratome, kad labai svarbus tėvų dalyvavimas teikiant pagalbą mokiniams; kad jis būtų tinkamas ir veiksmingas, reikia dirbti su tėvais (akcentuoti tinkamus vaikų skatinimo mokytis būdus, vaikų dienos režimo svarbą);
- išaiškėjo, kad aktuali mokytojo pagalbos kokybė pamokoje;
- supratome, kad per pamokas dar per mažai mokiniai įtraukiami į pagalbos vienių kitiems teikimą;
- labai aktuali tebėra patyčių tema.

Kurdami stebėjimo instrumentą:

- grupė turi būti nedidelė (5–7 mokiniai);
- klausimų turi būti ne per daug (ne daugiau kaip 5).

Taikydami instrumentą:

- svarbu yra tinkama interviu organizavimo aplinka;
- svarbu tinkamai apgalvoti ir organizuoti išvadų užrašymą, protokolavimą;
- taikydami instrumentą įsitikinome, kad labai svarbu yra kalbėtis. Pasidžiaugėme, kad mokiniai atvirai ir nuoširdžiai sakė nuomones. Supratome, kad turime dažniau ir sistemingiau organizuoti pokalbius bendruomenėje įvairiais lygmenimis.

Priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos srities

Atkreipėme dėmesį, kad svarbiausia mokyklos veikla yra **pamoka**. Ji negali būti nustumta į antrą planą. Administracija turi sistemingai rūpintis pamokos organizavimo kokybe, stebėti pamokas, konsultuoti mokytojus, dėmesį sutelkti į jų kvalifikacijos tobulinimą.

Irena Tarasevičienė, „Ažuolo“ pagrindinės mokyklos direktorė

Išlaužo pagrindinės mokyklos patirtis

Kaip vertiname savo rezultatus?

1. Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote?

Atlikta anketinė tėvų apklausa „Pirmų klasių ir naujai atvykusių į mokyklą mokymosi sunkumų, elgesio sutrikimų turinčių mokinių adaptacija mokykloje“ (pagal adaptuotą Nemuno pradinės mokyklos klausimyną). Buvo apklausta dešimties pirmokų, vieno septintoko, trijų penktokų, vieno antroko, vieno trečiojo tėvai (kurių vaikai naujai pradėjo mokytis mokykloje) ir dešimt tėvų, kurių vaikai mokosi pagal adaptuotas programas (iš viso – 26 tėvai).

Susumavus anketinės apklausos rezultatus paaiškėjo konkreti informacija apie naujai atvykusių į mokyklą, besimokančių pagal specialiąsias programas mokinių savijautą ir elgesį mūsų mokykloje. Anketinės apklausos analizė parodė: elgesys ir savijauta nepasikeitė 84,7 proc. mokinių (jie jaučiasi gerai); pasikeitė 15,3 proc. mokinių. Teiravomės, kaip pasikeitė. Įdomiausi atsakymai buvo: „išgyvena dėl pravardžiavimosi“; „jaučiasi per lėtai dirbanti, bet stengiasi“; „didesni ateina skriausti“; „auklėtoja padėjo susirasti draugą“.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti?

Rezultatai pakankamai informatyvūs, nes apklaustųjų skaičius nedidelis. Kiekvienos klasės tėvų rezultatus išsianalizavo 1, 2, 3, 5, 7 klasių vadovai. Analizės rezultatai, aptarti vaiko gerovės komisijoje su specialistais ir auklėtojais, bus pristatyti mokytojų tarybos posėdyje, kuriame bus aptariama mokinių adaptacija minėtose klasėse.

Kokie yra sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus

Pasitarus specialistams ir klasių vadovams tą pačią savaitę, kai buvo gauti anketos rezultatai, klasių vadovai ir socialinė pedagogė, direktorė skaudžius bendravimo klausimus (dėl pravardžiavimosi, vyresniųjų mokinių nedraugiško elgesio su jaunesniaisiais, draugų ignoravimo) aptarė individualiai su suinteresuotais mokiniais.

Projekto „Saugi mokykla“ dalyviai (37 mokiniai ir 6 mokytojai) tradicinio „Ateities“ seminaro metu šiais mokslo metais sprendė minėtos anketinės apklausos ir 2010 metų veiklos įsivertinimo išryškintas patyčių ir bendravimo problemas. Pasiūlyta naujų idėjų. Jos bus įtrauktos į 2011–2012 m. m. mokyklos veiklos programą.

Ko pasimokėme pasirinkdami „Pagalbos mokiniui“ sritį:

- įsitikinome, kad pagalba mokiniui mokyklose teikiama nesistemingai, tai yra ne visada laiku susitariama dėl pagalbos teikimo iš anksto, dar neiškilus problemai;

- klasių vadovams aptariant tyrimo išvadas tapo aišku, kad pagalba neteikiama, kai laiku nesusitariama, kas ir ką darys;
- trūksta informacijos (maždaug 10 proc. mokytojų pamiršta apie problemas pranešti kolegai, užrašyti šią informaciją į elgesio stebėjimo lapus).

Ko pasimokėme kurdami stebėjimo instrumentą:

- anketos turi būti trumpos;
- labai padeda galimi atsakymai;
- anketų klausimų formuluotes reikia pakoreguoti mokyklos psichologui.

Ko pasimokėme taikydami instrumentą:

- apklausą geriausia vykdyti per klasių tėvų susirinkimus (tuomet anketos grįžta visos ir laiku);
- jei greta būna anketos pateikėjas, tėvai gali paklausti, kas neaišku ją pildant;
- anketos rezultatus būtina pristatyti apklaustiesiems, specialistams, visiems pedagogams.

Ko pasimokėme priimdami sprendimą:

- sužinojus problemą būtina ją spręsti organizuotai ir operatyviai (mūsų mokykloje šias problemas sprendžianti vaiko gerovės komisija dirba reguliariai, rinkdamasi vieną kartą per savaitę);
- atsiradus probleminei situacijai bendradarbiauti mokyklos specialistams ir tėvams;
- būtina išsakytas nuomones ir idėjas įtraukti (pagal galimybes) į veiklos planą: mėnesio (mažoms problemoms spręsti), metinį, strateginį (didelėms problemoms spręsti).

Rasa Žilinskienė, Prienų rajono Išlaužo pagrindinės mokyklos direktorė

Nemuno pradinės mokyklos patirtis

Kaip vertiname savo rezultatus? Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote?

Apklausoje dalyvavo 63 trečių klasių mokiniai. Gauti informatyvūs atsakymai apie tai, kiek naudingas yra mokykloje 14 metų organizuojamas kryptingas meninis (muzikinis) ugdymas, kaip dažnai pradinukai sulaukia pagalbos iš bendraamžių, mokytojos, specialistų. Iš atsakymų galima suprasti, kad trečiokai supranta ir vertina specialistų pagalbą. Mokinių pasitikėjimas savo jėgomis skatinamas nuolat pagiriant juos už kiekvieną sėkmę. Trečiokai dar mažai naudojami papildomomis konsultacijomis po pamokų. Darome išvadą, kad pamokų metu dirbama veiksmingai.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Atsakymą į pirmąjį klausimą panaudojome trečiose klasėse formuodami kryptingo meninio (muzikinio) ugdymo grupes. Buvo galvojama apie tris grupes, o atlikus tyrimą ir pasitarus su mokinių tėvais ir muzikos mokytoja pakako dviejų grupių visiems mokiniams (44).

Kokie yra sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus

Aptardami tyrimo rezultatus atkreipėme mokytojų dėmesį į didesnį mokinio pastangų akcentavimą per pamokas ir jų įvertinimą. Rekomendavome mokytojoms aptarti su mokiniais, kuo jie per pamokas gali labiau vienas kitam padėti.

Ko pasimokėme pasirinkdami sritį?

Pasirinkome sritį, kuri mums yra aktuali – 2010 metų veiklos įsivertinimo duomenys rodo, kad gausėja vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų: 2008–2009 m. m. socialinio pedagogo stebimi buvo 7,9 proc. (iš 315) mokinių, 2009–2010 m. m. – 8,8 proc. (iš 317) mokinių, o 2010–2011 m. m. – jau 9,2 proc. (iš 304) mokinių. Kiekvienoje klasėje yra po 2–3 mokinius, turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų. Mokytojams tai yra savotiškas iššūkis, nes būtina keisti mokymo metodus ir bendravimo su šeimomis būdus.

Ko pasimokėme kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą?

Kurdami instrumentą ir jį išbandydami supratome, kaip svarbu tinkamai suformuluoti klausimus, kad atsakymai būtų informatyvūs. Anketos klausimai pradinį klasių mokiniams turi būti labai aiškūs ir suprantami.

Ko pasimokėme taikydami instrumentą?

Duomenų apdorojimo etape supratome, kad dar reikia tobulinti informacinių technologijų naudojimo kompetencijas.

Ko pasimokėme priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos srities?

Tikslinga priimant sprendimą dėl tobulintinos srities įtraukti tuos pedagogus, kurių klasių mokiniai dalyvavo anketinėje apklausoje. Mes kartu su jais diskutavome metodiniame pasitarime, pasikvietę ir pagalbos specialistus (psichologą, socialinį pedagogą, logopedą) – pasidžiaugėme tyrimų metu išryškintais pozityviais aspektais, tarėmės dėl tobulintinių.

Angelė Vasiliauskienė, Prienų Nemuno pradinės mokyklos direktorė

„Žiburio“ gimnazijos patirtis

Kaip vertiname savo rezultatus?

Kokie yra adaptuoto instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote?

Daugumai gimnazistų patinka klasė („ko gero, sutinku“ atsakė 59 proc., „visiškai sutinku“ – 26 proc.), mokykloje jie turi gerų draugų („ko gero, sutinku“ atsakė 9 proc., „visiškai sutinku“ – 79 proc.) ir tarp bendraamžių jaučiasi saugiai („ko gero, sutinku“ atsakė 41 proc., „visiškai sutinku“ – 44 proc.). Šiek tiek išsiskyrė nuomonė apie šaipymąsi, galimybę drąsiai išsakyti savo nuomonę ir mergaičių ir berniukų bendravimą.

Džiugu, kad dauguma mokytojų noriai bendrauja su mokiniais („ko gero, sutinku“ atsakė 50 proc., „visiškai sutinku“ – 41 proc.), dėmesingai išklauso jų („ko gero, sutinku“ atsakė 50 proc., „visiškai sutinku“ – 44 proc.), rūpinasi, kad gerai jaustųsi („ko gero, sutinku“ atsakė 62 proc., „visiškai sutinku“ – 24 proc.). Apie pusę mokinių patvirtino, kad jie nebijo pamokose suklysti, ir mokytojai teisingai elgiasi su visais mokiniais. Išryškėjo nuomonė, kad ir mokytojais, ir auklėtojais galima pasitikėti. Mokiniai nesutaria, ar mokytojai pakankamai dažnai juos pagiria.

Dauguma mokinių palankiai vertina gimnazijos pastangas dėl patyčių, žalingų įpročių prevencijos („ko gero, sutinku“ atsakė 29 proc., „visiškai sutinku“ – 35 proc.) ir mokytojų teikiamą pagalbą mokymosi sunkumų turintiems mokiniams („ko gero, sutinku“ atsakė 50 proc., „visiškai sutinku“ – 24 proc.).

Suprantamas ir pateisinamas mokinių nenoras viešumos, kai jie kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą ar psichologą (į klausimą „jei kreipčiausi į socialinį pedagogą ar psichologą, nenorėčiau, kad apie tai žinotų kiti mokiniai“ 15 proc. atsakė „ko gero, sutinku“ ir 59 proc. „visiškai sutinku“). Šiek tiek neramu dėl to, kad nors dauguma mokinių gerai pažįsta mokyklos psichologą (32 proc. atsakė „ko gero, sutinku“ ir 53 proc. „visiškai sutinku“) ir socialinį pedagogą (35 proc. atsakė „ko gero, sutinku“ ir 47 proc. „visiškai sutinku“), savo problemų namie ar su bendraamžiais spręsti nepatikėtų net specialistams (į klausimą „jei turėčiau problemų (namie, su bendraamžiais ir pan.), kreipčiausi pagalbos į mokyklos socialinį pedagogą“ 38 proc. mokinių atsakė „visiškai nesutinku“ ir 26 proc. – „ko gero, nesutinku“. Į klausimą „jei turėčiau problemų (namie, su bendraamžiais ir pan.), kreipčiausi pagalbos į mokyklos psichologą“ 41 proc. mokinių atsakė „visiškai nesutinku“ ir 29 proc. – „ko gero, nesutinku“.

Dauguma mokinių žino, kokius dalykus mokytis ir kokius egzaminus laukti, kad įgytų norimą profesiją (35 proc. atsakė „ko gero, sutinku“ ir 35 proc. „visiškai sutinku“). Tai lemia individualiųjų planų pasirinkimus, o naudingų patarimų šiuo klausimu sulaukia dažniausiai iš tėvų. Tačiau dėl profesinio informavimo naudingumo ir mokytojų patarimų renkantis mokomuosius dalykus nuomonės išsiskiria. Natūralu, kad dauguma mokinių šiame amžiuje dar nežino, kur toliau mokysis baigę mokyklą.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Gauti rezultatai patvirtino tai, ką intuityviai jautėme visada. Manau, kad jie labai informatyvūs. Džiaugiamės tuo, kas yra išties gerai: tarpusavio santykiai, rūpestingumas, vertybinės orientacijos, savarankiškumas ir atsakomybė priimant sprendimus. Planuodami kitų mokslo metų veiklą balandžio–birželio mėnesiais būtinai atkreipsime dėmesį į profesinį informavimą, tolerancijos puoselėjimą, tėvų, mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų mokymus, formuojamąjį vertinimą. Aptarsime minėtus klausimus metodinėse grupėse, gimnazijos mokinių seime ir numatysime konkrečius veiksmus ir priemones jiems spręsti.

Kokie yra sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus

Jau šiais mokslo metais yra numatyta stiprinti tėvų savanorystę supažindinant mokinius su profesijomis; bus peržiūrėti individualieji ugdymo planai, kurie buvo sudaromi pagal profesinius ketinimus. Tėvai įtraukti į tradicinių švenčių „Juozinės“, „Šeimos šventė“, „Advento vakaronė“, „Užgavėnės“ organizavimą. Per „Profesijų dienas“ tėvai bus kviečiami padirbėti profesijų mokytojais.

Gimnazija kartu su „Ažuolo“ pagrindine, Nemuno pradine mokykla ir LieDM asociacija vykdo projektą „Bendravimas – vertybė“. Yra numatyti seminarai tėvams, mokiniams ir mokytojams apie asmenybės raidos pažinimą, bendravimą įvairiais amžiaus tarpsniais, vertybinių orientacijų formavimo ypatumus. Tikimės, kad amžiaus tarpsnių psichologijos žinios, bendravimo žaidimai ir bendradarbiavimo pratimai padės geriau pažinti vieniems kitus, stiprinti gimnazijos bendruomenę, ryšius tarp trijų mokyklų bendruomenių.

Atnaujinama gimnazijos vertinimo sistema. Numatoma mažiau dėmesio skirti apibendrinamajam vertinimui: atsisakyta metinių keliamųjų įskaitų, diskutuojama dėl bandomųjų egzaminų prasmės. Mokytojai privalės su mokiniais aiškiau susitarti dėl vertinimo kriterijų ir jų laikytis, motyvuoti mokinius mokymuisi vertinant kaupiamaisiais balais.

Ko pasimokėme pasirinkdami sritį?

Stabtelėjome ir atsigręžėme į mokymąsi. Tai, kad mokiniai gimnazijoje jaučiasi gerai, yra pakankama priežastis keisti tas sritis, kuriose jiems reikia pagalbos: mokinius reikia drąsinti, padėti jiems kurti ateities planus ir stiprinti pasitikėjimą suaugusiaisiais.

Ko pasimokėme kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą?

Instrumentas geras. Jį galima naudoti ir visą, ir dalimis. Visas instrumentas susideda iš trijų klausimų – mokiniams, tėvams ir mokytojams. Kadangi 16 metų ir vyresni mokiniai yra pakankamai savarankiški, mums labiausiai rūpėjo jų nuomonė apie gimnazijoje vykdomą pagalbą mokiniui, todėl

pasirinkome tik klausimyną mokiniams. Nekėlėme sau tikslo išsiaiškinti mokinių problemas mokykloje, todėl klausimyno dalies „Mokinių problemos mokykloje“ atsisakėme. Daugiausia diskusijų sukėlė vartojama „klasė“ sąvoka, nes trečiokai kartu su klase pamokų nelanko, jie mokosi grupėmis pagal pasirinktus dalykus ir dalykų kursus. Įvertinome, kad vien formalus pakeitimas „klasė“ į „grupė“ sukurtų dar daugiau painiavos ir tikėjome tuo, kad mokslo metų pradžioje atsakinėdami į klausimus jie labiau remsis praėjusių metų patyrimu, kai dar mokėsi klasėse.

Ko pasimokėme taikydami instrumentą?

Patikimiau yra pateikti popieriuje išspausdintus klausimynus, nes tada daugiau jų grąžinama. Praėjusiais metais anketų grįžo daugiau, nes buvo panaudotas elektroninis dienynas. Šiomet paslaugos teikėjai dar labiau patobulino sistemą taip, kad *Google* apklausos realizuoti negalima. Norint užtikrinti, kad apklausoje dalyvautų tik mūsų mokyklos mokiniai, teko naudotis gimnazijos informacine sistema „E-tinklas“.

Ko pasimokėme priimdami sprendimą dėl tobulintinos srities?

Anksčiau sprendimai taip pat rėmėsi stebėjimų rezultatais: po pirmojo pusmečio ruošdamiesi posėdžiui vykdėme tėvų apklausą „Kuriame savo mokyklą – 1“, organizavome interviu su gimnazistais „Kodėl mokiniai renkasi „Žiburio“ gimnaziją“, o baigiantis mokslo metams mokytojai, mokiniai ir tėvai pildė anketą „Kuriame savo mokyklą – 2“, kurioje visi įvertino metinės veiklos programą, pateikė siūlymus kitiems mokslo metams. 98 proc. gimnazijos mokytojų ir visi administracijos nariai dalyvavo „Microsoft“ kompanijos programos „Partneriai mokyme“ mokyklų tyrime apie taikomus aktyviojo mokymo metodus ir informacines komunikacines technologijas. Pasirinkti prioritetai buvo teisingi: mokymo diferencijavimas, kompetencijų ugdymas, mokymo programų įvairovė ir darbo vietų gerinimas. Tai patvirtino ir šios apklausos rezultatai.

Aidas Aldauskas, Prienų „Žiburio“ gimnazijos direktorius

8 priedas

Šiaulių miestas

Komandos sudėtis

Vardas, pavardė,	Darbovietė, pareigos	Kontaktai
Ligita Kukanauzienė	Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinės mokyklos direktorės pavaduotoja ugdymui	ligita70@gmail.com
Irena Ričkuvienė	Šiaulių Jovaro progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui	irenaric@takas.lt
Sonata Dedūraitė	Šiaulių Didždvario gimnazijos veiklos stebėsenos poskyrio vedėja	sonata@dg.su.lt
Rimantas Marcinkus	Šiaulių m. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotojas ugdymui	r.marcinkus@siauliai.lt

Atlikta analizė

Nagrinėjimui pasirinkta mokyklos veiklos / srities tema „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“.

Nagrinėjimui pasirinkto mokyklos veiklos / srities pagrindimas

Šiaulių miesto komanda pasirinko problemą „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“. Šią problemą pasirinkome atsižvelgdami į tarptautinių TIMSS ir PIRLS tyrimų rezultatus. Mūsų mokyklose dažniausiai daromos mokinių mokymosi pasiekimų rezultatų (pusmečio, metinių, kelerių mokslo metų) palyginamosios analizės, o mokinių gebėjimų pritaikyti turimas žinias analizės tik bandoma atlikti.

Mokinių pasiekimus lemia įvairūs veiksniai, tarp kurių – ir mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias. Iš pokalbių su mokiniais paaiškėjo, kad teorinių dalyko žinių daugumai mokinių pakanka – jie žino, kur ieškoti reikiamos informacijos. Sunkiau sekasi atlikti užduotis, pagal kurias reikia susieti įvairių dalykų žinias, apibendrinti, išskirti tai, kas svarbiausia, nustatyti priežastis ir pan.

Nustatėme pasirinktos nagrinėti problemos „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“ priežastinius ryšius. Mūsų manymu, pasirinktos problemos „Achilo kulnas“ – mokytojo kompetencijos, t. y. mokytojo gebėjimai per pamoką planuoti ir organizuoti veiklą, įvertinti klasės ir kiekvieno mokinio mokymosi ypatumus, plėtoti dalykų ryšius ir kt. Paanalizavus ilgalaikius, teminius planus pastebėta, kad kai kurie mokytojai ugdymo turinį planuoja atsižvelgdami į vadovėlio turinį, o ne į bendrąsias programas. Mažai dėmesio skiriama tarpdalykinei ir mokymosi mokytis programos integracijai. Iš mūsų komandos narių mokyklose stebėtų pamokų nustatyta, kad jose dažnai vyrauja mokytojo veikla: nuo pamokos uždavinio iškėlimo iki apibendrinimo. Tai buvo konstatuota ir kai kurių mokyklų išorės vertinimo ataskaitose. Menkai ugdomas mokinių kritinis mąstymas (analizuoti, lyginti, interpretuoti, apibendrinti, komentuoti, pagrįsti ir pan.).

Nagrinėjimui pasirinktos mokyklos veiklos / srities analizės forma:

Analizuojama srities tema	Veiklos rodiklis	Stebėjimo metodas	Kas yra stebima (kokie žmonės, kokia veikla)?	Kas yra fiksuojama (kokie klausimai)?	Kas (kokie žmonės) pasinaudos sukauptais duomenimis?
2. Ugdymas ir mokymas (Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias)	2. 2. Pamos organizavimas	Planų analizė	Analizuojami ilgalaikiai, trumpalaikiai ar teminiai planai	1. Dalyko ugdymo turinys ir bendrųjų programų (BP) dermė. Kokie yra bendrieji susitarimai dėl planavimo ir kaip jų laikomasi? Ar planai rengiami atsižvelgiant į konkrečios klasės mokinių gebėjimus ir poreikius? (Ar mokytojai pritaiko bendrąsias programas konkrečių mokinių (klasių) poreikiams?) Ar planuojami mokinių pasiekimai? (Ar planuose galima pamatyti, kad bus siekiama įvairių mokinių pasiekimų?) Ar mokytojai pritaiko mokyklos keliamus ugdymo tikslus ir uždavinius pagal atskirų mokinių poreikius? 2. Dalyko ugdymo turinio integracija: Ar planuodami ugdymo procesą mokytojai bendradarbiauja (tariasi) su kolegomis? Ar mokytojai, dėstantys toje pačioje klasėje, aptaria mokinių pasiekimus pagal bendrąsias programas? Ar dalyko ugdymo turinyje atsispindi Mokymosi mokyti integruojamosios programos nuostatos? 3. Planų koregavimas, tobulinimas: Ar prireikus ugdymo turinio planai yra peržiūrimi ir keičiami atsižvelgiant į mokinių mokymosi tempą, rezultatus, kitus poreikius?	Mokyklos vadovai, metodinės grupės (metodinė taryba, ugdymo skyriai)

		Pokalbiai	Metodinių grupių pirminkai, mokytojai	Kuo remiatės planuodami ugdymo turinį? Ar bendradarbiauja mokytojai planuodami ugdymo turinį? Jeigu taip, kaip tai vyksta? Kokie yra susitarimai mokykloje dėl ugdymo turinio planavimo? Kaip planuose atsispindi vaikų, turinčių įvairius gebėjimus, ugdymas? Kas fiksuojama planuose (pavyzdžiui, gebėjimai, pasiekimai, kontroliniai, tarpdalykiniai ryšiai)? Kaip nustatote mokinių gebėjimus? Kaip parenkate užduotis konkrečiai klasei?	Mokytojai
		Stebėjimas	Mokytojų ir mokinių veikla pamokoje	Stebėjimo tikslas – mokinių gebėjimų pritaikyti turimas žinias ugdymas. 1. Pamokos organizavimas Ar pamokos pradžioje susitariama, ko ir kaip mokysimės, koks turėtų būti pamokos rezultatas? Ar pamokos uždavinys orientuotas į laukiamą rezultatą, pasiekimą? 2. Pamokos turinys Ar mokytojas planuojamas naujas žinias sieja su jau mokinių turimomis? 3. Veiklų, užduočių ir mokymosi priemonių skyrimas. Ar jos atitinka pamokos uždavinį? Ar mokytojai per pamoką skiria įvairias užduotis (pagal mokinių patirtį, poreikius ir gebėjimus)? 4. Mokinių išitraukimas, aktyvumas pamokos metu.	

2.4. Mokymo- si kokybė	2.4.2. Mokėji- mas mokytis	Fokusuotos grupės disku- sijos metodas	Pokalbiai su mokinių grupe(-ėmis)	Ar žinai, koks yra tavo mokymosi stilius? Ar prieš rinkdamasis užduotis ir vei- klas įvertini savo gebėjimus? (Ar gali nurodyti stipriąsias ir tobulintinas sri- tis?) Ar mokytojas žino Tavo stipriąsias ir tobulintinas sritis? Ar mokytojas padeda įveikti tobulin- tinas sritis ir kaip? Ar mokydamasis naujų dalykų sieji juos su jau turimais gebėjimais? Ar aktyviai dalyvauji pamokose? Ar prašai mokytojo papildomai pa- aiškinti tai, ko nesupratai? Ar planuoji savo mokymosi veiklą?	Mokiniai, mokyklos vadovybė, mokytojai
---------------------------	-------------------------------	--	---	---	---

Šiaulių Jovaro progimnazija

Šiaulių miesto komanda pasirinko problemą „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“.

Kaip vertiname savo rezultatus?

Kokie yra sukurto (adaptuoto) instrumento naudojimo rezultatai? Ką gavote:

- kai kurie mokytojai ugdymo turinį planuoja atsižvelgdami į vadovėlio turinį, o ne į bendrąsias pro-
gramas;
- kai kuriems mokytojams planuoti veiklą pamokoje, įvertinti klasės ir kiekvieno mokinio mokymosi
ypatumus, plėtoti tarpdalykinius ryšius ir kt. yra sudėtinga;
- mokytojai, pagalbos specialistai glaudžiau bendradarbiauja, kai patiria rimtų problemų (vaiko moky-
mosi, elgesio) arba kai ugdymo plane (skirtos pamokos) numatyta dalykų integracija;
- mokymosi mokytis programos integracija iš dalies nepasiteisina, nes mokytojui vis dar yra svarbu
dalyko dėstymas.

Kiek gauti rezultatai yra informatyvūs? Kaip juos galite panaudoti sprendimams tobulinti / mokyklos veiklai keisti?

Gauti rezultatai patvirtino skyrių vedėjoms tai, ką pastebėjo analizuodami mokytojų ilgalaikius, trum-
palaikius ar teminius planus. Tie mokytojai, kurie planuoja savo veiklą temai ar kasdienei veiklai ir
yra gerai susipažinę su bendrosiomis programomis, turi daugiau kompetencijų planuoti, stebėti vaiko
mokymosi pažangą.

Kokie yra sprendimai? Nurodykite tobulinimo veiksmus:

- tikslinga gerosios patirties sklaida;
- skyrių vedėjų individualus darbas su mokytojais, numatant tobulinimo žingsnius;
- mokytojų kvalifikacijos kryptį numatymas;
- metodinių grupių veiklos tobulinimas.

Ko pasimokėme pasirinkdami sritį?

- Veiksmingesnė veikla tada, kai pasirenkama problema ir ieškoma būdų šiai problemai išspręsti, taip pat nustatyti priežastinius ryšius („Achilo kulnas“).
- Prieš priimant sprendimus, kokią problemą pasirinkti giluminiam vertinimui (jei jos yra kelios), būtina aptarti: kiek tai yra aktualu mokyklai šiandien, bandyti ieškoti priežastinių ryšių, kas atsitiktų, jei neatliktume giluminio vertinimo.
- Surikiuoti pokyčius pagal svarbą: ką galima padaryti pirmiausia, t. y. greičiausiai ir lengviausiai įgyvendinti; numatyti priemones įvairiais lygmenimis: mokytojui, pagalbos specialistui, metodinės grupės vadovui, skyriaus vedėjui, pavaduotojui, direktoriui, mokiniui, tėvui (globėjui, rūpintojui); numatytas priemones planuoti įvairiais lygmenimis: metodinėse grupėse, vaiko gerovės komisijoje, ugdymo planuose, metiniame veiklos ir strateginiuose planuose.

Ko pasimokėme kurdami (adaptuodami) stebėjimo instrumentą?

Įsitikinome, kad turime:

- tiksliai apsibrėžti ribas, t. y. ko norime ir ką turime sužinoti;
- nenukrypti nuo tikslo;
- pasirinkti tinkamus metodus.

Ko pasimokėme taikydami instrumentą?

- Visada turėti tikslą prieš akis ir nenukrypti nuo jo, ypač pasirinkus pokalbio, diskusijos metodus.
- Daugiau realios informacijos gaunama tiesiogiai kalbant su žmonėmis, o ne anketuojant.

Ko pasimokėme priimdami sprendimą(-us) dėl tobulintinos srities?

- Tinkamai organizuoti vertinimo procedūras ir pasirinkti tinkamus instrumentus reikiams duomenims surinkti.
- Apmąstyti, kokius duomenis jau turime ir galime jais pasinaudoti.

Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinė mokykla

Kaip vertiname savo rezultatus? Ko pasimokėme?

Nagrinėjimui buvo pasirinkta mokyklos veiklos / srities tema „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“. Pasirinkome išbandyti fokusuotos grupės diskusijos metodą pokalbyje su aštuntų klasių mokiniais. Šį metodą taikėme tikėdamiesi išsiaiškinti mokinių mokėjimą mokytis. Buvome suformulavę preliminarinius klausimus, pasirinkę pokalbio kryptis. Pavyko pasikalbėti su mokiniais (atskirose grupėse pokalbiuose dalyvavo 48 mokiniai) ir gauti informacijos apie mokinių mokėjimą mokytis. Skirtin-gose grupelėse teko improvizuoti ir keisti klausimus atsižvelgiant į tai, ar mokiniai (pagal gebėjimus, bendrąjį išprusimą) aiškiai suvokia, ko klausiama. Dalis apklaustų mokinių teigė, kad niekada nėra girdėję apie mokymosi stilius. Išsiaiškinę, kas tai yra, mokiniai atsakymus pakeitė. Dauguma mokinių teigė, kad yra girdėję apie mokymosi stilius. Manome, kad fokusuotos grupės diskusijų metodas suteikia daug naudingos informacijos. Pokalbiai patvirtino, kad mūsų komandos numatytas problemų krepšelio „Achilo kulnas“ – mokytojo kompetencijos – tiksliai nenurodytas. Mokiniai teigė, kad mokytojai per pavienes pamokas tyrė mokinių mokymosi stilius, apie tai mokiniams plačiau nepasakojo, neišaiškino, kaip (pagal mokymosi stilių) būtų lengviau mokytis. Pagalbos mokantis mokytis keliems mokiniams teikia tėvai, seneliai. Dauguma mokinių žino savo stipriąsias ir tobulintinas sritis mokantis, tačiau mokytojai retai suteikia progų rinktis užduotis (t. y. veikla menkai individualizuota ir diferencijuota ir pagal mokinių gebėjimus, ir pagal poreikius), nes, mokinių manymu, tik keli mokytojai gerai žino, kas lengvai ir sunkiai sekasi kiekvienam mokiniui. Po pamokų dauguma mokinių planuoja savo veiklą, užsiėmimus, namų darbų atlikimą. Apibendrinę gautus duomenis galime teigti, kad mokytojai retai pritaiko ugdymo turinį, mokymo būdus ir metodus individualiems mokinių poreikiams, planuodami veiklas pamokose vadovaujasi programomis ir mokymo priemonėmis, retai atsižvelgia į konkrečios klasės, grupės, pavienių mokinių poreikius ir mokymosi galimybes. Mokiniais trūksta įgūdžių savarankiškai pasirinkti mokymosi strategijas.

Numatėme, kad apklausos duomenimis galės pasinaudoti patys mokiniai, mokytojai ir mokyklos vadovai. Mokiniais po apklausos pateikta grįžtamoji informacija: aptarti ir apibendrinti apklausos rezultatai, suplanuotos tikslinės klasių valandėlės (apie mokymosi stilius, mokymosi strategijas ir veiklų planavimą). Numatyta metodinė diena mokytojams. Kuruojantys vadovai susitarė stebimose pamokose atkreipti dėmesį į pamokos planavimą, veiklos organizavimą, integruojamosios mokymosi mokytis programos vykdymą ir mokinių gebėjimus mokytis.

Kurdami stebėjimo instrumentą (pokalbyje su mokiniais per fokusuotos grupės diskusijas) susitarėme, kad numatyti klausimai tėra gairės pokalbiui ir juos privalu pritaikyti pagal mokinių amžių, jų turimas žinias ir mokyklos (klasės, grupės) kontekstą. Sąmoningai nepasirinkome anketavimo raštu.

Taikydami instrumentą stengėmės nenukrypti nuo pasirinktos temos – mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias ir surinkti informaciją, susijusią tik su pasirinkta vertinimo sritimi.

Planų analizė

Nagrinėjimui buvo pasirinkta mokyklos veiklos / srities tema „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“. Vertindami pamokos organizavimą pasirinkome ilgalaikių, trumpalaikių ar teminių planų analizę. Manome, kad viena iš tobulintinų mokytojo veiklos sričių yra planavimas. Mokykloje svarbu susitarti ne tik dėl plano kaip dokumento, bet ir planavimo kaip nenutrūkstanto proceso. Analizuodami mokytojų parengtus planus kreipėme dėmesį į tris pagrindinius, mūsų manymu, dalykus, susijusius su nagrinėjama sritimi: planų dermę su bendrosiomis programomis; planavimą atsižvelgiant į konkrečius mokinių gebėjimus ir poreikius; planuose vykdomas korekcijas. Svarbu buvo išsiaiškinti, ar dalykų ugdymo turinys dera su bendrosiomis programomis. Įvairių mokyklų mokytojų planai šiek tiek skiriasi. Tai priklauso nuo susitarimų. Prieš taikant šį metodą svarbu žinoti, kokie susitarimai dėl planavimo priimti mokykloje, kaip derinami planai. Planuose retai dera bendrosiose programose numatyti mokinių gebėjimai ir mokymo priemonių siūloma mokomoji medžiaga. Mokytojai dažniau orientuojasi į vadovėlių medžiagą nei į planuose numatytus bendruosius mokinių gebėjimus (t. y. pamokos pagrindu dažniau tampa mokymo priemonės negu bendrosiose programose numatyti mokinių gebėjimai). Retai planai rengiami atsižvelgiant į konkrečios klasės, grupės mokinių poreikius, dar rečiau planuose atsispindi veiklos, užduočių diferencijavimas ir / ar individualizavimas pagal mokinių gebėjimus. Dažniausiai planuose numatyti su konkrečiu ugdymu dalyku susiję uždaviniai, rečiau planuojant atsižvelgiama į mokyklos numatytus prioritetus. Šioje dalyje mums buvo svarbu įžvelgti, ar planai rengiami formaliai, ar derinamos bendrosios programos ir mokymo priemonės, o svarbiausia – ar atsižvelgiama į skirtingus mokinių poreikius, jų gebėjimus, mokymosi stilius ir pan. (kaip tai daroma). Kitas aspektas, kurį ketinome apžvelgti, buvo dalykų ryšių planavimas, integruojamųjų ir prevencinių programų, projektyinės veiklos, integruotų pamokų numatymas. Planuose dažniausiai minima, kad bus integruojamos įvairios (pagal susitarimus mokykloje) programos, tačiau nagrinėjant įvairių dalykų tos pačios klasės ir to paties laikotarpio planus pastebėta, kad dalykų ryšių juose visuose nėra (pavyzdžiui, numatyta, kad konkreti lietuvių kalbos pamoka ar pamokų ciklas bus integruojama su informacinių technologijų ir užsienio kalbos mokomaisiais dalykais, tačiau tai nurodoma tik lietuvių kalbos mokytojų pateiktuose planuose). Manome, kad dalykų ryšiai planuojami formaliai. Mokytojai dažniau mokinių pasiekimus aptaria metodinėse grupėse arba pokalbiuose su klasių auklėtojais, tačiau retai tai daro toje pačioje klasėje dirbantys mokytojai. Planuose labai retai atsispindi integruojamųjų programų planavimas (mus labiau domino integruojamoji mokymosi mokytis programa). Mokytojai savo planuose pastabas rašo retai. Dažniausiai nurodomas laikotarpis, kai pamokos nevyko dėl šalčio, gripo epidemijos ir kt. Rečiau planai koreguojami atsižvelgiant į mokinių pasiekimus ir įgytas kompetencijas. Dalyje planų nenumatyta vietos planui koreguoti.

Pasirinkus tokį vertinimo metodą svarbu gerai žinoti susitarimus dėl planavimo, stebėti, ar jų paisoma, atsižvelgti į mokyklos tipą, nes planų struktūra ir juose fiksuojami dalykai priklauso ir nuo mokyklos tipo (pavyzdžiui, kas planuojama pradinė klasių ugdymui, netiks gimnazijos klasių mokiniams). Planų analizė patvirtino, kad dalis mokytojų ugdymo turinį planuoja pagal mokomųjų priemonių medžiagą, mažai dėmesio skiria dalykų integracijai, integruojamosioms bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymo programoms, veiklai ir užduotims pritaikyti skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniams. Daugeliu atvejų mokytojai naudojami interneto erdvėje pateiktais planų pavyzdžiais, bet jų nepritaiko konkrečioms savo klasių mokiniams, jų poreikiams ir gebėjimams.

Manome, kad planų analizės rezultatai suteikia informacijos mokytojams ir vadovams, nes parodo organizacijos suvokimą apie planavimą, turimas mokytojų kompetencijas, planų dermę su konkrečia veikla per pamokas.

Šiaulių Didždvario gimnazija

Nagrinėjimui pasirinkta mokyklos veiklos tema „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“. Analizuota srities tema – „Mokymosi kokybė“, analizuotas veiklos rodiklis – „Mokėjimas mokytis“. Tyrimui atlikti pasirinktas mokinių fokusuotos grupės diskusijos metodas.

Tyrimas atliktas 2011 m. spalio 24 d. Jame dalyvavo 8 mokiniai. Tyrimo metu analizuoti klausimai:

- ar mokiniai žino, koks yra jų mokymosi stilius;
- ar prieš rinkdamasis užduotis ir veiklą įvertina savo gebėjimus (ar gali nurodyti stipriąsias ir tobulintinas sritis mokantis);
- ar mokytojas žino mokinių stipriąsias ir tobulintinas sritis;
- ar mokytojas padeda įveikti tobulintinas sritis ir kaip;
- ar mokymdamiesi naujų dalykų sieja juos su jau turimais gebėjimais;
- ar aktyviai dalyvauja pamokose;
- ar planuoja savo mokymosi veiklą;
- ar prašo mokytojo papildomai paaiškinti tai, ko nesuprato.

Tyrimo išvados:

- mokiniai žino, koks yra jų mokymosi stilius; užduotims atlikti pasirenka jiems tinkamiausią mokymosi būdą;
- mokiniai geba įvertinti savo gebėjimus, išskirti stipriąsias ir tobulintinas mokymosi sritis;

- mokytojai žino mokinių stipriąsias ir tobulintinas sritis, užduotis stengiasi parinkti pagal mokinių gebėjimus, poreikius;
- dauguma mokytojų, pastebėję mokinių mokymosi spragas, stengiasi kiekvienam individualiai paaiškinti tai, kas nesuprasta; dalis mokytojų patiki gabiesiems mokiniams konsultuoti silpniau besimokančius mokinius;
- mokiniai, mokydamiesi naujų dalykų, dažniausiai sieja juos su jau turimomis žiniomis ir gebėjimais (tai tiesiogiai priklauso nuo konkrečios temos ir mokytojo pasirinktų darbo metodų, temos išdėstymo);
- mokinių aktyvumas per pamokas tiesiogiai priklauso nuo mokytojo (darbo stiliaus, metodų, gebėjimų perteikti medžiagą bei valdyti klasę) ir kitų klasės mokinių (susitarimų laikymosi, drausmės, konkurencijos); įtakos mokinio aktyvumui turi jo nuotaika, fizinės aplinkybės (savijauta), klasės mikroklimatas;
- dauguma mokinių planuoja savo mokymosi veiklą, bet dėl per didelio krūvio jis dažnai būna neveiksmingas;
- pagrindinė kliūtis, trukdanti veiksmingai planuoti mokymosi veiklą, yra pamokų tvarkaraštis (netolygus pamokų pasiskirstymas);
- mokiniai visada prašo mokytojų papildomai paaiškinti nesuprastas temas, užduotis.

Šiaulių Didždvario gimnazija

Nagrinėjimui pasirinkta mokyklos veiklos tema – „Mokinių gebėjimai pritaikyti turimas žinias“, analizuota srities tema „Ugdymas ir mokymas“, analizuotas veiklos rodiklis – „Pamokos organizavimas“. Tyrimo tikslas – nustatyti mokinių gebėjimus pritaikyti turimas žinias.

Tyrimui atlikti pasirinkti metodai: stebėjimas; stebėtų pamokų protokolų analizė. Tyrimas atliktas 2011 m. spalio mėnesį. Tyrimo metu analizuoti 25 stebėtų pamokų protokolai.

Tyrimo metu analizuoti klausimai:

- Pamokos organizavimas:

ar pamokos pradžioje susitariama, ko ir kaip mokysimės, koks turėtų būti pamokos pasiekimas;

ar pamokos uždavinys orientuotas į laukiamą rezultatą, pasiekimą.

- Pamokos turinys:

ar mokytojas planuojamas naujas žinias sieja su jau mokinių turimomis.

- Veiklų, užduočių ir mokymosi priemonių skyrimas:

ar jos atitinka pamokos uždavinį;

ar mokytojai per pamoką skiria skirtingas užduotis (atsižvelgdamas į mokinių patirtį, poreikius ir gebėjimus).

- Mokinių įsitraukimas, aktyvumas pamokos metu.

Tyrimo metu analizuotuose stebėtų pamokų protokoluose užfiksuota informacija

98 proc. stebėtų pamokų mokytojai mokiniams detaliai išaiškina, ko ir kaip mokysis. 96 proc. pamokų mokytojų formuluojami uždaviniai nusako veiklas, kurios orientuojamos į rezultatą. 80 proc. pamokų nauja veikla siejama su turimomis mokinių žiniomis, jų patirtimi. 99 proc. pamokų pasirinktos užduotys bei mokymosi priemonės yra tikslingos ir atitinka pamokos uždavinį. 62 proc. pamokų mokytojai diferencijuoja veiklas: skiria diferencijuotas užduotis pamokoje, namų darbus, darbo tempą.

Išvados

Beveik visose pamokose mokytojai detaliai išaiškina, ko ir kaip bus mokomasi. Daugumoje pamokų uždavinys nusako pamokos veiklas ir kryptingai orientuotas į rezultatą. Beveik visose pamokose nauja veikla siejama su turimomis mokinių žiniomis ir patirtimi. Daugumoje pamokų užduotys ir mokymosi priemonės yra tikslingos, atitinka pamokos uždavinį. Kai kuriose pamokose mokytojai diferencijuoja veiklą.

Šiaulių Didždvario gimnazijos socialinė pedagogė Danguolė Naraveckienė, psichologė Lina Suhodolskienė, veiklos stebėsenos poskyrio vedėja Sonata Dedūraitė

Literatūra

- Argyris C. (2008) Teaching smart people how to learn. Boston, MA: Harvard business school press.
- Argyris C. (1999) On organizational learning. San Francisco: Wiley-Blackwell.
- Argyris, C. Schön D. (1995) Organizational Learning II: Theory, Method, and Practice. London: FT Press.
- Aspin D., Chapman J., Wilkinson V. (1994) Quality schooling. A pragmatic approach to some current problems, topics and issues. London: Cassell.
- Bertalanffy L. Van. (1968) General system theory. Foundations, developments, applications. New York: George Braziller.
- Eriksson S.-G., Railo W., Matson H. (2001) On soccer. Spring city, PA: Reedswain.
- Fitz-Gibbon C. T. (1996) Monitoring education. Indicators, quality and effectiveness. London: Cassell.
- Fullan M. (2007) The New Meaning of Educational Change, 4th Ed. Ontario: Teachers College Press.
- Howell M. T. (2010) Critical success factors simplified. Implementing the powerful drivers of dramatic business improvement. London: CRC Press.
- Katiliūtė E. ir kt. (2010) Mokyklų savęs vertinimo instrumentų panaudojimo rekomendacijos. Kaunas.
- Kazakevičius G., Gudaitė L., Labuckaitė J., Laurinčiukienė L. (2008) Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Jarvis P. (2006) Towards a comprehensive theory of human learning. London: Routledge.
- Maturana H., Varela F. (1984) The tree of knowledge. Biological roots of human understanding. Boston, MA: Shambala.
- Merton T. (2010) Nė vienas žmogus nėra sala. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Pedler M., Burgoyne J. and Boydell T. (1996) The Learning Company. A strategy for sustainable development. London: McGraw-Hill.
- Scharmer O. (2007) Theory U. Leading from the future as it emerges. The social technology of presencing. Cambridge, MA: SoL.
- Scheerens J. (1992) Effective schooling. Research, theory and practice. London: Cassell.

- Scheerens J., Glass C., Thomas S. M. (2007) Educational evaluation, assessment, and monitoring. A systemic approach. London: Taylor and Francis.
- Schön D. (1983) The reflective practitioner. New York: Basic books.
- Schön D. (1987) Educating the reflective practitioner. San Francisco: Jossey-bass.
- Senge P. (1990) The fifth discipline. The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday.
- Senge P. ir kt. (1995) The fifth discipline fieldbook. Strategies and tools for building a learning organization. London: Nicholas Brealey.
- Senge P., Scharmer O., Jaworski J., Flowers B. S. (2004) Presence. Human purpose and the field of the future. Boston, MA: SoL.
- Senge P. ir kt. (2008) Besimokanti mokykla. Knyga praktikui. Vilnius: The Book.
- Vella J. (2008) On teaching and learning. Putting the principles and practices of dialogue education into action. San Francisco: Jossey-bass.
- Watkins K. , Marsick V. (1992) Building the learning organization: a new role for human resource developers // Studies in Continuing Education 14(2): 115–29.

Plano įgyvendinimo sėkmės rodikliai. Švietimo planavimo rekomendacijos 2

Redaktorės *Lidija Laurinčiukienė, Nijolė Šorienė*

Maketuotojas *Valdas Daraškevičius*

Dizainerė *Ilona Jarecka*

Piešinių autorė *Rasa Klingaitė*, Kauno Juozo Grušo meno vidurinės mokyklos dailės mokytoja metodininkė

2012-09-17. Tir. 1 500 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius

Spausdino UAB „Standartų spaustuvė“, Dariaus ir Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius